

BORBE U SLOVENIJI 1941

I

DOKUMENTA PARTIZANSKIH JEDINICA I PARTISKIH
ORGANIZACIJA

>U ovim teškim danima koje preživljava slovena ki narod, komunisti Slovenije moraju biti ti koji e dizati duh naroda i vjeru u skoro oslobodjenje, u bolju i sretniju budu nost. Komunisti Slovenije moraju biti ona spona koja e spajati borbu slovena kog naroda sa borbom svih ostalih naroda Jugoslavije za njihovo nacionalno i socijalno oslobodjenje.«

(Iz zaklju aka sa Savetovanja Komunisti ke partije Jugoslavije od maja 1941 godine — »Proleter«, organ CK KPJ, br. 3—4—5, mart - april - maj 1941 god.)

BR. 1

**PROGLAS CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTI KE PARTIJE
SLOVENIJE OD APRILA 1941 GOD. SLOVENA KOM NARODU
I VOJNICIMA NEMA KE, ITALIJANSKE I MADJARSKE VOJSKE¹**

Kad pro itaš, daj dalje!

SLOVENA KOM NARODU!
VOJNICI, PODOFICIRI I OFICIRI NEMA KE, ITALIJANSKE
I MADJARSKE OKUPATORSKE VOJSKE!

Mi Slovenci, zajedno sa ostalim narodima Jugoslavije, doživeli smo najtežu nesre u koja može pogoditi jedan narod. Slovena ki narod je potpao pod vlast tri imperijalizma. Porobljen je i raspar an kako još nikada nije bio u istoriji. Hiljade pohapšenih Slovenaca, prebijanja i mu enja, progonjenja slovena kih ljudi, otpuštanja iz službe, zatvorene fabrike, bezobzirne rekvizicije, plja kanje narodne imovine, zelenaška zamena novca za marke i lire, porast opšte nestašice životnih namirnica, po etak bezobzirnog i varvarskog odnarodjavanja slovena kog naroda — to su samo prvi po eci bešnjnja imperijalisti kih varvara nad slovena kim narodom.

Dogodilo se ono na što smo mi, komunisti, ve odavno upozoravali. Na našu zemlju je stupila tudjinska imperijalisti ka izma kojoj su probili put protivnarodni režimi sa svojom protivnarodnom i ujedno protivnacionalnom politikom.

Dugi niz godina su protivnarodni režimi gazili jednodušni zahtev radnih masa Jugoslavije da se sa Sovjetskim Savezom sklopi ugovor o uzajamnoj pomo i. Jedino bi ta politika mogla zagarantovati mir i nezavisnost naroda Jugoslavije i sa uvati ih od osvaja kih napada osovine kao i od vojnih namera engleskih imperijalista.

Dugi niz godina su protivnarodni režimi sprovodili politiku bezobzirnog i krvavog nasilja nad radnim narodom, ugnjetavali itav niz naroda i narodnih manjina, dok su istovremeno tudjinskim planim agentima otvarali vrata u vojsku i državni aparat. Jasno je

¹ Original u arhivi istoriskog odeljenja Centralnog Komiteta Komunisti ke partije Slovenije.

da je takva politika u prvom redu slabila odbrambenu moć države, da je takva politika prvi i glavni krivac poraza jugoslovenske vojske.

Verna izdajni koja tradiciji hrvatskog plemstva, hrvatska kapitalistička gospoda su otvorila vrata tuđim osvajačima i time zabila nož u leđa narodima Jugoslavije. Kao i više puta u historiji, tako su i sada hrvatska gospoda, za tu svoju izdaju, kao nagradu dobila ono što su drugi narodi Jugoslavije dobili kao kaznu. Pod varljivom maskom nezavisnosti, hrvatski narod nije manje porobljen i rasparan nego ostali narodi Jugoslavije.

Uz beogradsku aršiju i uz izdajničku hrvatsku gospodu, najveći odgovornost za narodnu nesreću koja je zadesila narode Jugoslavije snose — slovenačka kapitalistička gospoda. Ta su gospoda, na čelu sa klerikalnim vođstvom, godinama učestvovala u pogubnoj protivnarodnoj i protivnacionalnoj politici. Slovenačka klerikalna gospoda su sa otrovnom mržnjom stajala na čelu cele protivsovjetske kampanje i učinila sve da onemoguće tešnje zbliženje Jugoslavije i Sovjetskog Saveza. Ta gospoda su učestvovala u nesrećnom pristupanju Jugoslavije Trojnom paktu i konačno udarila svoj žig i izdajničku nacionalnu vetu.² Isto tako su gospoda iz JNS i druga »napredna« go-

² Nacionalno veće (Narodni svet) formirala je, 6. aprila 1941. god., slovenačka udružena reakcija na inicijativu vođstva Slovenačke ljudske stranke (SLS).

30. marta 1941. god., vođstvo SLS, na svojoj sednici, odlučilo je da, u slučaju rata, svećenik Franc Gabrovšek ide u SAD, da urednik časopisa »Slovenec« dr Alojzij Kuhar ide u Englesku, da ministri dr Kulovec i dr Krek budu sa jugoslovenskom vladom, a ostali rukovodeći članovi SLS, na čelu sa dr Markom Natlačenom, članom Dravske banovine, ostanu u zemlji i »taktiziraju« sa okupatorom.

6. aprila 1941. god., član dr Marko Natlačen sazvaio je predstavnike svih građanskih partija: SLS, Jugoslovenske nacionalne stranke, Narodne radikalne stranke, Socijalističke stranke Jugoslavije i Samostalnu demokratsku stranke, u cilju konstituisanja Nacionalnog veća.

Na sastanku su jednoglasno izabrali za predsednika dr Marka Natlačena.

Kad je CK KP Slovenije saznao za formiranje Nacionalnog veća, tražio je da u njemu udjue kao članovi i predstavnici Komunističke partije i da ono organizuje odličnu odbrambenu akciju. Zahtev KP saopštio je Nacionalnom veću dr Darko Čmeč. Veće je zahtev odbilo.

Ono je sistematski pokušavalo rad na odbrani zemlje pred fašističkom najezdom (rušenje fabrika, mostova, sakupljanje dobrovoljaca) i štitiilo petokolonaše.

10. aprila 1941. god., Nacionalno veće je izdalo proglašenie sa kapitulantskom sadržinom. Na sastanku, koji je održan istog dana, Natlačen je predložio da Nacionalno veće, po ugledu na proglašenie ustaške Nezavisne Države Hrvatske, preuzme vrhovnu vlast na slovenačkoj teritoriji. Poslali su poruku generalu jugoslovenske kraljevske vojske Panduroviću, u Višnju Goru, i generalu Lavadinoviću u Novo Mesto, da se sa svojim jedinicama podrede Nacionalnom veću. Na sastanku u Zagradecu, oba generala su ovaj

Ko prečitaš, daj naprej !

SLOVENSKEMU NARODU !

VOJARI, PODOFICIRJI IN OFICIRJI NEMŠKE, ITALYJANSKE IN MADŽARSKE
OKUPACIJSKE ARMADE !

Slovenci smo z ostalimi narodi Jugoslavije vred doživeli najhujšo nesrečo, ki lahko zadene narod. Slovenski narod je prišel pod oblet treh imperilizmov. Zasuženjen je in rezkosen kakor še nikoli v zgodovini. Tisoči sretiranih Slovencev, pretepanje in mučenje, pregnanjenje slovenskih ljudi, odpuščenje iz služb, zaprte toverne, brezobzirne rekvizicije, ropanje narodnega premoženja, oduševske zamenjave denarja za marke in lire, naraščajoče splošno pomanjkanje življenjskih potrebščin, začetek brezobzirnega in barbarskega raznarodovanja slovenskega naroda - to so samo prvi začetki divjanja imperilističnih barbarov nad slovenskim narodom.

Zgodilo se je to, pred čemer smo komunisti že dolgo svarili. Na našo zemljo je stopila tujčeva imperilistična pes, ki so ji utrli not protiljudski režimi s svojo protiljudsko in hkrati protinacionalno politiko.

Leta in leta so protiljudski režimi gazili enodušno zahtevo delovnih množic Jugoslavije, da se sklene pogodba o vzajemni pomoči s Sovjetsko Zvezo. Ta politika bi edina lahko zdejemtila narodom Jugoslavije mir in neodvisnost ter jih obvarovala tako pred osvajalskim napadom osi kakor pred vojnimi nakanami angleških imperilistov.

Leta in leta so protiljudski režimi izvajali politiko brezobzirnega in krvavega nesilja nad delovnim ljudstvom, zatirali celo narode in narodnih manjšin, hkrati pa so tujim plačnim agentom odpirali vrata v srčno in drževo aparat. Jasno je, da je taka politika v prvi vrsti slabila obrambno moč države, da je taka politika prvi in glavni krivec poraza jugoslovske armade.

Zvesta izdejska tradicija hrvaškega plemstva je hrvaška kapitalistična gospoda odprla vrata tujim osvajalcem in s tem narodom Jugoslavije sosedila nož v hrbet. Kakor že tolikokrat v zgodovini, je hrvaška gospoda za to svoje izdajstvo dobila od imperilistov za nagrado tisto, kar so drugi narodi Jugoslavije dobili za kazno. Pod goljufivo krinko neodvisnosti ni hrvaški narod nič manj zasujen in rezkosen kakor ostali narodi Jugoslavije.

Poleg beograjske čaršije in poleg izdejske hrvaške gospode, nosi največjo odgovornost za narodno nesrečo, ki je doletela narode Jugoslavije, slovenska kapitalistična gospoda. Ta gospoda je z vodstvom slovenskih klerikalcev na čelu leta in leta sodelovala pri pogubni protiljudski in protinacionalni politiki. Slovenska klerikalna gospoda je s strupenim sovražtvom stala na čelu vse protisovjetske gonje in storila vse, da bi onemogočila tesnejše zblizanje med Jugoslavijo in Sovjetsko Zvezo. Ta gospoda je sodelovala pri nesrečnem pristopu Jugoslavije k trojnemu paktu in končno pritiskala svoj pečat tudi izdejskemu "Narodnemu svetu". Prav tako je tudi JNS - gospoda in druge "napredne" gospode iz vrst SDS, socijalnih demokratov in radikalov s svojo anglofilsko, vojno-hujaško in Sovjetski Zvezi sovražno politiko vodila slovenski narod in druge narode Jugoslavije v nesrečo, ki jih je zdaj dohitela. V "Narodnem svetu" je vse ta gospoda z benom Netlačenom na čelu nadaljevala svoje kapitulentsko in izdejsko delo. Danes pa se iste gospoda z benom Netlačenom na čelu za judežve groše vdirja italijanskim okupatorjem, da bi pod krinko lažnive fašistične "avtonomije" laže obdržale v sužnosti slovenski narod.

SLOVENSKEMU NARODU !

Edina stranka, ki je že pred leti prva opozarjala na nemško nevarnost in organizirala slovenske prostovoljske čete za boj proti nemškemu in italijanskemu imperilizmu v Španiji, ki se je najodločneje borila proti kapitulentski politiki Stojadinovičeve in Cvatkovičeve vlade, vodila žilav boj proti hitlerjevski propagandi v Sloveniji in edina opozarjala, da je samo v tesni zvezi s Sovjetsko Zvezo mogoče rešiti mir in neodvisnost naroda Jugoslavije. - ta edina stranka je bila Komunistična Stranka Jugoslavije.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 1

spoda iz redova SDS, socijaldemokrata i radikala sa svojom anglo-filskom i ratnohuška kom, Sovjetskom Savezu neprijateljskom politikom vodila slovena ki i druge narode Jugoslavije u nesre u koja ih je sad snašla. U »Narodnom ve u« su sva ta gospoda, na elu sa banom Natla enom, nastavila svoj kapitulantski i izdajni ki rad. A danas se ta ista gospoda, na elu s banom Natla enom, za Judine srebrnike nude u službu italijanskim okupatorima, da bi pod maskom lažne fašisti ke »autonomije« lakše održavala u sužanjstvu slovena ki narod.

SLOVENA KI NARODE!

Jedina stranka koja je od pre nekoliko godina upozoravala na nema ku opasnost i organizovala slovena ke dobrovolja ke jedinice za borbu protiv nema kog i italijanskog imperijalizma u Španiji, koja se najodlu nije borila protiv kapitulantske politike Stojadinovi eve i Cvetkovi eve vlade, vodila žilavu borbu protiv hitlerovske propagande u Sloveniji i jedina upozoravala da se samo u tesnoj vezi sa Sovjetskim Savezom može spasiti mir i nezavisnost naroda Jugoslavije — ta jedina stranka je bila Komunisti ka partija Jugoslavije.

I kad je po narod tako nesre na politika jugoslovenske buržoazije uvukla Jugoslaviju u imperijalisti ki rat, Komunisti ka Partija Jugoslavije je odlu no podigla zastavu odbrane nezavisnosti naroda Jugoslavije. U vojsci se desetinama hiljada komunista borilo za našu nezavisnost i na poziv komunista su se zbrale desetine hiljada dobrovoljaca, spremnih da brane svaki pedalj naše zemlje. Zato se danas hiljade i desetine hiljada poštenih rodoljubivih boraca kupe 'oko zastave KPJ u borbi za oslobodjenje porobljenih naroda Jugoslavije. Hrvatska i slovena ka slugeranjska gospoda još i sad pomažu tudje osvaja e u huškanju i stvaranju razdora medju Srbima, Hrvatima i Slovencima. Srpski narod, protiv koga naro ito huška hrvatska, a i slovena ka gospoda, nema ništa zajedni ko sa iskoriš avanjem naroda Jugoslavije koje je više od dvadeset godina vršila velikosrpska gospoda i pri tome celo vreme uživala snažnu podršku hrvatske i slovena ke gospode. 'Baš srpski narod je u sadašnjoj borbi za svoju i našu slobodu i nezavisnost pokazao divno junaštvo i požrtvovanje koje

predlog, kao i predlog da se odmah zaklju i primirje sa nema kom okupacionom vojskom, odbili.

Posle kapitulacije Jugoslavije, Natla en pokušava da dobije od Nemaca, a posle i od Italijana, pristanak na to da vlast u Sloveniji preuzme Nacionalno ve e. Nemci i Italijani su odbili predlog. Nema ki i italijanski imperijalisti ve su bili podelili Sloveniju kao svoj plen i smatrali su da im nije potreban slovena ki Paveli .

Posle ovih neuspeha, dr Marko Natla en predaje vlast italijanskom Visokom komesaru Emiliju Grazioliju. (Saje Fran ek: Belogardizem, Ljubljana 1951.)

istorija ne e zaboraviti. A isto tako ni hrvatski radni narod nema ništa zajedni ko sa izdajstvom hrvatske gospode i zlo inima ustaša nad Srbima i Slovencima.

RADNICI!

Sa najbestidnijim pretvaranjem i najpodlijom kampanjom pokušavaju vam se nema ki i italijanski okupatori pretstaviti kao prijatelji radništva. Ah ne zaboravite da su u Nema koj i Italiji na vladi isto takvi finansiski i bankarski magnati kao i kod nas i svuda po kapitalisti kom svetu. Nema ki i italijanski magnati su kapitalizam razvili do oblika koji je najstrašniji za radni ku klasu i sav radni narod. Kako mogu biti prijatelji slovena kog radništva oni koji su nema kom i italijanskom radništvu oduzeli sva prava, oni koji su porobili eški, poljski, belgiski, francuski i druge radne narode, oni koji su prolili more radni ke krvi?

Radnici! Zbijte svoje redove, kujte krepko proletersko jedinstvo u borbi za vaše pravedne zahteve. Vi ste najsvesniji i najborbeniji deo slovena kog naroda, zato na vama, najboljim sinovima toga naroda, leži njegova sudbina i budu nost. Stavite se na elo oslobodila ke borbe slovena kog naroda!

SELJACI!

I vama se sa lažima ulaguju nema ki i italijanski osvaja i i njihovi pla enici. Ah ne zaboravite da u Italiji i Nema koj vladaju kapitalisti, velikoposednici, grofovi i baroni. Da li slovena ki seljak može o ekivati spas i pomo od velikoposednika i bankarskih magnata koji bezobzirno iskoriš avaju nema ke i italijanske seljake? Produženje rata, novi porezi, rekvizicije, prinudni rad, nacionalno ugnjetavanje i progonjenje sa rodne grude, — to vam donose nema ki i italijanski okupatori! Složno se borite za svoja privredna i nacionalna prava. Spojite svoju borbu sa radni kom borbom u vrsti savez radnika i seljaka!

SLOVENCII!

Teški jaram tudjinskih osvaja a nije slomio niti sme slomiti vašu volju za borbu za svoja nacionalna i socijalna prava. Varaju se zakleti ugnjeta i slovena kog naroda ako misle da e lažima i demagogijom mo i zaslepiti slovena ke radne mase i pred njima sakriti svoje zlo ina ke namere prema slovena kom narodu. Svaki dan okupacije, svako novo nasilje ja a borbenu volju narodnih masa. Nema sile, a još manje laži i demagogije, koja bi kratkotrajnu zgradu nasilja nema kih i italijanskih okupatora mogla o uvati od borbenog gneva slovena kog naroda, pomognutog nepobedivom silom, snažnom i velikom zemljom socijalizma — Sovjetskim Savezom.

SLOVENA KI NARODE!

Da bi naša borba bila uspješnija, mora se sav slovena ki narod ujediniti u zajedni ki narodni front protiv imperijalisti kih okupatora i ugnjeta a. U tu zajedni ku oslobodila ku borbu KPS poziva i sve primorske i koruške Slovence koji ve dvadeset godina stenju pod jarmom tuđjih imperijalista. KPS poziva sav radni narod, sve politi ke grupe i sve rodoljubive pojedince koji su protiv nacionalnog ugnjetavanja, sve svesne Slovence i sve pripadnike nacionalnih manjina na teritoriji Slovenije, koje takodje pritiskuje iskoriš a vanje i varvarstvo imperijalisti kih okupatora, u zajedni ku borbu za slede e zahteve:

1. protiv raspar avanja i porobljavanja Slovenije, za oslobodjenje, nezavisnost i ujedinenje slovena kog naroda;
2. za slogu i jedinstvo porobljenih naroda Jugoslavije i svih balkanskih naroda, za bratsku zajednicu slobodnih i jednakopravnih naroda;
3. protiv imperijalisti kog rata, za mir bez aneksija i kontribucdja na osnovu prava svakog naroda na samoopredeljenje, uklju ivši i pravo otcepljenja i ujedinenja s drugim narodima;
4. protiv privrednog uništavanja slovena kog življa, protiv skupo e i oskudice, protiv rekvizicija, protiv nepravedne zamene novca, protiv uništavanja doma e industrije i zanatstva;
5. protiv terora i proganjanja, protiv vanrednih okupacionih mera, protiv odnarodjavanja, raseljavanja slovena kog naroda i kolonizacije tuđjinaca, protiv kulturnog ugnjetavanja, protiv otpuštanja slovena kog inovništva i nameštenika, protiv potudjivanja i protiv zapostavljanja slovena kog jezika.

RADNOM NARODU SLOVENIJE!

U ovoj teškoj borbi, koja e zahtevati mnoge žrtve i bezgrani nu odanost oslobodila koj stvari slovena kog naroda, mi nismo sami. Sa nama su porobljeni bratski narodi Jugoslavije i Balkana, sa nama je juna ka radni ka klasa itavog sveta, koja još nikad u istoriji nije položila oružje, sa nama su milioni i milioni tla enih i kolonijalnih naroda svih kontinenata. Sa **nama je džinovska i nepobediva sila dvestamilionskog sovjetskog naroda, koji na elu s boljševi kom partijom i pod genijalnim vo stvom velikog Staljina izgradjuje komunizam i ostvaruje ideale najnaprednijih duhova u istoriji oveanstva.** Usred opšteg bešnjenja kapitalisti ke reakcije, pustošenja, ubijanja, porobljavanja i kulturnog varvarstva stoji zemlja socijalizma kao ostrvo sre e i slobode, blagostanja, životne radosti i bratstva njenih naroda. Njena snažna i nepobediva vojska, radni ko-selja ka Crvena armija, koja svoju snagu crpi **iz** veli anstvenih pobeda u izgradjivanju socijalizma i iz blagostanja sovjetskog naroda, stoji u

službi aktivne borbe za mir, za bratstvo i ravnopravnost svih, malih i velikih, naroda, za prava radnog naroda i ugnjetavanih naroda itavog sveta. **Zato je Sovjetski Savez i njegova slavom oven ana radni ko-selja ka Crvena armija nada i uzdanica u borbi svih onih koje tu e bi nacionalnog i socijalnog ugnjetavanja.** U vrstom bratskom savezu slovena kog naroda sa narodima Sovjetskog **Saveza** uskoro e i slovena ki narod **doživeti dan svoga vaskrsenja.**

RADNOM NARODU NEMACKE I DRUGIH NACIONALNIH
MANJINA NA TERITORIJI SLOVENIJE!

U svom varvarskom divljaštvu protiv slovena kog naroda, imperijalisti ki osvaja i se pozivaju na vas. Pokušavaju da vas iskoriste kao stegonoše odnarodjava kog i uništava kog pohoda protiv slovena kog naroda. Ne dozvolite da vas osvaja i iskoriš avaju u te zloina ke svrhe! Sužanjstvo slovena kog naroda nikako ne pretstavlja vašu slobodu. Vaši stvarni interesi nemaju ništa zajedni ko sa plja kaškim interesima nema kih, italijanskih i madjarskih kapitalisti kih magnata. Kao što su ranije velikosrpski kapitalisti uz pomo svojih slovena kih buržujskih lakeja ugnjetavali i vas i nas, tako e i sadašnji okupatori ugnjetavati i iskoriš avati i nas i vas. Ujedinitimo svoje sile u zajedni koj borbi protiv naših zajedni kih ugnjeta a!

VOJNICI, PODOFICIRI I OFICIRI NEMACKE, ITALIJANSKE
I MADJARSKE VOJSKE!

Vaši vlastodršci su vas poslali da osvojite zemlju naroda Jugoslavije. Poslali su vas da skršite oslobodila ki otpor slovena kog naroda. Lagali su vas i lažu vas da je porobljavanje slovena kog naroda korisno za vaše narode. A ustvari nema ki, italijanski i madjarski narod nije imao nikakve koristi od porobljavanja drugih naroda, ve , naprotiv, ti narodi sami padaju u sve ve e bespravlje. Time se ponovo potvrđuje istina da »narod koji tla i druge narode ni sam ne može biti slobodan« (Marks).

Vas, sinove nema kog i italijanskog radnog naroda, rasejali su vaši vlastodršci po Evropi i drugim kontinentima i morima, daleko od vaših ku a, porodica i dece, da prolevate svoju krv za koristi nema kih i italijanskih kapitalisti kih magnata i nagone vas da ugušujete slobodu mnogih evropskih i kolonijalnih naroda. Vi želite mir i povratak svojim ku ama. I slovena ki narod želi mir i slogu sa vaših narodima. Vi želite hleba i rada. I slovena ki narod želi isto. Vi želite slobodu. I slovena ke radne mase i slovena ki narod ezne i bori se za slobodu. Vaši najlju i neprijatelji su nema ki i italijanski imperijalisti ki silnici koji su vas gurnuli u ovaj besmisleni imperijalisti ki rat. To su takodje i naši najžeš i neprijatelji. Zato je naša

borba ujedno i vaša borba. Ujedinito svoje snage u toj borbi protiv imperijalizma, za mir medju narodima. Ne slušajte svoje vlastodršce koji su vas oterali da ugušujete našu pravednu oslobodila ku borbu.

KOMUNISTI CELE SLOVENIJE!

eka vas teška borba.³ Politika svih gradjanskih stranaka je doživela potpuni slom. Sve slovena ke gradjanske stranke su ponovo izdale oslobodila ku borbu slovena kog naroda. Jedino Komunisti ka partija Slovenije je dokazala da je pozvana da se stavi na elo te borbe i da je vodi do pobede. Pod vo stvom KPS i po uzoru nacionalnog uredjenja Sovjetskog Saveza i slovena ki narod e takodje osigurati opstanak, razvoj i slobodno saživljavanje sa drugim narodima za napredak svega stvarala kog ove anstva. Vi ste, komu-

³ Prema direktivama CK KPJ ve se 1940 god. formirala Vojna komi. sija pri CK KPS. koja je organizovala i rukovodila partiskim radom u vojsci. Prema njenim direktivama komunisti su se povezivali sa rodoljubivim oficirima za borbu protiv rastu e opasnosti fašisti ke agresije i sve aktivnije pete kolone. Prilikom napada fašisti kih država na Jugoslaviju Partija je organizovala masovni odlazak dobrovoljaca u vojsku.

Kada se jugoslovenska kraljevska vojska rasula, partiske organizacije smesta su po ele prikupljati oružje i municiju. Kod svih partiskih komiteta osnovali su se vojni komiteti koji su vodili pripreme za ustanak u svom delokrugu. Vojni komiteti radili su vrlo konspirativno, organizovali su borbene grupe koje su se sistematski vežbale u oružju, prikupljale podatke o neprijatelju i podesnim podru jima za osnivanje i rad budu ih partizanskih jedinica. Isto tako vršili su se sanitetski i radiotelegrafski kursevi.

Vojnu komisiju od maja 1941 god. vodio je drug Franc Leskošek.

Na osnovu zaklju aka sednice CK KPJ u Zagrebu po etkom maja. u Ljubljani se 1 i 2 juna održala šira partiska konferencija, u Mencingerovoj ulici u vili Ivan i a, u kojoj su u estvovali najvidjeniji lanovi Partije iz svih okruga. Svih u esnika bilo je oko 30. Na konferenciji je drug Edvard Kardelj analizirao medjunarodnu situaciju, a drug Miha Marinko organizaciona i kadrovska pitanja. Konferencija je na osnovu referata i diskusije drugova Franca Leskoškeka, Aleša Beblera i ostalih primila zaklju ke o konkretnim zadacima u smislu daljeg razvijanja rada partiskih organizacija na pripremanju ustanka u Sloveniji, koji bi trebao po eti s napadom Nema ke na Sovjetski savez, što je CK KPJ ta no predvidjao.

Posle junske partiske konferencije vojni komiteti su još energije nastavili sa radom na pripremanju ustanka. Prema podacima istoriskog odeljenja CK KPS, u tom vremenu su bile u Sloveniji slede e partiske organizacije:

- 1) Okrug Ljubljana (sa 16 reiona)
- 2) Okrug Notranjska
- 3) Okrug Novo Mesto (sa 5 podokruga i 2 reiona)
- 4) Okrug Grosuplje
- 5) Okrug Ko evje
- 6) Okrug Bela Krajina
- 7) Okrug Jesenice (sa tri reiona: Jesenice, Bled, Radovijica)
- 8) Okrug Kranj (sa tri reiona: Trži . Kranj, Skofja Loka)
- 9) Okrug Kamnik (elije u Kamniku i Domžalama)

ništi, najbolji sinovi radnog naroda. U vas su uperene oči celog naroda. Budite svesni velike odgovornosti i stojte vrsto u prvim redovima borbe slovenačkih radnika, seljaka i celog naroda. Kujte vrsto jedinstvo proletarijata, kujte vrsti savez radnika i seljaka, kujte snažni oslobodilački front celog slovenačkog naroda i vodite slovenačke narodne mase i sav slovenački narod u odlučnoj borbi do pobeđe.

Protiv imperijalističkog rata i okupacije!

Za mir, bratstvo i jednakost među narodima!

Živelo oslobodjenje i ujedinjenje slovenačkog naroda!

Živela bratska sloga naroda Jugoslavije i svih balkanskih naroda!

Živeo Sovjetski Savez zaštitnik svih ugnjetavanih naroda!

Živeo Komunistička partija Jugoslavije!

Živela Komunistička partija Slovenije!

Krajem aprila 1941. g.

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE

- 10) Okrug Maribor
- 11) Okrug Ptuj
- 12) Okrug Murska Sobota
- 13) Okrug Celje
- 14) Okrug Trbovlje

Pored navedenih postojale su pojedine partijske organizacije u Krškoj, Rogaškoj Slatini, Prevaljama i Dravogradu.

Članovi vojne komisije i CK KPS posle konferencije posetili su partijske komitete kako u Sloveniji okupiranoj od Italijana, tako i u Sloveniji okupiranoj od Nemaca. Istovremeno sa pripremama za ustanak Partija je uspevala da udruži slovenačke narodne mase u Osvobodilnoj fronti, razbijaju i slugeranijska shvatanja i demoralizaciju koju je prouzrokovala sramotna kapitulacija. Do sredine jula njoj je pošlo za rukom da izvrši organizacione, kao i materijalne i političke pripreme. Svuda po Sloveniji poele su se stvarati prve partizanske grupe, ete i bataljoni na čelu sa vrstim jezgrom komunista prekaljenih u borbi -sloveinačkog radnog naroda za svoja prava. (Podaci: Miha Marinko i Franc Leskošek, usmeni izvor, istorijsko odeljenje CK KPS, referati sa II kongresa KPS.) •

BR. 2

PROGLAS CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTI KE PARTIJE SLOVENIJE OD 22 JUNA 1941 GOD. SLOVENA KOM NARODU¹

SLOVENACKOM NARODU!

Podmuklo i podlo, bez objave rata, u nedelju 22 juna, nema ki imperijalisti ki zlo inci su napali jedinu državu koja je usred varvarskog rušila kog bešnjena najreakcionarnijih sila imperijalizma još visoko držala zastavu mira, slobode, kulture, ove nosti i blagostanja, — naš bratski Savez sovjetskih socijalisti kih republika. Fašisti ka avangarda imperijalizma koja je izgubila veru da e još dugo mo i držati milione narednih masa, koji eznu za mirom i slobodom i koji su gladni hleba, pod jarmom nasilja i prevare — odlu ila se da u ini poslednji iznemogli i beznadežni pokušaj koji joj je još preostao: da uništi glavnu tvrdjavu mira, da uništi glavnog zaštitnika ugnjetavanih naroda i svih tla enih i iskoriš avanih, da uništi najve u nadu svih onih koji iz krvave i varvarske imperijalisti ke sadašnjice gledaju u sutrašnji sun ani dan mira, slobode i blagostanja — da uništi SSSR.

Ah se napad nema kih fašisti kih razbojnika, kojem su se »priklju ili« finski belogardisti, rumunski generali i italijanski fašisti — od prvog dana o-krenuo protiv samih tih razbojnika, postao je po etak kraja njihovog nasilni kog gospodarstva u Evropi. Snažna i nepobediva radni ko-selja ka Crvena armija SSSR, koja je plod velike narodne revolucije i stvaraLa kog socijalisti kog rada 200 miliona sovjetskog naroda, i milionske armije ugnjetavanih naroda i svih iskoriš avanih, koji se dižu u Nema koj, u Italiji, po itavoj Evropi i elom svetu protiv fašisti kih razbojnika, pretstavljaju najmo niju i nepobedivu vojsku u istoriji ove anstva. Ta vojska brani svaku stopu sovjetske zemlje, ta je vojska od SSSR napravila najsilovitiju tvrdjavu koja je ikad u istoriji postojala. Fašisti ki pohod na SSSR bi e razbijen, završi e se bezuslovnom pobedom SSSR i sa potpunim uništenjem zlo ina ke fašisti ke klike koja je taj razbojni ki pohod otpo ela.

SLOVENC!

Razbojni ki napad zlo ina ke Hitlerove fašisti ke bande i njenih italijanskih, finskih i rumunskih lakeja na SSSR je u prvom redu po et s namerom da uništi SSSR kao glavni oslonac podjarmljenih naroda koji se bore za svoju slobodu, i kao najsvetliji primer bratskog zajedni kog života slobodnih naroda. Zato je taj napad uperen i protiv nas. Poraz tih okupatora zna i vaskrsenje, oslobodjenje i ujedinenje slovena kog naroda.

¹ Original u arhivi istoriskog odeljenja CK KPS.

RADNICI! SELJACI! INTELEKTUALCI! RADNI NARODE
SLOVENIJE!

Hitlerova zlo ina ka borba ho e da uništi zemlju proleterske revolucije i socijalizma, da bi slomila medjunarodni proletarijat! Zato je napad te bande na SSSR — napad na radni ku klasu celog sveta!

Hitlerovska zlo ina ka banda ho e da uništi SSSR, da bi otela zemlju iz ruku sovjetskog seljaka-kolhoznika, da bi iz selja kog naroda ugnjetavanih nacija napravila sluge koje bi morale same gladovati, a svaki plod svog znoja i truda predavati fašisti kim vlastodršcima za tovljenje njihovih tla ila kih i policiskih armija. Zato je napad te bande na SSSR — napad na selja ki narod svih nacija u Evropi i kolonijama!

Hitlerovska zlo ina ka banda ho e da uništi SSSR, da bi ugušila žarište napretka i kulture koje samim svojim opstajanjem osvetljava sve varvarstvo tih kriminalnih zlo inaca koji su prvo podjarmili visoko kulturni nema ki narod i bacili se na njegovu vlastitu kulturu, da bi mogli podjarmiti ostalu Evropu i uništiti njenu kulturu. Zato je napad te bande na SSSR — varvarski napad na kulturu celog ove anstva!

Hitlerovska zlo ina ka banda se bacila na SSSR da bi uništila najve u nadu i glavni oslonac svih onih koji se bore za pobeđu slobode nad sužanjstvom, bratstva medju narodima nad bezdušnim ugnjetavanjem i uništavanjem naroda, novog plemenitog humanizma nad fašisti kim zverstvima, napretka nad varvarskom reakcijom. Sa uništenjem SSSR bi ta banda kriminalnih zlo inaca htela proglasiti kriminal za zakon, svoje nasilje nad Evropom i svetom za »novi poredak«, lu a ko varvarstvo za civilizaciju. Zato je napad te bande na SSSR — napad na celo ove anstvo!

SLOVENCII!

Veli anstvena borba koju bje herojska i slavna Crvena armija, koju biju svi sovjetski narodi pod genijalnim vo stvom svoga i našega velikog Staljina, takodje je i sveti nacionalni rat slovena kog naroda. Kad sa svom našom snagom i svim svojim sredstvima stupamo uz bok radni ko-selja ke Crvene armije protiv fašisti kog napada a, koji je ujedno i naš nacionalni tla itelj u svim delovima raskomadane slovena ke zemlje, zakunimo se da u tom našem nacionalnom ratu ne emo oružje dati iz ruku pre nego fašisti ki tla itelj bude potpuno razbijen i uništen, pre nego bude oslobodjena i poslednja stopa slovena ke zemlje od Jadranskog Mora do severnih slovena kih predela, od Koruške do Sutle, pre nego svi narodi Jugoslavije, Balkana i cele Evrope, pre nego sve ove anstvo ne bude oslobodjeno strašne more kriminalnih zlo inaca iz Berlina i Rima i njihovih lakeja!

RADNICI!

Na vama leži najveća odgovornost u ovom svetom ratu protiv smrtnog neprijatelja radničke klase i slobode naroda. Zbijmo se u redove radničke falange koja ne može dati ni jednog eksera, ni jednog kila uglja ili rude, ni jednog produkta fašističkim razbojnicima, koja ne može dozvoliti da fašistički neprijatelj prevađa po našim drumovima i železnicama vojni materijal i namirnice za svoju imperijalističku vojsku, koja se svim sredstvima sprema da fašistički napada i na SSSR i naši okupatori iskorišćavaju plodove naše zemlje i našeg rada za rat protiv SSSR!

SELJACI!

Ne predavajte namirnice imperijalističkim okupatorima ni po koju cenu! Ne hranite one koji su napali na SSSR i koji ugnjetavaju i nasilno same! Sakrijte životne namirnice! Prodajte ih samo radnom narodu Slovenije! Ni zrna žita napada ima SSSR i okupatorima slovenačke zemlje!

SLOVENCIMA!

Napad fašističkih zločinaca na SSSR otvara perspektive skorajšnjeg oslobođenja slovenačkog naroda. Ono će biti tim bliže što tešnje ujedinitimo svoje redove i što odlučnije budemo prihvatili sva sredstva za uništenje okupatora na našoj teritoriji. U toj borbi smo ujedinjeni sa svim narodima Jugoslavije, sa svim ugnjetavanim narodima Evrope, sa radnim masama celog sveta, pod vodstvom slavne radničke košuljice Crvene armije SSSR. Ta nepobediva sila je garancija da se naša borba ne može svršiti drukčije nego pobedom pravde stvari slovenačkog naroda!

SLOVENCIMA!

Komunistička partija Slovenije vas poziva da zbijete svoje redove u jedinstven oslobodilački front protiv imperijalističkih okupatora za jedinstven blok svih ugnjetavanih naroda pod vodstvom SSSR i seljačko-radničke Crvene armije, za potpuno uništenje fašističkih zločinaca! Naš dosadašnji otpor treba da se razvije u svetonarodni sveti nacionalni rat protiv imperijalističkih okupatora!

KOMUNISTI!

Protiv vas će biti uperen glavni udarac fašističkog neprijatelja, najteži deo te borbe leži na vašim ramenima. U ovim velikim trenucima stojte čvrsto na svojim pozicijama kuda vas je postavila Partija. Visoko podignite zastavu oslobođenja i svakim korakom

pokažite da ste najbolji sinovi svoje klase i svog naroda, pokažite da komunisti nikad ne polažu oružje, pokažite da ste dostojni velike časti biti vojnici velike armije kojoj stoji na čelu naš veliki Staljin!

Živeo Savez Sovjetskih socijalističkih republika, — velika nada i zaštitnik ugnjetavanih naroda i svih iskorišćenih!

Živela slavna radnička Crvena armija SSSR — nepobjediva avangarda oslobodilačke vojske ugnjetavanih naroda i svih iskorišćenih!

Živeo sveti nacionalni rat slovenačkog naroda protiv imperijalističkih okupatora!

Živeo Staljin, genijalni vođa oslobodilačke borbe i anarhista za slobodu, bratstvo među narodima i ljudima, blagostanje radnog opeka, napredak i kulturu!

Poraz fašističkim zločincima!

22 juna 1941.

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE

BR. 3

PROGRAM PROTIVIMPERIALISTIČKE FRONTE SLOVENAČKOG
NARODA¹

GESLA NAŠE OSLOBODILAČKE BORBE

1. Pravo slovenačkog naroda na samoopredjeljenje, uključujući i pravo otcepljanja i ujedinjenja sa drugim narodima! Ko izroditeljski ne priznaje slovenačkom i svakom drugom narodu u potpunosti to pravo, taj se samo pretvara kad tvrdi da se bori protiv imperijalizma; on ostaje na ovim dli onim pozicijama imperijalizma, pa makar kako se zapenušeno hvalisao »oslobodilačkim« frazama.

2. Oslobodjenje i ujedinjenje rasparanog slovenačkog naroda, uključujući i primorske i koruške Slovence!

3. Jedinstvo i sloga podjarmljenih naroda Jugoslavije i celog Balkana u njihovoj borbi za oslobodjenje!

4. Sovjetski Savez je vodeća snaga i glavni oslonac u oslobodilačkoj borbi slovenačkog naroda i svih porobljenih naroda; on nam je uzor ravnopravnosti među narodima, njihove sloge i uslova za

¹ Objavljeno u »Slovenskom poročevalcu« br. 4. od 22 — VI — 1941 godine.

njihov neogranični narodni razvoj bez nacionalnog tla enja i bez kineskog zida medju narodima!

5. Oslobodjenje slovena kog naroda je moguće samo lla ruševinama imperijalizma! Ko god je za oslobodjenje slovena kog naroda, taj se mora boriti kako protiv nemačko-italijanskog imperijalizma, koji je konkretna forma imperijalizma na našem tlu, tako i protiv propagande englesko-američkih imperijalista, koji se trude da sa uvaju kapitalizam i imperijalizam, tj. izvor i uslove nacionalnog ugnjetavanja, i koji ne smeju proglasiti gesla nacionalnog samoopredeljenja, uključujući i pravo otcepljenja, jer oni sami tlaće stomilionske mase kolonijalnih i zavisnih naroda!

6. Bez borbe protiv izdajničke »vlastite« kapitalističke gospodare ne može se potlaći ni narod osloboditi!

7. Bratstvo i mir medju narodima! — Takav mora biti pobedonosni rezultat antiimperijalističke borbe, koja će srušiti imperijalizam iz temelja!

Dobro proučite i sva ova gesla koja su osnov antiimperijalističkog fronta slovena kog naroda!² Objasnite ih i drugima, strpljivo raširite ovaj pojam svima koji žele dobro slovena kom narodu i ujedno pomažu izdvojiti iz antiimperijalističkih redova svakog tuđeg agenta, koji bi u pravednu oslobodilačku borbu hteo podmetnuti kukavičije jaje i u engleska imperijalista kao kola upregnuti narodne mase koje se bore za veliku stvar svog narodnog i socijalnog oslobodjenja!

² Obzirom na vanjsku političku situaciju, Osvobodilna fronta se sve do kraja juna nazivala Antiimperijalistički front slovena kog naroda. Gornji dokument je u suštini program Antiimperijalističke fronte slovena kog naroda.

BK. 4

»SLOVENSKI PORO EVALEC« OD 11 JULA 1941 GOD. O AKTUELNEM POLITIČKIM I AKCIONIM ZADACIMA OSVOBODILNE FRONTE¹

NA POSAO!

Još nikad u svojoj historiji slovenački narod nije doživljavao tako duboki borbeni preporod kakav danas doživljuje. Aktiviste slovenačke oslobodilačke borbe obuzima ponos što su sinovi svoga naroda.

Reakcionarna suva granica na živom telu naroda — šačica gospodskih izdajnika — sasvim se prodala okupatorima, dok narod elementarnom snagom nastavlja svoj borbeni put. Njegovu oslobodilačku borbu su uzele u ruke njegove narodne sile. OSVOBODILNA FRONTA SLOVENAČKOG NARODA,² za koju je dala inicijativu Komunistička partija Slovenije i kojoj se na osnovu potpunosti pravednosti pridružilo sve što iskreno slovenački misli i oseća, uzela je takav mah, da je opravdano možemo nazvati jedinim slovenačkim

¹ Objavljeno u »Slovenskom poročevalcu« br. 8 od 11. jula 1941. godine. CK KPS je počeo izdavati list »Slovenski poročevalac« prvi put 1938. godine. Izašla su dva broja, i to jula i oktobra. Prilikom kapitulacije Jugoslavije osetila se potreba za listom koji bi mobilisao, organizovao i poveo slovenačke narodne mase u borbu protiv okupatora, u borbu za njihova nacionalna i socijalna prava. Prvi broj izašao je maja 1941. god., drugi 8. juna 1941. god., a zatim redovno svakih sedam dana. Godine 1941. izašla su 32 broja. Prvi broj je izašao u 2000 primeraka, četvrti u 2500, šesti u 3000, osmi u 3500, a poslednji broj već u 5200 primeraka. Štampaosć u centralnoj tehnici CK KPS. »Slovenski poročevalac« 1941. godine uredjivali su članovi CK KPS.

² »Na osnovu linije i direktiva Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije dao je Centralni komitet Komunističke partije Slovenije, odmah pošto je slomljena stara Jugoslavija i fašistička okupacija njene teritorije, inicijativu za stvaranje Osvobodilne fronte slovenačkog naroda.

Svoju inicijativu naša Partija izvodila je praktično — u svojoj politici koja i organizacionoj masovnoj delatnosti — u dva pravca.

Na samom terenu, naša Partija je organizovala Osvobodilnu frontu neposredno iz narodnih masa i bez obzira na njihovo ranije stranačko opredeljenje. Osvobodilna fronta je, prema tome, nikla i širila se u širokim narodnim masama kao jedinstveni svenarodni pokret porobljenog slovenačkog naroda.

Istovremeno je Partija pozvala sve patriotske grupe koje se nisu okaljale kapitulacijom i izdajom, na saradnju u Osvobodilnoj fronti. Za takvu saradnju ona se dosledno i borila.«

(II kongres KPS, referat druga Mihe Marinka, str. 60—61, izdanje Cankarjeve založbe, Ljubljana 1949.)

pretstavnikom. Neka se izdajnici u fašisti kom »savetu«³ kolikogod razbacuju »pretstavni kim« frazama, ipak je injenica da sem svoga izdajstva ne pretstavljaju nikoga i ništa, dok Osvobodilna fronta pretstavlja slovena ki narod, koji je skoro jednodušno spreman za borbu.

Vrata Osvobodilne fronte su širom otvorena za svakog svesnog Slovenca, za svaku grupu koja želi u estvovati u oslobodila koj borbi protiv fašisti kih porobljiva a. Ko se drži postrani, taj samog sebe izdvaja iz najživotnije manifestacije slovena ke narodne i oslobodila ke svesti i zajednice. A ko bi na koji bilo na in želeo porušiti sveto i neprikosnoveno jedinstvo OF slovena kog naroda, taj bi se samim takvim inom uvrstio medju izdajni ke pomo nike fašisti kih zlo inaca.

Osvobodilna fronta masovno razvija svoju aktivnost.

Geslo »ni par eta gvoždja, ni mrve hrane za okupatora« postaje osnovno narodno geslo. Agitacija i propaganda treba da, uprkos teških uslova duboke ilegalnosti, obuhvate sve slojeve slovena kog naroda. Prilozi za »Oslobodila ki fond«⁴ za pomo žrtvama okupatorskog terora⁵ rastu iz dana u dan u nove hiljade.

Ah sve to još nije dosta. Današnje vreme zahteva još više.

Geslo »ni par eta gvoždja, ni mrve hrane za okupatora« treba sprovesti sa više plana, mnogo sistematskije, mnogo dosljednije. Slovena ki narod ne sme dozvoliti da slovena ka zemlja posluži kao mirno i idili no zaledje fašisti kih okupatora. Okupatorima treba rušiti organizaciju pozadine svuda i na svakom koraku. Ujedno moramo biti svesni da odlazak hiljada progonjenih štajerskih i gorenjskih Slovenaca u planine otvara nove perspektive i nove dužnosti za našu oslobodila ku borbu.

Slovena ki narod se mora dostojno uvrstiti u oslobodila ki front naroda na elu sa herojskim narodima Sovjetskog Saveza. Više dela!

³ Tkzv. »Savetc« (»Sosvet«) ili »Konzultu«, imenovano je Mussolini dekretom od 27-V-1941 godine. »Sosvet« su sastavljali vrhovi slovena ke reakcionarne buržoazije.

⁴ Akcija prikupljanja za »Oslobodila ki fond« je prethodnik docnijeg »Narodnog poreza« koji je, zatim, Slovena ki Narodnooslobodila ki Odbor u septembru 1941 god., ozakonio odlukom o Narodnom porezu. Vidi dok. br. 39.

⁵ Prikupljanje pomo i žrtvama je postojalo još ranije — u obliku »Crvene pomo i« žrtvama režima stare Jugoslavije.

**PRAVILA GLAVNOG ŠTABA SLOVENA KIH PARTIZANSKIH
ODREDA OD SREDINE JULA 1941 GOD. O USTROJSTVU, RADU
I ZADACIMA PARTIZANSKIH ODREDA¹**

PARTIZANSKI ZAKON

1. 1. Partizanski odredi su sastavljeni iz partizana-dobrovoljaca, koji se žele verao i istrajno, s oružjem u ruci, boriti za velike oslobodilačke ciljeve slovenačkog naroda, protiv jarma okupatorskih fašističkih tlači, za prava radnog naroda. Tesno povezani sa slovenačkim narodnim masama i svim narodima koji se bore protiv fašističkih razbojnika, oslanjaju i se operativno na vojničku akciju slavne radničke vojske Crvene armije Sovjetskog Saveza — partizani ne mogu položiti oružje pre nego budu ostvareni ciljevi zbog kojih su se prihvatili križja.

1. 2. U partizanske odrede može stupiti svako, bez obzira na političko i versko uverenje i nacionalnu pripadnost, ko prihvata te ciljeve, ko je u moralnom pogledu neokaljan, ko prihvati »Partizanski

¹ Dokument je iz doba neposrednih priprema za ustanak. Glavni štab je poslao Partizanski zakon vođe i organizatorima i aktivistima na terenu.

Dokument za vreme NOB nije bio nigde publikovan. Original Partizanskog zakona nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobodjenja u Ljubljani.

U arhivi koju je drug Aleš Bebler dao da se zakopa februara 1942 god. nađen je drugi primerak originala sa primedbom »projekte, na kome su olovkom ispravljene neke tačke (vidi fotokopije). Članu 5, tačka 8. dodato je: »Medjutim, svako i najmanje odeljenje, pa čak i pojedini partizan, nastavlja svoje partizanske dužnosti izvršavanjem akcija koje odgovaraju naoružanju odeljenja ...«

Uz tačku 9 istog člana stoji: »Ako partizan i pod najvećim pritiskom otkrije nepozvanim licima ili čak i neprijatelju partizanske tajne, njegov in pretstavljaju izdaju i kažnjava se smrću.«

U čl. 6 na kraju 2. pasusa uz reči »do potpunog ostvarenja velikog oslobodilačkog cilja slovenačkog naroda« dodato je: »i radnih masa«, a pozdrav »U boj za slobodu!« precrtan je i napisano: »Smrt fašizmu — sloboda narodu!«

Član 7 je precrtan olovkom, a sa strane napisano: »Znak!«

U čl. 8 je geslo promenjeno u »Smrt fašizmu«. Dodata je i primedba: »s puškom u stroju stisnuta pesnica leve ruke i dizanje podlaktice u vodoravni položaj preko prsiju«.

U čl. 12, treća rečenica, precrtana je reči »vodova« i napisano: »eta«.

Član 15 je precrtan.

U čl. 16 između c i d primedba: »oduzimanje oružja«.

Član 17 je precrtan.

148
1074

Partizanski zakon (Osnutek)

- Čl. 1. Partizanski oddelki so sestavljeni iz prostovoljcev-partizanov, ki se hočeje zveste in vstrajno, z orožjem v roki, boriti za velike osvobodilne cilje slovenskega naroda, proti jarnu okupatorskim fašističnim z tlačiteljev za pravice delavnega ljudstva. Tesno povezani s slovenskimi ljudskimi množicami in vsami narodi, ki se bore proti fašističnim razbojnikom, nastajajo se v operativne na vojaško sklopo slavne Delavske Kmečke Rdeče Armade Sovjetske Zveze-partizani ne bodo odložili orožja prej dokler ne bodo uresničeni cilji, zaradi katerih so se orožja lotili.
- Čl. 2. V partizanske oddelke vstopa lahko vsak, ne glede na politično in versko prepričanje ali nacionalno pripadnost, ki sprejme te cilje, ki je v moralnem pogledu neodmahevan, ki sprejema "PARTIZANSKI ZAKON" in kegar potrdi partizanska naborna komisija. Vstop v partizanski oddelak pomeni, da je partizan vse svoje sile in svoje življenjske povetil osvobodilni stvari slovenskega naroda in delavnega ljudstva.
- Čl. 3. Vrnenje partizanskih dolžnosti kraja do popolne zmage osvobodilne borbe slovenskega naroda. Samo bolezen ali smrt lahko osvobodí partizana njegove revolucionarne partizanske dolžnosti. Pri vstopu v partizanski oddelak položi partizan prisego. Pri vstopu naj bo partizan čimbolje spremljan z oblač, čavliji, perilom, odejo, s hrano za teden dni, po možnosti oborožen. Isti mora po možnosti potrebne zemljevide, kompase, daljnogled, najnujnejši sanitetni material in druge potrebščine.
- Čl. 4. Partizanskim oddelkom so namenjene odgovorne in težke naloge. Za te naloge se mora sleherni partizan v taku borbe vsakodnevno pripravljati in izpopeljevati strokovno, politično, telesno, in duševno, da bi se vzgojil dober borec, ki bo prenesel največje telesne in duševne napora. Vsogda naj se vsi posebno po veljnika in političnem komisarju, na drugi strani pa v živi med sebojni tovariški pomoči partizanov, smih. Partizani morajo brez ugovora izvršiti vse uklope in vskope, jih kateri poveljnik za potrebne za vzgoje partizanov.
- Čl. 5. Dolžnosti in pravice Partizanov.
1. Partizan mora imeti čvrst značaj, jakren mora biti nasproti poveljniku in tovarišem, globoko vdan osvobodilni stvari slovenskega naroda in delavnega ljudstva, potreščljiv ter poln samozavdanja z v vsakdanjih naporih, biti mora hraber, inicijativen, hladnokrvnen, odločen v borbi s sovražnikom, skromen, nesebičen in tovariški v razmerju do svojih bojnih tovarišev. Disciplina da glavna partizanska dolžnost. Brez nje ni mogoče uresničiti nobenega dejanja. Naloga povelja se morajo ta kaj in brezpogojno izvršiti. Ako partizan naloženo povelje ni razumljivo, naj prosí poveljnika za pojasnilo, naker naj povelje takoj in v celoti izvrši. Partizanska disciplina je prestovoljna in zgrajena na zavesti, da brez njenega samoznega izpolnjevanja ni mogoče zmogovito dokončati osvobodilnega dela. Izhajati mora iz zaupanja in sodelovanja, a ne iz strahu pred kaznjivo. Disciplina v borbi, vzdržuje red in snotnost dejstva, ki temelji na vzajemnem tovariškem zaupanju, tako da je poveljnik brez skrbi, da se njegove zapovedi izvršujejo pa naj zaletijo na kakršni koli težave in ovire. Disciplina v streljanju, daje dejstvom orožja in taktičnim ukrepom vso njihovo vrednost ter zagotavlja koristno trošenje municije.
 2. Vsakemu partizanu mora čut dolžnosti kakati pot pri izvrševanju težkih nalog. Izvrševati mora svoje dolžnost zavestno in poštenovalno z veseljem in ponosom, v jasnem prepričanju, da vrši veliko, pravično revolucionarno delo, ki mora postati najslavnejša stvar v zgodovini slovenskega naroda. Pomembna nastanek in vreden mora biti pri vrnjenju strazarskih dolžnosti ponoči na bojišču.
 3. Partizan ne sprejme nobenih osebnih materialnih nagrad. Netravnje zavest in prepričanje, da se bori za svoj narod in delavno ljudstvo je tista gonilna sila, ki ga tene da vrši pošteno in nesebično svojo težko službo. Ljubezen in podpora ljudskih množic sta mu najvišja nagrada.

zakon« i koga primi partizanska regrutna komisija. Ulazak u partizanski odred zna i da je partizan sve svoje sile i svoj život posvetio oslobodila koj stvari slovena kog naroda i radnih masa.

l. 3. Vršenje partizanskih dužnosti traje do potpune pobe-
de oslobodila ke borbe slovena kog naroda. Samo bolest ili smrt mogu
osloboditi partizana njegove revolucionarne partizanske dužnosti. Pri-
likom stupanja u partizanski odred partizan polaže zakletvu. Prilikom
pristupanja partizan treba da bude što bolje snabdeven odelom, cipe-
lama, rubljem, pokriva em, hranom za nedelju dana i, po mogu nosti,
naoružan. Po mogu nosti, mora imati potrebne zemljopisne karte,
kompas, durbin, najnužniji sanitetski materijal i druge potrebne stvari.

l. 4. Partizanskim odredima su namenjeni teški i odgovorni
zadaci. Za te zadatke se svaki partizan mora u toku borbe svakodnevno
pripremati i usavršavati stru no, politi ki, telesno i duhovno, da bi
se vaspitao u dobrog borca koji e podneti najteže telesne i duhovne
napore. Vaspitavanje e vršiti li no komandant i politi ki komesar,
a s druge strane — živom medjusobnom drugarskom pomo u samih
partizana. Partizani moraju bez pogovora izvršiti sve mere i vežbe
koje komandant smatra potrebnim za vaspitavanje partizana.

l. 5. Dužnosti i prava partizana

1. Partizan mora imati vrst karakter, mora biti iskren prema
komandantu i drugovima, duboko odan oslobodila koj stvari slove-
na kog naroda i radnih masa, strpljiv i pun samosavladjivanja u
svakidašnjim naporima, mora biti hrabar, inicijativan, hladnokrvan,
odlu an u borbi sa neprijateljem, skroman, nesebi an i druželjubiv u
odnosu prema svojim ratnim drugovima.

Disciplina je glavna partizanska dužnost, jer bez nje nije mogu e
ostvariti nikakve akcije. Naložene zapovesti se moraju odmah i bez-
uslovno izvršiti. Ako partizanu naložena zapovest nije razumljiva,
neka moli komandanta za objašnjenje, a potom neka zapovest odmah
i u celini izvrši. Partizanska disciplina je dobrovoljna i izgradjena na
svesti da bez njenog gvođenog ispunjavanja nije mogu e pobe-
dosno okon ati oslobodila ko delo. Mora proizlaziti iz poverenja i
saradnje, a ne iz straha od kazne.

Disciplina u borbi održava red i jedinstvo akcije koje se zasniva
na uzajamnom drugarskom poverenju, tako da je komandant sigu-
ran da e se njegove zapovesti izvršavati, pa makar naišle na ma
kakve teško e i prepreke.

Disciplina vatre daje dejstvovanju oružja i takti kim merama svu
njihovu vrednost i obezbedjuje korisno trošenje municije.

2. Svakom partizanu ose aj dužnosti mora pokazivati put u iz-
vršavanju teških zadataka. Svoju dužnost mora izvršavati svesno,

samopregorno, sa radoš u i ponosom, sa jasnim ubedjenjem da vrši veliko, pravedno, revolucionarno delo, koje mora postati najslavnija stvar u istoriji slovena kog naroda. Naro ito mora biti savestan i ta an u vršenju stražarskih dužnosti no u i na bojištu.

3. Partizan ne prima nikakvih li nih materijalnih nagrada. Unutrašnja svest i ubedjenje da se bori za svoj narod i radne mase jeste ona pokretna sila koja ga goni da požrtvovano i nesebi no vrši svoju tešku službu. Ljubav i podrška narodnih masa su mu najviša nagrada.

4. Partizan ne sme u borbi ili drugde ostaviti svoga druga ili komandanta ako se tamo nalazi u teškom položaju, ako je napadnut ili ranjen. Partizan mora trezveno i do krajnosti promišljeno uvati svoj život i život svojih drugova i komandanta.

5. Partizan mora uvati svoju ast i ast oslobodila ke partizanske jedinice. Ne sme se ogrešiti i uprljati delima nasilja nad radnim narodom — bez obzira na politiku i nacionalnu pripadnost. Partizan ne sme svojevolumno posezati u imovinu radnog naroda i, ako je potrebno, mora i smrtnom kaznom kazniti sve pokušaje razbojnih napada ili kradje od strane neodgovornih elemenata, koji bi se eventualno pojavili. Partizan mora biti najnesebi niji zaštitnik radnog oveka.

6. Partizan mora dostojno postupati sa ranjenim ili zarobljenim neprijateljem i uveriti ga u pravednost partizanske borbe.

7. Partizan mora odmah i kriti ki izložiti pred komandantom i drugovima svaku pojavu razbijanja partizanske discipline ili rušenja partizanske asti u svome odredu.

8. Ako se partizanska jedinica, iz kakvih bilo objektivnih razloga, mora rasturiti, partizanu je prva dužnost da se javi kod prve susedne jedinice ili kod prvog partizanskog komandanta i da obavesti zašto se njegova jedinica rasturila.

9. Partizan mora uvati tajnost naredjenja, uputstava i planova svoje jedinice, a naro ito ako padne u ruke neprijatelja, jer e time onemogu iti neprijatelju uvid u planove i namere boraca za oslobodila ke ciljeve slovena kog naroda i radnih masa.

10. Svaki partizan ima pravo molbe i žalbe preko svog neposrednog starešine. Starešine su dužne molbu ili žalbu odmah rešiti ili ih poslati na rešenje pretpostavljenim komandama.

11. Svaki partizan se u slu aju bolesti ili osaka enja mora javiti kod odredjenog lekara. Lekar mora partizana odmah pregledati i preduzeti potrebne korake.

12. Partizan ne sme vredjati verske ose aje svoga religioznog druga, koji e kao i ostali partizani žrtvovati sve svoje sile oslobodila koj stvari slovena kog naroda.

1. 6. Partizanska zakletva glasi ovako:

>.Ja, partizan narodnooslobodilačke armije slovenačkog naroda, koji se, rame uz rame slavne Radničko-seljačke Armije SOVJET-SKOGE SAVEZE i svih ostalih naroda koji se bore za slobodu, borim za oslobodjenje i ujedinjenje slovenačkog naroda, za bratstvo i mir među narodima i među ljudima, za sretnu budućnost radnog naroda,

z a k l i n j e m s e

pred svojim narodom i svojim ratnim drugovima:

da u sve svoje sile i sve svoje sposobnosti posvetiti oslobodilačku stvar slovenačkog naroda, radnog naroda i svega slobodoljubivog i naprednog društva u svetom ratu protiv fašističkih tlačitelja i varvara,

da ne napustiti partizanske redove, u koje sam dobrovoljno i ovesno stupio, i da ne u položiti oružje do potpune pobjede nad fašističkim okupatorima, do potpunog ostvarenja velikog oslobodilačkog cilja slovenačkog naroda.

Zaklinjem se da u borbi za te velike oslobodilačke ciljeve svojom krvlju braniti i svetinju naše partizanske zastave i da u, ako treba, žrtvovati i svoj život.

U BOJ ZA SLOBODU!«

1. 7. Zastava

Partizanske zastave su crvena i slovenačka sa znacima i emblemima svojih jedinica s geslom: »Za slobodu«.

1. 8. Pozdrav

Partizanski pozdrav je: stisnuta pesnica desne ruke podignuta do ivice kape sa uzvikom »U boj« i otpozdravom »Za slobodu«. Partizani moraju pozdravljati svoje komandante i drugove.

1. 9. Komandovanje u partizanskim odredima se oslanja na bezuslovnu podređenost mlađih prema starijim po službenoj dužnosti. Komandanti moraju imati sve dobre osobine partizana. Moraju biti hrabri, odlučni, okretni, sposobni u borbi i bezgranično odani stvari za koju se bore. Moraju biti uzor discipline i pravedni drugovi i predvodnici partizana. Svaki partizan koji se u borbi istakne, može doći na sva komandna mesta.

1. 10. Za osobitu hrabrost i junaštvo Vrhovni štab na predlog komandanta odlikuje partizana ili komandanta nazivom: Junak oslobodilačke borbe.

1. 11. Podjela partizanske vojske. Partizanska vojska se deli na:

- a) vodove,
- b) ete,

- c) bataljone,
- d) brigade.

Na elu ovih jedinica stoje komandanti vodova, komandanti eta, komandanti bataljona, itd.

l. 12. Pored komandanta u istom rangu na elu svake partizanske jedinice stoji **politi ki komesar**, sa posebnim političkim funkcijama. Njegovi osnovni zadaci jesu: briga za političko i stručno vaspitanje partizana, za održavanje borbenog duha, jednodušnosti, političkog jedinstva, reda i discipline, za bezuslovno izvršavanje svih naredjenja i uputstava, budno uvanje asti partizanskog borca, budnost u pogledu eventualnih nezdravih pojava u odredima, itd. Politi ke komesare vodova postavlja Vrhovni štab na predlog štabova bataljona, a političke komesare ostalih viših jedinica direktno Vrhovni štab.

l. 13. politički komesar je suodgovoran sa komandantom i za ispunjavanje vojnih zadataka. Zbog toga komandant mora izraditi i doneti ratne planove u punoj saglasnosti sa političkim komesarom. U neposrednoj borbenoj akciji pak zapoveda isključivo samo komandant odreda.

l. 14. a) Komandira voda biraju partizani većinom glasova. Izbor mora odobriti štab bataljona. Po potrebi može ga štab bataljona i postaviti.

b) Komandira eta imenuje komandant bataljona u sporazumu sa štabom brigade.

c) Komandante bataljona postavlja Vrhovni štab.²

² Glavni štab slovenačkih partizanskih odreda, tada nazivan i Vrhovnim štabom (Vrhovno poveljstvo), bio je osnovan 22 juna 1941 god. na sednici CK KPS u Ljubljani, kao vojno rukovodstvo oružane borbe slovenačkog naroda protiv okupatora.

Na tom sastanku oformio se Glavni štab u sledećem sastavu:

Franc Leskošek-Luka, komandant,

Boris Kidrič, politički komesar, kojeg je zamenio kasnije drug Miha Marinko,

Aleš Bebler-Primož, zamenik komandanta,

Stane Zagar, član,

Oskar Kovačič, član,

Dušan Podgornik, član i

Marjan Breclj, član.

Glavni štab do maja 1942 god. nalazio se u Ljubljani, a zatim je postepeno prelazio na teren. Do premeštaja Glavnog štaba njegovi članovi esto su posećivali pojedine partizanske jedinice ili su se stalno kod njih nalazili.

Na sastanku Glavnog štaba od 16 jula 1941 god., doneli su odluku da se iz priprema za narodnooslobodilačku borbu u duhu zaključaka junske partijske konferencije predje u oružani ustanak.

Čl. 10. Za posebno hrabrost in junastvo odlikuje Vrhovno poveljstvo na predlog Poveljnika partizanskih steb ali poveljnika z nazivom Junak osvobodilne borbe.

Čl. 11. Rekvizitevi partizanske armade, Partizanska armada so naslednji:

- a. voda
- b. čete
- c. bataljoni
- d. brigade

Vseh enotah stoji na čelu poveljniki vodov, čet, bataljонов in brigad. Poleg poveljnika stoji v istem rangi na čelu vsake partizanske enote politični komisar s posebnimi politično vzgojnimi funkcijami. Njegove osnovne naloge so: Skrb za politično in strokovno vzgojo partizanov, vzdrževanje borbene duha, enotnosti, politične enotnosti, reda in discipline za brezpogojno izvrševanje vseh povelj in navodil, budno čuvenje časti partizanskega bojnika, budnost v pogledu eventualnih nevarnih pojavov v oddelkih in t. d. Politični komisarje vodov postavlja Vrhovno poveljstvo po predlogu bataljonskih stebov, politične komisarje ostalih višjih enot pa Vrhovno poveljstvo direktno.

Čl. 13. Politični komisar je vsaj odgovoren s poveljniku tudi za izpolnjevanje vojaških nalog, zato mora poveljnik izdati in prinesiti bojne naloge v popolnem soglasju s političnim komisarjem. V neposredni bojni akciji pa ima poveljnik dajati izključno samo poveljniki oddelka.

Čl. 14. a. Poveljniki vodov izvolijo z večino glasov partizani izvoliti ex mora odobriti bataljonski štab. Po potrebi ga postavlja tudi štab. b. Poveljniki čete imenuje poveljnik bataljona v soglasju s brigadnim stebom. c. Poveljniki bataljонов imenuje Vrhovno poveljstvo.

Čl. 15. Sodišče Partizansko sodišče sestavljajo: a. predsednik b. poročnik c. partizanski tožilec. Predsednika sodišča imenuje komandant bataljona od slučaja do slučaja, iz vrst poveljnikov ali političnih komisarjev. Poročnik in tožilec volijo partizani četnega odreda, ki so oboroženi partizani pripada. Partizanskega tožilca imenuje Vrhovno poveljstvo. Manjše disciplinske pregreške kaznujejo poveljniki sami, večje pa pregreške sodi partizansko sodišče. V slučaju izdajstva in če se sodišče ne more sestati pa sme izreči tudi hujšo obsodbo kolektiv pod predsedstvom pol. komisarja.

Čl. 16. Kazni:

- a. opomin
- b. ukor
- c. izvrševanje težavnih in neprijetnih del
- d. vsaj ustrelitev.

Čl. 17. Nadzorstvo. V cilju kontrole poselnih oddelkov lahko nadzorni poveljniki odredijo nadzornike iz vrst poveljnikov in političnih komisarjev.

V sredi julija 1941.

Vrhovno poveljstvo

Öl. 15. Sud. Partizanski sud sastavljaju:

- a) predsednik,
- b) 4 porotnika, *
- c) partizanski tužilac.

Predsednika suda imenuje komandant bataljona, od slu aja do slu aja, iz redova komandanata ili politi kih komesara. Porotnike biraju partizani doti ne jedinice kojoj pripada optuženi. Partizanskog tužioca imenuje Vrhovni štab. Manje disciplinske prekršaje kažnjavaju sami komandanti. Ve e greške sudi partizanski sud. U slu aju izdajstva i kad se sud ne može sastati, sme kolektiv sam pod predsedništvom politi kog komesara izre i i smrtnu presudu.

01. 16. Kazne:

- a) opomena,
- b) ukor,
- c) izvršavanje težih i neprijatnijih poslova,
-) streljanje.

l. 17. Nadzor

U cilju kontrole pojedinih odreda mogu pretpostavljeni komandanti odrediti nadzornike iz redova komandanata i politi kih komesara.

Sredinom jula 1941.

VRHOVNI STAB

U Gorenjskoj je lan Glavnog štaba i instruktor CK KPS Stane Žagar na dva sastanka partiskih funkcionera, 17 i 20 jula. objasnio direktivu Glavnog štaba da treba po eti sa ustankom. Na drugoj sednici, 20 jula 1941 god., pripremili su plan ustanka i resili da iz partizanskih eta, koje su ve nastale u Gorenjskoj, formiraju Cankarov bataljon. Na tom sastanku postavili su njegov štab. Bataljon se sakupio 5 avgusta 1941 god. na planini Vodice.

U Kamni kom srezu je instruktor CK KPS Tomo Brejc-Pavle na sastanku sa lanovima vojnog komiteta za Kamni ki srez, 25 jula 1941 god. • pripremio ustanak, koji bi trebao da po ne u nedelju 27 jula 1941 godine, no u. Na istom sastanku formirali su štab Kamni kog bataljona koji se sakupio u Rasici 17 avgusta 1941 godine. (Vidi primedbu 2 uz dok. br. 20.)

U ostalim delovima Slovenije razvitak je išao sporije. Partijske organizacije borile su se sa mnogim poteško ama ali su ipak, u približno isto vreme, uspele da formiraju partizanske ete koje su poslednjih dana jula ve po ele sa prvim akcijama. (Podaci prema usmenim izjavama drugova Mihe Marinka, Franca Leskoškega, Borisa Kidri a i Borisa Kraighcra.)

»VELIKA BOBBA SLOBODOLJUBIVIH NARODA PROTIV FAŠISTI KU! RAZBOJNIKA« — LANAK DRUGA EDVARDA KARDELJA OD JULA 1941 GODINE¹

Podmuklim napadom na SSSR Hitler, sa svojim fašisti kim prijateljima i slugama iz Italije, Madjarske, Rumunije, Finske, Slova ke itd., otpo eo je svoj poslednji razbojni ki pohod. Za ovu svoju poslednju zlo ina ku avanturu Hitler se pripremao za sve vreme svoje vlasti. Bio je potpuno svestan da su svi njegovi »uspesi« protiv malih nenaoružanih naroda, koje su iznutra oslabile njihove protivnarodne vlade, kratka veka i ništavni, dokle god postoji jaka tvrdjava i zaštitnica ugnjetavanih naroda i svih radnih ljudi — SSSR, dokle god ne bude uništen taj prakti ni primer ostvarenja bratstva medju narodima i ljudima. Postalo je nemogu e da i dalje postoje, jedan pored drugog, dva iz osnova suprotna sveta: svet krvavog fašisti kog varvarstva, ugnjetavanja naroda od naroda, oveka od oveka, uništavanja svih pozitivnih duhovnih tekovina ove anstva u nauci i umetnosti — i, na drugoj strani, bratsko jedinstvo sovjetskih naroda, svet koji ne zna ni za narodno i rasno ugnjetavanje, ni za ugnjetavanje oveka od oveka; svet u kome triumfuju stvarala ka misao i kultura, duboko ove anske i internacionalisti ke u svojoj suštini, a nacionalne i mnogolike po formi; svet u živoj saglasnosti sa nacionalnim osobinama mnogobrojnih naroda koji, slobodni i ravnopravni, razvijaju sve svoje snage i sposobnosti. Razbiti taj prakti ni primer izgradjivanja sre e i blagostanja naroda i radnih ljudi, to žarište oko koga se okupljaju sve slobodoljubive i napredne snage sveta, oplja kati bogatstvo nepregledne zemlje naroda SSSR i zatim osigurati sebi gospodstvo nad celim svetom, — to je, eto, bila luda i varvarska zamisao fašisti kih plja kaša koji su bacili svoje naoružane bande na svetu sovjetsku zemlju.

Ali nesavesni poglavari modernih hunskih bandi ovoga puta su se prevarili u svojim ra unima. Nesalomljiva materijalna i moralna snaga Crvene armije, besprimerni heroizam crvenoarmejaca, njihova upornost i jednodušnost, visoka vojni ka sprema sovjetskih komandanata i strahoviti udarci koje je Crvena armija zadala Hitleru i fašisti kim armijama, — sva ta fakta preko no i su razbila sramnu zgradu kleveta i laži koju je godinama gradila antisovjetska pro-

¹ Gornji lanak je objavljen u »Delu« br. 2 od kraja avgusta 1941 godine. lanak nalazi se takodje u knjizi Edvarda Kardelja »Put nove Jugoslavije«. »Deloc je izlazilo ve pre rata. God. 1921 je izlazilo kao organ KP Italije u Trstu (osniva i glavni urednik do 1929 god. Ivan Regent), a zatim 1934 god. u Parizu kao zajedni ki organ KP Jugoslavije i KP Italije. 1940 god. štampan je ve u domovini kao organ CK KPS u ilegalnoj štampariji pod Šmamom Gorom kod Ljubljane.

paganda. Milionima i milionima radnih ljudi širom celog sveta postalo je jasno da se tako može boriti samo armija koja je izrasla iz dubine naroda, koja je povezana s narodom i svesna svoje uloge i ciljeva, koja brani sreću i slobodu svoga naroda i koja crpi svoju materijalnu snagu iz džinovskih uspeha u izgradjivanju socijalizma, socijalističke industrije i socijalističke privrede uopšte.

Udarci koje je Crvena armija zadala fašističkim hordama postali su signal za pristupanje svih ugnjetenih naroda Evrope oružanoj akciji protiv fašističkih ugnjetalaca. Svi porobljeni narodi od Norveške do Grčke, od Poljske do Francuske — bili su svesni da je Sovjetski Savez, da je njegova nepobediva Crvena armija postala vodja oružane borbe svih ugnjetenih i slobodoljubivih naroda. Bili su svesni da je sloboda biti dobijena utoliko brže, ukoliko više ti narodi podupru samostalnim oružanim akcijama veliku borbu Crvene armije i svih savezničkih armija na frontu protiv Hitlera. **Teritorije potlačenih naroda moraju se pretvoriti u poprišta najupornije svenarodne akcije za uništenje okupatora;** neprijatelj se mora na tim teritorijama osećati kao u opkoljenoj tvrđavi, — to je postalo geslo borbe, koje su prihvatili potlačeni narodi. Svakim danom sabotaža uzima sve veći obim, i u Italiji porobljenoj Evropi ni u sve brojnije partizanske jedinice, rešene da unište sve što na bilo koji način služi okupatorima

Englesko-američki blok je snažan saveznik SSSR i potlačenih naroda Evrope u ratu protiv Hitlerove Nemačke. Narodi Engleske i Sjedinjenih Država danas odlučuju više nego ikad stoje na gladištu da se energije ne produže rat protiv Hitlera do potpunog uništenja njegovih bandi i njegove vlasti. Sovjetsko-engleski ugovor o međusobnoj pomoći i američke izjave o pomoći SAD Sovjetskom Savezu dva su dokumenta koji jasno izražavaju raspoloženje masa u tim državama i u Italiji svetom. Narodne mase, milioni i milioni na svim kontinentima stupaju u akciju, da pomognu Sovjetskom Savezu i Saveznicima u njihovoj borbi za potpuno uništenje fašizma. Tako je velika borba Sovjetskog Saveza postala zajednička stvar Italijanovog naprednog pokreta. Nameravani »krstaški rat« fašističke osovine Berlin—Rim protiv Sovjetskog Saveza pretvorio se u nalet Italijanovog naprednog pokreta **protiv fašističkog varvarstva — za slobodu i ravnopravnost naroda i za istinske demokratske slobode naroda.**

Plan fašističkih razbojnika da se, pod parolom »krstaškog rata protiv boljševizma«, stave na čelo kapitalističkog sveta u borbi protiv SSSR — potpuno je propao.

Nema sumnje da je sadašnja džinovska borba od ogromnog svetsko-istorijskog značaja. Smešno bi bilo misliti da celokupno pokretanje ove anarhije sve te užasne žrtve daje samo za obnovu starog sistema, iz kojeg su se utrobe i izlegli fašistički zlikovci. Borba koju ove an-

stvfcvodi protiv fašisti kog varvarstva treba da bude *borba za istinsku slobodu i ravnopravnost naroda, za samoopredeljenje svih naroda, za istinsku narodnu demokratiju, za uništenje rasisti kih, šovinisti kih i drugih sli nih imperijalisti kih teorija, za bratstvo medju narodima i ljudima, za uništenje osnovnih uzroka koji vode imperijalisti kim ratovim , za sre niju budu nost ove anstva.*

Zemlja socijalizma i sre e svojih naroda najve i je plod stvarala ke ljudske misli, najveli anstvenija je tekovina ove anstva. Ona ne dolazi u Evropu kao što je godine 1848 došla carska Rusija: da uguši naprednu revolucionarnu misao, ve , naprotiv, da otvori ove anstvu put u svetliju budu nost, u kojoj e tek ime *ovek* zasijati u svoj svojoj veli ini. Zato Crvena armija i sve oslobodila ke snage koje se okupljaju oko nje ne donose Evropi talas uništenja i osvete, atmosferu progonjenja i mu enja, kao što to svugde rade fašisti ke bande, ve donose duh oslobodjenja i vrste vere u bolju i sre niju budu nost svakog naroda, svakog radnog oveka i celokupnog ove anstva.

Više nego ma koji drugi narodi u Evropi, slovena ki narod, podeljen izmedju tri fašisti ka razbojnika, varvarski raspar an, odnarodjivan i raseljavam, životno je zainteresovan u ovoj velikoj borbi. Samo jedan put vodi oslobodjenju i ujedinjenju slovena kog nartKia: *pobedonosni triumpf velike borbe kojoj stoji na elu SSSR.* Zato svaki borac za slobodu slovena kog naroda ima samo jednu dužnost: *uklju iti se u veli anstvenu borbu SSSR i svih slobodoljubivih naroda protiv fašizma, uništavati okupatora na svakom koraku i svim sredstvima, uvla iti u ovu oslobodila ku borbu sve nove i nove narodne mase; stvarati jaku naoružanu partizansku vojsku, ja ati svenarodni otpor slovena kog naroda do svetog nacionalnog rata protiv okupatora, udružiti sav slovena ki narod u Oslobodila ki front i ne položiti oružje sve donde dok ne bude fašisti ki neprijatelj slomljen i uništen i naša rodna gruda oslobodjena, ujedinjena i o iš ena od tirana.*

Ljubljana, jula 1941 godine.

BR. 7

»SLOVENSKI POROCEVALEC« OD 25 JULA 1941 GOD. O USPEŠIMA NARODNOOSLOBODILA KOG POKRETA U SLOVENIJU

POHOD OSVOBODILNE FRONTE

Divovski gubici, koje u nema ke fašisti ke bande poražuju e zasecaju herojske sovjetske armije, razbukitali su oslobodila ki elan slovena kog naroda. Osvobodilna fronta — taj jedinstveni masovni pokret slovena kog naroda — obuhvata sve što se želi iskreno boriti za narodno oslobodjenje.

U Osvobodilnoj fronti saradjuju sve borbene slovena ke grupe, bez obzira na uže politi ke i ideološke razlike.

Rukovodstva Osvobodilne fronte se sastoje iz najaktivnijih boraca, bez obzira na njihovu užu politi ku i ideološku pripadnost.

Osvobodilna fronta prodire u svaki kutak ugnjetavane i rasparcene slovena ke zemlje.

Osvobodilna fronta prelazi iz prethodnih politi kih i agitatorskih priprema — na oslobodila ku akciju.²

Osvobodilna fronta je postala jedini legitimni pretstavnik slovena kog naroda.

BR. 8

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROCEVALCA« OD 25 JULA 1941 GOD. O AKCIJAMA SLOVENACKIH PARTIZANA¹

OTPOR SLOVENA KOG NARODA

Tršanska pruga je prekinuta u blizini Brezovice.²

Na pruzi Maribor-Zidani Most je u blizini Pragerskog izba en iz koloseka teretni voz.

Na pruzi Ljubljana-Rakek je teretni voz prese en na dvoje.

U Trbovlju je nadjen ubijen gestapovski funkcioner.

¹ »Slov. poro evalec« br. 9 od 25-VII-1941 godine.

² Vidi primedbu br. 2 dokumenta br. 1. Pored intenzivnih priprema za oružani ustanak. Partija je preko terenskih odbora OF organizovala ve inu slovena kog naroda. Time su bili stvoreni uslovi za po etak oružanog ustanka. Vidi primedbu br. 2 uz dokumenat br. 5 i primedbu br. 2 uz dokumenat br. 20.

¹ »Slovenski poro evalec« br. 9 od 25-VII-1941 godine.

² Pruga je bila razorena 24 jula na km 571.992, na Vi u kraj Ljubljane. Odvijeni su zavrtnji, uklonjene spojke i dignuta skretnica. Sabotažu je

U Tacnu je smrtno ranjen bivši jugoslovenski žandarm, sada gestapovski agent.³

U Zalogu⁴ su nadjena zaklana i razoružana dva nemačka pograničara vojnika.

Pasivna rezistencija po fabrikama uzima sve veći mah.

U Kamniku su noćni neprijatelji napisi prekrili slovenački znakovi, a po zidovima i oglasnim tablama ispisali znakove srpa i čekića. Drugog dana su nemački okupatori sazvali zbor i zapretili represalijama. Zbor su stalno ometale mnogobrojne upadice.

Široka akcija sa napisima je izvedena u Kočevju.

Cela Ljubljana je puna znakova srpa i čekića i znakova V.⁵

Iz straha od odlaska slovenačkih ljudi u brda, nemački okupatori su privremeno obustavili preseljavanje na Gorenjskoj.⁶ Ali su sad po eliji prisilno mobilisati Slovence za rad u Nemačkoj. Narodni otpor raste. Svaki masovni teror fašističkih okupatora će ponovno poterati Slovence u šume i planine.

Medju kočevskim Nemcima, čak i medju ogorčenim hitlerovcima, raste otpor protiv preseljavanja. Opravdano se plaše da će im biti zapaljen krov nad glavom, ako se usele u domove proteranih Slovenaca.

izvela diverzantska grupa, sastavljena od meštana, u prvom redu članova KP koji su danju radili svoj posao, a noću izvršavali akcije.

³ Tog žandarma ranili su 22. jula 1941. god. partizani Raški i drugi. Ovu grupu, sastavljenu pretežno od meštana iz okoline Rasice, Gamelja, Tacena, organizovali su Lojze Kebe i Tomo Brejc-Pavle, instruktori CK KPS u Gorenjskoj. Već krajem jula su se na Rasici i Dobenu po eliji prikupljali komunisti koji su na osnovu direktiva Vojnog komiteta Kamničkog sreza po eliji vršili sve pripreme za početak oružane borbe. Oko 15. jula postoje već 2 grupe i to: Šmarnogorska i Raška, koje ukupno broje 25 ljudi. Uskoro je grupa narasla na 40 ljudi. Imali su tri četvrtine pušaka Mauzer, a ostalo austriske puške. Grupa je izvršila više napada, medju kojima je i napad od 18-VII-1941. god. na automobil grofa Lazzarini-og. Kao odgovor na ovu akciju, Nemci su streljali pet talaca. Komandir grupe je bio Stane Kosec, a politkomesar Mile Spacapan. Docnije je grupa ponovo došla u selo Rasica, gde se 17-VIII-1941. god. s Kamničkom, Mengeško-Moravanskom i Radomeljskom grupom ujedinila u Kamnički bataljon. (Podaci iz MNO.)

⁴ Prvi smrtonosni pucanj na okupatorskog vojnika beleže okupatori na dan 16. jula kad je ubijen nemački pograničar vojnik kod Besnice, Zalag. (Podaci iz spiska žrtava nemačkog Ureda za propagandu na Bledu od 25-XII-1941. god.)

⁵ Slovo »V«, geslo pobeđe (»Victoria«).

⁶ Nemački gaulajter dr Friedrich Rainer, koji je ta noć poznavao plan preseljavanja, priznao je na procesu protiv ratnih zločinaca u Ljubljani, jula 1947. god., da su Nemci zbog oružanog otpora stanovništva otstupili od germanizatorskih planova preseljavanja slovenačkog stanovništva.

Slovenski poročevalac

Leto II.

25. julija 1941.

Štev. 9.

AVGUST ŽIGON.

Strel, ki ga je sprožila zločinska okupatorska roka, je smrtno pogodil slovenskega kulturnega delavca in prešernoslovca Avgusta ŽIGONA. Ko se je vračal domov, so ga ustrelili v hrbet karambinerji.

POHOD OSVOBODILNE FRONTE!

Orjaške izgube, ki jih uničujoče sekajo v nemške fašistovske tolpe južnaške sovjetske vojske, so razplamtele osvobodilni elan slovenskega naroda. Osvobodilna fronta - to enotno množično gibanje sloven. naroda - obsega vse, kar se želi iskreno boriti za narodno osvoboditev.

V Osvobodilni fronti sodelujejo vse borbene skupine - ne glede na ožje politične in svetovnonazorske razlike.

Vodstva Osvobodilne fronte obstojajo iz najaktivnejših borcev - ne glede na njihovo ožje politično in svetovnonazorsko usmerjenost.

Osvobodilna fronta prodira v vsak kotiček zatirane in razkosane slovenske zemlje.

Osvobodilna fronta prehaja iz predhodnih političnih in agitatorskih priprav - v osvobodilno akcijo.

Osvobodilna fronta je postala edini legitimni predstavnik slov. naroda.

ODPOR SLOVENSKEGA NARODA

Tržaška proga v bližini Brezovice je razdrta.

Na progi Maribor-Zigani most je bil v bližini Pragerskega iztirjen tovorni vlak.

Na progi Ljubljana-Rakek se je pretrgal na dvoje tovorni vlak.

V Trbovljah so našli ubitega gestapovskega funkcionarja.

V Tačnu je bil smrtnevarno ranjen bivši jugoslovanski žandar, sedaj gestapovski agent.

V Žalogu so našli zaklana in razdrožena dva nemška obmejna vojaka.

Pasivna rezistenca po tovarnah zavzema vse širši razmah.

V Kamniku so ponoči preslikali nemške napise s slovenskimi ter poslali židove in napisne deske z znaki srpa in kladiva. Drugi dan so nemški okupatorji sklicali shod ter pretili z represalijami. Shod so ves čas motili množični medklici.

Broka akcija z napisi je bila izvedena v Kočevju.

Vsa Ljubljana in okolica je polna znakov srpa in kladiva ter znakov V.

Iz strahu pred odhodom slovenskih ljudi v hribe so nemški okupatorji na Gorenjskem začasno ustavili preseljevanje. Zato pa so sedaj začeli prisilno mobilizirati Slovence za delo v Nemčiji. Ljudski odpor raste. Vsako množično nasilje fašističnih okupatorjev bo znova pognalo Slovence v gore in hribe.

Med kočevskimi Nemci - tudi zakrskjenimi hitlerjevci - raste odpor proti preselitvi. Upravičeno se boje, da jim bodo zažgane strehe nad glavami, če se bodo vselili v hiše pregnanih Slovencev.

ENOTNA FRONTA NARODOV

Dne 12. julija 1941. je bila sklenjena vojaška pogodba med Sovj. Zvezo in Vel. Britanijo. Pogodba določa: 1. da se bodeta obe državi podpirali v vojaškem, političnem in gospodarskem pogledu; 2. da ne bo sklepala nobena se-

BR. 9

PROGLAS CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTI KE PARTIJE SLOVENIJE OD JULA 1941 GOD. ITALIJANSKIM VOJNICIMA¹

ITALIJANSKI VOJNICI!

Nadali ste se skorom završetku rata i vraćanju svojih, kućama, kao što vam je to više puta obećavano. Sada međutim, kada ovaj besmisleni rat, u koji su Hitler i njegov zločin ološ, zajedno sa Mussolinijevim fašistima ološem, upleli i Italiju, traje više od jedne i po godine, sada, kada je stotinama hiljada vaših drugova izgubilo život ili ostalo sakato, sada je hitlerovski ološ gurnuo nemačke vojnike i vas ostale na novi razbojnički pohod, na najteži razbojnički pohod, najkrvaviji i potpuno lišen svakog izgleda na uspeh kako se samo može zamisliti, u rat protiv najveće i najbolje naoružane armije na svetu, protiv Crvene armije. Moraćete i dalje da rasipate svoju krv za nemački imperijalizam. Patnje vaših žena i vaše dece neće se još završiti. Naprotiv, ove patnje će se neizmerno povećati.

Novi razbojnički pohod koji je sada otpočeo, nije samo najkrvaviji i sa najmanje izgleda na uspeh od svih pohoda koje je preduzeo razbojnik Hitler i u koje je uvukao Mussolinija, taj pohod je najveći i zločin koji je dosad učinio Hitler.

Ova zemlja je sada napadnuta bez ikakvog razloga. U tu zemlju vas sada šalju da ubijate i pljačkate. Nemaću finansijski vlastodršci, koji je vođa Hitler, hoće da unište tu zemlju i ponovo da potlače radnike i seljake ove zemlje i nacionalno da ih podjarme.

Ovo pakleno razbojništvo neće uspjeti hitlerovskom ološu. Hitler mora biti poražen. I vi, italijanski vojnici, morate da računate na pobjedu Crvene armije, koja je vaša i naša najjača i saveznica. Morate shvatiti da će pobjeda Crvene armije biti vaša pobjeda, jer će pobjeda Crvene armije biti pobjeda svih radnih naroda sveta. Pobjeda Crvene armije znači i da je otvoren put ka miru, slozi između naroda i ka stvaranju novog sveta, sveta radnog naroda.

Italijanski vojnici! Sinovi italijanskog radnog naroda!

Nemojte se boriti protiv vaše braće u Crvenoj armiji. Usprotivite se kad vas budu slali na sovjetski front! Predjite na stranu Crvene armije! Okrenite oružje protiv vaših raznih neprijatelja, protiv razbojnika i fašista i njihovih vođa! Usprotivite se zloupotrebi vašeg oružja protiv naroda koje je pokorio nemački i italijanski

¹ Original u arhivi Istoriskog odeljenja CK. KPS.

imperijalizam! Upravite vaše oružje protiv vaših i naših smrtnih neprijatelja, protiv fašističkih dželata radnog naroda, protiv dželata onih naroda koji vole slobodu!

To je put ka vašoj li noj slobodi, to je put ka miru!
Dalje ruke od Sovjetskog Saveza!
Dalje ruke od zemlje radnika i seljaka!
Dole imperijalisti ki rat!
Dole Hitler i njegov pratilac Mussolini!
Dole fašizam!
Živelo bratstvo i sloga svih naroda!
Živela pobeda Crvene armije!
Živeo Staljin, vodja svih naroda koji se bore za slobodu!

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTI KE PARTIJE SLOVENIJE

BR. 10

PROGLAS VRHOVNOG PLENUMA OSVOBODILNE FRONTE SLOVENA KOG NARODA OD 2 AVGUSTA 1941 GOD. SLOVE- NACKOM NARODU¹

SLOVENA KOM NARODU!

Na Istoku se vodi najsudbonosnija borba svih vremena. Nema ka vojska je naišla na protivnika koji e je satrti. Sudbina Adolfa Hitlera i njegovih fašističkih pomaga a je zape a ena. Sovjetski narodi vode borbu u duhu istoriskog Staljinovog govora — svesno i sa bezgraničnim požrtvovanjem. Njihova borba je ujedno i borba za oslobodjenje slovena kog naroda, naroda Jugoslavije i svih porobljenih naroda Evrope.

Slovenski!

Istinska sloboda nije stvar koja se može dobiti na poklon. Za slobodu se treba boriti. Naša porobljena bra a u Srbiji, Crnoj Gori i Hercegovini su ve povelu borbu. I slovena ki narod prelazi u stvarni otpor protiv porobljiva a Taj otpor treba oja ati, proširiti i pretvoriti u svenarodnu aktivnost.

Geslo »ni par eta gvoždja, ni par eta kakvog bilo materijala, ni mrve hleba za okupatore« treba da postane naša opštenarodna stvarnost.

¹ Objavljeno u »Slov. poro evalcuc br. 10 od 2-VIII-1941 godine.

nionalmente.

Questo spaurimento scellerato deve fallire alla tappa hitleriana. Hitler deve essere sconfitto. Anche voi, soldati italiani, dovete aspirare alla vittoria dell'Armata Rossa, che è il vostro ed il nostro alleato più forte. Dovete capire, che la vittoria dell'Armata Rossa sarà la vostra vittoria, perché la vittoria dell'Armata Rossa sarà la vittoria di tutti i popoli lavoratori del mondo. La vittoria della Armata Rossa significherà la strada aperta alla pace, alla concordia fra i popoli e alla creazione del nuovo mondo, del mondo del popolo lavoratore.

Soldati italiani! Figli del popolo lavoratore italiano!

Non combattete contro i vostri fratelli quelli della Armata Rossa! Opponetevi quando vi spingeranno al fronte sovietico! Passate al lato dell'Armata Rossa! Volgete le armi contro i vostri veri nemici, contro i condottieri scellerati fascisti! Opponetevi all'abuso delle vostre armi contro i popoli oppressi dall'imperialismo tedesco ed italiano! Volgete le vostre armi verso i vostri ed i nostri nemici mortali, contro i carnefici fascisti del popolo lavoratore, contro i carnefici dei popoli amanti la libertà!

Questo è la strada verso la vostra propria libertà, questo è la strada verso la pace!

Via le mani dall'Unione Sovietica!

Via le mani dal paese degli operai e dei contadini!

Abasso la guerra imperialistica!

Abasso Hitler e il suo cagnotto Mussolini!

Abasso il fascismo!

Evviva la fraternità e la concordia di tutti i

popoli!

Evviva la vittoria dell'Armata Rossa!

Evviva Stalin, il condottiere di tutti i popoli combattenti per la libertà!

Il Comitato Centrale del
Partito Comunista di Slovenia.

Okupatorima treba seckati živce i razbijati pozadinu svuda i na svakom njihovom koraku.

Primer slovena kih boraca koji su pošli u šumu² treba da da potstreka za razvoj oslobodila kog rata protiv tla itelja, rata koji e slovena ki narod voditi rame uz rame sa narodima Sovjetskog Saveza, sa engleskim narodom i sa svim narodima porobljene Evrope.

Slogu i jedinstvo porobljenih naroda Jugoslavije ostvarujemo zajedni kim otporom.

Osvobodilna fronta slovena kog naroda, u kojoj sudeluju sve borbene slobodoljubive slovena ke grupe, bez obzira na politi ka i ideološka gledišta, i koja je danas opravdano pretstavnik slovena kog naroda, poziva sve Slovence u borbu, na oružani otpor.

Živelo oslobodjenje i ujedinjenje svih Slovenaca!

VRHOVNI PLENUM³ *
OSVOBODILNE FRONTE
SLOVENA KOG NARODA

- Vidi primedbu 2 uz dok. br. 5.

³ Slovena ke narodne mase su se masovno povezivale u osnovnim organizacijama OF, terenskim odborima OF (u gradovima su esto postojali i uli ni odbori OF), koji su osnivani prema teritorijalno-proizvodnom principu, tj. nastajali su po fabrikama, radionicama, ustanovama, školama itd. Tako je, naprimer, u Ljubljani krajem godine bilo ve preko 400 terenskih odbora OF. O terenskim odborima vidi dok. 71.

Vrhovni plenum, koji su sastavljali pretstavnici svih grupa u lanjenih u OF, pretstavljao je najviše vo stvo OF slovena kog naroda. Njegov izvršni organ je bio Izvršni odbor Osvobodilne fronte (IOOF). IO je imao svoj sekretarijat za drugom Borisom Kidri em na elu.

Prvi sastanak Vrhovnog plenuma održan je 15-VI-1941 god., a drugi 28-VII-1941 godine. Na drugom plenumu su izabrali IOOF i ujedno izdali gornji proglas. Raspravljano je o narodnooslobodila koj borbi koja se ve rasplamsavala.

BR. 11

IZVESTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 2 AVGUSTA 1941 GOD. O DIVERZIJAMA I UNIŠTAVANJU OKUPATORSKIH VOJNIKA U GORENJSKOJ I LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹

BORBA SLOVENA KOG NARODA

U Grosuplju su se 28 jula pobunili italijanski vojnici. Zbog toga su fašisti sedmoricu od njih streljali.

U Rep ama kod Šmarja je 25 jula ubijen italijanski oficir.

U no i izmedju 28 i 29 jula su u Gorenjskoj uništena tri mosta.²

Izmedju Šmarja i Škofljice je 27 jula prekinuta pruga.³

Kod Brezovice i kod Borovnice je pruga prekinuta.

Pred bioskopom »Matica« ubijen je nema ki gestapovac. Metak mu je probio elo.

Na Ježi i je teško ranjen bivši jugoslovenski žandarm, sada italijanski špijun.

U šiški je uništen centralni telefonski vor.⁴

Telefonska žica izmedju Rima i Ljubljane je bila na više mesta prese ena.

Kod Brezja iznad Sostrog su 26 jula partizani napali kolonu za snabdevanje⁵ i ranili jednog fašista.

Ostali izveštaji još nisu provereni. Objavi emo ih idu e nedelje. Injenica je da borba slovena kog naroda jako rastrže živce okupatora.

¹ »Slovenski poro evalec« br. 10 od 2-VIII-1941 godine.

² Ove akcije su deo opšteg ustanka u Gorenjskoj. (Vidi dok. br. 5. primedba 2 i primedbe uz dokumenat br. 20.) Porušena su 3 mosta na r. Bistrici na putu Domžale-Ihan-Litija, Domžale-Morav e i Dob-Ihan.

³ Po »Pregledu sabotaža« Ljubljanske direkcije želcznica akcija je izvršena 28-VII-1941 godine. Minirana je desna šina na dužini 60cm. (Vidi i dok. br. 127 i br. 115.) Akciju je izvršila neka manja diverzantska grupa kod Borovnice.

⁴ Akciju pominje i dok. 115. prim. 6.

⁵ Molni ka eta je napala 2 etu 3 bataljon'a »Crnih košulja* koja je nosila hranu posadi u Lipoglavu. Prema izjavi Stanka Semi a-Dakija, Jože Nose-Španac i Dalmatinac »Mate« iz Molni ke ete pokušali su napasti italijansku komoru, ali su po eli suviše rano s napadom. Bio je ranjen 1 Italijan. (»Borecc. I. br. 3, str. 22.)

U vezi s ovim napadom i napadom na nema kog vojnika 16 jula po eli su Nemci i Italijani na sektoru Zalog-Litija zajedni ku poteru ve eg opsega, koju je vodio policiski vicekvestor. Sudelovao je 80 bataljon »Crnih košulja«, III planinski bataljon »Crnih košulja«, 55 legija »Crnih košulja« i karabinjeri.

Molni ka eta se po ela formirati oko 15 jula od meštana iz okoline (oko 20), a pristizali su i novaci iz Ljubljane. 26 jula ih je bilo ve 30 s 5 puškomitraljeza, a ostali s puškama. Komandir ete je prvo bio 2i-

HR. 12

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 16 AVGUSTA 1941 GOD. O DIVERZANTSKIM AKCIJAMA I LIKVIDACIJAMA OKUPATORSKIH AGENATA I GESTAPOVACA U GORENJSKOJ U PRVOJ POLOVINI MESECA AVGUSTA¹

BORBA SLOVENA KOG NARODA:

1 avgusta uve e u šiški je ubijen gestapovac. Ujedno su ranjena dva italijanska karabinjera.

8 avgusta uve e je na Brdu ubijen fašisti ki agent (ovrovac).

Prošlog etvrtka je bila prekinuta ve ernja emisija ljubljanske radio-stanice.

Na Bleiweisovi ulici je neki antifašista pucao na policiskog konfidenta i ranio ga.²

danek Slavko-Slavec, a docnije Ljubo Šercer, dok je Židanek postao politkomesar. etu je organizovao Ivan Jaki -Jerin.

Sredinom avgusta eta je toliko porasla da se mogla podeliti na dva dela. Oko 20 ljudi na elu s Ljubom Šercerom i Slavkom Zidanekom-Slavcem, s 2 puškomitraljeza, odlazi na Mokrec da bi tako oslabili okupatorski pritisak na Molnik. Ova grupa, nazvana Mokre kom etom, krajem avgusta je ve porasla na 50 ljudi sa 4 puškomitraljeza i oko 30 pušaka. (Podaci od Stanka Semi a-Dakija.)

Obe grupe su se kasnije uklju ile u Tre i partizanski bataljon. (Vidi dok. br. 54.)

¹ »Slovenski poro evalec« br. 12 od 16-VIII-1941 godine.

² Sve u dokumentu pomenute akcije je izvršila Služba obaveštavanja i bezbednosti OF (Varnostnoobveš evalna služba — VOS OF). Akcija na prugu je izvedena 9-VIII-1941 god. kod km 567.9. Pod vozom je eksplo dirala mina. Mašina lakše ošte ena.

Pored masovnih politi kih organizacija. OF i Omladinske OF. Partija je u Ljubljani ve prvih dana organizovala borbene grupe sa zadatkom da se usred okupiranog grada bore protiv okupatora. Razvoj borbe protiv okupatora u Ljubljani, koja je tada bila duša narodnooslobodila kog pokreta slovena kog naroda, zahtevao je da se oblici borbe podignu na viši stepen. S jedne strane je ustanovljena Narodna zaštita (vidi dok. br. 48), a s druge vrsto organizovana VOS OF.

VOS OF je po ela delovati avgusta 1941 god. pod vo stvom kolegija od tri lana. U Ljubljani je obuhvatala obaveštajnu službu — OS: masovnu, vojnu i specijalnu, i službu bezbednosti — VS. kao izvršni organ. Obaveštajna služba je podatke o kretanju i delovanju okupatora i izdajnika dostavljala kolegiju, koji je, oslanjaju i se na masovnu podršku stanovništva Ljubljane, davao predlog za osude izdajnika specijalnom sudu. Odluke o smrtnim presudama je izvršavala služba bezbednosti. Sve prikupljene podatke o izdajni koj i kvizlinškoj delatnosti bivših buržoaznih političara VOS je dostavljala Izvršnom odboru OF. Na osnovu tih podataka bili su pred narodom demaskirani mnogi, do tada još sakriveni, kolaboracionisti i neprijatelji OF. Podatke vojnog karaktera VOS je davala na koriš enje Glavnom štabu slovena kih partizanskih odreda.

Sabotaža u fabrikama, saobraćaju, nadležnostima i vojnim napravama obuhvatila je sve krajeve Slovenije i sve se jače širi.

U Rožnoj dolini je eksplozija prekinula prugu.

U Zasipu kod Gorja je porušena elektrana.³

Kod Žirovnice je razbijen železnički most.⁴

U jeseni u kotlini su ubijena dva gestapovca.

U Žirovnici je ubijen fašistički komesar Horowitz (bivši upravnik veleposeda Eger).

U Trbovlju su partizani ispraznili dva magazina baruta⁵ i jedan magazin hrane.

11. t. m. je na Sv. Planini došlo do pušaranja između partizanske izvidnice i čete nemačkih vojnika.⁶

Partizani su ispraznili vojnički magazin hrane na Podnartu.⁷

Na dolenskoj pruži su diverzantske akcije uopšte prekinule saobraćaj.

SNOO je odlukom o zaštiti slovenačkog naroda i njegovog pokreta za oslobodjenje i ujedinjenje (vidi dok. br. 40) još jače uvrstio borbu VOS. članovi grupa službe bezbednosti (3—5 drugova) koji su bili svi članovi KP i SKOJ-a regrutirali su se iz redova najnaprednijih članova borbene grupe NZ.

Ove grupe su izvršavale smrtnu kaznu nad izdajnicima slovenačkog naroda (inž. Emer Fanoš, gestapovac i organizator terorističkih grupa za ubijanje vođa OF, dr Marko Natlačen, bivši član i vođa Bele garde; Avgust Praprotnik, industrijalac, bankar i organizator obavestajne službe u korist okupatora; dr Lambert Ehrlich, ideološki vođa klerofašizma u Sloveniji, itd.) uništavale agente Gestapa i OVRe, saslušavale izdajnike i vršile premetanje u njihovim kućama. Spremačile su zločinu i rad izdajnika na taj način što su zaplenjivale njihovu arhivu, njihove spiskove članova OF, štamparije, neprijateljsku literaturu itd. VOS je organizovala oslobađanje vođa NOP iz zatvora, a pored toga je izvodila i akcije razoružavanja, sabotaže i diverzije, kao i akcije za nabavljanje oružja i finansijskih sredstava.

³ Akciju je izveo Janez Ambrožič, koji je poginuo 1942. god. na Jelovici. Elektrana nije radila nekoliko dana. Vidi dok. br. 131.

⁴ Most nije bio teško oštećen. Akcija je izvršena 1-VIII-1941. godine.

⁵ Iz izveštaja nemačkog žandarma okruga Trbovlje (vidi dok. br. 117) vidi se da je ova akcija izvršena noću između 26 i 27-VII-1941. god. Izvršila ju je Trbovljska grupa koja se priključila Revirskoj četi.

⁶ Iz Trbovljskih revira je u junu otišlo u šumu prilično mnogo komunisti i drugih koje su Nemci progonili. Trbovljani su se skupljali na emšeni kod Planini, dok su se drugovi iz Zagorja skupljali u brdima iznad Zagorja. Obe grupe su se 31. jula spojile, a 1. avgusta je i formalno, na sve strane, ustanovljena Revirska četa, sastavljena iz 3. voda, ukupno 47 partizana s oko 21 puškom, nešto metaka i 5 bombi. Komandant Ljiljana Hohkraut, poginuo 25-V-1942. god. pod Sv. Gorom, zam. komandanta Ciril Groznik-Curk, koji se docnije sam ubio dinomitom da ne bi pao u ruke okupatora. (Podaci od Sergeja Kraighera i prema uspomenu partizana.)

⁷ Magazin je ispraznila Jelovička četa, koja je oformljena još u drugoj polovini juna 1941. godine.

**IZVEŠTAJ ŠTABA SLOVENACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
OD 16 AVGUSTA 1941 GOD. O BORBI NA PARTIZANSKOM
VRHU NA JELOVICI**

KOMUNIKE ŠTABA SLOVENACKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Na Jelovici se 7 avgusta² vodila borba između partizanske i nemačke vojske.³ Nemci su poslali u borbu 400 do zuba naoružanih vojnika. Raspolagali su sa teškim mitraljezima i sa dva brdska topa. Partizanska grupa od 60 boraca ih je do ekala vatrom, dva sata odbijala njihove napade i nanela im csetne gubitke. Prema prvim podacima ubijeno je 10 nemačkih vojnika. Pred nadmoćnim neprijateljem se partizanska grupa povukla. U borbi je poginuo jedan partizan.

26-VII je brojila ve 11 ljudi, među kojima i jedna drugarica. Imali su 3 puške, 1 revolver, 1 pištolj i oko 8 bombi. 28 i 29 jula su se grupi priključili ili radnici s drumova Kranj-Bled i radnici iz Begunja. Grupa je porasla na 25—30 ljudi, sa oko 10 pušaka. Prvih dana avgusta se podelila na dva voda, a zatim se 5 avgusta uključila u Gorenjski bataljon na planini Vodice. Prvu grupu u borbu je vodila 8 avgusta na Partizanskom Vrhu u sklopu Gorenjskog bataljona. (Podaci MNO).

¹ Objavljeno u »Slov. poročevalcu« br. 12 od 16-VIII-1941 godine. Komunikacije su prvi put zvanice izveštaj Glavnog štaba slovenačkih partizanskih odreda.

² Borba je vodjena 8 avgusta na pl. Jelovici na Kotli u (k. 1410) koji su partizani doćnije prozvali Partizanskim Vrhom. U broju 14, sam »Slovenski poročevalac« popravlja datum od 7 na 8 avgust.

³ Oko 5 avgusta su se na Vodiškoj Planini, na Jelovici, spojila Jesenica i Jelovica u Gorenjski bataljon, nazvan i bataljon »Ivana Cankara«, koji se 7 avgusta pomaknuo u blizinu Lipniške Planine, na Kotli. Komandant bataljona Jože Gregor i Jože Gorenjec, politkomesar Ivan Bertonec. Jože Gregor je bataljon rasporedio na položaje na istoj strani k. 1410. Nemci su došli iz pravca Selske Planine-Dražgoše u etvornim redovima. Borba je trajala jedan sat. Prema partizanskim podacima, Nemci su imali 30—40 mrtvih i toliko ranjenih.

Posle borbe na Partizanskom Vrhu bataljon se 8 avgusta razdelio. Jesenica je otišla na područje Pokljuke i Mežaklje, a Jelovica na područje Jelovice.

Glavni štab je prema podacima druga Bertonec Ivana imao u planu formiranje i Kranjskog bataljona koji bi nastao iz Tržiško-Kranjske grupe.

Tržiško-Kranjska grupa je formirana 26-VII-1941 god. na Velikoj Poljani ispod Storži iz 4 grupa: Nakelske, Dupeljske, Tržiško-Kranjske. Brojila je 65 boraca, većinom naoružanih. Većeg dana su otkrili gestapovski špijuni. Jednog špijuna su ubili, a drugog ranili. 5-VIII su Nemci uspeli opkoliti deo grupe u lovačkoj kući pod Storžim i naneli mu teške gubitke; drugi, veći deo grupe je upao u nemačke zasode prilikom pokušaja napada na Begunje. Borci grupe koji su posle pomenutih poraza ostali, uključili su se u novembru 1941 god. u Sv. Mohoru kod s. Selca u bataljon »Ivana Cankara«.

BR. 14

**IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 16 AVGUSTA
1941 GOD. O NAPADU REVIRSKOJ ETI NA ŽANDARMERISKU
STANICU U ZAGORJU¹**

NAPAD NA ŽANDARMERISKU STANICU U ZAGORJU

Partizani rudarskih revira² su u noć između petka i subote (8 i 9 avgusta) napali žandarmerijsku stanicu u Zagorju. Bacili su više ručnih bombi, pa zatim tukli puškama na žandarmeriju. Istovremeno je druga grupa ručnih bombama i puškama napala kasarnu rudničke straže (Werkschutz), u koju su fašisti primali denuncijante i razne propale tipove. Posle borbe od pola sata partizani su se povukli. Fašisti su imali više mrtvih i ranjenih. Partizani su se povukli bez žrtava.

Iste noć i, partizani su porušili drum između Trbovlja i Zagorja i uništili telefonsku i telegrafsku mrežu.

BR. 15

**»ZA OSVOBODILNU FRONTU SLOVENA KOG NARODA« —
LANAK DRUGA EDVARDA KARDELJA OD AVGUSTA 1941
GODINE¹**

Slom Jugoslavije i prve nedelje okupatorskog nasilja bili su izvanredno poučno iskustvo za slovenački narod. To iskustvo je do temelja srušilo stariju odvratnu antisovjetsku i antikomunističku kulu laži i kleveta koju su u znoju svoga lica bila sagradila plaćenički škrabala iz tabora naše protivnarodne reakcije. Slovenački narod je sada ne samo na sopstvenoj koži osetio, nego i pravilno ocenio poraz politike slovenačke reakcionarne gospode, koji su komunističke odavno nagoveštavali, nego je i odlučno stupio na jedini mogući put svoga oslobodjenja. Ogromna većina slovenačke mase danas jasno vidi da budućnost slovenačkog naroda zavisi isključivo i jedino od ishoda velike bitke koju biju narodi Sovjetskog Saveza protiv fašističkih osvajača. Slovenačke narodne mase ne sumnjaju da će u toj bitci fašizam biti satrven i uništen i da će slovenački narod

¹ »Slovenski poročevalac« br. 12 od 16-VIII-1941 godine.

² Napad je izvršila Revirsko-eta, kao svoju prvu akciju. Vidi dokument br. 12 i 140.

¹ Objavljeno u Delu br. 2 krajem avgusta 1941 godine.

najzad sam stvarati svoju sudbinu. A iz tog ubedjenja proizlazi i neizmerna ljubav slovena kog naroda prema bratskoj zajednici sovjetskih naroda, prema Crvenoj armiji i prema velikom Staljinu, ija je genijalna misao vodila milione sovjetskog naroda od uspeha do uspeha, od pobede do pobede. I iz te je ljubavi, najzad, ponikla vrsta volja slovena kog naroda od prvoga dana fašisti kog napada na SSSR: ***ne ekati da sloboda dodje sama, nego svojom sopstvenom akcijom potpomo i veli anstvenu borbu Crvene armije i svih anti-fašisti kih snaga u Jugoslaviji i itavom svetu.*** Slovena ki narod se danas s gnušanjem i gorinom se a odvratnih kleveta i laži protiv Sovjetskog saveza, koje su još do pre nekoliko meseci širili asopisi naše reakcionarne gospode i koje i danas šire po nalogu svojih okupatorskih gospodara.

Druga pouka, koju su slovena ke radne mase izvukle iz iskustva posle sloma Jugoslavije, ti e se odnosa prema Komunisti koj partiji. Slovena ke radne mase nisu videle samo izdaju naše gospode u toku nema kog napada na Jugoslaviju i posle njenoga sloma, nego i injenicu da je jedino KP iskreno i do kraja pozivala na otpor protiv fašisti kog napada a i da je posle sloma ona ostala kao jedina stranka, koja je pružala i organizovala otpor okupatoru. Pravilnom politikom i neprekidnom požrtvovanom borbom protiv svih šteto ina i neprijatelja istinskih nacionalnih interesa slovena kog naroda i interesa radnih masa, Komunisti ka partija je stekla ono poverenje i onu ljubav slovena kog naroda koja joj danas daje legitimaciju da, kao najmo nija politi ka snaga slovena kog naroda, daje inicijativu u formiranju fronta otpora protiv fašisti kog okupatora. Stoga nije nikako slu ajno što su se oko KP po eli okupljati svi pošteni i borbeni elementi iz razli itih politi kih grupa i grupa sa razli itim pogledima na svet.

Oslobodila ki front slovena kog naroda, za koji je inicijativu dao Centralni komitet Komunisti ke partije Slovenije odmah posle sloma Jugoslavije i u koji je pozvao sve poštene i borbene grupe i sve Slovence, bez obzira na politi ku pripadnost ili pogled na svet, — taj oslobodila ki front je danas injenica. On je obuhvatio sve pozitivne grupe i ogromnu ve inu slovena kog naroda. On ni ubudu e ne zatvara vrata nikome ko prihvata slede u platformu:

1. Slom i uništenje nema kog i italijanskog fašizma i njegovih satelita; oslobodjenje i ujedinjenje svih Slovenaca; sloga i jedinstvo naroda Jugoslavije u njihovoj zajedni koj borbi protiv zajedni kog neprijatelja; nesalomivi savez slovena kog naroda i svih jugoslovenskih naroda sa SSSR.

2. Akciju treba otpo eti odmah i svim sredstvima: iš ekivanje da e nam se sloboda roditi samo iz krvi sovjetskih naroda i da emo je dobiti na zlatnom tanjiru ravno je dezertiranju iz Oslobodila kog fronta.

3. Medjusobna lojalnost svih grupa u Oslobođila kom frontu jedan je od glavnih uslova za zajedni ku pobeđu.

Oslobođila ki front nikako nije i ne sme imati samo deklarativni karakter. ***Istinski borci Oslobođila kog fronta su samo oni koji su stvarno gotovi da posvete sve svoje snage akciji za oslobođjenje slovena kog naroda.*** Baš u toj injenici i leži snaga Oslobođila kog fronta, i zato su ve unapred osuđeni na neuspeh svi pokušaji političkih špekulanata da iskoriste popularnost Oslobođila kog fronta za prikrivanje svojih prljavih politikantskih planova.

Ma da je Oslobođila ki front postigao znatne uspehe i razbio sve pokušaje politikantskih reakcionarnih manevara raznih kapitulantskih grupa, ipak je ostvarena tek prva etapa njegovog razvitka. Nije dovoljno pokrenuti samo najborbenije d najnaprednije slojeve slovena kih radnih masa. Svaki svestan Slovenac mora prema svojim moćima da da svoj doprinos u ovoj velikoj borbi Oslobođila ki front mora postati onaj prostor, u kojim se okvirima razvija celokupan život slovena kog naroda. On mora obuhvatiti sva područja aktivnosti, prodreti u svaki sektor gde žive i rade Slovenci. Odbori Oslobođila kog fronta treba da se obrazuju u svakoj opštini, svakom selu, svakoj fabrici, u svim nadležstvima i ustanovama, u svim radionicama i na celoj teritoriji gde žive Slovenci, od Jadranskog Mora do severne granice, od Celovca i Velikovca do Kupe. Neprijatelj mora osećati na svakom koraku da je opkoljen i da su mu zatvoreni svi izlazi. Izdajnici i duševnici moraju osećiti da su im dani izbrojani i da će za svaku izdaju biti i nemilosrdna kazna. Partizanski borci moraju osećati da se za njima nalazi ceo narod i da ih potpomaže na svakom koraku. ***Celokupna slovena ka teritorija mora postati jedno jedinstveno bojište na kome se bje bitka od sela do sela i od kuće do kuće.***

Podizati svest i veru u našu pobeđu, objašnjavati događaje i zadatke na bezbrojnim konferencijama, sastancima i pojedinačnim razgovorima, organizovati najšire mase u sve veće akcije, neprestano mobilisati nove i nove borce u partizanske odrede, raskrinkavati izdajke i izdajnike stalno i na svakom koraku, odgovoriti udarcem na udarac, terorom narodnih masa na teror okupatora; pripremati dan potpune pobeđe — eto to je područje rada Oslobođila kog fronta.

Ljubljana, avgusta 1941 godine.

BR. 16

UPUTSTVO ZA IZVODJENJE DIVERZIJA I SABOTAŽA

RAŠIRIMO AKCIJE SABOTAŽE¹

Poslednjeg meseca je sabotažna akcija pokazala ve lepe uspehe. Na mnogim mestima je ošte ena železni ka i telefonska mreža, mnogo gde su ošte eni fabri ki i elektrifikaciski uredjaji. Okupatorske trupe, koje su prvih nedelja okupacije živele u blaženom spokojstvu i toville se našim rezervama hrane, danas moraju dan i no biti pod oružjem, dan i no uz železni ke pruge, mostove i drumove; obuzima ih krajnja živ ana napregnutost.

Uprkos tim uspesima sabotažne akcije, ipak moramo otvoreno priznati da smo doduše okupatorima rastrojili živce i postigli to da vojni ka služba njihovog ljudstva danas bude neuporedivo napornija, ali im nismo sa sabotažom zadali teže udarce. A naš cilj mora biti da okupatorima zadamo osetnu, nepopravljivu ili bar teško popravljivu štetu.

Za to je potrebno dvoje: usredsredjivanje pažnje partiskih organizacija za izvodjenje ve ih sabotažnih radova i bolji izbor objekata koje treba oštetiti ili uništiti. Što se ti e prvog, ovdje nije mesto za konkretne savete. Dovoljno je ista i da se izvršavanje manjih sabotažnih akcija ve tako raširilo da e saradnja najširih masa i njihova samoinicijativa, ako je budemo agitaciono gajili, biti dovoljna za nastavljanje i poja avanje takvih akcija. A mi treba da se bacimo na organizovanje ne samo manifestacionih, nego stvarnih, za okupatora osetljivijih sabotažnih akcija.

Drugo je izbor objekata uništavanja. Ovde možemo upozoriti na to da je najosetljivija ta ka svake moderne vojske njena motorizacija. Zato treba da medju prvim ciljevima sabotaže budu motorna vozila (**automobili, motori**) i benzin. Srazmerno slabo motorizovana italijanska vojska nadoknadjuje motorna vozila sto nim zapregama. Zato je ona osetljiva i na tom mestu (**konji, mazge, sto na hrana**). Najosetljivija ta ka cele ekonomije okupatora jeste železni ki materijal (**lokomotive, vagoni**) u emu osovinske sile jako oskudevaju. Njihova vojna privreda je na našem tlu osetljiva onde gde se proizvode sirovine za izradu ratnog materijala (**olovo, elik, agalj**) ili se izradjuje sam ratni materijal (**eli ne plo e** za oklopna vozila na Jesenicama, primese za benzin u hemiskoj industriji Ljubljanskog okruga, itd.). Ova produkcija je najosetljivija u elektrifikaciskim uredjajima (**turbine, generatori, transformatori, motori** itd.). U tom

¹ lanak je napisao Aleš Bebler. Objavljen je u »Delu« br. 2 krajem avgusta 1941 godine.

su pogledu jeseni ki partizani pogodili okupatora u živac kad su oštetili uredjaje elektri ne centrale KED u Vintgaru.

Dakle, treba težiti za tim da se sistematski ošte uju i uništavaju gore pomenuti objekti, odnosno da se onemogu ava njihovo proizvodjenje. Time emo u initi mnogo više za kona nu pobeđu nad fašisti kim varvarima i za oslobodjenje našeg naroda, nego što smo to dosad u inili.

BR. 17

I PUTSTVA ZA RAD KOMUNISTA NA DALJEM RAZVOJU SLOVENA KIH PARTIZANSKIH ODREDA¹

ZA VECI RAZMAH PARTIZANSKOG POKRETA

Slovena ke partizanske jedinice, koje su od vremena selja kih buna prva pojava vojni ke organizacije slovena kog radnog naroda, postale su nada i ponos svih poštenih Slovenaca. Mnogo gde su (Jelovica, Zagorje, Kamnik,² itd.) ve napisale prve stranice istorije novog herojskog doba slovena kog naroda. No ipak su u njihovoj brojnoj snazi, naoružanju i organizovanosti skrivene mogu nosti sve ve eg razmaha partizanskog pokreta. Zadatak je komunista da te mogu nosti provedu u delo. Kako e to posti i?

Mi, komunisti, moramo pre svega objaviti odlu nu i neumoljivu **borbu duhu odbrane** (defanzivnosti) koji pogdegde truje partizanske jedinice. Moramo posti i da svaki partizan razume da nije u šumu došao zato da izbegne teror fašista, nego zato da se na teror fašista prema slovena kom narodu odgovori terorom protiv fašisti kih dželata, zato da se stalnim napadanjem fašisti kih patrola, stražarnica, skladišta, transporata i manjih i ve ih jedinica okupatorskih trupa slabi i razbija oružana sila tla itelja našeg naroda. Ko ovo ne e da shvati, ko uporno smatra partizanski logor za skrivalište, tome nema mesta u partizanskim redovima i sa njim treba postupati kao sa saboterom borbe za slobodu i kao sa izdajnikom.

Drugi važni zadatak komunista u partizanskim redovima jeste istrebljivanje **svih međjusobnih trenja** medju partizanima koja **se** pogdegde pojavljuju usled razlike u pogledu na svet i uopšte **ideoloških** razlika medju njima. Komunisti moraju svuda biti kova i jedinstva slovena kog naroda u borbi protiv okupatora. Komunisti moraju biti prvi i najdosledniji ujedinitelji svih poštenih Slovenaca

¹ lanak je objavljen u »Delu« br. 2 krajem avgusta 1941 godine.

² Vidi dok. br. 13 i 14.

koji se žele boriti protiv fašističkih tlačitelja. Odbijanje prijema u partizanske redove, odbijanje saradnje među partizanskim jedinicama zbog ideoloških razlika, predstavlja zlo in nad našim narodom i mi ga komunisti moramo progoniti i zatreti gde god na njega naidjemo.

Danas je doba kad svaki komunist mora postati **dobar vojnik, dobar vojni rukovodilac**. Današnjem položaju odgovaraju i oblik borbe jeste partizanstvo i zato svaki komunist mora savladati osnovna taktika pravila partizanskog (gerilskog) ratovanja. Najosnovnije taktika pravilo partizanskog ratovanja je — pokretljivost. A jedna od najvećih slabosti naših partizanskih jedinica dosad je pak bila baš njihova — nepokretnost. Zato moramo postići i da se partizani svuda podele na vodove od 10—25 ljudi i da ti vodovi budu stalno u pokretu, da napadaju ovdje a ovdje, da budu svuda i nigde, a pri tome da budu tako povezani da se mogu udružiti za veći napad, posle koga se opet razilaze. Fašisti mogu opkoliti i uništiti veliko i stalno partizansko logorište, ali manje i okretno grupe ne mogu nikad moći uništiti. Partizani mogu postati nepobedivi. Borbu mogu prihvatiti samo onda i samo onde kad i gde to budu sami hteli. I tako može njihova borba biti uspešna, makar da neprijateljska snaga bude sto ili hiljadu puta veća od njihove.

Naše partizanske jedinice su dosad zanemarivale jedan od svojih najvažnijih zadataka: **naoružavanje sve većeg broja partizana**. U napadima na fašiste često puta su zaboravljale postaviti za cilj — prisvajanje oružja. Napad na grupu fašista posle koga njihovo oružje nije prešlo u naše ruke, nije ni upola uspeo. O potpunom uspehu se može govoriti samo onda kad je rezultat napada bio taj da se naše naoružanje popravilo i da je stvorena rezerva oružja za nove partizane koji stalno dolaze iz doline.

Slovena koji partizani uživaju najširu **podršku stanovništva** koje ih poštuje i voli, jer u njima vidi zametak svoje narodne vojske. Ah bi ta pomoć mogla postati neuporedivo izdašnija, obaveštavanje partizana o kretanju neprijatelja neuporedivo tačnije i brže, kad ne bi strah od denuncijacija sustezao stanovništvo. Zato moramo postići i da svaka partizanska jedinica postavi za cilj spasavanje seljaka od špijuna, da iz **naših sela, varoši i gradova istrebi izdajnike** i da tako iz temelja zatru potkazuje.

Takodje se mora povećati i briga za što veću **priliv boraca u partizanske redove**. Partijske organizacije i pokret Osvobodilne fronte se ne smeju zadovoljavati pomaganjem partizana u hrani, spremi i obaveštavanju, nego se moraju u mnogo većem opsegu nego dosad brinuti za brojnost i jačanje partizanskih jedinica. Rekrutiranje treba vršiti prvenstveno preko izvođenja sabotažnih i ofanzivnih akcija u dolini, u kojima se budu i partizani probaju i prekaljuju. A isto tako partizani se sami moraju brinuti za to da im se priključe

borbeni elementi sela i ve ih mesta, gde operile partizanska jedinica. Naš cilj mora biti da svaki za borbu sposobni i pošteni Slovenac — bude vojnik partizanske vojske.

Na taj na in e snaga partizanskih jedinica stalno rasti i sadašnje teško e e naglo iš eznuti. Sve ja e partizanske jedinice e s lako om prisvajati namirnice namenjene okupatorima, u svakom selu e partizani dobiti sklonište i iš eznu e strah od zime, jer e s porastom snage partizana i paralelnim porastom podrške stanovništva svakom partizanu postati jasno da e — ako se borba produži — za partizane zimovanje i ratovanje u brdima zimi biti lakše negoli za okupatore.

Tako e slovena ke partizanske jedinice postati vojska koja e vremenom postati neograni eni gospodar sve ve eg dela slovena ke teritorije, dok kona no potpuno ne protera okupatore iz naše domovine.

BR. 18

**DIREKTIVNI LANAK »DELA« OD KRAJA AVGUSTA 1941 GOD.
O ZADACIMA POLITI KIH KOMESARA U SLOVENACKIM NA-
RODNOOSLOBODILA KIM ODREDIMA¹**

ZADACI POLITI KIH KOMESARA

Osvobodilna fronta je danas ne samo najja a politika snaga slovena kog naroda, ve svakog dana postaje sve ozbiljniji vojni faktor. Sve masovnija sabotažna akcija i nagli porast partizanskog pokreta, koji se postepeno razvijaju u svenarodni oslobodila ki rat protiv tla itelja, jesu ustvari samo vojna strana pokreta za Osvobodilnu frontu. Zato se pred Komunisti ku partiju Slovenije, kao i pred sve faktore Osvobodilne fronte vrlo ozbiljno postavlja pitanje prožimanja oružane partizanske vojske, koja e biti izložena najžeš im udarcima neprijatelja, duhom nesalomljive i beskrajne odanosti oslobodila koj stvari slovena kog naroda, duhom discipline i drugarstva, duhom bezuslovnog izvršavanja vojnih zadataka. I baš taj zadatak živog posredništva izmedju partizanskih boraca i Osvobodilne fronte i Komunisti ke partije izvršuju **politi ki komesari** koje postavljaju faktori Osvobodilne fronte i Kompartije kod svakog partizanskog odreda. Zadaci političkih komesara bi uglavnom **bili** slede i:

¹ Iz »Dela« br. 2. krajem avgusta 1941 godine.

1. Izraditi zajedno sa komandantom plan za pojedinu akciju i nadzirati izvršavanje tog plana, — ali vojna komanda u izvršavanju toga plana pripada isključivo samo komandantu.

2. Brinuti se za političko i vojno vaspitanje partizanskih boraca.

3. Brinuti se za disciplinu i nadzirati izvršavanje komandi i uputstava.

4. Neprestano podizati duh bojne gotovosti, neograničene predanosti oslobođenja koji stvari slovenačkog naroda, brinuti se za potpuno unutrašnje jedinstvo partizanske jedinice, sprečavati svaki pokušaj unošenja unutrašnjih nesuglasica kakvog bilo karaktera i uvatiti i neoskrnavljenost partizanske zastave.

5. Nemilosrdno razgoličavati i predati zasluženoj kazni sve pojave izdaje i dezerterstva, istiti iz partizanskih redova tuđe i štetne elemente.

6. Brinuti se za stalni i živ kontakt partizanskih jedinica sa lokalnim faktorima Osvobodilne fronte.

7. Brinuti se za kulturnu i drugu delatnost unutar partizanskih jedinica.²

Ove svoje zadatke će politički komesar uspešno izvršavati samo onda kad sam bude u svakom pogledu primer za ostale partizane, tj. ako sam bude najhrabriji, najdisciplinovaniji i najvedriji partizanski drug. A u tim naporima mu moraju svi pomoći i pružati i partiske organizacije koje postoje ili se budu formirale unutar pojedinih partizanskih jedinica.

² Vidi dok. br. 5 61. 12

**»SLOVENSKI PORO EVALEC« OD 23 AVGUSTA 1941 GOD. O
POSTIGNUTDI USPESIMA I PERSPEKTIVAMA PARTIZANSKIH
ODREDA U SLOVENIJI**

VATRENO KRŠTENJE SLOVENA KIH PARTIZANA¹

Slovena ki partizani, nada i ponos porobljenog slovena kog naroda, doživeli su svoje prvo vatreno krštenje.²

S obzirom na teško e i na pomanjkanje iskustava, do ekali su ga vrlo dostojanstveno. Njihove žrtve su neuporedivo manje od žrtava okupatora. **Uprkos kapitulantskog upozoravanja izvesnih »stru njaka«,³ slovena ki partizanski pokret je ostao, razvija se i obe ava da e postati strah i trepet za okupatora.**

Onima, koji su se u svojim mirnim zape cima uplašili od »prevelikih narodnih žrtava«, najbolje su odgovorili **sami** partizani svojim **požrtvovanjem**. Još emo im re i samo ovo:

Narod koji se ne bi svojom oružanom pesnicom borio za svoju slobodu, narod, koji u gigantskoj zajedni koj borbi slobodnih sovjetskih i porobljenih evropskih naroda ne bi doprinomio **svojih** žrtava, takav narod ne bi zaslužio slobode; to je prva strana moralne i materijalne vrednosti slovena kog partizanstva, dok njena druga strana postoji u tome što je baš slovena ki partizanski pokret ve poštedeo, a poštedjiva e i dalje, slovena ki narod od nasilja varvarskih tla itelja. Što se danas, naprimer, preseljavanje Slovenaca ne razvija »planskom« brzinom, to je u prvom redu zasluga bojazni koju ose aju okupatori od **još lju e** reakcije progonjenog slovena kog življa.

Ko danas, **kad se vodi borba na život i smrt podjarmljenih i ugroženih naroda**, ne zna ništa bolje nego da upozorava na »prevelike žrtve«, taj objektivno pomaže baš onima koji seju smrt i nose uništenje svega pozitivnog, svega ove nog, pomaže nema kim i italijanskim fašistima.

¹ »Slovenski poro evalec« br. 14 od 23-VIII-1941 godine.

² U prvom redu se misli na borbu Gorenjskog bataljona na Jelovici, na Partizanskom Vrhu, 8-VIII-1941 godine. Vidi primedbu uz dok. br. 13.

³ Pretstavnici CK KPS i Izvršnog odbora OF su u to doba pregovarali s tzv. »sredinom« koja je tvrdila da u Sloveniji, mesto oružanog ustanka i borbe, treba organizovati pasivnu rezistenciju, jer tobože karakter slovena kog naroda ne pogoduje partizanskoj borbi (pretstavnik dr Andrej Gosar).

Praksa je svakodnevno pobijala njihovo stanovište.

Vodje »sredine« tvrdoglavo su odbijale pozive IO da saradjuju u OF, približuju i se sve više belgardisti kom izdajstvu.

Treba podi i duh kolebljivaca, a one koji su nepopravljivi kapitulanti — bezobzirno demaskirati pred celim narodom. **Danas Osvobodilna fronta ima dovoljno snage da otkrije i u poštenom slovena kom društvu onemogu i nepopravljive šteto ine.** Osvobodilna fronta e to i u initi, jer slovena kim partizanima treba zagarantovati moralnu i materijalnu podršku celog slovena kog naroda.

A samim slovena kim partizanima mora njihovo vatreno krštenje biti potstrek za nove herojske akcije. Biti slovena ki partizan — to zna i biti najodlu niji borac za oslobodjenje i ujedinjenje slovena kog naroda. Biti slovena ki partizan — to zna i prezirati smrt, savladjivati sve teško e, juna ki podnositi sve muke, — **stalno i nepokolebljivo napadati i uništavati neprijatelja i sve što mu koristi. Biti slovena ki partizan — to zna i biti heroj Oslobodila ke borbe.**

BR. 20

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 23 AVGUSTA 1941 GOD. O REZULTATIMA ORUŽANOG USTANKA U GORENJSKOJ KRAJEM JULA 1941 GOD. I O AKCIJAMA U ŠTAJERSKOJ¹

BORBA SLOVENA KOG NARODA

Ubijeni denuncijanti

Na Lokama u Tuhinjskoj dolini ubijen je poznati izdajnik **Pi moh.**

Izmedju rnu a i Trzina ubijen je konfident — gestapovac **Majheni** Lojze koji je mnogo seljaka denuncirao.

U Vev ama je ubijen bivši jugoslovenski žandarm, sadašnji italijanski špijun, **Sušnik.**

U stan nekog izdajnika i provokatora u Radomljama je ba ena bomba koja je ubila njegovu ženu, takodje denuncijantkinju.

Uništavanje žive sile neprijatelja²

U Mengešu je ubijen nema ki žandarm koji se uve e šetao sa doma om devojkom bez asti i narodnog ponosa.

¹ »Slovenski poro evalec« br. 14 od 23-VIII-1941 godine.

² U Kamni kom srezu, ve sredinom maja, partizanski instruktor CK KPS drug Tomo Brejc-Pavle organizovao je vojni komitet za Kamni ki srez u koji su bili odredjeni Marjan Dermastja, Anton Šurm i Stane Zirovnik. Do 27 jula vojni komitet organizovao je pet grupa (svega približno 120—150 lanova), i to kamni ku, dupli ku, radomeljsku, mengešku i domžalsku grupu. U petak 25 jula, drug Tomo Brejc je na sastanku vojnog

U no i između 3 i 4 avgusta je u blizini **Stahovice nad Kamnikom** ubijen viši oficir Gestapoa.

U Moravama je napadnuta nemačka žandarmerijska stanica. Rezultat: četiri nemačka žandarma mrtva, dva teško ranjena.

U Kamni kom srezu su partizani uspešno napali više **vojni kih** automobila. Detaljniji izveštaj sledi.

U Palovama nad Kamnikom su prilikom traženja partizana ubijena dva nemačka žandarma.

Napad koji su pokušali izvršiti gestapovci, policajci, **žandarmi i** vojska na partizane **u Moravskim brdima** — svršio se tako što su Nemci imali jednog mrtvog i jednog teško ranjenog. Partizani **su** se povukli bez gubitaka.

O borbi na **Jelovici** naknadno doznajemo da su Nemci izgubili 30 mrtvih i teško ranjenih. Poginuo je jedan partizan, a drugi je bio ranjen.

Pokidane telefonske i telegrafске veze. — U no i između 27 i 28 jula su u okolini Kamnika i daleko naokolo pokidane sve telefonske i telegrafске veze.

komiteta kod Voljeg Potoka objasnio direktive CK KPS da se smesta po ne sa oružanim ustankom, i to u nedelju 27 jula u ponoć. Na istom sastanku donesena je odluka da se formira Kamnički partizanski bataljon.

U subotu i u nedelju pre podne održali su se sastanci borbenih grupa na kojima su se konačno dogovorili kako treba da se akcije izvedu, o zbornim mestima posle izvršenja i da se svi učesnici akcija okupe u Kratni kod Kamnika.

Na pomenutom sastanku je bio postavljen štab bataljona, i to Marjan Dermastja za komandanta, Anton Šturm za komesara, Milhaela Dermastja za intendanta i Lojze Bergant za bataljonskog oružara. Od članova borbenih grupa samo nekompromitovani drugovi treba da se vrate posle završenih akcija da nastave rad na mobilizaciji.

Na zbornom mestu kod Kratne došli su samo drugovi iz Duplice, jer kamnička grupa nije mogla uspešno izvršiti svoj zadatak zbog izdaje.

Radomeljani, posle izvršene akcije, pošto nisu mogli uspostaviti vezu sa grupom iz Duplice, otišli su u šume kod Kratine.

Drugovi iz Mengeša su se delimično odazvali pozivu i ostali u šumama poviše Mengeša pa su docnije uspostavili vezu sa bataljonom.

Tako je na glavno zbornom mestu kod Kratne umesto 60 ljudi došlo samo 14 drugova (duplička grupa i nekoliko drugova iz Kamnika). Imali su 4 puške »Mausere i 4 ili 5 revolvera.

Idu ih dana ova se grupa formirala u četvrtku.

Radomeljska grupa koja je imala 17 boraca bila je dobro naoružana. Štab bataljona idu ih dana povezo je sve grupe. U početku avgusta dobio je vezu takodje sa Raškom četom, koja je već pre formirana i imala 40 boraca.

17 avgusta 1941. god. štab bataljona izveo je koncentraciju svih svojih partizana po direktivi Partije sa svrhom da se izvede novi raspored bataljona, reorganizuje njegov sastav, odrede komande grupe i izvrši zakletva

Isto tako su telefonske i telegrafske naprave uništene u okolini **Domžala**.

I u okolini **Kranja** su uništene telefonske i telegrafske veze.

U Tacnu je 12. avgusta uništen vojni ki auto koji su upotrebljavali za postavljanje vojnih telefonskih linija.

Uništeni mostovi, prekinute i oštećene pruge i drumovi

Na putu koji preko **Gornjeg Grada** vodi u Štajersku, dignut je u noć između 27. i 28. jula u blizini Gornjeg Grada u vazduh manji betonski most. Na tri mesta je isti put miniran, a na mnogo drugih mesta zatrpan oborenim drvećem.

Iste noći su partizani upali u skladište fabrike Remec u Duplici, izvukli iz njega više buradi benzina, prevezli ga na poznati drveni most **Radomlje-Duplica** i zatim most zapalili. Ukoliko most nije uništena vatra, srušili su ga partizani, koji su prepilili nosive grede.

Porušen je i drveni most preko Bistrice u okolini **Domžala**.

Drum **Kranj-Kamnik** je na nekoliko mesta u blizini Mengeša zatrpan oborenim drvećem.

svih boraca. Prilikom zakletve bataljon je imao oko 92 borca, među njima 5 žena.

Bataljon je podeljen na četiri čete i to:

1. četa »Raški kca«, komandir Stane Kosec, komesar Mile Špacapan,
2. četa »Mengeško-Moravska«, komandir Janez Bizjak,
3. četa »Radomeljska«, komandir Bleje Anton,
4. četa »Kamniška«, komandir Peter, vulgo Urbanetov iz Homeca.

Komesara bataljona Antona Šturma zamenio je novi politički komesar Ludvik Pezdur — Roman Potočnik.

Srez Kamnik podeljen je na četiri čete, i to:

Prva četa je dejstvovala na području Rasica, Šmarna Gora i u Smledniškim šumama, a pored toga i na okolne ceste, ubrojivši glavnu cestu Ljubljana—Kranj. Druga četa je dejstvovala u sektoru Moravske, po eviši od ceste Domžale—Trojane do ceste Lukovica—Crnuču i održavala vezu sa trbovljanskim partizanima. Treća četa kretala se šumama oko zamka Kolovec, od Radomlja do granice između Gorenjske i Štajerske, a Kamniška četa na podnožju Kamniških Planina od Cerklja do Tuhinjske doline.

Stalnim hajkama Nemci su uspeli da četiri čete delimično razbiju. Tako je brzo bila razbijena Kamniška četa. Deo boraca priključio se Raškoj, a deo Moravskoj četi. Mengeško—Moravska četa vodila je uspešnu borbu, i kod Sv. Mohorja izdržala napad okupatorskih snaga koje su bile u velikoj nadmoći (Vidi dokument br. 37). Radomeljska četa, koja se trebala priključiti Prvom štajerskom bataljonu u Golaju kod Blagovice, bila je izdata i pretrpela žrtve (Vidi dokument br. 69.). Borci bataljona su u septembru bili toliko iscrpljeni usled borbe i pokreta, da je Glavni štab odredio da se povuku u Ljubljansku pokrajinu. Delovi Raške čete priključili su se četi na Samotorici i docnije saradjivali u borbama Gorenjskog bataljona »Ivana Cankara« u Poljanskoj Dolini i u bitci u Dražgošama 9—11. januara 1942. god. Delovi ostalih četa priključili su se Drugom štajerskom bataljonu, koji se 15. decembra formirao na području Pogleđa i Podlipoglava (Podatke su dali Anton Sturm i Roman Potočnik).

Iste no i je i drum Dob-Morav e-Litija zatrpan na nekoliko mesta.

Železni ka pruga je na sekciji **Tr/jn-Domžale** u no i izmedju 27 i 28 jula prekinuta.

U no i izmedju 17 i 18 avgusta minirana je pruga u Devici Mariji u Polju.³ Saobra aj je obustavljen za skoro 24 sata.

Spaljivanje rekviriranog žita

Po etkom avgusta je u Crnu ama zapaljen kozolac na imanju seljaka Vavpota a Janeza, koga su okupatori preselili i imanje mu zaplenili. U kozolcu su okupatori ostavljali rekvirirano žito.

Na parohiskom imanju u Vodicama, koga su okupatori zaplenili i gde se mislio useliti neki došljak iz Reicha, izgoreli su kozolci sa žitom. Isto tako su izgoreli kozolci u Mostama kod Kamnika.

BR. 21

IZVEŠTAJ OD 30 AVGUSTA 1941 GOD. O NAPADU POHORSKE ETE NA RIBNICU NA POHORJU I CELJSKE CETE NA ŽAN- DARME U SLIVNICI¹

BORBA SLOVENA KOG NARODA

Ubijeni denuncijanti: Bled: **1**, Kropa: **1**, Trži : **2**, Gameljne: **1**, Smlednik: **1**, Ljubno nad Oto ami: **1**.

Ukupni rezultat borbe protiv denuncijanata i nema kih policiskih pandura u Gorenjskoj:

Dosad je u Gorenjskoj ubijeno svega **12** denuncijanata i **46** gestapovaca, nema kih žandarma i policajaca.

Grupa pohorskih partizana² je u **Ribnici na Pohorju** justifitirala

³ Kod km 561.4 bile su zbog eksplozija mina ošte ene obe unutrašnje tra nice. (Podaci iz »Pregleda sabotaza Ljubljanske direkcije železnica«).

¹ »Slovenski poro evalec« br. 15 od 30-VIII-1941 godine.

² Akciju je izvršila Pohoraka eta no u 11/12 avgusta (»Zbornik 1945«, str. 576, vidi i dok. br. 34).

Na inicijativu Pokrajinskog komiteta Partije u Mariboru, nara ito lanova Slavka Šlandera i Miloša Zidanšeka, partiska organizacija je ve krajem juna pristupila organizovanju Pohorske partizanske grupe. Partizani su se prikupili na Smolniku na Pohorju, ali su se uskoro prebacili u novi logor, u Urban evu lova ku ku u više Ribnice. U medjuvremenu je grupa jako narasla. U nju se uklju ilo prili no ljudi koji su bežali od iseljavanja. Usled unutrašnje nesolidnosti, eta nije izdržala prvi nema ki napad u avgustu. Tada je deo ljudstva otpao. Ostatak se ponovo okupio na Smolniku, odakle su napali Ribnicu. Kroz nedelju dana su se preselili u Šumik, odakle su poslali patrolu u Hajdinsku šumu kod Ptuja po oružje.

nema kog pretседnika opštine, komandanta žandarmerije i lana »Schutzwehra«.³

U **Tacenu** je zapaljen **nema ki** avion.⁴

U **Št.** liju je ošte en tunel. Morali su ga zatvoriti za 14 dana.

Kod **Slivnice** je ubijeno 6 nema kih žandarma, a jedan je ranjen.⁵ Hitlerovskom veleposedniku **Krisperu kod** Celja su zapaljeni kozolci sa žitom.

U **Savinjskoj dolini** je u okolini Žaleca ubijen denuncijant Matev ak.

Miniran je železni ki nasip blizu **Ortneka**.⁶

Grupa je zatim esto menjala položaje. Izvršila je napad na Osetov posed i Fišerovu ku u (vidi dok. br. 34). U eti su se više puta menjali komandiri (Gustav Svenšek, zatim Martin Grajf i Miha Pinter-Toledo) i politkomesari. Prvi komesar je bio Vilko Šlander (on je docnije otišao na celjsku teritoriju), a zatim Verner Breznik-List i Zvonko-Sagadin.

Oko 15 septembra se u eti nalazio Miloš Zidanšek. Njegovom pomo u je eta dobila vrstu vojni ku organizaciju. Podelila se na 3 voda sa po 1 puškomitraljezom. Napad na Klopni Vrh bila je njihova prva izvršena vojna akcija. Oko 13 sept. eti se priklju ila i manja Šaleška grupa. eta se prebacila prema Mislinju, zatim u šalešku Dolinu, odakle odlazi na pl. Grmadu u sastav 1 štajerskog bataljona u ja ini od 24 oveka s 3 puškomitraljeza (vidi dok. br. 54).

³ »Schutzwehr« — poluvojni ka služba zaštite koju su uspostavili Nemci u Štajerskoj od ljudi nema ke narodnosti.

* O igledno greška, verovatno kamion.

⁵ Napad na žandar, stanicu u Slivnici 11 avgusta izvršila je Prva Celjska eta. Jedini živi lan te ete, generalmajor Peter Stante-Skala, ne navodi toliko žrtava u svojim uspomenama »Prva Celjska eta«. (Vidi zbornik »Partizanski spomini IV« 1950 godine.) eta je formirana u julu, od 14 ljudi, medju kojima su bili Fran Vrun -Buzdo i Peter Stante-Skala, obojica lanovi Celjskog okružnog komiteta. Prvi svoj logor eta je imala na Razselnom, blizu Št. Juri ja na Južnoj železnici. Seljaci su etu više puta izdali neprijatelju. Komandir u po etku Fran Vrun , zatim Peter Stante-Skala. Kad je ovaj poslednji, zbog rana, pošao na le enje, etu je preuzeo Vili Šlander. Nemci su uskoro potpuno uništili ostatak ete. Vidi izveštaj o Celjskoj eti u dok. br. 34, ta ka »Celje«.

⁶ Akciju su izvršili komunisti iz Velikih Laš a uz pomo Ribni kC ete koja je zasedama obezbedila miniranje. Dana 12 jula 1941 god. Filip Tekavec i Janez Lovšin, oba iz Ribnice, otišli su u partizane u Travnu Goru. Krajem jula i po etkom avgusta došlo je još 6 ljudi. Komandir ete postao je Filip Tekavec-Gašper, a politi ki komesar Janez Kmet. eta je do kraja septembra porasla na 19 ljudi.

»U PARTIZANE!« — LANAK DRUGA EDVARDA KARDELJA
OD SEPTEMBRA 1941 GODINE¹

Iskustva prvih partizanskih odreda na našem tlu potpuno su razbila zloslutne glasove onih prikrivenih okupatorskih lakeja koji su nagoveštavali brzi »sлом« partizanskih eta, koji su govorili da je »prerano« za oružanu akciju i koji su hteli prisiliti slovena ki narod da kukavi ki i sramno pogne šiju pod tuđjinsku petu.

Partizani su razbili prve napade neprijatelja, nanevši mu pri tome relativno osetne gubitke, i skoro su ve svugde prešli u napad protiv neprijateljskih oružanih pozicija na našem tlu. U ovim prvim borbama, u svim odredima bez izuzetka, silno se podigla borbena spremnost partizanskih boraca; ujedno, ti odredi su se poja ali snažnim prilivom novih boraca. Danas je ve cela teritorija Slovenije postala poprište partizanske akcije. Ponegde, naro ito u Gorenjskoj, partizani su u velikom stepenu potisli okupatorske oružane odrede prema centrima i time su olakšali pokret. Partizanski odredi sve eš e marširaju kroz dolinska sela i, štaviše, patroliraju po najprometnijim putevima. Na taj na in, partizani se iz šuma i planina sve više spuštaju u sela i primi u gradovima, potiskuju i sve više okupatora u malobrojne centre. To zna i da e položaj okupatora na našem tlu stvarno — i u relativno kratkom vremenu — postati ravan položaju opkoljene posade koja se postepeno i nezadrživo demoralše. S vojnog gledišta akcija partizanskih odreda, dakle, uspela je.

Isto tako pozitivna je i politi ka strana partizanske akcije. Ta akcija je svugde podigla duh otpora slovena kog naroda i spre ıla mnoge okupatorske zlo ine. Ona je oslabila i delimi no sasvim obustavila iseljavanje slovena kih porodica u Srbiju i Hrvatsku, odvlaenje naših muškaraca i žena na robovski rad u Nema ku, ukratko: ***pobrkala je ra une okupatora koji su predviđjali brzo uništenje slovena kog naroda. Šta*** za okupatora zna i partizanska akcija najbolje pokazuje injenica što je rukovodstvu partizanskih odreda sa zvani ne nema ke strane bio u injen predlog da obustavi partizansku akciju i sabotaže, a okupatori bi, u naknadu za to, obustavili iseljavanje i proganjanje Slovenaca. Razume se, partizansko rukovodstvo odbilo je taj licemerni i lažnjivi predlog. Ali sam predlog je najbolji dokaz o uspešnosti partizanske akcije i slabosti okupatora prema toj akciji.

Udarci koje fašisti ke horde trpe na isto nom frontu, kao i njihove avanture na Bliskom istoku traže od Hitlera sve nove i nove trupe. Na taj na in, Hitler sve više otkriva svoju pozadinu. Sve ide za isto ni front! ***Dužnost je slovena kog naroda da potpomogne***

¹ Objavljeno u »Delu« br. 3, od septembra 1941 godine.

CENA 2 LIRI - 30 PFENIGOV PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

DELO

ORGAN CENTRALNEGA ODBORA KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

SEPTEMBER 1941.

štov. 3.

NEZNANI:

POJTE ZA MENOJ!

Veš poet svoj dolg?
Nimaš več besed?
Kaj zagrinjaš se v molk?
Vrzi pesem v svet,
pesem za današnjo rabo,
vsi jo bomo povzeli za tabol

Vrh Možaklje bom stal,
pesem svojo rjul,
Blegaš jo bo čul,
Krim odmev bo dal;
v vse vetrove jo bom tresel,
eden jo bo na Pohorje nesel.

Vem, o vem svoj dolg,
v prsih, tu me žge;
naj se mi grlo odpre,
bom zavijal ko volk —
na vseh štirih bom stal vrh planine,
pesem svojo vil med pečine.

Pojte za menojo,
silen ženimo hrup,
boga gmajna, le vkup,
le vkup, le vkup, ohoj —
vse noči tulimo, tulimo,
da se pretukimo skozi to zimo.

Še bo kdaj pomlad,
še bo napočil zor,
takrat volčji zbor
pojde lovce klat;
plavaj čez Savo, plani čez Dravo —
zob za zob in glavo za glavo!

V partizane!

Izkušnje prvih partizanskih oddelkov na naših tleh so popolnoma razbile slovese glasov tistih prikritih lakajev okupatorskih tlačiteljev, ki so označali hiter »zidom« partizanskih čet, ki so govorili, da čje še pre zgodaj za oborožene akcije in ki so hoteli slovenski narod prisiliti, da strahopetno in sramotno upogne tilnik pod tujčevo peto. Slovenski partizani so razbili prve napade sovražnika in mu pri tem zadeli relativno občutne izgube in ekoto povsod že prešli v

napad proti sovražnikovim oboroženim pozicijam na naših tleh. Eres izjeme v vseh oddelkih se je po teh prvih bojih bojna pripravljenost partizanskih bojevalnikov silno dvignila, obenem pa so se ti oddelki okrepiili še z močnim dotokom novih borecev. Današ je že ves teritorij Slovenije postal to rišče partizanske akcije. Ponekod, zlasti na Gorenjskem, so partizani že v veliki meri potisnili okupatorske oborožene oddelke proti centrom ter si s tem olajšali gibanje. Par-

Fotokopija prve stranice organa CK KPS »Delo« sa pesmom narodnog umetnika Otona Zupana i a i lankom Edvarda Kardelja »U partizane« (dokumenat br. 22)

Crvenu armiju oružanom akcijom u svojoj zemlji i da na taj način, prema svojoj snazi, sprema koncentrisanje fašističkih hordi na istoku. Sramno je i nedostojno slobodoljubivog naroda da neka da mu slobodu iskupi drugi narod svojom prolivenom krvlju.

I ne samo to. Slovenački narod nalazi se, u ovim danima kad je neprijatelj najslabiji, pred realnom mogućnošću da oslobodi veliki deo slovenačke teritorije od svakidašnjeg fašističkog nasilja i da uspostavi prve elemente svoje narodne vlasti. Primer treba da nam budu srpski i crnogorski narod, koji su okupatora proterali s velikog dela svoje teritorije, oslobodivši je od okupatorskog nasilja. ***Svestrano razvijanje partizanskog pokreta u Sloveniji, njegovo razvijanje u svenarodni otpor protiv okupatora***, — to je, dakle, danas glavni zadatak koji stoji pred oslobodilačkim snagama slovenačkog naroda. Za ostvarenje toga cilja potrebno je, u prvom redu, ispuniti sledeće neposredne zadatke:

1. Potrebno je izvršiti postepenu ali brzu svenarodnu mobilizaciju za oružanu partizansku akciju protiv fašističkog neprijatelja. Najboljim sinovima slovenačkog naroda, koji se već danas nalaze u partizanskim, odredima, moraju se odmah pridruživati novi i novi borci. ***Po ceoj Sloveniji potrebno je razviti masovnu regrutnu akciju***, iskoristiti sve raspoloživo oružje, naoružati odrede i odmah ih priključiti mesnim partizanskim rukovodstvima. Neprijatelj ide za fizičkim uništavanjem svega što je u Sloveniji sposobno za otpor. Jedinim odgovorom na takav postupak fašističkih bandita jeste da u partizansku vojsku stupe **odmah** svi Slovenci sposobni da nose oružje, svi koji vole svoj narod i koji su puni mržnje protiv okupatora, svi, bez obzira na političku pripadnost. ***Mobilisanje hiljada partizanskih boraca odmah i bez odlaganja***, — to je danas glavni zadatak aktivista Oslobođilačkog fronta, a u prvom redu zadatak svakog komunista.

2. Sve do poslednjih dana partizanske akcije su se ograničavale uglavnom na onaj deo Slovenije koji se nalazi pod nemačkom okupacijom. Otsustvo takvih akcija na teritoriji koju su okupirali Italijani jako je štetno. Izdajnici kašpetega slovenačkih reakcionara sa okupatorom i sve veći razmah izdajničkih teorija raznih kapitulacija, špekulacija i politikanata o tome da je za oružanu akciju »još prerano«, — baš su posledica otsustva takvih akcija. Sem toga, to negativno utiče i na razne oružane akcije u ostalim delovima Slovenije. ***Osnajiti partizansku akciju na teritoriji koju su okupirali Italijani*** — to je drugi zadatak oslobodilačkih snaga slovenačkog naroda.

3. Potrebno je pojačati sabotaže kako po dejstvu tako i po razmerama. Oslobođilačke snage slovenačkog naroda moraju u akcije te vrste uključiti ceo narod. Potrebno je udarati svom odlučnošću u **po** prometnim putevima i magacinima

nego i po celokupnom državnom aparatu i po *živoj sili neprijatelja*, t. j. po njegovim oružanim odredima svih vrsta, kao i po predstavnicima njegovog okupatorskog aparata. *Poziv na sabotazu mora biti u prvom planu agitacionog i propagandnog rada* komunista i aktivista oslobodila kog pokreta uopšte.

4. U svakom selu i naselju potrebno je sprovesti organizaciju seoske zaštite koja e s oružjem u rukama štititi svaku ku u i svakog Slovenca od nasilja okupatora, od rekvizicija, proganjanja, iseljavanja itd.; istovremeno ona e neprekidno istiti slovena ka sela i gradove od dostavlja a i okupatorskih lakeja. Svi *pošteni i svesni Slovenci moraju biti saradnici ove seoske zaštite*.

5. Potrebno je organizovati svenarodnu akciju za pomo partizanima prikupljanjem novca, ode e, pokriva a, vunenog rublja i svih potreba za zimu, platna, sanitetskog materijala, oružja, municije itd. U svakom selu, naselju, gradu, potrebno je organizovati ta nu obaveštajnu službu koja e i i na pomo pokretima partizanskih odreda. *Najuža saradnja Oslobodila kog fronta s partizanima je dan je od najvažnijih uslova uspešne partizanske akcije*.

6. Potrebno je svugde i na svakom koraku razbijati sve kapdulantске pokušaje, akcije i klevetni ku kampanju raznih kapitulana koji strepe za svoje položaje i svoju službu (naro ito u italijanskom delu Slovenije), politiki kih špekulanata i drugih razbija a koji su objektivno okupatorski agenti i koji na sve na ine pokušavaju da spre e razne partizanske akcije. U borbi za slobodu svoga naroda, za uništenje fašisti kog varvarstva stotine hiljada daju svoje živote na svim frontovima, i u toj borbi je i slovena ki narod dao ve stotine sinova i k eri. Zato treba smatrati petokolonašem i razbija em u slovena kim redovima sve one koji klevetaju herojsku akciju slovena kih partizana iz straha za svoj »mir« i svoju službu.

Neprijatelj primenjuje protiv slovena kog naroda zverske i gnusne metode. Ali to naš otpor ne e slomiti. Raspalimo u svakom Slovincu plamen nepomirljivog neprijateljstva protiv ne ove nih fašisti kih bandita. Odgovorimo na svaki udarac udarcem, uništimo okupatorsko leglo na našem tlu.

Krv za krv! Taoca za taoca! Glavu za glavu!

Ljubljana, septembra 1941 godine.

**DIREKTIVA GLAVNOG ŠTABA I CENTRALNOG KOMITETA
KOMUNISTI KE PARTIJE SLOVENIJE PARTIZANSKIM JEDI-
NICAMA PO PITANJU TAKTIKE I DALJEG RAZVOJA SLOVE-
NA KIH PARTIZANSKIH ODREDA¹**

IZ ODBRANE U NAPAD

1. Prva i najvažnija pouka koju su nam dala dosadašnja iskustva partizanske akcije jeste potvrđivanje stare istine da je **napad najbolja odbrana**. Kad to važi za redovnu vojsku, onda tim više važi za partizanske jedinice. Najveća slabost naših partizanskih jedinica dosad bila je — defanzivna taktika, tj. taktika ekanja neprijatelja duboko u šumama. Inicijativu je imao neprijatelj i zato je u najviše slučajeva iznenadio partizanske jedinice. Zbog takve taktike partizani su doživeli teške udarce pod Trzinom,² kod Krškog¹ i delimično na Mežakliji⁴; zbog takve taktike nije mogla partizanska jedinica na Jelovici iskoristiti svoju relativnu nadmoćnost na prostoru između Kranja, Jesenica i Bohinja; zbog takve taktike su doživeli prilično teške udarce partizani iz trbovljanskih revira; otuda nestabilnost i unutrašnja slabost nekih odeljenja u drugim krajevima, naročito u Štajerskoj, itd. Takva taktika predstavlja stalnu opasnost da neprijatelj uništi takve jedinice. Defanzivna taktika dozvoljava koncentraciju neprijateljskih snaga protiv jedne tačke. I to su dosad činili Nemci u našim krajevima. Na nekoliko automobila su prevozili jedne i iste odrede iz jednog kraja u drugi i opkoljavali pasivne partizanske odrede. Samo onde gde su partizani bili neprestano u napadu i pokretu, bili su takvi manevri onemogućeni. **Obraćajući se defanzivnom taktikom, neprestano napadanje unapred određjenih neprijateljskih pozicija — to je prvi i najvažniji zadatak partizana.**

2. Partizanska odeljenja moraju biti pokretna, pokretna i opet pokretna. Velika logorišta i velike stalne jedinice su se pokazali slabi, neokretni i lako ranjivi. Naprotiv su suviše mala i rasturena odeljenja akciono vrlo malo sposobna. Najспособnijim su se pokazale one veće jedinice koje su bile terenski podeljene na više manjih

¹ Objavljeno u »Dolac br. 3, septembar 1941 godine. Članak je napisao Edvard Kardelj.

² Vidi dok. br. 43, prim. 3.

³ U avgustu je u Krškoj delovala ilegalna borbena grupa od oko 10 ljudi koja je izvršila nekoliko akcija. Usled nebudnosti Nemci su uspeli da je pohvataju. Krajem septembra su članove te grupe postreljali.

⁴ Nemci su I-VIII-1941 god. napali deo Jeseničke planine na pl. Mežakliji. Kad je partizanska patrola udarila u bok Nemcima, ovi su se povukli.

vodova, ali su operisale pod jedinstvenim rukovodstvom i stalno bile u medjusobnom kontaktu. **Manja odeljenja, ali tesno povezana u celinu — to je oblik koji najbolje odgovara sadašnjim prilikama partizanskog rata.**

3. Pogrešno je misliti da je šuma pravi teren partizanske akcije. Partizanima je šuma samo sklonište u krajnjoj nuždi, a naročito u po etku akcije. Partizani moraju uvek držati inicijativu u svojim rukama, a to zna i da uvek moraju tražiti neprijatelja tamo gde se nalazi i zadavati mu udarce tamo gde to najmanje otekuje i kad je najmanje sposoban za odbranu. Zasede pored glavnih drumova, napadi na manja i veća neprijateljska odeljenja, na žandarmerijske stanice i kasarne, prelazna zauzimanja sela i varoši, napadi na straže po mostovima, saobraćajnim vorovima u cilju sabotaže, razoružavanje manjih i većih odeljenja, zaplenu hrane i odele u neprijateljskim skladištima, itd. — to su forme partizanske borbe. Partizanski odredi ne dopuštaju stvaranje fronta, jer bi ih nadmoćni neprijatelj lako razbio. Oni prihvataju borbu samo onde i onda kad to sami odrede. Zato partizani moraju neprestano menjati područje svoga kretanja. U svojim akcijama moraju pokazivati maksimum snalažljivosti, okretnosti i lukavstva da bi pred neprijateljem sakrili pravac svoga kretanja, zasedu, itd. **Dakle, kretati se tamo gde se normalno kreće neprijatelj, tražiti neprijatelja, udariti ga na najosetljivijem mestu — to je glavni preduslov uspešne ofanzivne akcije partizana.**

4. Važne konkretne forme te akcije su — partizanske patrole, tj. manja partizanska odeljenja koja neprestano kontrolišu određeni deo saobraćajne arterije ili naselja. Te patrole se služe uglavnom zasedama i uništavaju na svome sektoru sve što je u vezi sa neprijateljem: tj. uništavaju neprijateljske patrole, pojedince u neprijateljevoj službi, denuncijante, itd. Na taj način partizani potpuno spremiti neprijatelju normalnu kontrolu slovenačke teritorije. **Uspostavimo, dakle, svuda po celoj Sloveniji brojne partizanske patrole!**

5. Partizani, kao i organizacije Osvobodilne fronte i Partije, moraju naširoko raspremiti svoj obaveštajni aparat. Svako selo, svaki varoški rejon, svako naselje mora imati ljude koji će imati tačno u evidenciji kretanje neprijatelja i njegovih špijuna i o tome obavestavati partizane. **Bez pouzdane obaveštajne službe nije moguće ozbiljna i trajna ofanzivna akcija partizana.**

6. Partizani i aktivisti Osvobodilne fronte moraju uzastopce i sa svom bezobzirnošću uništavati špijune, denuncijante, kao i druge štetočine koji su svesno ili nesvesno u službi neprijatelja. Naša sela i varoši treba sa takvom odlučnošću u otklone od špijunstva da neprijatelj ni sa najstrašnijim pritiskom ne mogne od slovenačke ovekaništa doznati o kretanju partizana. Selo, varoš i partizansko odeljenje

nje moraju biti jedno. **Bez nemilosrdnog fizi kog istrebljivanja svake vrste špijuna i neprijateljevih agenata partizani ne e mo i osigurati bezbednost svoga kretanja, ne e dobiti ni hrane, ni odeia, ni oružja, ni informacija.**

7. Neprijatelj pokušava zverskim terorom demoralizovati borbenu volju slovena kog naroda. A najstrašnije i najne ove nije oružje za tu svrhu jeste sistem talaca.⁵ Kod takvih zlo ina se mora zgroziti svaki pošten i ovek. Pa ipak je protiv toga jedini odgovor i jedina zaštita: klin klinom, krv za krv, talac za taoca. Partizani moraju uzimati taoce: okupatorske pandure, oficire, fašiste, fašisti ke vojnike, fašisti ke funkcionere itd. Na ubijanje Slovenaca treba da odgovore ubijanjem fašisti kih lakeja. Slovena ki partizanski borci ne mrze nema ki i italijanski narod. Ali beskrajno mrze nema ke i italijanske fašiste i ne e im ostati dužni ni kapljice krvi. **Jedini odgovor fašisti kim represalijama jeste: uzimanje talaca od okupatora. To je put ukidanju represalija nad slovena kim narodom.**

8. Velika prepreka odlu nijem razvoju partizanske akcije jeste i nevojni ko gledanje na ciljeve kuda treba usmeriti udarce našeg oružja. Dva osnovna zadatka oružane akcije našeg naroda jesu: uništiti živu snagu okupatora, njegovu vojsku i sva njegova materijalna uporišta na našoj teritoriji, tj. saobra ajna sredstva, ishranu, skladišta, fabrike itd., ukratko sve što koristi neprijatelju. Prema tome u samoj borbi partizani ne smeju praviti razliku medju žandarmima, gestapovcima ili vojnicima. Treba uništavati sve i baš to e uneti demoralizaciju u neprijateljske redove i prouzrokovati takodje prelaženje vojnika iz neprijateljskih vojski na našu stranu. **Uništavati živu snagu neprijatelja svim sredstvima — to je najpozdaniji put slobodi.**

9. Ah to ne zna i da partizani uvek ubijaju neprijateljske vojnike ih da se odri u politi kog rada medju njima. Naprotiv! Partizani su bezobzirni u borbi, ali nisu ne ove ni sa zarobljenicima. Gde se neprijateljski vojnici predaju (naro ito italijanski), partizani ih odvođe kao zarobljenike i politi ki ustrajno vaspitavaju. O daljem postupanju sa tim zarobljenicima odlu uje Vrhovni štab. **Odlu nost u borbi i drugarsko ponašanje prema zarobljenicima — to je najbolji put do demoralizacije neprijateljske vojske.**

⁵ Pored sistema talaca Nemci su 29-VII-1941 god. u Gorenjskoj ustanovili i specijalni sud »za sudjenje komunisti kim elementima«, koji su sastavljali: sudski ve nik dr Kurt Messiner, kao pretседnik i lanovi major SS (Sturmabannführer) dr Bauer i kapetan zaštitne policije (Schutzpolizei) Heinz Hübner. Optužnicu je zastupao jedan od komandanata policije sigurnosti (Sicherheitspolizei) a o raspravama, presudi i izvršenju presude vodjen je zapisnik. Smrtne presude je potpisivao šef civilne uprave Kutschera, a izvršavane su streljanjem koje je izvodio 181 rez. pol. bat. (A bilo je i slu ajeva da su i vešali.) Prva smrtna kazna je izvršena 30-VII-1941 godine. Vidi dok. br. 110.

10. Partizani hranu i sva druga sredstva dobijaju u borbi time što ih zaplene neprijatelju (skladišta, zaplena neprijateljevim agentima itd.) ih putem akcije dobrovoljnog sakupljanja medju slovena kim narodom. **Ali je apsolutno štetno i suprotno težnjama Osvobodilne fronte nasilno rekviriranje kakvih bilo sredstava kod Slovenaca i radnih ljudi bez obzira na nacionalnost i njihov socijalni položaj, izuzev ako su u službi neprijatelja.**

11. Komunisti i svi pripadnici Osvobodilne fronte slovena kog naroda moraju se brinuti o zaštiti porodica partizana i drugih boraca koji su se povukli ispred neprijatelja.

12. Da bi partizani uživah svu podršku naroda, moraju i politiki raditi medju narodom. Svuda kuda se kre u treba da sazivaju masovne zborove stanovništva, treba da mu objašnjavaju položaj, kao i ciljeve i potrebe partizanske borbe. Dužnost partizana je da i u pismenom obliku (leci itd.) vrše intenzivan politiki rad medju narodom.

13. Politiki komesari i komandanti su dužni da svakom partizanskom odeljenju obezbede politiki i vojno-stru no vaspitanje. U tu svrhu partizanska odeljenja moraju biti snabdevana svom potrebnom literaturom. **Takvo vaspitanje je preduslov za to da borbena spremnost odeljenja stalno bude na potrebnoj visini.**

14. Partizani, a naro ito politiki komesari i komandanti, moraju budno paziti na svaku pojavu dezerterskih tendencija, na defetisti ke došaptava e i na prikrivene neprijateljske i destruktivne elemente u partizanskim jedinicama. Naro ito je nedozvoljivo da se u takva odeljenja uvla e antipartiski elementi koje je Partija ve raskrinkala u politiki koj borbi. **Samo e potpuna unutrašnja jednodušno«t dati potrebnu udarnost partizanskoj jedinici.**

15. Partizani i sami treba da svuda kuda se kre u vrše kontrolne akcije medju doma im stanovništvom. Sveži priliv novih boraca iz neposredne okoline bi e od vrlo velike koristi partizanskoj jedinici.

16. U partizanskim jedinicama treba oja ati disciplinu koja se osniva na svesnom shvatanju ciljeva akcije kojoj je svaki partizan dobrovoljno pristupio. Dezertere i izdajnike partizanski sud e osuditi na smrt."

⁶ Vidi »Partizanski zakon« dok. br. 5, lan 15.

**»DELO« OD SEPTEMBRA 1941 GOD. O OSNOVNIM ZADACIMA
ORGANIZACIJE SEOSKE ZAŠTITE¹**

ORGANIZUJMO SEOSKU ZAŠTITU¹

Strahoviti teror sa kojim besne nema ki, italijanski i madjarski okupatori prema slovena kocu narodu ima jedan cilj: ugušiti kod njega svaku volju za otporom i svim sredstvima i u najkra em vremenu uništiti slovena ki narod. Ako neprijatelj uspe da mu zatre otpor, onda je sudbina slovena kog naroda odlučna: masovno iseljavanje Slovenaca i kolonizacija stranaca na slovena kim zgarištima ima e poslednju re . Ima samo jedan put da spasimo slovena ki narod: podržati, ja ati i širiti njegov otpor razvijaju i ga u pravcu svenarodnog oružanog ustanka.

Partizanski pokret i široka akcija sabotaže je nesumnjivo put kojim treba i i tom cilju, ali je pobeda osigurana samo onda ako u borbi sudeluje sav slovena ki narod. I što je najvažnije: slovena ki narod mora organizovati takve svoje odrede koji e braniti njegova sela, varoši i varošice od svakog okupatorskog nasilja, od rekvizicije, progonjenja, preseljavanja itd. Tu ulogu mora odigrati organizacija Narodne zaštite. Kako treba da bude organizovana i kakvi su njeni zadaci?

1. Svako selo treba da ima svoju organizaciju Seoske zaštite. Ona treba da poveže sve one seljake koji su spremni s oružjem u ruci braniti svoje selo od svakog okupatorskog nasilja, bez obzira na njihovo politi ko ubedjenje. Mesne organizacije Osvobodilne fronte treba da se postaraju da svako odeljenje Seoske zaštite ima sposobnog i požrtvovanog komandanta.

2. Odeljenja Seoske zaštite nek se naoružaju oružjem koje sama mogu nabaviti: eventualno vojni ke ih lova ke puške, revolveri, noževi, pa i vile, kose, itd. mogu obaviti svoj zadatak.

3. Glavni zadaci Seoske zaštite jesu: a) stvoriti iz sela potpuno solidarnu celinu, ugušiti u klici svaki pokušaj špijunaže, u najkra em roku ubiti svakog špijuna, odgovarati na represalije represalijama, terorom na teror, dizati na otpor celo selo, napadati i uništavati svaki neprijateljski odred koji bi došao u selo: bilo da koga uhapsi, bilo u cilju iseljavanja, bilo radi rekviriranja ih zbog popisivanja, jednom re i: organizovati oružani otpor celog sela vazda kad dodju okupatorski odredi ili pojedinci (gestapo, žandarmerija, karabinjeri, ekspediciska odeljenja itd.) da sprovede poli-

¹ »Delo« br. 3, sept. 1941 godine.

² Vidi odluku o formiranju Narodne zaštite — dok. 48. prim. 2.

ti ko ili privredno nasilje nad slovena kim stanovništvom; b) zajedno sa lokalnim organizacijama Narodne samopomo i i Osvobodilne fronte brinuti se za porodice i decu kojima su okupatori oterali ili ubili hranitelja ih roditelje; c) organizovati sakrivanje namirnica i drugih potreba; d) organizovati vezu izmedju odeljenja Seoske zaštite svih susednih sela da bi se po potrebi mogao organizovati oružani otpor nekoliko sela zajedno; mesni ih okružni odbori Osvobodilne fronte mogu po potrebi organizovati i štabove Seoske zaštite za ve u teritoriju ih za ceo okrug; e) svako odeljenje Seoske zaštite se mora dalje starati za što tešnji kontakt sa najbližim partizanskim jedinicama, tako da se, kad ustreba, organizuje zajedni ka oružana akcija partizanskih jedinica i odeljenja Seoske zaštite. Istovremeno Seoska zaštita treba da pomaže u snabdevanju partizanskih jedinica hranom, stanovima i obaveštavanjem o kretanju neprijatelja. Jedinstvo partizanskih jedinica i odeljenja Seoske zaštite pretstavlja e nepobedivu vojsku slovena kog naroda koja e štititi život i imanje slovena kog naroda; f) kona no je zadatak Seoske zaštite i to da budno pazi na kretanje unutrašnjeg neprijatelja, raznih prodatih duša i slugu, i da ve unapred spre i sve manevre neprijatelja da bi demagogijom ih provokacijom slomio front otpora slovena kog naroda.

4. Na sli an na in i sa istim zadacima treba po gradovima i varošima stvarati odeljenja Narodne zaštite.

Komunisti! Pristalice Osvobodilne fronte! Organizovanje Narodne zaštite pretstavlja danas naš glavni zadatak. To je put mobilizaciji svega naroda na otpor neprijatelju naše domovine i naroda! Setite se juna ke borbe slovena kog naroda protiv Turaka. Zapalimo — kao naši preci pre više stole a — kresove otpora okupatorskim krvolo nim ruljama. Na poziv Narodne zaštite nek ustanu sva naša sela, svi naši gradovi i varoši. Svako selo — odeljenja Seoske zaštite! Svaki grad i varoš — odeljenja Narodne zaštite! Zub za zub! Taoca za taoca! Krv za krv!

**IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 6 SEPTEMBRA
1941 GOD. O DIVERZIJAMA U OKOLINI LJUBLJANE I NAPADU
NA KARABINJERSKU STANICU NA TURJAKU¹**

BORBA SLOVENA KOG NARODA

11-Vm je između Verda i Borovnice prekinuto 13 vodova.²

21-VIII su između Borovnice i Preserja prese eni svi vodovi.³

29-VHI su kod Škofljice prese eni svi vodovi.

Na **Brdu** kod Ljubljane je ubijen **denuncijant**. Istog dana, uveče, ubijen je na Ve ni poti italijanski fašist.

Kod **Sti ne** su partizani ubili italijanskog oficira i vojnika.⁴

30-VIII su partizani napali karabinjersku stanicu na Turjaku/¹ tukli je puškama i mitraljezima i ranili nekoliko karabinjera.

U **Domžalama** je ubijen nemački vojnik. Njegovo oružje je zaplenjeno.

Kod Gameljna su partizani pucali na auto u kome su se vozili hitlerovci. Jednog od njih su teško ranili, a auto onesposobili za dalju vožnju.

4-IX je dignut u vazduh razdeljiva električne struje u rnu ama.

¹ »Slov. poro evalec« br. 16 od 6-IX-1941 godine.

² »Pregled sabotaža« navodi da je 18-VIII, a ne 11-VIII-1941 god. između km 593,8 prese eno 13 telefonskih i telegrafskih žica. To je verovatno u inila Borovni ka eta. (Vidi: »Spomini na partizanska leta«, str. 9, lanak T. Vidmara: Krimski partizani).

³ Isto tamo. Akcija je bila dan ranije, 20-VIII-1941 god. kod km 580,8.

⁴ Vidi dok. br. 149.

⁵ Vidi primedbu o Mokre koji eti uz dok. br. 11. Deo Mokre koje ete je 30-VIII, pod voštvo komandira Ljube Šercera, narodnog heroja, napao karabinjersku stanicu na Turjaku. Taj napad je prvi pokušaj zauzimanja utvrđenog položaja. Napad nije uspeo. (Vidi i dok. br. 149.)

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 13 SEPTEMBRA 1941 GOD. O DIVERZIJAMA U GORENJSKOJ I LJUBLJANSKOJ POKRAJINI, O PALJENJU FABRIKE U DUPLICI KOD KAMNIKA I NAPADU BELOKRAJINSKE ETE NA KOLONU KOMORE IZMEDJU RNOMELJA I GRIBALJA¹

BORBA SLOVENA KOG NARODA

1. UBIJENI DENUNCIJANTI:

U **Gorjama: Florijan Ul ar**; u **Domžalama: kova Johann Wutte**; u **Koroškoj Beli: carinski inovnik Ivan Horvat** (ubijen 4 sept.); u **Lescama: Gabrijel Župan**, uvar u fabrici lanaca (ubijen 4 sept.).

Smrt denuncijantima!

2. AKCIJE U GORENJSKOJ:

U **Duplici** su antifašisti² zapalili fabriku Remec Co., koja je izradjivala skije za nema ku vojsku. Fabrika je izgorela do temelja.

U **Kokrškoj dolini** je izgorela Gorjanova pilana,³ jer su njenog vlasnika preselili. U **Trži u** su partizani uništili elektri nu centralu.⁴ U **Kamni kom srezu** su pobili više nema kih vojnika i zaplenili **im** oružje. Ta an izveštaj sledi.

3. AKCIJE U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI:

No u izmedju 6 i 7 sept. su belokrajinski partizani izmedju rnomelja i Gribalja napali italijansku komordžisku kolonu. Pri tome su ubijeni italijanski vojnici Cari Disuno, Forni Giuseppe, dok su teško ranjeni vojnici Bulbone i Pavan. U pomo su prisko ili i finansi, od kojih je ubijen podoficir Grassini Ugo. **Partizani su se povukli bez** teško e. U nemo noj ljutini Italijani okrivljuju nevine ljude za taj napad.

¹ »Slov. poro evalec« br. 17 od 13-IX-1941 godine.

² Fabriku je no u 3 septembra zapalila patrola Radomeljske ete Kamni kog bataljona, koja je, uprkos straži, prodrla u fabriku. (Vidi i dok. br. 32 i 43).

³ Pilanu je zapalila Kranjska eta 3 septembra 1941 godine.

⁴ Elektri nu centralu je ošteti radnik elektrane Peter Purger — na taj na in što je u kugli ne ležaje nasuo pesak. Istovremeno su partizani razbili osigura e visokog napona. Nemci su Purgera 1942 god. u Begunjama streljali kao taoca.

**ODLUKA O KONSTITUISANJU SLOVENA KOG NARODNO-
OSLOBODILACKOG ODBORA¹**

SVIM SLOVENCIMA NA ZNANJE I RAVNANJE!

ODLUKA VRHOVNOG PLENUMA OSVOBODILNE FRONTE SLO-
VENA KOG NARODA DA SE KONSTITUTE U SLOVENA KI
NARODNOOSLOBODILACKI ODBOR

Clan 1. Vrhovni plenum Osvobodilne fronte slovena kog na-
roda² se konstituiše u Slovena ki narodnooslobodila ki odbor.

Clan 2. Za vreme oslobodila ke borbe Slovena ki narodnooslobo-
dila ki odbor jeste jedini predstavnik, zastupnik, organizator i vodja
slovena kog naroda na itavoj njegovoj teritoriji.

Svako organizovanje izvan okvira Osvobodilne fronte slove-
na kog naroda za vreme tudjinske okupacije nanosi štetu borbi za
narodno oslobodjenje.

lan 3. Ostvaruju i slogu i jedinstvo naroda Jugoslavije, Slove-
na ki narodnooslobodila ki odbor stupa u stalnu vezu sa sli nim
prestavnicima ostalih naroda Jugoslavije.

¹ »Slov. poro evalec« br. 18 od 20-IX-1941 godine.

² Ovaj put se plenum po tre i put sastao od svog postanka. Sednica je održana u Dobrilovoj ulici br. 22 u Ljubljani 16-IX-1941 godine. Prisutnih je bilo 15 lanova. Glavni referent Boris Kidri . Na terenu je OF, u obliku terenskih odbora OF, ve dobila toliko crta prave narodne vlasti, da se njeno rukovodstvo. Vrhovni plenum OF, moglo preimenovati u SNOO. Zato ustanovljenje SNOO predstavlja u vrš ivanje ve nastalih elemenata slovena ke narodne vlasti, ve razvijene želje da slovena ki narod i nje-gove radne mase uzmu svoju sudbinu u svoje ruke.

BK. 28

LANAK »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 20 SEPTEMBRA
1941 GOD. POVODOM OSNIVANJA SLOVENA KOG NARODNO-
OSLOBODILA KOG ODBORA¹

ZNA AJ OSNIVANJA SNOO I NJIHOVIH- MERA

Naši itaoci su sigurno svesni vanrednog zna aja mera koje objavljujemo u današnjem broju.³ Sa njima stupamo na novi, razvojno viši stepen priprema za narodno oslobodjenje. Svi ose amo kuda te mere ciljaju i kakva je njihova važnost. Uprkos toga nam se ini pravilno da njihov zna aj pokušamo i jasnije pred o iti.

Prvo. Te mere predstavljaju prvi korak uspostavljanju slovena ke narodne suverenosti, koju smo izgubili i koju vlastitom oslobodila kom borbom želimo obnoviti u još ve o j mo i i sjaju nego što je ikad bila. Objavljene mere su prvi znaci nove slovena ke vlasti koja se sve ve im porastom autoriteta javlja u Osvobodilnoj Fronti.

Drugo. Te mere su smišljeni odgovor celog slovena kog naroda na slepo delovanje naših narodnih tla itelja, a naro ito na nervozne mere italijanskih okupatora u Ljubljanskoj provinciji. Ako su poštrene mere u Ljubljanskoj provinciji izraz vrlo velike neprilike fašisti kih vlasti, mere SNOO su, naprotiv, logi ka posledica snage Osvobodilne Fronte i kao takve prirodni odgovor na izazivanje.

Tre e. Te mere su izraz injenice što se medju Slovincima ve uveseljavaju e diže opšti narodni moral. Konstituisanje SNOO je izvršeno u trenutku raspadanja poslednjih italijanskih rezervi medju Slovincima, naime, u trenutku kad su zbog sve ve eg narodno-moralnog barometra morah iz konzulte istupiti njeni duhovni vodje i narodni izdajnici Natla en i Pucelj, tako da okrnjena konzulta danas predstavlja samo još slabe konture opasnosti koja nam je pretila sa gadnom moralnom paralizom, naime sa veštom propagandom italo-filstva.

etvrto. Ove mere predstavljaju poziv na slovena ku narodnu disciplinu. Ne sme biti lana OF, koji ne bi bio svestan toga da je današnjem borbenom Slovincu potreban novi, strogo disciplinovani životni stil. Budimo svesni da smisao tih mera ne leži samo u pokor-

¹ Objavljeno u »Slov. poro evalcu« br. 18 od 20 septembra 1941 godine.

² Verovatno greška prilikom štampanja »Slov. poro evalca«. Trebalo bi biti: njegovih.

nosti, ukoliko se ti e organizacionog opsega Osvobodilne fronte, ve u sasvim novom, smišljenom i disciplinovanom na inu itavog života i to kod svakog Slovenca.

Slovenci! Organizirajmo svoju borbu i svoj narodni život u duhu naredaba SNOO.

BK. 29

PROGLAS SLOVENA KOG NARODNOOSLOBODILACKOG ODBORA OD 20 SEPTEMBRA 1941 GODINE¹

PROGLAS SLOVENA KOG NARODNOOSLOBODILACKOG ODBORA

Slovena kom narodu!

Oslobodila ki pokret je politi ki, organizaciski i vojni ki zahvatio celu slovena ku teritorju. Oslobodila ka borba slovena kog naroda postaje ravnopravan faktor u oslobodila koj borbi naroda Jugoslavije.

Odgovaraju e snazi i zadacima slovena kog oslobodila kog pokreta, Vrhovni plenum Osvobodilne fronte slovena kog naroda se konstituisao u Slovena ki narodnooslobodila ki odbor. Osnivanje Slovena kog narodnooslobodila kog odbora predstavlja novi korak slobodi, novi korak oslobodjenju i ujedinjenju svih Slovenaca, novi korak u doba kad e slovena ki narod na sopstvenoj zemlji biti svoj gospodar.

Bešnjenje okupatora nad slovena kim narodom koji se bori, pojava se. Hitlerovskim zverstvima se priklju uje podmukla fašisti ka bestijalnost. Italijanski tla itelji su skinili masku sa svog licemernog lica i pokazali svoj stvarni i istinski lik.

Slovencima je danas jasno da je potreban nemilosrdni obraun kako sa nema kim tako i sa italijanskim tla iteljima. Glavu za glavu, smrt za smrt! Samo na taj na in emo posti i slobodu koju zajedni ki kuju gigantska borba sovjetskih armija, zajedni ki nastup celog demokratskog sveta i borba porobljenih evropskih naroda.

Slovena ki narodnooslobodila ki odbor poziva sve Slovence, da u ovim sudbonosnim trenucima, kad nam slobodu i sre nu budu nost radja krv naših najboljih sinova i k eri, pokažu vrhunac narodne borbenosti i vrhunac narodnog samopožrtvovanja.

Smrt Fašizmu — Slobodu Narodu!

SLOVENA KI NARODNOOSLOBODILA KI ODBOR

¹ Objavljeno u »Slovenskom poro evalcu« br. 18 od 20 septembra 1941 godine.

BR. 30

UKLJU ENJE SLOVENACKIH PARTIZANSKIH ODREDA U NARODNOOSLOBODILACKE PARTIZANSKE ODREDE JUGOSLAVIJE¹

ODLUKA

**SLOVENA KOG NARODNOOSLOBODILACKOG ODBORA
O UKLJU ENJU SLOVENACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
U NARODNOOSLOBODILACKE PARTIZANSKE ODREDE
JUGOSLAVIJE**

Clan 1: Postoje i i budu i slovena ki partizanski odredi sa injavaju slovena ke vojne snage sa vlastitom komandom.

Clan 2: Vojne snage slovena kih partizanskih odreda uklju uju se kao sastavni deo u Narodnooslobodila ke partizanske odrede Jugoslavije i operišu pod vrhovnom komandom Glavnog štaba Narodnooslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije.

SNOO²

¹ »Slov. Poro evalec« br. 18 od 20-IX-1941 godine.

³ Odluka dokazuje da se narodnooslobodila ka borba slovena kog naroda od samog po etka najtešnje povezivala sa narodnooslobodila kom borbom ostalih naroda Jugoslavije.

Ovu odluku je prihvatio Vrhovni plenum OF na III zasedanju 16-IX, na kome se istovremeno konstduisao u SNOO. Pored te. SNOO je doneo još tri odluke i to:

- 1) Odluku SNOO o zaštiti slovena kog naroda i njegovog pokreta za oslobodjenje i ujedinjenje;
- 2) Odluku SNOO o Narodnom porezu, i
- 3) Odluku o Zajmu slobode.

O odluci SNOO o zaštiti slovena kog naroda i njegovog pokreta za oslobodjenje i ujedinjenje vidi primedbe uz. dok. br. 40. Odluka o Narodnom porezu i zajmu je sankcionisala ve uvedene dobrovoljne priloge fa narodnooslobodila ki pokret.

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROCEVALCA« OD 20 SEPTEMBRA 1941 GOD. O BORBAMA I AKCIJAMA POHORSKE, CELJSKE I REVIRSKÉ CETE U MESECU SEPTEMBRU 1941 GODINE¹

BORBA SLOVENA KOG NARODA²

No u izmedju 31 VIII i 1 IX je na **Ljubnici** zapaljen veleposed koji su zaplenili Nemci. Izgorelo je 4.000 kg žita i mnogo drugih životnih namirnica, namenjenih za Nema ku.

Na Betnavi su spaljene crkvene privredne zgrade koje su zaplenili Nemci.

Na Pohorju je ubijen bivši žandarmeriski kapetan, sada pla enik nema kih fašista.³

Po etkom septembra su se **pohorski** partizani⁴ sukobili sa gestapovcima. Ubijen je jedan gestapovac.

Ptujski partizani su u sukobu sa gestapovcima ranili više gestapovaca bez vlastitih gubitaka.⁵ U nekom drugom sukobu su ubili jednog gestapovca.

U **Celju** su zapaljeni Majdi eva privredna zgrada i zamak **Beždgrad**."

Celjske partizane je neki seljak dva puta izdao, ali su se oba puta spretno povukli bez vlastitih gubitaka uz teške gubitke za nema ke žandarme. Zatim su partizani uhvatili izdajnika i hteli ga likvidirati, pa su mu se smilovali zbog žene i dece i pustili ga. U zahvalnost za poklonjeni život nitkov je doveo 30 žandarma i gestapovaca koji su opkolili partizane. Partizani su ubili jednog žandarma ali su izgubili 4 smrtno pogodjena lana svoje ete. — Nikakve milosti denuncijantima!⁷

U Grižama su savinjski partizani ubili jednog žandarma i jednog denuncijanta. — U **Zabukovici** su napali žandarmerisku sta-

¹ »Slov. poro evalec« br. 18 od 20-IX-1941 godine.

² U izveštaju se pominju akcije o kojima javlja PK za Štajersku (vidi dok. br. 34). To su verovatno prve vesti koje su dohili pre nego je stigao izveštaj.

³ Vidi dok. br. 34, ta ka 3 a.

⁴ Pohorska eta se 3-IX sukobila s gestapovcima. U tom sukobu nije imala žrtava (dok. br. 34 t . 3). O Pohorskoj eti vidi dok. br. 21, primedbu 2.

⁶ Vidi dok. br. 34 t . 3 g.

⁶ Akciju je izvela Celjska eta. Vidi prim. 4 uz dok. br. 21 i primedbe br. 11 do 16 uz dok. br. 34.

⁷ Isto kao primedba br. 6.

nicu i takodje ubili jednog žandarma. Idu eg dana su ubili jednog hitlerovca.³

Izmedju **Rakeka i Postojne** je 6 IX prekinut telegrafski vod. Kod uvoznog signala pred Rakekom su 7 IX minirane obe tra nice.

9 IX je izmedju **Rakeka i Postojne** prekinuta linija železni kih stražara. Svakoga dana se ometa direktni telefonski vod za Trst.

4 IX su u **Ljubljani** dva omladinca napala tri Italijana.⁹ Oficir je dobrovoljno predao oružje, a karabinjer i agent su hteli pobe i pa su bili ranjeni.

Na Ljubljanskom gradu je 4 IX omladinac ubio nožem itali- janskog oficira.

5 IX je na obali Ljubljanice italijanski oficir izazvao svadju izmedju dva omladinca. Omladinci su mu zaplenili pištolj i oficira bacili preko ograde u Ljubljanicu.¹⁰

Kod Kolovca (Kamni ki srez) ubijen je denuncijant Goldstein, šumar.

U »Industriji platnenih izdelkov« (Jarše) ubijen je denuncijant Haložan.

U **Ljubljani** je ubijen denuncijant Kav i , a ranjen denunci- jant Mele.

9 IX je nema ka vojska napala kamni ke partizane kod Ko- lovca. Rezultat: 4 Nemca ubijena, 1 partizan teško ranjen.

11 IX su dva kamiona italijanskih vojnika napali partizansku patrolu pod **Krimom**. Partizani su Italijane naterali u divlje bekstvo.¹¹

⁸ Savinjski partizani su se okupili na zbornom mestu medju griškim i petrovskim mostom pod Bukovicom, uz Savinju, no u 26 jula. Došlo je 17 ljudi s 1 puškomitraljezom, nešto pušaka »Mauser«, 2 austriske kara- binke, 2 lova ke puške, 2 revolvera, nekoliko bombi i nešto municije. eta je odmah pošla na Dobrovlje gde su posle nekoliko dana izabrali za komandira Letonju Jožeta. seljaka, lana Sreskog komiteta za Savinjsku Dolinu, dok je u eti politi ki delovao Albin Vipotnik-Strgar. Letonja je poginuo 1943 god. u borbi pod Smrekovcem, kod Ljubnog. Po etkom av- gusta eti se priklju ila grupa iz St. Pavela u ja ini 5 ljudi.

Oko 15 avgusta eta se sastala u brdima kod Št. Jurija blizu Grajske Vasi s Revirskom etom i izvršila prvu akciju ve eg obima no u 23/24 av- gusta na rudni ku stražu (Werkschutz) u rudniku Zabukovica. Ubijen je jedan straiar. Napad nije uspeo jer su okupatori bili predhodno obave- šteni o napadu. (Podaci po se anju Ludvika Zupanca-Iva, kapetana JA, lana ete prilikom njenog formiranja).

⁹ Akcija lanova VOS OF.

¹⁰ Italijanski oficir je hteo da uhapsi dva organa VOS, koji su se tome oduprli, oficira razoružali, bacili ga u Ljubljanicu gde se utopio. (Istorijat VOS).

¹¹ Italijani su hteli prodreti u Iški Vintgar, ali ih je patrola pod svtom Stanka Semi a-Dakija odbila. (Stanko Semi -Daki, usmeni izvor).

BK. 32

**DNEVNIK POLITI KOG KOMESARA KAMNI KOG BATALJONA
OD 17 AVGUSTA DO 20 SEPTEMBRA 1941 GODINE¹**

Dana 17 avgusta 1941 god. primio sam dužnost BPK² odnosno zamenio sekr. Oper. odbora³, na koje mesto je bio postavljen Tone⁴. 18 avgusta bat. kom.⁵ sa 3 etom⁶ krenula je u okolinu Radomlja. 19 avgusta u 34 8 ujutro likvidiran je šumar iz Koloveca⁷ sa dva metka (Janko-Jože)⁸. U isto vreme hteli Miha⁹ i Ravž¹⁰ da likvidiraju i Pep eta¹¹, ah ga nisu našli. Edi¹² i Šolski¹³ pošli su istog dana po Kvasa¹⁴ (sa istom namerom), ah bez uspeha.

20 avgusta otišli su Miha, Raubšic i Edi u Palov e, uhapsili Hribara¹⁵ i ubili ga pred ku om sa 5 revolverskih i 2 puš ana metka.

21 avgusta pošao je Jože Perme po Šimen ka¹⁶ ali kad je došao tamo našao ga je mrtvog, jer su ga pre toga likvidirali u % 11 as. u gostioni Tone¹⁷ i kom. iz 2 ete sa 5 revolverskih metaka.

¹ Original dnevnika Ludvika Pezdira-Romana Poto nika, kroja kog radnika, tada politi kog komesara Kamni kog bataljona, nalazi se u arhivi MNO (Tribunale militare).

² Bataljonskog politi kog komesara. Vadi primedbu 2 uz dok. br. 20.

³ Prilikom ustanka u Kamni kom srezu, 27 i 28 jula, pored partizanskih grupa formirao se takadje Operativni odbor koji je imao zadatak da održava vezu izmedju partizana i terenskih organizacija, prikuplja partizanima podatke i daje savete za partizanske akcije prema situaciji na terenu.

⁴ Tone Šturm, predvidjeni politkomesar bataljona koga je zamenio 17 avgusta drug Roman Poto nik.

⁵ Bataljonska komanda. Komandu bataljona sa injavali su: komandant Marijan Dermastja-L'rbn, politkomesar Ludvik Pezdir-Roman Poto nik, intendant Mihaela Dermastja, puškar Lojze Bergant.

⁶ Radomeljska eta

⁷ Šumar zamka Kolovec (sev. ist. od Radomelj) Goldmajer, koji je bio poznati izdajnik.

⁸ Janko Jerman i Jože Perme

⁹ Miha Jerman, 17 godišnji djak, koga su okupatori obesili u Kamniku.

¹⁰ Skra enica nadimka »R^ubšicc koga je imao, prema se anju partizana, Nande Novak.

¹¹ Izdajnik Bizjak Jože, vlasnik gostione u Radomljama.

¹² Edi Jerman, poginuo kao partizan.

¹³ Sin u itelja Boži a, poginuo kao partizan.

¹⁴ Neki seljak iz okoline Lašne, nema ki konfident i špijun.

¹⁵ Seljak iz Palovi a kod Kamnika, izdajnik.

¹⁶ Gostioni ar u Krtini kod Doba, nema ki konfident i izdajnik. Do svoje likvidacije izvršio je više od 30 izdaja.

¹⁷ Bleje Tone — partizan Mengeško-Morav anske ete, poginuo u borbi u Gol aju kod Blagovice.

23 avgusta otišli smo: Marjan¹⁸, ja, Janko, Šolski, Miha, Jože, Raubšič i Edi po vezi u Tuhinjsku Dolinu radi iš enja opštine¹⁹. Kad smo došli u Lašnu, saznali sino da su se 4 druga povukla u šumu. Naredili smo da uspostave vezu i da se priklju e našoj eti dana 24 i 25, ah je to ostalo bez uspeha. Sta je uzrok tome, ne znamo.

23 avgusta nismo preduzimali nikakve akcije.

24 avgusta dobili smo dva nova druga i jednu drugaricu.

25 avgusta Janko i Jože (ponovo) su pošli po Pep eta koji iz nepoznatih razloga nije došao na određeno mesto. Miha i Šolski pošli su po Cedilnika²⁰. Ali pošto su toga dana došli u Radomlje nema ki vojnici u velikom broju — kasnije smo saznah da je to radi selidbe — te dve likvidacije su bile onemogu ene. U 12 sati saznali smo da iseljavaju Rad. i tada, u 1 sat, krenula je cela eta, bez kuvara Mihele i Mici, do Hudog, gde smo saznali da su Nemci ve otišli sa plenom. Da bi mogli odneti zape a enu Miškovu²¹ trgovinu, poslali smo kurira 2 eti²² da odmah krene sa svoga oper. podru ja, i da nam se priklju i do 10 asova uve e. Druga eta nije došla u određeno vreme zbog ega je u % 12 sama 3 eta krenula u Radomlje. Zbog nesigurnih informacija i premalo ljudi plen je ostavljen za slede i dan.

26 avgusta ujutro (posle prespavane no i u senu) sastali smo se sa 2 etom i zajedno krenuh u naš logor.²³ Dvojica su pošla po tiranina Halužana²⁴ i likvidirali ga u pola osam ujutro sa jednim metkom. To su bili Ivan²⁵ i Janko. Istoga dana uve e ispražnjena je trgovina (od 10—7).

27 avgusta zaplenjena je svinja kod Lev eka²⁶. (Istovremeno su Nemci plja kah ostatak robe u trgovini [Belec]).

28 avgusta. Priprema ve ih akcija u Jaršama²⁷. Kad smo stigli u Radomlje, primetili smo da je selo ve opkoljeno i da nam se iza ledja postavlja zaseda. Probili smo se bez borbe iz obru a pri emu smo naišli na ostatak razbijene 4 ete²⁸ i to: 7 ljudi sa 3 puške, bez spreme.

¹⁸ Marijan Dermastja, komandant Kamni kog bataljona.

¹⁹ Otišli su sa namerom, da kazne izdajnika Vavpeti a.

²⁰ uvar u elektri noj centrali u Radomljama. izdajnik.

²¹ Miško Belec, trgovac u Radomljama. Kad su Nemci zape atili njegovu trgovinu, obavestio je partizane i zatražio da izvrše rekviziciju trgovine, kako Nemci ne bi mogli da odvuku robu.

²² Mengeško-morav anska eta

²³ Logor se nalazio u brdima oko zamka Kolovec.

²⁴ Mladen Halužan, poslovođa u predionici u Jaršama, lan Kultur-bunda i izdajnik.

²⁵ Ivan Šemen

²⁶ Svinju je hteo zapleniti nema ki komesar u Homecu, ali su ga partizani preduhitrili.

²⁷ U planu je bila ve a akcija sabotaže u predionici u Jaršama.

²⁸ Kamni ka eta. Kamni ku etu su iznenadili Nemci u šumi u blizini Tunjica (sev. zap. od Kamnika) dana 27 avgusta 1941 godine.

29 avgusta krenula je b. k. 1 eti²⁰ ali, pošto na odredjenom mestu nisu našli vodi a, vratili su se natrag. Iste ve eri otišlo je 5 drugova u Jarše gde su naleteli na stražu sa puškomitraljezom. Ispalili su 5 metaka i otišli. Neprijatelj je dugo pucao iz puškomitraljeza.

30 avgust Odmor posle povratka iz Tacena i Jarša.

31 avgusta prenos, odnosno deoba magacina... Otišlo je 12 drugova po...³⁰

I septembra uve e vratili su se iz Štajerske bez ... jer je doti ni predao vlastima. Odlu eno je da se pomaže pri kosidbi i drugom onima iji su sinovi otišli u partizane. Tako su otišli trojica: Ivan, Jože i Ludvik da kose kod svojih ku a.

3 septembra: akcija 8 naših drugova na Duplici. (Paljenje fabrike Remec & Co).³¹

4 septembra Nemci su preduzeh poteru za nama po Kolovškim šumama, ah patrole nisu srele nijednoga. Otišli na Brdo po prase i tele (nije uspelo).

5 septembra u Radomlje (otišli] po nagazne mine.

6 septembra Stane otišao kod Juleta¹² a Zapol Juli došao u logor. Stane se vratio.

7 septembar. Ja sam ceo dan šio. Uve e smo išli po prase i tele na nem (uspelo).

8 septembra, u Palov ama, posle razgovora sa dvojicom, utvrdila se koli ina žita i mogu nost akcija.

9 septembar. Marija, Mil, Tone i ja otišli kod Sv. Trojice.

10 septembar. Konferencija o. p. k. Delegat CKS Pavle³³.

10 septembar. Na toj konferenciji primio [sam] natrag sekr. o. p. k. Za kand. BPK predložen je France B.¹⁴ Uve e smo otišli sa Pavlom 3 eti.

11 septembar. Odmor i razgovor sa Pavlom.

12 septembar. Po brašno u Palov e (jedna vre a).

13 septembar. U sedam sati ujutro smo bih napadnuti u logoru²⁵. Bukovec ranjen. Ostavili smo dve puške. Izgubili smo dva druga (Golob i Stangel) i svu hranu i inventar i takore i odneli samo goli

²⁹ Bataljonska komanda je krenula Raši koj eti Kamni kog bataljona.

³⁰ Puškomitraljez. Tekst je nedovoljno itak.

³¹ Fabrika Remec & Co. radila je za nema ku vojsku skije i drugi drveni materijal. Akciju su izvršili, uz pomo ostalih drugova, 4 bivša radnika iz ove fabrike, dok su im pri tome pomagali ostali fabri ki radnici. Fabrika je potpuno izgorela.

³² Julij Oepek iz Vol jeg Potoka, streljan kao taoc od Nemaca.

³³ Konferencija okružnog partiskog komiteta sa delegatom i instruktorom Centralnog komiteta KPS Tomom Brejeem-Pavlom.

³⁴ Franc Bukovec, poginuo kao komandant Dolomitskog odreda.

³⁵ Logor se tada nalazio u blizini s. Zi e.

život. Povla ili smo se ceo dan, pošto smo bili potpuno opkoljeni. Zasede po svim drumovima i patroliranje sa tenkovima³¹.

14 septembar. Sv. Križ, zastanak pre prelaza preko Save.

15 septembar. Ujutro odmor ispod Jan a.

15 septembar. Spavali smo kod Jan a pod kozolcem jer je poslepodne padala kiša.

16 septembar. Prešli smo nema ko-italijansku granicu i spavali kod mlina (Sela) u šumi. Ujutro, tj.

17 septembra uspostavili smo vezu sa Podmolni kim vodom³⁷. Predali bolesnika i vratili se u logor.

18 septembar. ekali na štab. delegata³³.

19 septembar. Lekarski pregled i došao Andrej od štaba.

20 septembar. Dva druga, iz štaba³⁹, kod nas u logoru i sa njima Mihela.

³⁶ Dve ele 171 rezervnog policiskog bataljona izvršile su hajku na sektoru Kolovec—Dupeljne—Preserje—Palovi e. Do sukoba je došlo kod naselja Zi e, ali bez uspeha na nema koj strani. Nemci, koji su hteli Radomeljsku etu uništiti na svaki na in, ponovo su napali, sa još ve im snagama, što im takodje nije uspelo. eta je bila odmah uvidela nema ke namere. Zbog toga se kasnije prebacila pored Zelodnika i probila se u Morav anska brda. (Podaci iz Muzeja narodnog oslobodjenja.)

³⁷ Tj. Molni ka eta. Posle prelaza italijansko-nema ke granice partizani Radomeljske ete priklju ili su se Molni koj eti i tamo predali ranjenog Franca Bukoveca.

³⁸ ekali su lanove Izvršnog Odbora OF drugove Borisa Kidri a i Edvarda Kocbeka koji su im predali zastavu. (Vidi dok. br. 38.)

³⁹ Došli su drugovi Aleš Bebler, zamenik komandanta Glavnog štaba i Stand Rozman.

BK. 33

POZDRAV SLOVENA KOG NARODNOOSLOBODILA KOG ODBORA SRPSKIM, HRVATSKIM I CRNOGORSKIM PARTIZANIMA¹

SRPSKIM, HRVATSKIM I CRNOGORSKIM PARTIZANIMA!²

Bra o!

Šaljemo Vam pozdrave SNOO i slovena kih partizana, izražavamo Vam svoje divljenje zbog požrtvovanja u borbi protiv okupatora i javljamo Vam da su se Vašoj herojskoj borbi za slobodu priklju ile i slovena ke partizanske jedinice, koje se s puškom u ruci bore za naš zajedni ki cilj. Živela sloboda! Živeli partizani!

SNOO

BR. 34

IZVEŠTAJ POKRAJINSKOG KOMITETA KPS ZA ŠTAJERSKU KRAJEM SEPTEMBRA 1941 GOD. CENTRALNOM KOMITETU KPS O AKCIJAMA ŠTAJERSKIH PARTIZANA¹

3. Akcije

Pohorje

a) 16 ljudi izvelo je napad na Ribnicu na Pohorju.³ Tom prilikom ubili su pretседnika opštine Witzmana (Ortsgruppenleiter¹), komandanta žandarmerije i jednog »hilfspohcaja«.⁵ Jedan žandar ranjen.

¹ »Slov. Poro evalec« br. 18 od 20-IX-1941 godine.

² Vidi prim. uz dok. br. 30. Dokumentat je bio prilog u vrš ivanju bratstva i jedinstva jugoslovenskih naroda.

³ Original u rukopisu, u arhivi CK KPS. Original je verovatno koncept izveštaja. Vidi i SP br. 20 od 11-X-1941 god., koji taj izveštaj donosi u malo skra enijem obliku i dok. br. 31. Izveštaj iz SP br. 20 nije objavljen u ovom »Zborniku«.

⁴ Redakcija je izostavila neka imena napisana na prvoj strani dokumenta.

⁵ Napad na Ribnicu na Pohorju izvela je Pohorska eta no u 11/12 avgusta 1941 godine.

⁶ Mesni vodja grupe. Na okupiranoj slovena koj teritoriji su Nemci uspostavili mrežu organizacije »Steierischer Heimatsbund«, pomo u koje su pokušali potpuno kontrolisati svako selo i naselje, porodicu kao i pojedinca. Najmanju grupu je vodio »Zelleiter« koji je svoje pretpostavljene svakodneвно izveštavao o promenama. Tako je okupator bio obavešten o najmanjim pokretima stanovništva.

⁷ Pomo ni policajac

Slabost akcije bila je u tome što nisu zaplenili ni oružje ni namirnice, odn. druge potrebe. Politi ki odjek akcije dobar.

b) Napad na konfiskovani Osetov veleposed u Lobnici kod Bistrice na Dravi. Plen vrlo mali, uprkos tome što su se partizani napatili.

c) Napad na konfiskovani Fišerov veleposed na Klopnom Vrh. Plen iznosi oko 800 kg namirnica.

Pod b) i c) : partizani su pomogli posluži i vinogradarima da sklone svoje stvari na sigurno mesto, stoku su postreljali a zatim zapalili zgrade. Sakupljenom narodu objasnili su zna aj akcija i podelili hranu. Politi ki odjek je bio vrlo dobar.

) Zaseda gestapovaca i žandara na koju je naletela patrola od 5 lanova. Kratka borba u kojoj je pao 1 žandar.⁶ Mi bez žrtava. Povla enje obeju strana.

17 IX

d) Napad na planinarsku ku u na Klopnom Vrh,⁷ koju je zaposela žandarmerija i gestapo. Došlo je do sukoba na otvorenom terenu, jer je žandarmerija nameru otkrila. Borba je trajala 2—3 sata. Moral i ponašanje ete od 23 oveka su odli ni: na licu mesta palo je 7 žandara, više njih bilo je teško ranjeno, a od ovih jedan je oficir posle dva dana umro u bolnici. Žandari pobjegli i ostavili jednog ranjenog na bojištu, kojeg su partizani previli i kome su pružili prvu pomo . Zatim su planinarsku ku u ispraznih i zapalili. Plen je zadovoljavaju i, ah je vrlo malo municije i samo jedna puška. Politi ki odjek bio je po celoj Štajerskoj, takodje u Gracu. Pohorje je postalo »Sperrgebiet«⁸ zabranjen je turizam, drvarenje, sakupljanje jagoda i gljiva itd.; opkoljeno je od 1500 žandara, koje su pozvali iz Graca, Maribora i Celja. Za borbu upotrebljavaju Wehrmannschaft. Jedna žrtva (ime dostavi emo kasnije), 1 ranjen (lakše).

18 IX

e) Napad na planinarsku ku u nia Pesku. Zandanmeriska posada pobjegla bez borbe. Ispražnjavanje planinarske ku e. Pomo kod pospremanja svojine, kako uvara tako gostiju. Jedan od gostiju dobrovoljno dade 160 maraka. Planinarsku ku u zatim zapališe.

Sledilo je povla enje sa Pohorja u brda ispod Urške Gore (Plešivec). Kod d) i e) beše prisutan delegat PK (Vencelj); takodje kod povla enja.

⁶ 3-IX je patrola Pohorske ete naišla na zasedu gestapovaca i žandara. Napad na ku u na Klopnom Vrh izvela je Pohorska eta 17-IX. Taj datum navode i nema ki dokumenti.

⁸ Zatvoreni predeo. U »zatvorene predele« nisu smeli putovati civili.

a) Napred na zapl. Tischerovo veleposre-
 tvo na klopnem robu, Pleu obrop 1910
 za živeže.
 Pod tunc so part. domagali su
 živeži in vnicarjem spraviti ma-
 varno vse nplase stvari, živeže
 so postrelili, malo pa porlopa
 zažgali. Jbravim, židovim so porlopa
 ponem stvari in to ^{napred} ~~part.~~ ^{part.} ~~part.~~ ^{part.}
 zelo dolga.

c) ^{14. B.}
 Napred na klopem robu,
 in je bila predsedna od žandarmerije
 in partije. Prišlo je do ropade na
 odprtem terenu, ker je žandarmerija
 odlenila namero. Boj je trajal 2-3
 ure, morale in držanje ~~to~~ celo
 23 novot odlično: na mestu je pad-
 lo 7 žandarjev, več pa je bilo žan-
 darjev ranjenih od teh je en oficir
 dva dni umrl v bolnici. Žan-
 darski poveljnik, pušči snega težje
 pa ranjenca na bojišče in so
 ga partizani ohranili in mu medli
 prvo pomoč. Nato so klop izpuz-
 nili in zažgali. Pleu presepali, vlu-
 dar zelo malo rumenice in rumo sin
 pušča. Politično odmer so vseh slojev
 tsi, tudi v gradcu. Izhor je v Spen-
 petih, prepovedani vsi kurjevi, da
 varuje, natirane figod in pol i. t. d.
 Okolišeno od 1500 žandarjev, ki so jih
 političali v gradcu. Mandre in čepi
 upovabljeni so tudi Wehrmannschaft
 Eva žite (ime kmetje) 1 ranjenec / čepi.

f) Posle povla enja miniranje železni kog mosta u Penku (tesnac kod šoštanja). Saobra aj prekinut za jedan dan. eta, koja broji sada 22 borca, nalazi se oko šoštanja i vrši e tamo neko vreme akcije.

g) Odeljenje pohorskih partizana, koje je bilo pre 3 nedelje u Ptujju sa zadatkom da odnese u Pohorje 3 puškomitraljeza, bilo je, pri iskopavanju oružja, iznenadjeno od policiskcg odreda koji je stigao automobilom. Posle kratke borbe auto se povukao. Jedan policajac mrtav, nekoliko ranjenih. Naši bez žrtava.⁹

h) U Pobrežju pored Drave iznenadjeni su bili na sastanku tri lan na KPS. Ispaljen je na njih jedan metak; jedan je bio ranjen u ledja i ruku, ali je ipak pucao i napada a teško ranio u trbuh tako da je posle sedam dana umro u bolnici. Ranjenik je pod partiskom lekarskom negom i dobro se oporavlja.

i) Pod uticajem part. funkc. klerikalci su porušili tunel kod Pesnice. Saobra aj prekinut za 7 dana,

Celje:

Formirao se logor¹⁰ od 14 lanova, medju njima dva Arabljanina¹¹ koji su pobegli iz ratnog zarobljeništva.

a) Izvidnica Buzdo-Peter pala je u žandarmerisku zasedu. Buzdo¹² zarobljen, Peter¹³ pobegao i u bekstvu teško ranio dva žandara. Sam je bio ranjen.¹⁴

b) Logor triput izdat, i napadnut od žandarmerije. Posle svakog napada logor je bio razbijen i, posle kra eg ili dužeg traženja, logor se dvaput obnovio. Kod tih napada poginulo je pet žandara. Izgubili smo jednog oveka.

⁹ Sukob se desio u Hajdinskoj šumi kod Ptujja. Posle sukoba su odneli oružje i to 3 mitraljeza tipa »Zbrojovka«, na Pohorje, iako su Nemci mobilisali sve snage da ih preduhitre i uhvate (Boris Čizmek-Bor).

¹⁰ Pre nego se partizanska eta organizovala i oformila u pravu vojnu ku jedinicu, partizani su se okupili na mestu koje su ranije odredili. Ta mesta su ve inom bila u teško pristupa nim i što više prirodno zaštićenim krajevima odakle su bile mogu e tajne i brze veze, »kanali«, sa ilegalnim organizacijama na terenu. Tu su na inili privremena skloništa za no ivanje i kuhinju. Takav kraj se zvao logor ili taborište. Taj izraz se upotrebljava i za svako stalno boravište ete. (Vidi lanak u »Slovenskom partizanu« br. 1 dok. 46).

¹¹ Ta dva Arabljanina, Junis i Krim, sko ili su iz voza kad su ih vozili kao ratne zarobljenike sa Krita u Nema ku i priklju ili se Celjskoj eti. (Partizanski spomini IV. Stante Peter: »Prva celjska eta«) Vidi dok. br. 21.

¹² Fran Vrun -Buzdo je bio sekretar Celjskog okružnog komiterta KP i komandir Celjske ete; streljali su ga Nemci 24 ili 25-VIII-1941 godine.

¹³ Peter Stante-Skala, generalmajor JA. jedini još živi lan Celjske ete.

¹⁴ Dopisano uz tekst sa strane: »Ostatak poslat u S. D.«, što verovatno zna i: »Ostatak ete poslat u Savinjsku Dolinu«, gde je bila Savinjska eta.

c) Odeljenje od šest ljudi, pod rukovodstvom Vil a,¹⁵ otišlo je da kazni seljaka koji je logor izdao. Zadatak nije izvršilo, ve je htelo da pomo u istog seljaka napravi žandarmeriji zamku. U ovu zamku uhvatilo se samo i bilo, osim jednog borca celo uništeno.

d) Pre Buzdovog pada zapalili su dve privredne zgrade na Teharju

Savinjska Dolina

26 IX. Akcija pisanja parola i bacanje letaka u okrugu Celje. Dobra sabotaža u cinkari. Uništenje jednog drumskog valjka.

a) Napad na gestapovca u Št. Pavlu, koji je ubijen.

b) Napad na fabri ku stražu (Werkschutz) u Zabukovici. Ubijen jedan stražar. Prilikom povla enja, koje se bez uzroka pretvorilo u bekstvo, Cilenšek i Reberšek su »izgubili« (bacili) mitraljez. Oba su isklju eni iz Partije.

c) Napad na fabri ku stražu u Zabukovici uz saradnju Trbovljana. Dva stražara ubijena.

d) Napad na seljaka-izdajnika u Dobrovljama kod Gomilskog. Izdajnik je likvidiran.

Brezice

Miniranje mosta kod stanice Videm-Krško. Saobra aj prekinut nekoliko sati.¹⁶

Prekomurje

a) Paljenje 20 tona žita u slagalištu kod Donje Lendave.

b) Dvapat prekinut telefon u okolini Murske Sobote.¹⁷

Ljutomer

Napad na žandarmerisku patrolu. Jedan žandar teško ranjen, kasnije umro.

4. Traženju da neko od PK dodje u Ljubljano ne možemo udovoljiti zbog Feliksovog¹⁸ pada. im uvedemo u posao oveka kojeg

¹⁵ Vidi dok. br. 31.

¹⁰ Akciju je izvršila ilegalna borbena grupa u Krškom, koju su Nemci 29 jula 1941 otkrili, pohapsili i postreljali. Vidi »Zbornik« tom I. knjiga 1, str. 354.

¹⁷ U Prekomurju i Medjumurju je NO pokret po eo ve 1941 godine. Stvarale su se borbene grupe, sastavljene pretežno od selja ke i studentske omladine. Te borbene ilegalne grupe, doduše još nestalne i neu vrš ene, izvodile su akcije presecanja žica, spaljivanja žita in rasturanja letaka. Od najaktivnijih su bile: grupa u Murskoj Soboti i grupa u Donjoj Lendavi koja je zapalila žito, koje se pominje u dokumentu. U okt. 1941 god. je u organizaciji nastala velika provala. Zatvoreno je oko 40 ljudi. Tom prilikom je ubijen narodni heroj i organizator pokreta v Prekomurju Stefan Kova , kad je došao na ugovoreno mesto sastanka Okružnog komiteta KPS koje je bilo izdato ma arskim okupatorima.

¹⁸ Leon Novak

nam šalje CK za rad po vojnoj liniji i posle povratka Laure, koja je eventualno doneti nove direktive, do i je jedan od nas, ali samo za 2—3 dana, jer je više nemoguće. Spanci Mravljak¹⁹ i Janhuba su došli. S obzirom na Feliksov pad i žrtve koje smo imali u SKOJ-u, molimo za hitnu pomoć od CK. Pošaljite Veru i sve Stajerce koje imate tamo (brzovozno).

(OF napreduje dobro, pre svega u okruzima Maribor i Celje).

Stanje Partije: Oko 140 pušaka u celoj Štajerskoj. Pošto arhiv nije pronađen (uvao ga je Feliks), sledi detaljan organizacioni kao i blagajni izveštaj odmah im bude moguće. Želimo obezbediti partizanski zakon²⁰ i Lenjina: Revolucionarna vlada i revolucionarna armija, što nam je bilo već pre tri meseca obećano. Kanali za sada još ne funkcionišu, te smo bez materijala.

Osnovani smo »železni komitet« kao partijski forum za celu severnu Sloveniju,²¹ koji bi trebao da služi kao organ za obaveštavanje i organizovanje sabotaže u saobraćaju. Svesni smo da je izveštaj krajnje oskudan i nepotpun, a to zbog toga što nemamo na raspoloženju materijala (arhiv, blagajna itd.); takodje imamo vrlo malo vremena, jer hoćemo kurirku što pre poslati. Im bude moguće poslaćemo iscrpan izveštaj sa obrazloženjem.

Privremeni sekretar PK pao je 19 IX; okolnosti još nisu tačno poznate. Sa njim je pao član tehnike Pele. Feliks je imao kod sebe prilično novca i deo arhive. Ostali deo arhive i novac još nisu pronađeni, ali za arhivu znamo da je na sigurnom mestu, a za novac još ne. Organizacione poslove je privremeno preuzeo Silvo, isto tako tehniku i sve što je još ulazilo u Feliksov sektor. Pomoć CK je nužna. U vezi sa padom Feliksa izmenili smo parole na javkama. Ne zaboravite pitati Lauru za javke.

Jedan od subjektivnih uzroka Feliksovog pada, i skoro svih ostalih, jeste slabost organizacije (nema stanova, prostorija za sednice, ljudi itd.), kao i jak teror koji je postojao u poslednje vreme. Primer: za sekretarom mariborskog OK²² pucali su, 21-IX, na cesti i tragah za njim, da im je jedva pobjegao.

¹⁹ Po izjavi Rudolfa Janhuba, CK KPS je poslao u Štajersku pomoć i to: Antona Žnidaršiča za člana PK i Rudolfa Janhubu i Dušana Kvedera kao instruktore. Mravljak Božo je bio politkomesar Pohorske oblasti, a poginuo je kao sekretar partijskog komiteta za Kozjanski okrug u februaru 1942. godine.

²⁰ Vidi dok. br. 5.

²¹ Misli se na komitet koji je povezao partijske organizacije na železnici na području severne Slovenije.

²² Sekretar mariborskog OK bio je tada Rade Iršič, koji je docnije streljan, a vojni referent Drago Mlakar, španski borac.

BR. 35

PISMO SEKRETARA CK KPS TONETA TOMŠI A POKRAJINSKOM KOMITETU ZA ŠTAJERSKU OD SEPTEMBRA 1941 GOD.¹

Dragi drugovi! Vaše pismo primili smo u redu, kurira smo zadržali zbog istog cilja kao... A vi organizujte odmah Vašu filijalu bar za kupovanje a za prodaju u najkra em vremenu- ... nešto ljudi ... Nismo zadovoljni sa vašim škrtim izveštajem, tim više jer ga ovek ni usmeno nije mogao upotpuniti...

NOF. Sektašenje. » ekanje«. Mobilizacija (Izvr. odbor OF). Otpor protiv iseljavanja, rekvizicije. Seoska zaštita ... Akcije 'za podizanje morala.

Sveslovenski kongres — linija.

Represalije okupatora razbijati: 1.) Masovnim uništavanjem dostavlja a i sL a) part. b) naro ito odredjeni ljudi c) OF d) Seoska zaštita. 2.) Kontrašpijunažna mreža 3.) Taoci 4.) Odbrana sela svim srestvima 5.) Paljenje i uništavanje imovine hitlerovaca 6.) Uništiti sve što je u vezi sa N. (i vojnike ako se odmah ne predaju. Vojnici kao taoci.) Gorenjska i Kamnik inicijativa skoro sasvim u našim rukama.

- 1) 3 Španca u Š.
 - 2) L. i J. neka dodju u Lj.
 - 3) Ta ne izveštaje, naro ito o akcijama.
 - 4) Stari kanal pocepan. Mat. propao.
 - 5) ... dva kanala gde je putovala naša i gde je putovala vaša kur. Prvi više za mater., drugi više za ljude. Javka!
- Preko Trbovlja »Delo« br. 2. Ove sedmice br. 3.

¹ Original u rukopisu, pisan olovkom, nalazi se u arhivi istoriskog odeljenja CK KPS. Tri ta ke ozna avaju samo ne itljiv i prekinut tekst.

² Misli se verovatno: Odmah organizujte vašu javku za primanje materijala (pošte), a za predaju u najkra em vremenu.

da nasti! Vse p. uni + red. rpi. Kne ^{gledatelj} misli, da vidi Lika - - - - - Vi se vidi, da talog
Vita filozofija naj za nekaj za pravo je pa s najkrajsem časom - - - - - nekaj? Gled. -
Najzadnji, nima p. rpi. - - - - - slojini povratkom, ker je tudi ustrežni April in maj
iz popoldne.

NOT. Uključeno. Čelarije? Kraljevinje (Dps. vlt. OF). Odpor
proti igali, rehoje. Vanta govilke. - - - - - Sloje za pravo je malo.
Vredn. Kongres. - - - - - by linija.

Reprezentacije skup. razpisni: 1) množično imen. opravilov in st. a) post
by pravi delni. Gledje o) OF st, vasi, gani 2) konceptijim. mreža. 3) tala.
4) Obkamba vani z vani mreže 5) P. rpi. - - - - - imi. imenice Lika. 6) Podli me
ka je s papi z N. (Tudi, v. rpi, ce in in vedajo talog; Vojite hrt talo.
Gori + kamni imi. kamni posem v manih vrtol.

- 1) 3) p. rpi. + f.
- 2) 6. + 7. naj. p. rpi. + 5.
- 3) Tine p. rpi. + glavi + slojide.
- 4) Man kamni mreže. hrt. mreže.

- - - - - dva kamni, Lika je p. rpi. mreže - - - - - Lika je p. rpi. mreže. vani hrt.
Prvi bti za mat., drugi bti za gled. mreže!

Prilož. Trb. Nela st. 2. 7. koda 2. 3

**»SLOVENSKI PORO EVALEC« OD 1 OKTOBRA 1941 GOD.
O KARAKTERU SLOVENA KOG PARTIZANSKOG POKRETA
I NJEGOVOJ ULOZI U SLOVENA KOM NARODNOM ŽIVOTU¹**

ZNA AJ SLOVENA KOG PARTIZANSKOG POKRETA

Danas je injenica da je slovena ki partizanski pokret, uprkos »stru nja kih« sumnja i upozorenja, dokazao svoju životnu snagu i razvojnu sposobnost. O stru noj »vrednosti« raznih strašljivih »teorija«, da naša slovena ka zemlja i naš slovena ki ovek nisu prikladni za partizansko ratovanje — suvišno je, prema tome, i pisati. Ali je potrebno progovoriti o moralnoj strani »stru nja kih« mišljenja protivnih slovena kom partizanskom pokretu.

Pri borbenim akcijama slov. partizana, moralna strana takvog mišljenja se jasno kao dan pokazala kao odraz slugeranjskog i oportunisti kog shvatanja, koje bi neke kukavice htele podi i na oltar »bitnih« slovena kih narodnih osobina. Borba slovena kih partizana je demaskirala kao kukavice sve one koji su klevetali slovena ki narod da je strašljiv. Naime, borba slovena kih partizana je živa suprotnost, živo negiranje slugeranjstva, kapitulantstva, nemoralne sloge sa tudjinskim tla iteljima. Borba slovena kih partizana je dokaz da je naša narodna nesre a u našem narodu, tj. u njegovim narodnim dubinama, oslobodila nepokolebljive i neiscrpne borbene sile. Borba slovena kih partizana, s jedne strane, a izdajništvo i kapitulantstvo doma ih protivnarodnih krugova, s druge strane, istorisko su sve do anstvo o tome da je slugeranjstvo odista osobina naše doma e reakcije, ali nikako nije više naša narodna osobina.

U tome je moralni, za naš slovena ki narodni karakter, za svu našu narodnu budu nost, izvanredno važni zna aj slovena kag partizanskog pokreta.

Slovena ki partizanski pokret je neprijateljskoj materijalnoj i živoj sili naneo ve dosta štete, a nane e još i više tokom svoga razvoja. Okupatorima je uteralo u kosti ose aj stalne nesigurnosti na slovena koj zemlji, pokidalo im živce i njihovim vojnicima ubedljivo posvedo ilo da je naš slovena ki front jedan od mnogobrojnih evropskih frontova u pozadini koji prema svojoj snazi saradjuju s nenadmašnim heroizmom sovjetskih armija.

U tome je **prakti ni** zna aj slovena kog partizanskog pokreta, tog živog dokaza naše stvarne, **borbene** slovena ke solidarnosti sa

¹ »Slov. porocevalec« br. 19 od 1-X-1941 godine. Autor lanka je Boris Kidri . lanak je uperen protiv pokušaja slovena ke reakcije da »teorijama« o nesposobnosti slovena kog oveka za partizansku borbu i nepodcsnosti terena u Sloveniji odvrati slovena ki narod od oružanog ustanka. (Nagode).

narodima Sovjetskog Saveza, s naporima demokratskog sveta, s borbom cele porobljene Evrope. Taj praktički značaj slovena kog partizanskog pokreta treba pojačavati, **pojačavati i opet pojačavati**. Hiljade i desetine hiljada slovena kih partizana moraju se boriti protiv ugnjetanja i uništavati ih svuda, na svakom njihovom koraku. Sav Balkan mora postati gerilski front protiv okupatora, a slovena ki partizanski front dostojan sastavni deo balkanskog fronta. U tom pogledu moramo još napraviti ogromne korake. Rekrutacija novih partizana, koja kod slovena kog naroda nailazi na živ odjek, mora te i brže, neuporedivo brže. **Naše čete moraju razviti novu, u arniju aktivnost, aktivnost koja će odgovarati aktivnosti drugih narodnooslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije.**

Kod nas još uvek postoje kafanski politikanti. Te bedne kreature se između ostalog bave i tišme, što s jedne strane gundjaju protiv partizanskog pokreta, koji će tobože »uništiti naše najbolje sile«, a s druge strane sabiraju — razume se na papiru — »jedinice« koje će posle oslobodjenja preuzeti vlast i zaposednuti slovena ku teritoriju. Teorije tih ljudi, koji brbljaju o »pripremljenosti na odlučni trenutak«, jesu teorije štetne za narod. Prvo, što **borbenom slovena kom partizanstvu odvlače** oružje i živu silu, a drugo zbog toga što su **jalove** i bez sumnje bi, kad bi se ostvarile, slovena ki narod lišile baš njegove **pripremljenosti**. Kako možeš preuzeti vlast sa »trupama«, sabranim na papiru? Prvo je pitanje, da li će te čete tada zbilja imati, a drugo je pitanje kako bi se one ponele. Vlast će moći preuzeti samo one čete koje se budu **izvežbale i otele u borbi protiv okupatora!** Ako želimo osloboditi i ujediniti sve Slovence, ako želimo zauzeti svu slovena ku teritoriju — a da to sve u inimu jeste naša sveta narodna dužnost — onda moramo još danas svu slovena ku teritoriju zasejati slovena kim partizanima.

Baš u tom je značaj **današnjeg** slovena kog partizanskog pokreta za **sutrašnj** slovena ku pripremljenost

Jezgru slovena kog partizanskog pokreta sa injavaju slovena ke **narodne sile**. Slovena ki radnik i seljak su prvi zgrabili puške. Slovena ke narodne mase brane i oslobodjavaju slovena ki narod. I ko bi mogao tim narodnim masama posle oslobodjenja uskratiti njihova narodna, njihova čovečanska prava?! Valjda oni koji sabiraju »trupe« na hartiji?!

U tome je pak **narodni, socijalni** značaj slovena kog partizanskog pokreta, toga ponosa i nade porobljenog i poniženog slovena kog naroda.

A iz svega toga proizlazi dužnost svake grupe koja saradjuje u Osvobodilnoj fronti slovena kog naroda da partizanski pokret ne pomaže samo moralno, nego i stvarno, a to zna i da mu dovodi nove borbene sile.

SAOPŠTENJE GLAVNOG ŠTABA SLOVENA KIH NARODNO-OSLOBODILA KIH PARTIZANSKIH ODREDA OD 1 OKTOBRA 1941 GOD. O BORBAMA PARTIZANSKIH ODREDA U PERIODU OD 22 DO 28 SEPTEMBRA 1941 GODINE¹

SAOPŠTENJE ŠTABA SLOVENA KIH NARODNOOSLOBODILA KIH PARTIZANSKIH ODREDA

Od 22 do 28 septembra vodjene su krvave borbe između okupatora i partizanskih odreda. Okupator je pokušao uništiti nekoliko važnijih partizanskih položaja. Fašisti su svuda pretrpeli teške gubitke. U borbi na **Mokrecu**² bilo je ubijenih 8 Italijana, a 52 ranjeno. Partizani nisu imali gubitaka. U borbi kod Morav a³ su poginuli 22 Nemca. Nema ki gubica u borbama na Jelovici, na Rasici⁴ i kod Kamnika⁵ iznose više od 60 poginulih i 150 ranjenih. Partizani su na Jelovici izgubili dva druga, na Rasici su bila 2 lakše, a kod Kamnika 1 teže, ranjeni. U ovim borbama su partizani pokazali izvanrednu taktičku spretnost, prisustvo duha i heroizam pravih narodnih junaka. Naročito treba istaći hladnokrvno nastupanje Moravanske ete, koja je na dobro odabranom položaju odolevala dva sata brojno dvadeset puta nadmoćnijem neprijatelju. Zatim je deo ete spretno izveo svoj napad u neprijateljski bok, što je fašiste prisililo na povlačenje.

**ŠTAB SLOVENA KIH
NARODNOOSLOBODILA KIH ODREDA**

¹ To je po redu drugo saopštenje koje je izdao Glavni štab. Objavljeno u »Slov. poročevalcu« br. 19 od 1-X-1941 godine.

² Italijani su oko 15-IX napali partizanski logor na Mokrecu, prodirući sa Golog, Krvave Peči i Zapotoka. O ovom napadu nisu sačuvani okupatorski dokumenti. O produženju napada izveštava dok. br. 162.

³ 21-IX-1941 god. su delovi nemačkog 171 rez. pol. bataljona (5 vodova i radiododeljenje) na Sv. Mohoru kod Morav a napali 9 partizana Moravanske ete, koji su se sa odličnim položajima branili sve do uveče. Nemci su dovukli u pomoć 181 rezervni policijski bataljon, koji je uveče istog dana odmah stupio u akciju, ali se etica partizana, pod komandom drugar Janeza Bizjaka, vešprobila kroz obrub i povukla se.

* Između sela Rasica i Gameljne je Raška eta napala nemački kamion i uništila ga. Nemci su izvršili išćenje okoline i strahovito se osvetili civilnom stanovništvu; stanovništvo sela Rašice su iselili, a selo, sem crkve, zapalili (20-IX-1941 god.). To je bilo prvo zapaljeno slovenačko selo.

⁵ Sredinom septembra su Nemci pokušali uništiti Radomeljsku etu. Odbivši prvi nemački napad, eta je prešla u protivnapad, probila se kroz tri obruba i povukla se. Nemci su neprestano vršili napade, goneći etu u stopu, te se ova morala povući u Ljubljansku pokrajinu. Vidi dok. br. 32.

BR. 38

SAOPŠTENJE »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 1 OKTOBRA
1941 GOD. O ODLIKOVANJU KAMMCKOG BATALJONA¹

ODLIKOVANJE KAMNI KOG BATALJONA

Na predlog Štaba slovena kih narodnooslobodila kih partizan-
skih odreda, Izvršni odbor SNOO izrekao je pohvalu Kamni kom
bataljonu² i njegovom komandantu za hrabre partizanske akcije i
za spretnu partizansku taktiku. Delegacija Izvršnog odbora je u
znak odlikovanja predala bataljonu slovena ku zastavu kao poklon
cele Osvobodilne fronte slovena kog naroda i crvenu zastavu kao
poklon Centralnog komiteta Komunisti ke partije Slovenije.

BR. 39

ODLUKA SLOVENA KOG NARODNOOSLOBODELACKOG OD-
BORA OD 1 OKTOBRA 1941 GOD. O UVODJENJU I UBIRANJU
POREZA ZA CILJEVE NARODNOOSLOBODILA KOG POKRETA
I SOCIALNU POMO ¹

ODLUKA SNOO O NARODNOM POREZU²

Slovena ki narodnooslobodila ki odbor je odlu io da za pokri e
izdataka oslobodila kog pokreta i za socijalnu pomo propiše Na
rodni porez.

1. Svaki Slovenac koji ima vlastite prihode dužan je pla ati
Narodni porez.

2. Porez iznosi najmanje 1 Lit mese no i raste progresivno do
10% istih prihoda. Odnos oporezivanja mora biti u primernoj sraz-
meri sa imovinskim stanjem poreskog obveznika.

3. Podrobnosti organizacije, odmeravanja, skupljanja, odvaja-
nja, upotrebe i kontrole Narodnog poreza odredjuju se Pravilnikom.

¹ »Slov. Poro evalec« br. 19 od 1-X-1941 godine.

² Vidi primedbu br. 2 uz dok. br. 20.

¹ Objavljeno u »Slovenskom poro evalcuc« br. 19 od 1 oktobra
1941 godine.

² Vidi primedbu uz dok. br. 30.

ODLUKA SLOVENA KOG NARODNOOSLOBODILACKOG ODBORA O ZAŠTITI SLOVENA KOG NARODA I NJEGOVOG POKRETA ZA OSLOBODJENJE I UJEDINJENJE¹

Za zaštitu slovena kog naroda i njegovog pokreta za oslobođenje i ujedinjenje SNOO,² **da bi u sadašnjem vanrednom stanju spreio samovolju**, odlučio je da protiv narodnih izdajnika odredi sledeće vanredne mere:

A) Zaštita naroda

I. I

Izdajnici se kažnjavaju smrću.

Izdajnik je:

1. Denuncijant.
2. Ko posredno ili neposredno stupa u kontakt sa okupatorskim vlastodržcima ili drugim neprijateljima slobode slovena kog naroda, ili s njihovim poverenicima radi uništenja ili trajnog osakćenja njegove političke slobode i samostalnosti.
3. Ko zbog svoje ili sebi ne grupaške koristi skuplja i odvodi narodne sile za borbu protiv oslobodjenja slovena kog naroda ili ma kakvim sredstvima pruža pomoć za takvu borbu.

B) Zaštita narodnooslobodilačkog pokreta

I. II

Smrću se kažnjava:

1. Ko posredno ili neposredno izdaje okupatorskim vlastima, ili s namerom izdajstva objavi ili širi tajne organizacije i rada narodnooslobodilačkog pokreta.
2. Ko izdaje ili prekaže okupatorskim vlastima lica koja vode, saraduju ili pomažu narodnooslobodilački pokret.
3. Ko pribavlja okupatorskim vlastima i drugim neprijateljima sredstva za borbu protiv narodnog oslobodjenja.
4. Ko istupi iz narodnooslobodilačkog pokreta ili ga napusti i skrivi koju od radnji od I—IV lina.

I. HI

Smrću se kažnjava i dostavlja na osnovu lažne prijave izrečena i izvršena smrtna kazna u gornjim slučajevima.

¹ »Slov. poročevalac« br. 11 od 1-X-1941 godine.

² Vidi primedbu uz dok. br. 12 i. 30.

Izvršavanje smrtnih presuda nad izdajnicima i pčokolonašima OF je sprovodila preko VOS OF.

Cl. IV

Istupanje iz narodnooslobodila kog pokreta, u nameri da se onemogu i ili znatno ošteti rad narodnooslobodila kog pokreta, kažnjava se narodnim bojkotom, a u težim slu ajevima uništenjem ili konfiskacijom otpadnikove imovine.

CL V

Istom kaznom e se kazniti onaj koji se druži ili saradjuje sa okupatorima na takav na in da okupatorima pruža mogu nost pozivanja na naklonost i vernost slovena kog naroda.

Cl. VI

Kazna se ni u jednom slu aju ne menja ako je delo u injeno iz nehata ili pod pritiskom okupatora ili drugih neprijatelja slobode slovena kog naroda.

C) Postupak

Cl. VII

Dela iz članova I do IV sude naro iti sudovi.

Sudi se po prekom postupku, usmeno i tajno. Li no saslušavanje krivca nije potrebno, a može se izvesti ukoliko je data mogu nost bez štete za narodnooslobodila ki pokret.

Protiv presude suda nema žalbe.

Kazna se izvršuje odmah sa osobama i na na in koji je odredio sud. Ko bi izbegao presudu za vreme oslobodila ke borbe, bi e progonjen posle oslobodjenja.

Cl. VIII

Ove mere e se ukinuti prestankom vanrednog stanja.

BR. 41

ODLUKA SLOVENA KOG NARODNOOSLOBODILA KOG ODBORA OD 1 OKTOBRA 1941 GOD. O RASPISU ZAJMA SLOBODE¹

ZAJAM SLOBODE²

SNOO raspisuje zajam slobode pod slede im uslovima:

I. Visina zajma slobode iznosi 20,000.000 din.

II. Za taj zajam garantuje Slovena ki narodnooslobodila ki odbor, a posle oslobodjenja ta garancija prelazi na svu poresku mo stanovništva na celoj budu oj slovena koj teritoriji.

III. Zajam se kamatizuje po 5% godišnje i te su kamate oslobođene svih današnjih i budu ih poreza i taksa. Prvi obrok kamate e se isplatiti posle oslobodjenja. Odgovaraju i modaliteti e se propisati naknadno.

IV. Zajam se upla uje u Lit, i to po kursu 380 Lit za 1000 din. Upis zajma se vrši u najmanjem iznosu od 100 Lit i penje se do proizvoljne visine.

V. Zajam e se vratiti tri meseca posle oslobodjenja u tadašnjoj narodnoj valuti.

VI. Zajam je neprenošljiv i vra a se samo zajmodavcu ih, u slu aju njegove smrti, njegovom nasledniku.

BR. 42

»SLOVENSKI PARTIZAN« OD OKTOBRA 1941 GOD. O ULOZI SLOVENA KIH PARTIZANSKIH ODREDA U PREOBRAŽAJU SLOVENA KOG NARODA¹

PARTIZANI — ELI NA PESNICA SLOVENA KOG NARODA

Posle dugih stole a, iz našeg zdravog naroda stvara se samostalna slovena ka armija koja e svojom hrabroš u i svojom krvlju, za itavu budu nost, potvrditi prava našeg naroda na slobodan život. Partizanske odrede, kamene temeljce vlastite slovena ke oružane sile, rodila je svest da nam slobodu niko ne e darovati, da je moramo izvo-

¹ Objavljeno u »Slov. poro evalcut br. 18 od 1 okt. 1941 godine.

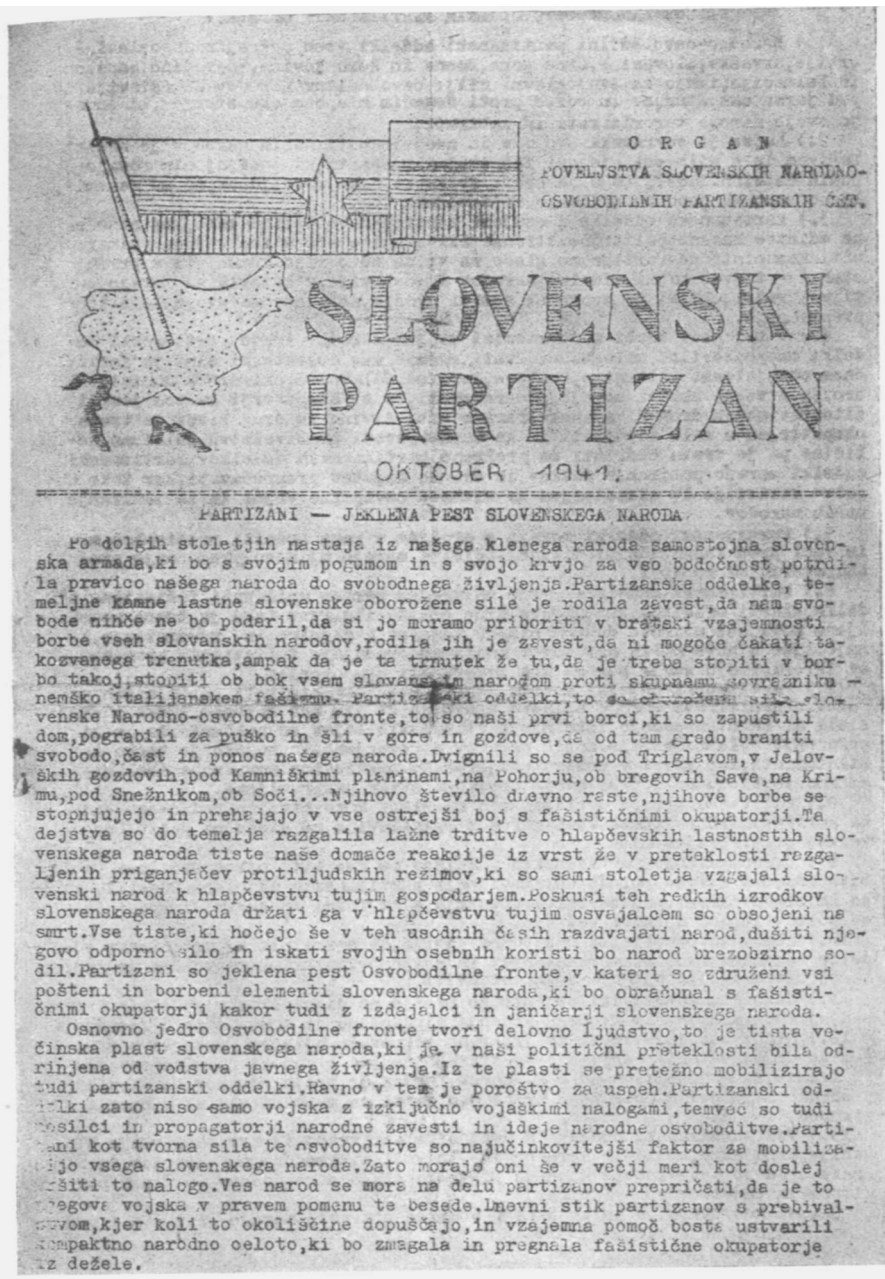
² Vidi primedbu uz dok. br. 30.

¹ Objavljeno u »Slovenskom partizanu« br. 1 od oktobra 1941 godine. »Slovenski partizan« je bio centralni organ Glavnog štaba slovena kih partizanskih odreda. U 1941 god. izašao je samo jedan broj u 2000 primeraka. u ciklostilu, format oktava. Redakciju su sa injavali lanovi Glavnog štaba. Inicijator Aleš Bebler.

jevati u zajedničkoj bratskoj borbi svih slovenskih naroda; rodila ih je svest da se ne može čekati takozvani trenutak, već da je taj trenutak kucnuo, da u borbu treba stupiti odmah, stupiti uz bok svih slovenskih naroda protiv zajedničkog neprijatelja — nema ko-italijanskog fašizma. Partizanski odredi predstavljaju oružanu silu slovenačkog Narodno-oslobodilačkog fronta; to su naši prvi borci koji su napustili svoje domove, dohvatili puške i pošli u šume i planine da otuda brane slobodu, dostojanstvo i ponos našeg naroda. Ustali su pod Triglavom, u Jelovškim šumama, pod Kamničkim planinama, na Pohorju, na obalama Save, na Krimu, pod Snežnikom, pored Solina i... Njihov broj raste iz dana u dan, njihove borbe jačaju i prelaze u sve oštriji boj sa fašističkim okupatorima. Te činjenice su iz temelja razgolubile lažna tvrdjenja o slugeranjским osobinama slovenačkog naroda: one naše domaće reakcije iz redova, još u prošlosti razgoli enih, pandura protivnarodnih režima koji su stole imali vaspitavali slovenački narod u slugeranjstvu tuđim gospodarima. Pokušaj tih retkih izrođaka slovenačkog naroda, da ga drže u slugeranjstvu tuđim osvajačima, osuđen je na smrt. Svima onima koji i u ovim sudbonosnim vremenima hoće da razdvajaju narod, uguše njegovu otpornu moć i traže svoje lične koristi, narod će bezobzirno suditi. Partizani su se ujedini na pesnica Osvobodilne fronte u kojem su ujedinjeni svi pošteni i borbeni elementi slovenačkog naroda, koji će obračunati sa fašističkim okupatorima kao i sa izdajnicima i slugeranjcima slovenačkog naroda.

Osnovnu jezgru Osvobodilne fronte čini radni narod, to jest onaj narod koji je u našoj prošlosti bio istisnut iz javnog života. Iz toga dela se pretežno mobiliziraju i partizanski odredi. I baš u tome je jemstvo za uspeh. Zbog toga partizanski odredi nisu samo vojska sa isključivo vojnim zadacima, već i nosioci i propagatori narodne svesti i ideje narodnog oslobodjenja. Kao stvaralaca te sile toga oslobodjenja, partizani su najdelotvorniji faktor mobilizacije i stvaranja slovenačkog naroda. Zato oni moraju još jače nego dosad vršiti tu svoju dužnost. Sloveni narod se mora na delu partizana uveriti da je to njegova vojska u pravom smislu te reči. Svakodnevni dodiri partizana sa stanovništvom, gde god to okolnosti dozvoljavaju, i uzajamna pomoć stvorila je kompaktnu narodnu celinu koja će pobediti i proterati iz zemlje fašističke okupatore.

I nema ko-italijanski fašizam, smrtni neprijatelj svih slovenskih i podjarmljenih naroda, biće uništen jer se protiv njega zaverio ceo slobodoljubivi svet.

Fotokopija prve stranice organa Glavnog štaba slovenskih partizanskih odreda »Slovenski partizan« sa po etkom dokumenta br. 42

»SLOVENSKI PARTIZAN« OD OKTOBRA 1941 GOD. O ISKUSTVIMA I REZULTATIMA TROMESE NE ORUŽANE BORBE SLOVENACKIH PARTIZANSKIH ODREDA PROTIV OKUPATORA¹

ISKUSTVA DOSADAŠNJIH BORBI SLOVENA KIH
PARTIZANSKIH ODREDA

Tek su protekla dobra tri meseca otkad su na slovena kom tlu nastali prvi partizanski odredi, a ipak iz njih, i oko njih, nastale slovena ke partizanske ete imaju ve lep broj izvršenih borbi. Izveštaji koji dolaze Vrhovnom štabu² dokazuju da borbena sposobnost pojedinih eta, koje postaju sve iskusnije, stalno raste. »Slovena ki partizan« treba da posreduje i uopštava ta iskustva i da tako još brže podiže borbenu sposobnost cele slovena ke vojske koja nastaje.

Bitno iskustvo svih naših partizana jeste da neprijatelj nije tako strašan kako izgleda. Uprkos najve im naporima, nigde mu nije pošlo za rukom da partizane uništi. Naprotiv: uprkos tim naporima partizanske ete rastu i ja aju. A gde je neprijatelju pošlo za rukom da partizanskom odredu zada kakav osjetljiviji udarati (Storži , Mežaklja), tamo je bila kriva nedovoljna opreznost partizana i popustljivost prema denuncijantskim elementima.

Druga strana istog iskustva jeste to, da su partizani strašno oružje u rukama slovena kog naroda koji se bori za slobodu. Sa jedinim izuzetkom tragi ne borbe pod Storži em,³ partizani su zadali Nemcima i Italijanima neuporedivo teže udarce nego što su ih sami pretrpeli. Bitka na Jelovici,⁴ koja je bila partizanima nametnuta, uprkos tome je po svojim rezultatima ogromni takti ki uspeh partizana. Nemci su izgubili 30 ljudi, a naši samo jednoga. Ve sama ta bitka pokazuje sta može posti i partizanski odred koji se bori s odlučnoš u i prezirom smrti, koji u borbi ne gubi prisustvo duha i razvija visoku inicijativnost u protivnapadu. Svetao je primer voda partizana, pod vodjstvom druga, koji je u toku bitke na Jelovici udario u bok Nemcima koji su opkolili glavnu snagu jeloviki partizana, razbio nema ki obru i tako odlučuju e uticao na ishod bitke.

¹ »Slovenski partizan« br. 1 od oktobra 1941 godine.

- Glavnom štabu

³ Nemcima je pošlo za rukom da iznenade i opkole deo Kranjske ete u lova koj ku i ispod Storži a, dana 5 avgusta 1941 godine.

⁴ 8 avgusta 1941 god. napali su okupatori Gorenjski baiaijon na pl. Kotli (k. 1410) na Jelovici. Vidi opis borbe u primedbi br. 3 uz dok. br. 13. Nemci su imali nameru da sa snagama, preba enima iz Koruške i snagama u Sloveniji unište te partizane u Gorenjskoj.

Što se ti e gubitaka, uglavnom važi to da smo ih imali samo tamo gde smo bili napadnuti. Kad smo napadali mi, gubio je samo neprijatelj. Ve ta konstatacija sama pretstavlja smrtnu presudu taktici ekanja i odbrane. Napad i još jedanput napad — to je osnovna mudrost partizanske taktike.

Medju odlu uju a iskustva dosadašnjih borbi dolazi konstatacija da su okupatorske trupe za borbu protiv partizana teško upotrebljive. Za takvu borbu nije dovoljna samo disciplina. Potrebna je pobuda i hrabrost svakog pojedinog vojnika, a baš toga kod okupatora nema. Zato im nigde nije uspelo da gone partizane do uništenja.

Ali naše partizanske ete nisu u dovoljnoj meri iskoris avale te slabosti okupatora. esto su izbegavale borbu, koja je bala prihvatljiva i mogla bi se svršiti pani kim bežanjem okupatorske jedinice (izuzev ako je ovaj u o iglednoj brojnoj nadmo i). Razume se da je zato potreban odlu ni nastup cele partizanske grupe, koja mora na komandu otvoriti što guš u vatru, istrajati u borbi, i onda, kad okupatori ne popuste odmah, i sama pre i na juriš sa uzvicima potsticanja, koji neprijatelju ulivaju strah. Da ovo nije suhoparna teorija svedo i poslednja borba kod Morava/ gde su se pred odlu nim nastupom partizana okupatori morali povu i.

Medju važnija iskustva iz dosadašnjih akcija naših partizana spada i injenica da se mnogo akcija izjalovilo zbog neznatnih, na izgled slu ajnih uzroka, koj se ustvari svi zasnivaju u nedovoljnoj disciplini. Kurir nije stigao u pravi trenutak, nije stigao na pravo mesto, njegov izveštaj nije bio ta an, nekome se okinula puška i pre vremena upozorila neprijatelja na prisustvo partizana, itd. itd. Zbog sli nih uzroka se izjalovio napad na ta ku B. koji je ina e sam po sebi bio majstorsko delo partizanske spretnosti (pohodi preko cele gornje Savske doline, preko mostova, preko Save i sve to bez ikakvih incidenata).⁰

To gorko iskustvo nam svedo i od kakve je ogromne važnosti partizanska disciplina, a naro ito disciplina svih onih koji rade u službi veze. Zato trebamo za ovu službu izabrati najpouzdanije i ozbiljne drugove i pou iti ih o vanrednoj važnosti njihovog rada, o

⁵ Borba izmedju 9 partizana Morav anske ete i 171 rezer. pol. bataljona. Vidi opis borbe u primedbi br. 3 uz dok. br. 37.

⁶ Ta ka B. zna i Begunje. Na zahtev naroda, gorenjske partizanske jedinice su nameravale da 4 avgusta napadnu zloglasni nema ki zatvor u Begunjama. Partizani koji su bili na Pokljuki. izveli su marš preko cele gornje doline Save, preko mostova na r. Savi i približili se Begunjama. U Begunjama je bilo oko 300 zatvorenika. Nemci su doznali za namerc partizana i skoncentrisali svoje snage. Zato napad nije izvršen. Te jedinice su zatim otišle do Vodiške Planine kod Kroke, gde su se spojile u Cankarev bataljon. Kranjska eta, koja je takodje išla u Begunje. bila je napadnuta 5 avgusta u blizini Begunja i razbijena. Preostali borci sakupili su se u Uden Borštu. (Po usmenom izveštaju Iva Bertoncelja.)

apsolutnoj nužnosti da svoju službu vrše krajnje ta no i savesno. Ujedno pak treba u celoj eti uvesti strožu disciplinu i pri tome paziti na ta no izvršavanje stvari koje na prvi pogled ne izgledaju toliko važne (kao napr. da na maršu puške budu zako ene, itd.).

O taktici naših partizana bi uglavnom mogli re i da je još uvek suviše sli na taktici regularne vojske. Napadi i planovi napada su esto puta premalo prilagodjeni naro itim mogu nostima partizana. Pokretljivost partizanskog odreda, njegovo poznavanje terena i njegova obaveštenost o kretanju neprijatelja pružaju partizanima mogu nost najiznenadnijih napada, najneo ekivanijih zaseda. No ipak su naše ete u tom pogledu pokazale premalo pronalazljivosti i premalo prepređenosti. Morale bi se nau iti namamiti neprijatelja onamo gde partizani to ho e, nametati mu borbu tamo gde je to za neprijatelja najnepodesnije, o ekivati ga tako sakriven (u drve u, krševima itd.) ili tako kamufliran da zbog iznenadjenja bude najve a prestravljenost medju fašistima. U tom pogledu može nam služiti za primer Kamni ka eta, ije su akcije tipi no partizanske. Paljenje fabrike u Duplici,⁷ gde se no u uvuklo sedam partizana, hapšenje denuncijanata (palovi kog lovca) od strane partizana preobu enih u lovce — kako se esto puta obla e civilni gestapovci, — napad na žandarmeriskog narednika na motoru i istovremena zaseda dva i po kilometra niže (gde su zatim poginula etiri Nemca a pet ih je ranjeno), to su primeri prave partizanske taktike.

U strateškom pogledu moramo napomenuti da su naše ete zamenarile jedan od najvažnijih zadataka: rušenje drumske mreže. Drum je neprijatelj partizana. Po njemu jure automobili neprijatelja koji mu voze hranu, municiju, oružje, koji prevoze njegove trupe. Netaknuta mreža drumova pruža neprijatelju mogu nost da nas iznenadjuje brzim transportom udarnih jedinica, pruža mu mogu nost da sa srazmerno malim brojem vojnika drži u strahu velike pokrajine, jer ih u kratkim vremenskim razmacima može upotrebiti na raznim krajevima medjusobno prili no udaljenim. Zato je krajnje vreme da objavimo rat drumovima. U doglednom vremenu mora naša drumska mreža postati neupotrebljiva za neprijateljske transporte. Drumovi moraju se svuda zasuti, prekopati, zatrpati snažnim deblima naših hrastova i smreka, navaliti kamenjem, itd.; mostove preko kojih voze porušiti i popaliti a zaštitne zidove oburvati.

Nikako nije slu ajno što Vrhovni štab partizanskih odreda Jugoslavije odredjuje da svaka partizanska eta pored strelaca i bombaša ima i pionirski vod, snabdeven pilama, sekirama, lopatama, krampovima i eksplozivom. Ti vodovi (prema potrebi uz pomo dela strelaca) treba da izvršuju gore pomenute zadatke pod zaštitom mitraljeza i pušaka ostalog dela ete, a ete iskoriš avaju krajeve

• Vidi dok. br. 26.

gde je drum postao neupotrebljiv za zasede protiv neprijateljskih transporta.

Konačno nam iskustva svedoče da je već vreme da partizanski odredi nastupaju kao narodna vojna vlast, što stvarno i jesu. Kao takvi imaju pravo izdavati naredjenja i zabrane, ne samo članovima partizanskih odreda nego i celom stanovništvu. Izvršavanje naredbama neka postignu izvođenjem sankcija koje treba da se predvide u njihovim naredbama. Tako treba da zabrane prolaženje određenim putevima i u određeno vreme (napr. noću, što je za njihovu sigurnost od odlučne važnosti); profesionalnim i »nedeljskim« lovcima pak treba da pod pretnjom smrtno kazne zabrane kretanje po šumama. Kao vlast, -u slučaju nužne potrebe mogu oporezovati stanovništvo ili izvesti rekviziciju nužno potrebnih predmeta (napr. skijašima).

No pri svemu tome partizani moraju imati, krajnje važnu političku osetljivost, da ne bi besmislenim naredbama ili preteranim sankcijama iskopali jaz između stanovništva i vlasti. Naprotiv: baš pravilnim vršenjem pravde, narodne vojne vlasti moraju znati još tešnje privedati stanovništvo uz svenarodni pokret Osvobodilne fronte, podići i njegovo samopouzdanje i stvoriti svenarodnu disciplinu u borbi protiv okupatora.

Kao slovenačka vojna vlast moraju nastupati i protiv zulumata vojne vlasti okupatora. Njihovim javno izrečenim pretnjama sa streljanjem i objavama streljanja moraju slediti i naše javno izrečene pretnje i naše objave streljanja.

Jednom reči: moramo u punoj meri biti svesni da smo postali faktor sa kojim moraju računati neprijatelji našeg naroda i naša delatnost, pomoć i zaštita može računati naše stanovništvo. U tom pogledu su nam Pohorski partizani pružili sjajan primer, kad su, u Ribnici na Pohorju, javno streljali fašističkog predsednika opštine i komandanta žandarmerije i time pokazali stanovništvu da njegove patnje i poniženja ne ostaju neosvećeni." Takvim upadanjem u borbu između stanovništva i okupatorskih vlasti partizani će postići i da će ih narod zaista smatrati svojom vojnom vlašću i da će se drage volje pokoravati disciplini koju ta vlast od njega traži.

⁸ Vidi dok. br. 34, primedba 4.

**»SLOVENSKI PARTIZAN« OD OKTOBRA 1941 GOD. O ZADACIMA
KOMANDIRA I KOMESARA I O NJIHOVIM MEDJUSOBNIM OD-
NOSIMA I ULOZI U PARTIZANSKIM ODREDIMA¹**

KOMANDIR I KOMESAR

Komandir je glava ete. On odgovara za njeno vojni ko vaspitanje i borbenu sposobnost. On ocenjuje snage neprijatelja, traži njegova najslabija mesta, izradjuje planove akcija i vodi te akcije. On je organizator itavog vojni kog rada u eti. On vaspitava etu u duhu stroge vojni ke discipline. A da bi mogao izvršavati taj svoj zadatak i zadobiti poverenje i autoritet kod boraca, mora i sam biti uzor disciplinovanog i hrabrog narodnog borca. Jedino e se na taj na in stvoriti pravilni medjusobni odnos izmedju komandira i partizana, koji se sastoji u tome da komandir u slobodnom vremenu bude najbolji drug sa svojim borcima, a u vreme rada i borbe strog komandant ije se naredbe moraju bez pogovora i ta no izvršiti. Na osnovu takvog medjusobnog odnosa i na osnovu vrste discipline mogu a je jedinstvenost i brzina akcije. Kao što svi borci odgovaraju svome komandiru za izvršenje naredjenja, tako i komandir odgovara pred Glavnim štabom a time i pred celim slovena kim narodom. U tome je smisao zakletve partizanske ete.

Politi ki komesar je duša ete.² On je putokaz celoj eti i na svakom koraku joj pokazuje politi ki cilj i zna aj velike borbe slovena kog naroda koja je po ela. Svaka partizanska eta, ma kako dobro organizovana i disciplinovana i sa ma kako sposobnim komandrom u vojni kom pogledu, ako joj nije jasan cilj njene borbe, — šlepa je i bez svetlosti. Takva svetlost je politi ki komesar, koga je poslala Osvobodilna fronta u partizansku etu sa zadatkom da ta no sprovodi njenu politiku. Naši partizani nisu i ne mogu biti samo naoružane grupe ljudi, koje bez razlike napadaju svakoga ko im padne pod ruku, ve su to najnaprednije oružane grupe onog slovena kog naroda, koji se bori, iji je cilj jasan: borba na život i smrt protiv fašisti kih okupatora, njihovo uništenje i isterivanje iz slovena ke zemlje, izvojevanje slobode i nezavisnosti slovena kog naroda. Narod koji se sam ne bori za svoju slobodu, nije slobode dostojan. U tome je politika Osvobodilne fronte. Svakodnevno razjašnjavanje i sprovođenje te politike, — to je misija politi kog komesara u partizanskoj eti. On, i jedino on, odgovara za politi ko vaspitanje odreda. Danas ne sme biti partizana koji ne bi znao zašto

¹ »Slovenski partizan« br. 1 od oktobra 1941 godine.

² Uporedi sa lanom 12 »Partizanskog zakona« (dok. br. 5).

nosi svoje oružje. Komesar je u itelj napretka i kulture u odredu. On se brine da se dan u logoru ispuni i prožme drugarstvom, on održava i podiže moral partizana, pazi na pravilan odnos između komandira i boraca, daje vojni koj disciplini njen politički sadržaj, jer disciplina koja se ne zasniva na svesti boraca zašto je potrebna i emu je podređena, papirnata je i partizanima strana. Komesar je desna ruka komandira. U tesnoj vezi sa njim deluje u unutrašnjem životu odreda, izradjuje sa njim plan akcije i kontroliše politički smisao te akcije. Vojni koj plan komandira može samo u tom slučaju biti uspešno ostvaren ako je politički komesar pripremio teren i pred borbama osvetlio politički značaj i cilj predviđene akcije. Zbog toga komesar mora sam biti uzor discipline, požrtvornosti i junaštva. U borbi ne sme biti kritički momenta gde se ne bi pojavio komesar i svojim živim primerom poveo za sobom i poslednjeg borca u napad na neprijatelja. Konačno je politički komesar budni uvar bratskih odnosa i tesnih dodira između partizanske ete i naroda. Partizanska etička delovanje je narodu nerazumljivo, tuđa je narodu i ne može se zvati etom prvoboraca za narodne interese. Partizanska etička je samo onda bitna i samopouzdana u svojoj borbi, kad bude vrsto potpomognuta simpatijom celog slovena kog naroda.

Komandiri i komesari naših partizanskih odreda se ne vaspitavaju u vojnim i političkim akademijama. Vojna i politička akademija naših komandira i komesara — to su brda, to je akcija, to je napad, to je borba sa fašističkim okupatorima. Ta je akademija teška i ide preko pobeda i poraza, preko uspeha i neuspeha, preko junaštva i preko žrtava.

Ali u emu je snaga i autoritet naših komesara i komandira?

Prvo, u tome što su to zbilja narodni komandiri i komesari, koji nisu postavljeni odozgo i ne bore se zbog plate, već su to dobrovoljci izabrani od naroda koji je u njih imao poverenje i postavio ih na odgovorna mesta.

Drugo, u tome što to nisu borci za interese manjine, tj. gospode, koja je izdala slovena koj narod i pomaže fašističkim okupatorima, kao verno pseto svome gospodarstvu, već su to borci za interese ogromne većine slovena kog naroda.

Treće, u tome što uživaju ogromnu potporu, odobravanje i simpatije slovena kog naroda.

Ja ti autoritet i borbenu sposobnost partizanskih komandira i komesara, koji su prethodno s puškom u ruci pokazali da su dostojni toga imena, zna i ja ti autoritet i borbenu sposobnost celokupnih partizanskih odreda. To je danas glavni zadatak partizanskog pokreta, nerazdvojno povezan sa odlučnom borbom protiv svih neprijateljskih pokušaja spolja i iznutra, koji idu za tim da obezglave partizanski pokret. Jedino je na taj način partizanska etička postati

ja e, sposobnije i gipkije u borbi sa neprijateljem i pretstavlja e za fašisti kog okupatora prete u gvozdenu pesnicu slovena kog naroda. Jedino e na taj na in slovena ki partizani mo i izvršiti veliko istorisko poslanstvo koje stoji pred njima: uklju iti oružanu borbu slovena kog naroda protiv fašisti kog okupatora u opšti front borbe protiv fašisti kog jarma, za oslobodjenje i lepšu budu nost svih podjarmljenih naroda.

BK. 45

»SLOVENSKI PARTIZAN« OD OKTOBRA 1941 GOD. O PROBLEMU KAKO DA PREZIME SLOVENA KI PARTIZANSKI ODREDI¹

KAKO EMO PREZIMITI?

To pitanje danas postavlja svaki partizan i svaki odgovorni organizator partizanskog pokreta. Iako do zime ima još podosta vremena, ipak je dobro da to pitanje ve sada pretresemo i pokušamo mu na i pravilno rešenje, da ne bi oportunisti, koji tvrde da je u Sloveniji partizanski pokret zimi nemogu , uneli pometnju u partizanske redove.

Prvo što nam pada na um, jeste organizacija zimskih logora podražavanjem regularnih armija na frontu, napr. austrijske armije u Prvom svetskom ratu. Ona je u Tirolu kopala podzemne jame i kolibe koje su upola stršile iz zemlje (koje Rusi nazivaju »zemljanke«). Svakako e se ponegde i za naše partizane mo i na i **delimi no** rešenje pitanja zimovanja kopanjem i zidanjem zemljanki, upotrebom dobrih lova kih ku a, kraških jama i si.

Ali pravo, to zna i **potpuno**, rešenje pitanja prezimljivanja — to nije, niti može biti. Zidanjem zemljanki ili kakvih bilo stalnih zimskih logora oduzeli bismo partizanskim odredima onu gibljivost koja im je nužno potrebna.

Zato rešenje toga pitanja moramo tražiti drugde i moramo ga na i, ako ne želimo da partizanski pokret bude oslabljen nastupanjem zime, ako ne želimo da fašisti kod nas preko zime oja aju i oslobode »za isto ni front« sile koje mi vežemo, ako želimo suprotno: posti i ve ove zime još ve i razmah partizanskog pokreta i doprineti slomu fašizma.

Rešenje pitanja za hiljade partizana je jedino u — **prezimljivanju po selima**.

Ali pod kakvim uslovima emo mo i zimovati po selima?

¹ »Slovenski partizan« br. 1 od oktobra 1941 godine.

Prvi je uslov potpuno uništenje i onemogućenje denuncijanstva. Poubijati denuncijante je dainas najefikasnija priprema za zimovanje. Kažnjavanjem tih narodnih izdajnika najbrže se okrepljuje poverenje naroda u narodnu vlast koja nastaje.

Drugo i glavno je jačanje partizanskih redova, poboljšavanje njihovog naoružanja, podizanje njihove ratobornosti. Odnos snaga između fašista i njihovih protivnika, koji iz dana u dan postaje u svetskom razmeru sve ugodniji za nas, mora i na našem tlu postati osetniji, — a to može vrlo lako postati, ako budemo do kraja iskoristili sve moguće nosi koje nam pruža položaj.

Ako ispunimo sve te uslove, bićemo do nastupa zime tako ojačani da se partizanski odredi mogu kretati po dolinama i putevima koje je prokrilo civilno stanovništvo, da se mogu i na prenočišta, pa čak i višednevna skloništa po selima. Tim putem ćemo postići i da u izvesnim predelima Slovenije budemo potpuno sigurni, da budemo tamo jedina vlast, da budemo imali svoje teritorije, gde ćemo biti neograničeni gospodari. Na takvim teritorijama ćemo i dalje jačati i lako sprovesti opštu mobilizaciju i organizovati širokopoteznu odbranu protiv fašističkih okupatora (rušenje drumova koji vode u teritorije, kopanje protivtenkovskih jama, planska odbrana tačaka za ulaz, itd.). Na takvim teritorijama moguće i stvoriti trupe za veće ofanzivne akcije protiv okupatora.

Zimovanje na svojim teritorijama neće ostati utopija za naše partizane ako ove jeseni budemo razvili maksimalnu aktivnost. Ove jeseni po našim šumama moraju oživeti bezbrojni novi partizanski odredi; ove jeseni mora poći masovni partizanski pokret. Ova jesen mora ostati zapisana u istoriji slovenačkog naroda kao — partizanska jesen.

BK. 46

»SLOVENSKI PARTIZAN« OD OKTOBRA 1941 GOD. O NAJINU ORGANIZOVANJU PARTIZANSKOG LOGORA I O PRIPREMANJU I IZVODJENJU PARTIZANSKIH AKCIJA¹

LOGOROVANJE I AKCIJE

Partizanski logor je polazna tačka za udar i zborna mesta partizana posle izvršene akcije. Logor je dom i odmor partizana, mesto vaspitanja gvozdene partizanske kolektive, školanje u borbi i zajednički drugarski život, vojni i politički škola partizana i konačno, — kovačnica plamova svega borbenog partizanskog de-

¹ »Slovenski partizan« br. 1 od oktobra 1941 godine.

lovanja. Za razliku od omrznute kasarne okupatorske vojske, odlika partizanskog logora postoji još u tome što bazira na tesnoj saradnji, na bratskom međusobnom poverenju i odnosu sa slovena kim narodom, uživaju i njegovu punu materijalnu i moralnu potporu. Ali da bi partizanski logor svestrano odgovarao svojoj ulozi, svojim potrebama i zadacima, potrebna je takva njegova organizacija koja to jam i. U tu svrhu su potrebne važne organizacione mere.

1. Zaštita logora. Potrebno je brižljivo proučiti sav okolni teren: sve eventualne drumove, puteve, stazice, prolaze, prelaze, sedla, grebene, stene, reke itd., ukratko — sve moguće prilaze logoru. Samo na osnovu takvog proučavanja mogu se pravilno rasporediti Straže. Straže treba postavljati na takva mesta gde je najverovatniji prilaz neprijatelja ili drugih nepoznatih lica, odakle se istovremeno, po mogućnosti, pred svojim oči ima imati što veći u mrežu pristupa nih puteva. Kad se iz izvesnih okolnosti može očekivati mogućnost napada na logor, treba straže krajnje ojačati. Treba da imaju pri ruci najbolje oružje (automatske puške, ručne bombe), tako da se mogu odupreti neprijatelju koji se približuje i omogućiti glavnini da iz logora dođe na ugroženo mesto. Tako postizemo da se borba razvija na mestu koje smo izabrali mi, a ne tek u neposrednoj blizini logora, gde je teren obično za nas manje pogodan. S vremena na vreme treba slati partizanske patrole, a naročito u slučaju svakog sumnjivog znaka. Tamo gde su uzvišena mesta, koja omogućuju taj pregled terena naokolo, dobro je postaviti osmatračnice. Ja inače straže zavisi od terena i od aktivnosti i pokreta neprijatelja. U svakom slučaju je stalnost straže, kako danju tako i noću, najbolje jamstvo za sigurnost logora. Vršite i svoju stražarsku službu, svaki partizan strogo mora biti svestan da u njegovim rukama leži život svih njegovih drugova.

2. Kamuflaža logora. Logor mora biti gradjen na takvom mestu, da se ni sa najmanje udaljenosti ne može videti ni s jedne strane, kao ni iz vazduha. Najbolje je da bude što dalje od svih puteva i prelaza. Izlaze i prilaze partizana u logor treba stalno menjati i uzastopno maskirati. Svako odbacivanje kakvih bilo predmeta (napr. konzervi, ostataka jela, hartije, aera itd.), u okolini logora služi neprijatelju kao najbolji trag. Isto tako svaki nepotreban pucanj, vikanje, zviždanje, dim, svetlost ponoć i itd., sve to može da otkrije logor. Tu mora važiti pravilo: partizanski logor je nevidljiv i neujan, u njega ne vodi nijedan put.

3. Partizanski govor. To su signali, znaci raspoznavanja, parole itd. Upotreba takvog načina govora je od neobičajne velike važnosti, ne samo u logoru nego i u borbi. Njime se, u prvom redu, služi straža, patrola, izvidjač, osmatračnik, komandir. Bez ugovorenog znaka, signala ili parole u logor se ne sme pustiti nijedno lice. Partizanski govor je veština podražavanja zvukova, znakova, glasova prirode koja

nas okružava i životinja, zveri, ptica itd. koje u njoj žive, što je sra unato na to da ne pobudjuje nikakvu sumnju i pažnju.

4. Stalna spremnost za borbu. Sve u logoru — borci, materijal, hrana, municija, oružje — mora se uvek nalaziti u takvom stanju da logor u slu aju potrebe bude u trenutku spreman za borbu ili pokret.

5. Odbrana logora. Komandir prethodno treba da prou i sve ta ke otkud bi neprijatelj mogao napasti logor i da obezbedi najpodesnije položaje odbrane. Partizanski logor nije samo bonavilište partizana, nego i u vrš eni položaj za borbu, sa koga može mali broj odvažnih partizana tu i i potu i mnogobrojnijeg neprijatelja, ili mu bar pružiti dostojan partizanski otpor. Zato je plan odbrane logora vojni ka i politička nužnost svakog logora.

6. Promena logora. U cilju opreznosti i brkanja neprijateljskih planova potrebno je s vremena na vreme menjati logorišta. Taj partizanski na in zadaje neprijatelju mnogo posla i oduzima mu dosta snage. Isto tako treba, za slu aj potrebe, uvek imati unapred predvidjeno i pripremljeno novo mesto za logor i na in prelaska ka novom logoru.

U tome se uglavnom sastoji organizacija partizanskog logora, koja je, svakako, u razli itim prilikama uvek razli ita.

Iskustva iz borbi naših partizana svedo e da je akcija bez prethodne pripreme skoro uvek ve unapred osudjena na neuspeh. Zato je svestrana i brižljiva priprema od odlu ne važnosti za uspešan ishod vojni kog pohoda; ona jeste polovina uspeha. Vanredna nužnost i važnost pripreme partizanskog vojni kog pohoda sastoji se u tome što nije u pitanju borba dveju regularnih, više ili manje jednako jakih armija, ve borba malih, u ve ini slu ajeva pojedina no deluju ih partizanskih vodova ili eta protiv organizovane, mnogobrojne i dobro naoružane neprijateljske vojske. Kako udariti i gde udariti da bi se neprijatelju nanela što osetljivija šteta — u tome se sastoje tajna i veli ina partizanske pripreme za udarac.

Pod pripremom treba razumeti niz vojni kih i političkih mera:

1. Izrada vojnog plana. Lukavstvo, brzina, gipkost, neokvatanost, — to je ono na emu se zasniva sav plan partizanske taktike, a to se može izvoditi samo tada kad su komandiru dobro poznate okolnosti u kojima e se akcija izvršiti. U tu svrhu komandir šalje svoje o i — izvidja e, da bi dobio potrebne podatke. Za komandira je najvažnije da zna: kakva je snaga neprijatelja, kako je naoružan, kako je rasporedjen i osiguran stražom, kakvo je mesto i kakva je mogućnost za napad, po no i ih po danu. Ako je objekat napada pominan, važno je znati vreme i na in kretanja, napr. patrole, transporta neprijateljskih snaga ili materijala, itd. Pre svega treba brižljivo prou iti na in približavanja neprijatelju i na in povla enja posle izvršenja borbenog zadatka. Na osnovu tih i drugih zna ajnih

podataka, komandir će izraditi plan. Prilikom izrade plana sa njime tesno sudeluje i politički komesar, za kojega je prvenstveno važan karakter i stepen važnosti pretstojeće akcije, kao i njen smisao i politički efekat. Za partizane ne može biti svejedno ako se zbog neke manje važne akcije, koja bi se mogla izvršiti i sutra, ispušta iz ruku jedina prilika da se napadne važan neprijateljski transport, koji putuje baš danas. Kod izrade plana političkog komesara zanima pitanje kakvo je, naprimer, raspoloženje neprijatelja, kakav je njegov sastav (vojnici, fašisti, oficiri, žandarmi), kakvo je tamošnje civilno stanovništvo, na koga se može osloniti a na koga ne, na kakvu pomoć može u slučaju potrebe računati, kakav će biti odjek i posledica akcije. Takav plan, dobro promišljen sa svih strana, predstavlja jednu od najvažnijih mera pripreme za pohod.

2. Izbor ljudi. Svi partizani nemaju jednake sposobnosti: jedan se odlikuje bacanjem ručnih bombi, drugi je izvrstan strelac, treći i to ne poznaje teren, četvrti bi bio najpodesniji govornik na mitingu partizanskog mitinga u tom ili onom selu. S obzirom na sve to, pravilan izbor ljudi predstavlja važan faktor pripreme. U tome odlučuje komandir ili komesar, prema tome kakav je karakter akcije.

3. Izbor i pregled oružja. Izbor oružja zavisi od konkretnih okolnosti i njenica pod kojima će se borba vršiti: kakvim je oružjem naoružan neprijatelj, da li se nalazi u kasarni ili na putu, na brdu ili u klisuri, da li je napad naoružan u danju, itd.; ponegde će trebati ručne bombe, negde mitraljez, puška, negde bajonet, pištolj, a ponegde sve vrste oružja. Pravilno iskoristiti svaku vrstu oružja, to je jedan od uslova za ishod borbe. A da bi to oružje donelo očekivani rezultat, potrebno je uvek uvesti naročitu odgovornost svakog partizana u pogledu stanja njegovog oružja. Pre pohoda komandir je dužan pregledati stanje oružja: da li je oružje isto, da li mitraljez, puška, revolver deluje, da li je municija u redu, da li je bomba upotrebljiva, itd. Isto je nemarnost u pogledu oružja uzrok neuspeha u borbi.

4. Obrazloženje važnosti akcije. Da bi svaki borac bio svestan svoje odgovornosti u akciji, potrebno je da komandir i komesar tik pred polazak — do tog trenutka je pohod tajna komandira i komesara, — obrazloži partizanima u glavnim rečenicama cilj, važnost i politički smisao pohoda.

Pre odlaska komandir izvede još nekoliko drugih mera: ako je logor stalni, ostavi u njemu svog zamenika, dogovori se sa njim za signal o mogućnosti ili nemogućnosti povratka u logor posle izvršene akcije, za mesto novog logora u slučaju potrebe, za način međusobne veze, itd.

U tome se prvenstveno sastoje najvažnije mere pripreme za vojnički pohod, koje u drukčijim prilikama mogu biti drukčije i opsežnije.

Sam pohod nije ništa drugo nego ostvarenje izra jenog plana, uzimaju i u obzir sve nepredvidjene momente terena i drugih okolnosti. Nijedan, ma kako dobro izradjeni, plan ne može sve predvideti. Uvek se možemo sudariti sa ne im neo ekivanim, novim, ili sa ne im što se medjutim promenilo. Na to uvek treba ra unati. Zato pohod nije samo jednostavno ostvarivanje prethodno pripremljenog plana, nego i prilagodjavanje, a katkad i menjanje toga plana u toku akcije. Akcija se teoriski može podeliti na više faza:

1. Približavanje neprijatelju. To je prebacivanje partizanskog odreda, koje uklju uje put od borbenog ishodišta pa do neposredne blizine neprijatelja. esto puta ishod tiorbe zavisi od na ina toga prebacivanja. Za tu fazu naro ito važi staro partizansko pravilo: videti sve,' a sam ostati nevidjen. U tu svrhu partizanski odred ispruži napred i nazad, a po mogu nosti i sa strana, svoje pipke — izvidja e, koji neprestano drže, bilo o nu, bilo signalsku, bilo zvu nu ili kakvu god bilo, unapred dogovorenu, vezu sa etom i komandiro m koga ta no obaveštavaju o svakoj i najmanje sumljivoj stvari. Ne poduzeti te mere sigurnosti, zna i predati se opasnosti da se sav odred iznenada nadje pred neprijateljem i da bude uništen. Svaki neo ekivani sukob, napr. sa neprijateljskom patrolom ili sa civilnim licem, može zadržati ili ak i onemogu iti dalje prebacivanje partizanske ete njenom cilju. Za vreme približavanja neprijatelju, eta se mora nalaziti u stalnoj pripravnosti za borbu, što zna i da raspored ljudi i oružja mora biti tako uredjen da se u slu aju opasnosti cela eta može brzo razviti u borbenu formaciju i zauzeti borbene položaje. Približavanje se mora vršiti krajnje disciplinovano, oprezno, tiho, bez pušenja, — naro ito no u — bez kašljanja, zveketeta oružja, bez ikakvog šuma i razgovora.

2. Polazna ta ka napada — to u jednom slu aju može biti zaseda ili mesto napada na objekat koji se pokre e; u drugom slu aju je najpodesnije mesto otkuda treba izvršiti napad na objekat koji je više-manje nepokretan. A u oba slu aja, to je mesto organizacije i rasporeda snaga za napad na neprijatelja. Tu komandir potanko objašnjava borbeni zadatak cele ete, rasporedjuje borce na najpodesnije ta ke, izvršuje podelu rada, daje svakom pojedinom partizanu njegov borbeni zadatak, razmešta oružje, odredjuje signal za udar, odredjuje mesto za odvoženje ranjenika ili pak sanitetsku ta ku, ako eta ima lekara; odredjuje patrolu, naro ito ako je no , i zborna mesto ete posle napada, itd. Organizacija ete za napad mora biti ogleдалo spretnosti i sposobnosti komandira.

3. Napad. Uspah borbe zavisi od toga kako je napad izvršen. Neodlu an, neblagovremen i nejedinstven napad može ohrabriti makar kako nezatnog i slabog neprijatelja. Ali napad koji je izvršen

iznenada, jedinstveno, pravovremeno i smelo može razbiti, preplašiti, naterati u bekstvo ili i uništiti neprijatelja koja može biti mnogobrojniji i bolje naoružan. Napad — to je proba borbene sposobnosti i političke zrelosti cele partizanske grupe i od toga zavisi tačnost izvršenja postavljenog borbenog zadatka.

4. Povlačenje. Kao što partizanska grupa izvršuje svoj iznenadni i smeli udar, isto tako mora izvršiti i svoje naglo i spretno povlačenje. To povlačenje ni u jednom slučaju ne smije biti na bezglavopanično bekstvo. Partizansko povlačenje se vrši u cilju okupljanja partizanskih snaga pred nadmoćnijim neprijateljem i ulazi u opšti plan pohoda. Zato su i ovdje disciplina, organizovanost, opreznost i budnost od odlučujuće važnosti. Za sobom treba izbrisati sve tragove i neprijatelju onemogućiti svaku mogućnost potere.

Za vojničku akciju se ne može napraviti šema koja bi važila za sve pohode. Organizacija vojnog partizanskog pohoda mora biti takva da odgovara svima okolnostima i situaciji, pod kojima se vršiti, pri čemu mora doći do izražaja sposobnost komandira i komesara.

BK. 47

IZVEŠTAJ »SLOVENSKEG POROČEVALCA« OD 11 OKTOBRA 1941 GOD. O MINIRANJU ŽELEZNIČKE LINIJE IZMEDJU PLANINE I RAKEKA¹

BORBA SLOVENSKEG NARODA

No u izmedju 4 i 5 oktobra je bila minirana pruga izmedju stanica **Planina** i **Rakek**. **Lokomotiva** se prevrnula, a **osam vagona** je oštećeno.² Od 3h izjutra do 5h posle podne je pruga bila sasvim neupotrebljiva. Zatim su jedan kolosek uspostavili, dok je drugi kolosek ostao zatvoren za saobraćaj još nedelju dana. Ova sabotaža predstavlja snažan protest protiv fašističkog priredjivanja Ljubljanskog velesajma.³

¹ Objavljeno u »Slov. poročevalcu« br. 20 od 11 oktobra 1941 godine.

- Prema zvaničnim železničkim izveštajima na pruzi Planina—Rakek, kod 615.4 km, eksplodirala je paklena mašina. Voz se prevrnuo, 12 vagona iskočilo, pruga jako oštećena. Šteta je procenjena na 586.000 lira. Akciju je izvršila Borovnička grupa.

³ OF je izdala direktivu za bojkot velesajma, jer su ga organizovali italijanski okupatori.

Uprkos jakej, skoro nesavladljivej, straže Ljubljanskog velesajma 6 oktobra uve e, ispod praga ulaza velesajma eksplodirale su dve mine. Posle tog dana skoro nijedan Slovenac nije posetio velesajam.

U **Plešama kod Šmarja** je 4 oktobra ubijen italijanski karabinjer, a njegov pratilac — žandarm — zarobljen.

BR. 48

ODLUKA IZVRŠNOG ODBORA OSVOBODILNE FRONTE SLOVENA KOG NARODA I GLAVNOG ŠTABA SLOVENA KIH NARODNOOSLOBODILA Kni PARTIZANSKIH ODREDA OD 17 OKTOBRA 1941 GOD. O OSNIVANJU NARODNE ZAŠTITE¹

ODLUKA RUKOVODSTVA OF SLOVENA KOG NARODA O OSNIVANJU NARODNE ZAŠTITE²

1. Za odbranu slovena kog naroda od nasilja okupatora osniva se u okviru OF i kao sastavni deo slovena ke oružane sile — Narodna zaštita.

2. Dužnost narodne zaštite je da spre ava hapšenja, rekvizicije hrane i stoke, iseljavanje Slovenaca i naseljavanje stranaca, paljenje slovena kih sela i sva druga nasilna dela protiv slovena kog naroda.

3. Dužnost je svakog Slovenca koji je sposoban da nosi oružje da pristupi Narodnoj zaštiti.

4. Grupe Narodne zaštite e se osnovati po selima i varošima, fabrikama i drugim preduze ima, uopšte svuda gde zajedno živi ih radi ve i broj Slovenaca.

5. Grupe Narodne zaštite organizuju mesni odbori Osvobodilne fronte slovena kog naroda, postavljaju njihove komandire i odgovaraju za njihov rad.

¹ Objavljeno u »Slov. poro evalcu« br. 21 od 17 oktobra 1941 i »Slovenskom partizanu« br. 1 od oktobra 1941 godine.

² Narodna zaštita (Narodna zaštita) je bila vojna organizacija masovnog karaktera. Njeni lanovi živeli su legalno u svojim ku ama i vršili akcije prema potrebi. (Vidi dok. br. 24).

U NZ je bio dužan da stupi svaki Slovenac koji je bio sposoban da nosi oružje i koji iz bilo kojih razloga nije otišao u partizane. NZ je naro ito zna ajnu ulogu odigrala u Ljubljani.

24 januara 1942 godine je Glavni štab izdao »Pravilnik Narodne zaštite« kojim ta no odredjuje rad i zadatke Narodne zaštite, i »Naredbu kao tuma enje pravilnika Narodne zaštite« od 23 aprila 1942 godine.

6. Celi zbor Narodne zaštite je podređen Štabu slovena kih Narodnooslobodila kih partizanskih odreda.

7. Grupe Narodne zaštite izvršuju svoje zadatke odlu nim zajedni kim nastupom, po potrebi saradnjom susednih grupa i uz pripomo itavog stanovništva. Grupe Narodne zaštite i partizanske ete koje operišu na njihovom podru ju moraju se medjusobno uzajamno pomagati.

IZVRSNI ODBOR OSVOBODILNE FRONTE
SLOVENA KOG NARODA, ŠTAB SLOVE-
NA KIH NARODNOOSLOBODILA KIH
PARTIZANSKIH ODREDA

BR. 49

**ODREDBA GLAVNOG ŠTABA SLOVENA KIH PARTIZANSKIH
ODREDA OD 17 OKTOBRA 1941 GOD. O ZASTAVI, ZNACIMA
I POZDRAVU U SLOVENA KIM PARTIZANSKIM ODREDIMA¹**

ODREDBA ŠTABA SLOVENA KIH PARTIZANSKIH ODREDA O
ZASTAVI, ZNACIMA I POZDRAVU SLOVENA KIH PARTIZANA

1. Zastava slovena kih partizana je slovena ka trobojnica sa antifašisti kom crvenom petokrakom zvezdom preko sva tri polja.

2. Znak slovena kih partizana je slovena ka trobojnica u obliku trake (2 cm X 4 cm) i iznad nje antifašisti ka crvena petokraka zvezda (pre nika 3 cm). Znak se nosi na kapi.

3. Pozdrav slovena kih partizana je pesnica desne ruke po-
dignuta do donjeg ruba kape.

ŠTAB SLOVENA KIH
PARTIZANSKIH ODREDA

¹ Objavljeno o »Slov. poro evalcu« br. 21 od 17 oktobra 1941 godine. Istu odredbu objavio je i »Slovenski partizan« br. 1 od oktobra 1941 godine. Glavni štab je ovu odredbu doneo na ofenovu Naredbe Vrhovnog štaba narodnooslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije. Vidi bilten Vrhovnog štaba br. 7—8 u Zborniku dokumenata i podataka o Narodnooslobodila kom ratu jugoslovenskih naroda, tom II, str. 81.

**REZOLUCIJA PLENUMA IZABRANIH DELEGATA OKRUŽNIH
ODBORA OF SA SLOVENA KE TERITORIJE OKUPIRANE OD
ITALIJE OD SREDINE OKTOBRA 1941 GOD. O OSNOVNIM
ZADACIMA OSVOBODILNE FRONTE¹**

REZOLUCIJA

Izabrani zastupnici okružnih odbora OF sa slovena ke teritorije, okupirane od Italije,² skupljeni na svom plenumu,

jednoglasno pozdravljamo vse odluke SNOO i njegovog Izvršnog odbora u pogledu kaznenih sankcija, narodnog poreza, Zajma slobode i Narodne zaštite, i smatramo,

1. da je skupljanje dobrovoljaca za partizane, organizovanje Narodne zaštite, skupljanje potreba za partizane, ubiranje narodnog poreza i Zajma slobode, širenje organizacione mreže Osvobodilne fronte, nemilosrdna i dosledna borba protiv narodnih izdajnika, nediscipliniranih elemenata, kolebljivaca i razbija a jedinstvene discipline i organizacije — osnovna dužnost OF,

2. da treba uvesti naj vrš u narodnu disciplinu i jedinstvo i izlu iti svaki separatizam pojedinih grupa, uvažuju i pri tome njihovu autonomiju,

3. da isklju ivo pravo izvršavanja funkcija Osvobodilne fronte imaju jedino — odbori Osvobodilne fronte.

¹ Objavljeno o »Slov. poro evalcu« br. 21 od 17-X-1941 godine.

² Centralni komitet KPS je dao krajem septembra 1941 inicijativu da IOOF organizuje širi plenum na kome bi prisustvovali izabrani delegati okružnih odbora OF. Plenum se održao, verovatno u nedelju 12 oktobra 1941 godine, u Triglavskoj ulici br. 36 u Ljubljani. Prisutni su bili samo delegati okružnih odbora OF sa teritorije okupirane od Italije.

Na plenumu je prisustvovalo oko 25—28 delegata. Rukovodio je plenumom član sekretarijata IOOF Jože Rus, dok je rezolucije predložio sekretar IOOF i član politbiroa CK KPS Boris Kidri .

Vidi dokumenat br. 51.

BR. 51

**REZOLUCIJA OD 17 OKTOBRA 1941 GOD. PLENUMA IZABRANIH
DELEGATA OKRUŽNIH ODBORA OF SA SLOVENA KE TERITO-
RIJE OKUPIRANE OD ITALIJANA¹**

ŠTABU SLOVENA KIH PARTIZANSKIH ODREDA

Mi, predstavnici okružnih odbora OF, pozdravljamo sve ve u de-
latnost partizanskog pokreta po celoj slovena koj teritoriji i nje-
govom štabu izražavamo svoje potpuno poverenje.

Kao svoj prvenstveni zadatak, izjavljujemo da emo na terenu
ubrzoavati regrutaciju partizana i time omogu avati štabu da što
uspešnije izvede svoj odlu ni in: oslobodjenje slovena kog naroda.

[PLENUM IZABRANIH DELEGATA
OKRUŽNIH ODBORA OF]

BR. 52

**IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 7 OKT. 1941
GODINE O DIVERZIJAMA U LJUBLJANI I LJUBLJANSKOJ
POKRAJINI¹**

BORBA SLOVENA KOG NARODA

Kod Roba u turja kim šumama je izgorelo 6 vagona drvenog
uglja spremljenog za italijansku vojsku.

Poslednja dva meseca na pruži rnomelj—Ljubljana—Rakek
ošte eno je 350 vagona cisterni.

U Ljubljani su partizani zaplenili 295 ebadi za svoja logorišta.⁵

O akcijama u šoštanju i Radovljici i o borbi na Robu javi emo
idu i put.

Kazna narodnog izdajnika. — **Po** presudi slov. naroda pucano je
na izdajnika i italijanskog policiskog špijuna — dr Hacina.³

¹ Objavljeno u »Slov. poro evalcu« br. 21 od 17-X-1941 godine.

¹ »Slov. poro evalec« br. 21 od 17 oktobra 1941 godine.

² Ovu akciju izvela je VOS OF. Izvršilo ju je 7 lica 11 oktobra
u 5 asova na Krekovem trgu u Ljubljani. Preobu eni u uniforme opštin-
skih službenika, izneli su eljad na auto, koji ih je zatim odvezao, uprkos
mnogobrojnim kontrolama italijanske okupatorske vojske, preko Vi a par-
tizanima.

³ Za vreme bivše Jugoslavije je bio dr Hacin upravnik ljubljanske
policije. Kao klerofašista je sa naro itim zalaganjem progonio antifašiste i

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 24 OKTOBRA 1941 GOD. O NAPADU NA ITALIJANSKU PATROLU KOD JASNICE I PARTIZANSKIM ŽRTVAMA U BORBI NA POKLJUKI'

BORBA SLOVENA KOG NARODA

16 X je ubijen denuncijant Marko Miheli, posednik u Sodevcama kod Starog Trga na Kupi. — U Metlici je ranjena denuncijantkinja Vida Fuks, koja se vucarala sa Itamjanama i izdala im za 5000 lira narodnooslobodila ke organizatore. — Isto tako je ranjena i denuncijantkinja Marija Gorišek iz Mulhe kod Št. Vida u Dolenjskoj. — U Mirni je teže ranjen žandarm-denuncijant.

U selu Blatnik kod Ko evja zapaljeni su hitlerovskim agentima privredni objekti,² i to: 1 kozolac, 1 senjak i 2 pojate. Iste no i je u stanu komesara za preseljavanje eksplodirala bomba koja je komesara ranila.

Naknadno doznajemo da su, posle napada partizana na italijansku patrolu kod Jasnice (Dolenja Vas) 25 septembra, Italijani nastupili sa artiljerijom i puna dva i po sata tukli šumu u kojoj su naslu ivali partizane. U samom napadu je ubijen jedan Italijan, dok su se partizani povukli bez gubitka.

U nedavnoj borbi na Robu kod Turjaka su ubijena dva italijanska vojnika. Poginuli su partizani **Jageman** i **Vojska** iz Mosta kod Ljubljane.

U borbama na Pokljuki³ krajem septembra poginuli su naši drugovi partizani:

komuniste. Prilikom neprijateljske okupacije izru io je okupatoru spiskove antifašista i komunista. Odmah je glavni konfident italijanske policije i zajedno sa veleindustrijalcem Augustom Praprotnikom pokušava organizovati tajnu policiju za okupatora što je VOS spre ilda likvidacijom Praprotnika.

¹ »Slov. poro evalec« br. 22 od 24-X-1941 godine.

² Akciju je izvršila Belokrajinska eta uz saradnju Narodne zaštite iz Novomeštanskog sreza.

U selu Blatnik živeli su Ko evari, poreklom Nemci. Ko evari su u bivšoj Jugoslaviji bili vojni ki organizovana i ak oboružana hitlerovska peta kolona. Pošto je prilikom okupacije Jugoslavije teritorija oko Ko evja pripala Italiji, Ko evari su optirali za Nema ku. Nemci su im dodelili prostor izmedju Litije i Brežica na obe strane Save, odakle su slovena ke stanovnike iselili u Šleziju i Poljsku. S time je Hitler nameravao politi ku granicu nema ke države zameniti sa etni kom. (Vidi dok. br. 59).

³ Spomenute sukobe je vodila s Nemcima Jeseni ka eta. U Jeseni kom srezu su se krajem maja i po etkom juna po ele skupljati prve grupe partizana i to: a) grupa na Njivcama (Ajdinja) kojoj je stajao na elu

Andrej **Prešeren** iz Dobrave,
Slavko **Onian** iz Javornika,
Janez **Tav ar** s Jesenica.

12 X su partizani oplenili posed u Braslov ama sa koga je vlasnik-Slovenac bio proteran. — Produkcija u ugljenokopima **TPD** stalno i nezadrživo pada uprkos velikog terora nad radnicima.

BR. 54

SAOPŠTENJE ŠTABA SLOVENA KIH NARODNOOSLOBODILA KIH PARTIZANSKIH ODREDA OD 24 OKTOBRA 1941 GOD. O NAPADU NA ŠOŠTANJ, L02 I BEZULJAK¹

KOMUNIKE ŠTABA NARODNOOSLOBODILA KIH SLOVENA KIH PARTIZANSKIH ODREDA

No u, 8 oktobra, partizani su upali u varoš šoštanj.² Srušili su most preko Pake, oplenili trgovinu jednog i zapalili pilanu drugog hitlerovca. I na opštini su izazvali požar i napali žandarmeriju. Ubili su i ranili više agenata naših narodnih tla itelja. Zanimljivo je da

Jože Gregor i , španski borac (pseudonim Jože Gorenje) i koja je brojila 16 ljudi, b) grupa na pl. Mirca (k. 1026) koja je brojila 7 ljudi i c) grupa koja se nalazila iza Mežaklje, na sektoru Obranica, Planski vrh, Pernike, u kojoj je bio Andrej Prešem, koja je brojila 4—5 ljudi. Pored toga je manja grupa bila još više Dovja, ali nije bila aktivna.

20-VII-1941 god. su se sve grupe sastale na Njivcama, gde im je Gregor i javio da treba formirati etu. Za zbornu mesto su izabrali Obranicu na Mežaklji.

Tako je 22—23 jula formirana Jeseni ka eta, koja se zvala takodje eta »Ivana Cankara«. Komandir je bio Polde Stražišar, a politkomesar Frane Poto nik. Imali su 20 pušaka (medju njima i lova ke), revolvare, nešto pištolja i bombi.

Po etkom avgusta Cankareva eta je uklju ena u Gorenjski bataljon. U estvuje 8-VIII u borbi na Partizanskom Vrh, a onda odlazi na podru je Pokljuke i Mežaklje (Podaci MNO).

⁴ »Trboveljska premogokopna družba« — Trbovljansko ugljenokopno društvo, koje je bilo vlasnik svih rudnika u Trbovljanskom bazenu.

¹ »Slov. poro evalec« br. 22 od 24-X-1941 godine.

² Iz logora na Dobrovljama su po etkom oktobra Savinjska i Revirska eta krenule put šoštanja i u vremenu 2—5 oktobra se na Grmadi spojile s Pohorskom etom u Prvi štajerski bataljon. Bataljon je brojao 55 ljudi, koji su bili svi naoružani. Imali su 3 puškomitraljeza »zbrojovka« koje je donela Pohorska eta. Posle dva dana su se primakli Šoštanju. Plan

se za vreme cele akcije nisu pojavljivali ni žandarmi ni druge hitlerovske sluge, ve su se svi posakrivah po budžacima. Partizani nisu imali gubitaka.

18-X su partizani upali u varoš Lož² i napali italijansku posadu. Ubili su 25 italijanskih vojnika i 6 fašista. Ve i broj i jednih i drugih je teže ili lakše ranjeno. Partizani su pobili i ve i broj konja i mazgi i zapalili vojni ki automobil. Zarobili su 6 vojnika i jednog oficira i odveli ih sa sobom. U borbi su poginula 3 partizana, jedan je teže, a 3 lakše ranjena.

Istog dana su još uspešnije napali i posadu u Begunjama⁴ u Notranjskoj. Štab još nije dobio ta an izveštaj.

Slovenci! Dah ste ve platili narodni porez?

Dali ste ve upisali zajam slobode?

Slovenci! Koliko ste ve zimskih potreba skupili za partizane?

napada na šoštanj je izradjen još u logoru na Grmadi. a radili su ga: Miloš Zidanšek, Jože Letonja-Kmet, Franc Rozman-Stane, Miha Pintar-Toledo i Rudi Knez-Silas. No u 7/8 oktobra izvršili su napad u cilju da likvidiraju izdajnike, unište most na Paki i zapale pilanu. Izvršen je sa 6 grupa. Varoš su držali celu no , pa su se onda povukli prema Belim Vodama, odakle su pošli idu e no i na Dobrovlje. (Podaci po se anju Vlada Robi a i Ludvika Zupanca-Iva).

² Mokre ka eta se posle septembarske ofajizive ponovno okupila u novom logoru u Zali pod Osredekom, gde se po eo organizovati bataljon. Novi borci, koji su ve inom dolazili iz Ljubljane, dolazili su u logor preko prihvatnice »Jazbina«, koja je bila u blizini Kureš eka. U logoru u Zali bila je školska eta, gde su se vežbali novi borci i formirale nove ete. Štab bataljona su sa injavali Jernej kao komandant, Dušan Pirjevec-Ahac kao politkomesar, Dušan Majcen-Nedeljko kao zam. komandanta.

Pored školske ete u bataljon su ulazile još slede e ete: 1. Robska eta (komandir Zidanek Slavko-Slavc, politkomesar ort, docnije Ante Novak). U po etku oktobra eta je napala italijansku stražu kod Velikih Laš a. Nešto vremena posle toga pala je u zasedu kod Zapotoka, gde su bila ubijena 2 italijanska vojnika i 2 partizana. 2. Preserska eta (komandir Gorenjec-Minjina, kasnije izdajnik, politi ki komesar Iztok Žagar) bila je formirana oko 25 septembra. Logorovala je poviše Brezovice. 3. Ložka eta (komandir narodni heroj Ljubo Šercer, docnije Slavko Kova -Smeli, politi ki komesar Cveto Mo nik-Florijan, poginuo kao politkomesar u Primorskoj). lan ete bio je mitraljezac Stanko Semi -Daki, narodni heroj. 4. Borovni ka eta (komandir narodni heroj Bra i Mirko, poginuo kao komandant XIV divizije, politi ki komesar 2an, poginuo kao žrtva belogardista). eta je nastala iz minorsko-sabotažne skupine, koja je ve avgusta 1941 god. brojila 10 ljudi. Vršila je uspešne sabotažne akcije na železnici Ljubljana—Rakek. Po dolasku novih boraca reorganizovala se u Borovni ku etu. 5. Ribni ka eta (Vidi napomenu br. 6. uz dok. br. 21.)

Ceo bataljon, koji se prema se anju partizana nazivao »Tre i parti, zanski bataljon«, ve oktobra imao je 150 ljudi. Sa ve im akcijama zapo- eli su napadom na Lož i Bezuljak. Bataljon se podelio u dva polubataljona. Ložka, Robska i Preserska eta, koje su sa injavale jedan polubataljon

**PROGLAS KONFERENCIJE SLOVENA KIH PROGNAKIH U
SLOBODNIM LŽICU OD OKTOBRA 1941 GOD. SVIM SLOVEN-
CIMA U SRBIJI**

SLOVENCIMA, OTADŽBINA ZOVE!

U trenutku kad se je podli bes nema kog nacizma svima sredstvima svog krvni kog zanata okomio na Sovjetski savez, slovena ki narod u punoj meri bio je svestan da je nastupio as odluke. Slovenci su došli do saznanja da je napad protiv Sovjetskog saveza udarac u ledja elom slovenstvu. Jedinstveni kao malo kada u svojoj istoriji, latili su se oružja i ustali protiv tla itelja. Kao drugde po okupiranim zemljama, i u Sloveniji se obrazovala Narodnooslobo-

(komandant Ljubo Sercer, komesar Ante Novak), napale su Lož. U tu svrhu su potanko pripremili plan i pokazali svakom borcu na posebnoj skici raspored okupatora u utvrđenju. U napadu na garnizon sudelovalo je 59 partizana sa 4 do 6 puškomitraljeza, svi naoružani puškama i bombama. Iznenađenje nije uspelo pošto je posada bila ranije alarmirana. Odlikovao se Stanko Semi -Daki, koji je usred trga u Ložu iz puškomitraljeza tukao prozore i neprijateljske položaje. U partizansku zasedu prema Starom Trgu upao je kamion vojnika koji je hteo da pritekne upomo garnizonu. Sva odeljenja polubataljona izvršila su svoje zadatke. Partizani su imali 3 mrtva i 5 ranjenih (2 teže). Izveštaj generala Robottija o napadu na Lož (dok. br. 175) opisuje napad i navodi broj zarobljenih i ranjenih italijanskih vojnika.

Polubataljon se posle napada na Lož našao u italijanskoj ofanzivi koja je trajala do 29 oktobra. Italijanima je pošlo za rukom da ga razbiju i da mu zadaju osjetljive gubitke usled vrlo neugodnih vremenskih prilika (iznenada je pao sneg visine preko jednog metra). Decembra 1941 i jantara 1942 god. na Kozljeku bataljon se ponovo organizovao i nazvao se imenom narodnog heroja Ljube Šercera. (Podatke su dali: Stanko Semi -Daki, Iztok Žagar, MNO i istorisko odeljenje CK KPS).

⁴ Borovni ka eta je no u od 19 na 20 oktobar napala Bezuljak. Uspela je da baci u vazduh skladište eksploziva u Požami kom domu u Bezuljaku i da posadu skoro potpuno uništi. Vidi dok. br. 176. Krajem oktobra eta je dobila nalog da krene u Dolenjsku. U selu Osredek napali su je Italijani in razbili. Poginulo je 8 partizana. Narodni heroj Vidmar Tone-Luka spasio je jedan puškomitraljez. Kasnije se ostatak ete uklju io u bataljon na Kozljeku. »Slovenski poro evalec< pogrešno navodi Begunje umesto Bezuljak kod Begunja.

¹ Objavljeno u »Borbi« br. 2 od 21 oktobra 1941 godine. Sredinom oktobra 1941 g. održana je slobodnom Užicu na inicijativu i pod neposrednim rukovodstvom druga Edvarda Kardelja konferencija Slovenaca prognanih u Srbiju. Edvard Kardelj je na toj konferenciji održao govor u kome je ocrtao razvitak narodnooslobodila kog pokreta u Sloveniji i pozvao prisutne da aktivno saradju u NOP Srbije. Data je inicijativa za stvaranje slovena ke ete u okviru srpskih jedinica i za objavu gornjeg proglaša, kojega je predložio drug Kardelj.

dila ka fronta. Ta fronta odma je obuhvatila sve slojeve naroda. Bez obzira na političko ubedjenje, sada saradjuje u toj fronti etnasti političkih skupina, prožetih jednom samom mišlju — sloboda. Na elu te fronte stoji Narodnooslobodilački odbor.

Slovenački Narodnooslobodilački front organizovala je i formirala partizanske odrede, koji sada ve sa mnogim velikim uspesima vode goranu borbu sa okupatorima, bilo nemačkim ili italijanskim na celoj teritoriji porobljene Slovenije. Slovenački partizanske odrede vodi partizanski štab postavljen od Narodnooslobodilačkog odbora. A Glavni štab slovenačkih partizanskih odreda podredio se Vrhovnom štabu Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije i u tom štabu ima takodje svoga pretstavnika.

U toj akciji, koja je za istoriju Slovenaca od odlučnog značaja, treba naročito podvući i radosnu činjenicu da se na slovenačkoj teritoriji s oružjem u ruci bore samo slovenački partizani. Drugih oboruženih skupina tu nema pošto su slovenački partizani bili organizovani u bratskoj slozi svih slovenačkih političkih grupa.

U trenutku kad nam akcije slovenačkih partizana vraćaju nadu u skoriji povratak u Sloveniju, Slovenci proterani u Srbiju moramo da sebi postavimo pitanje: Koji je sada naš zadatak? Da li još i dalje smemo očekivati da nam slovenački partizani sami i svojom krvlju, bore i se pod najtežim uslovima, otvore vrata za povratak u otadžbinu? Ne!

Naša je sveta dužnost da se svi sposobni muškarci po nemo smesta prijavljivati u slovenačku partizansku grupu koja se osniva na teritoriji oslobođene Srbije. Što više nas bude i što prije se prijavimo, to ćemo pre moći i da pohitamo u pomoć otadžbini. Muškarci koji za borbu niste sposobni, slovenačke žene i devojke širom Srbije, pomozite! Agitujte za stupanje u slovenačku grupu,²

² Posle konferencije, na inicijativu druga Edvarda Kardelja i druga Ivana Matije formirala se slovenačka grupa u koju su pre svega stupili radnici i intelektualci. Kod organizovanja grupe bili su najaktivniji Pibernik Albin, Šober Milenko, Žavcer Pavle, Šavli Oskar i drugi. Prvi sastanak grupe vršio se u prisustvu druga Edvarda Kardelja i Ivana Matije dana 5 novembra u Užicu. Na tom sastanku, na kome je bilo do 25 drugova, bila je izabrana komanda grupe. Prvi komesar bio je Oskar Šavli, koji u odsutnosti nije primio funkciju. Namesto njega postavljen je Žavcer Pavle. Komandir je bio Albin Pibernik. U toku postojanja grupe bilo je u njoj 58 boraca. Grupa je doživela vatreno krštenje prilikom sukoba sa etnicima koji su podmuklo napali partizane u Užicu. U borbi kod Karana zarobila je 4 etnika i zaplenila puškomitraljez. Slede ih dana grupa je saradjivala u progonjenju etnika prema Kosjeri i Pranjanim. U prvoj grupi koja ofanzivi protiv oslobođene teritorije u Srbiji grupa je bila određena da prati transport materijala iz Užica do Kosjerine. Sledeći dan grupa koja motorizovana kolona iznenadila je grupu u Kosjerini i delimično je razbila. Posle prikupljanja prebacila se u Dragljicu, gde je ponovo doživela jak napad Nemaca. U toku nemačke ofanzive, u kojoj je

svako po svojoj sposobnosti neka se stavi na raspoloženje partizanskom pokretu!

Niko ne sme zanemarivati svoju istorisku dužnost. Vreme oklevanja i bilo kakvog strahovanja minulo je. Istorija slovena kog naroda done e svoj sud prema našim delima.

Slovinci u Srbiji, odazovite se pozivu porobljene otadžbine!

BR. 56

ODLUKA IZVRŠNOG ODBORA OSVOBODILNE FRONTE OD 24 OKTOBRA 1941 GOD. O PROSLAVLJANJU 29 OKTOBRA KAO NARODNOG PRAZNIKA

SLOVENC!

Dana 29 oktobra minulo je 23 godina što smo se mi Slovenci zajedno sa Hrvatima i Srbima oslobodili austriskog jarma.

Ove godine, kad su nas nema ki, italijanski i mađarski osvaja i ponovno zarobili i raspar ali, moramo mi Slovenci proslavljati 29 oktobar **u znaku borbenog otpora protiv okupacije i tla itelja. Stoga Osvobodilna fronta slovena kog naroda donosi**

o d l u k u

da je 29 oktobar slovena ki narodni praznik, slovena ki dan borbenog protesta protiv našeg ropstva.

eta bila razbijena, delovi ete su se prebacili u Bosnu, gde su bili uključeni u 5 šumadiski bataljon I proletarske brigade. Tokom II ofanzive okupatora u estvovali su u borbama kod Han Pijeska i na Plo ama nad Vlasenieom i kod Pjenovca, gde su pretrpeli vrlo teške gubitke. Od 15 Slovenaca samo 3 nisu bila ranjena. Preostali drugovi povla ili su se sa I proletarskom brigadom iz neprijateljskog obru a preko Sarajevskog Polja i Igman Planine u pravcu Fo e. Posle marša preko Igman Planine neki drugovi umrli su zbog smrztina. U Fo i je bataljon bio reorganizovan. Drug Tito je li no posetio bataljon i interesovao se posebno za sudbinu Slovenaca i pristupio preostalim drugovima. Još istog dana primili su naredjenje da predju u sastav Prate e ete Vrhovnog štaba. Bilo ih je svega još 8 drugova.

Meseca jula 1942 g. svih 8 drugova otputovalo je natrag u Sloveniju sa prvim kuririma koji su iz Vrhovnog štaba išli u Glavni štab Slovenije. (Podatke dali drug Edvard Kardelj i Pavle Žavcer-Matjaz.)

¹ Objavljeno u >Slov. poro evalcu« br. 22 od 24 oktobra 1941 godine.

Sloven ci !

U znak našeg otpoj-a protiv fašisti kih ugnjeta a, u znak naše sloge i jedinstva sa drugim narodima Jugoslavije, u znak naše duboke solidarnosti sa herojskom borbom sovjetskih naroda — **29 oktobra, između 7 i 8 sati nave e, ni jedan Slovenac ne sme da bude na ulici, ni u javnom lokaluu, ni u pozorištu, ni u bioskopu. Svakog koji bi ovu odluku prekršio, slovena ki narod smatra e izdajnikom.**

Sloven ci !

29 oktobar ujedno treba da bude dan kada emo svoje oslobodila ke napore naro ito uve ati. **29 oktobra udvostru enim elanom moramo prikupljati i potpisivati Zajam slobode, pla ati narodni porez, prikupljati zimske potrebe za partizane, prikupljati dobrovoljce za partizane.** Slovenac! Slovenka! Dana 29 oktobra izvrši svoju narodnu dužnost! **Kaži svojim prijateljima i poznicima koji možda još nisu obavešteni koja je njihova dužnost 29 oktobra!**

Živela jedinstvena i borbena disciplina slovena kog naroda!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Osvobodilna fronta

BR. 57

**SAOPŠTENJE IZVRŠNOG ODBORA OSVOBODILNE FRONTE OD
30 OKTOBRA 1941 GOD. O PROSLAVI 29 OKTOBRA — DANA
OSLOBODJENJA SLOVENACA ISPOD JARMA
AUSTROUGARSKE¹**

SAOPŠTENJE IZVRŠNOG ODBORA OF

Slovena ki nacionalni praznik 29 oktobar 1941 god., u najtežem istoriskom vremenu za Slovence, prošao je veli anstveno, kao još nikada nijedan slovena ki praznik.

29 oktobar je pravi istoriski grani ni kamen u slovena koj politi koj istoriji.

Narod se zbio, snage su se oslobodile, sve se razvijalo u najvrš oj disciplini.

¹ Objavljeno u »Slov. poro evalcu« br. 23 od 1 novembra 1941 godine. 1941 godine.

as utanja i tišine izveden je bio u potpunosti.

Slovena ki ljudi, kao oelina, pokazali su da su sazreli i zaslužuju slobodu i politiku samostalnost.

Izvršni odbor Osvobodilne fronte je zahvalan svima koji su saradljivali, a poziva na zbijenost, jedinstvo i pojanirad, pouzdano oekuju i da e se uklju iti u Osvobodilnu frontu svi koji su dosad stajali postrani.

Ljubljana, 30 oktobra 1941 god.

IZVRŠNI ODBOR

BR. 58

»SLOVENSKI PORO EVALEC« OD 1 NOVEMBRA 1941 GOD. O PRAZNOVANJU 29 OKTOBRA U LJUBLJANI¹

PRAZNOVANJE 29 OKTOBRA²

Slovena ki narod je 29 oktobar veli astveno proslavio. U Ljubljani su visile velike nacionalne zastave na gradskoj ku i, železni koj direkciji, na Gradu, na crkvi Sv. Josipa, na crkvi u Trnovom, na remizi, ispred duvanske fabrike itd. Italijanski ugnjeta i divili su se spretnom tehni kom izvodjenju, koje je prevarilo njihov teror. Ulice su bile pune slovena kih i antifašisti kih zastava sa peterokrakom zvezdom, kao i poziva Izvršnog odbora OF, kojih je bilo rastureno oko 6 hiljada. Po zidovima je bilo puno, prepuno, znakova OF. Srednje škole odli no su se ponele. Svaki razred je znao da nadje svoj oblik proslave. Ponegde su izveli dvominutno utanje u deset sati i održali prigodne govore. Svugde po školama bili su natpisi i gomile letaka. Ljubljansko stanovništvo bilo je prožeto praznim i borbenim duhom. U sedam sati svugde je zavladała praznina i tišina, svi jatni lokali ostali su prazni. Kafana »Union« ispraznila se, ostalo je samo tri oveka.

U osam asova ulice su opet bile pune — OF je pokazala svoju snagu.

¹ »Slov. poro evalec« br. 23 od 1 novembra 1941 godine.

² Vidi dokumenta br. 56 i 57.

**PROGLAS IZVRŠNOG ODBORA OF POVODOM PRESELJAVANJA
SLOVENACA U POLJSKU I ŠLEZIJU¹**

SLOVENC!

Zlo ini naših tlačitelja dostižu svoj vrhunac.² Nema ki okupatori su odlučili da sistematski unište naš živalj u Štajerskoj i Gorenjskoj. Žene i decu nameravaju preseliti u Poljsku i Šleziju, muževe i mladiće mobilizirati i poslati na front. Italijanski okupatori pale slovenačka sela

Slovenci! Jedini spas od preseljavanja i od terora bestijalnih porobljivača jeste

oružani otpor.

Naša braćas i jugovi, koji se bore već u blizini Karlovca, pokazali su nam put.

¹ »Slov. poročevalec« br. 23 od 1-XI-1941 godine.

² Još pre napada na Jugoslaviju Nemci su u svojim imperijalističkim planovima predviđali iseljavanje Slovenaca. Sprovedenje tog zločina po planu je odmah po okupaciji. Detaljan plan iseljavanja izradjen je 4 juna u nemačkom predstavništvu u Zagrebu. Radi obezbeđenja Nemci su doveli u sektor koji je bio odredjen za iseljavanje, pored postojećih redovnih snaga, još tri policijska bataljona.

20-X je šef civilne nemačke uprave za Donju Štajersku dr Siegfried Cberreither »iz državnopolitičkih razloga« izdao naredbu o preseljavanju Slovenaca iz pograničnog pojasa, koji je obuhvatao teritoriju sreza Brezice, južno od Save, s opštinama: Boštanj, Bukva, Raka, Leskovec, Krško (južno od Save), Cerklje, Kotež i Velika Dolina. Severno od Save se iseljavaju političke opštine Dobova, Brezice, Kapela, Bizeljsko, Arčane, Sv. Petar i Globoko, izuzev nekoliko poreskih opština kod Laškog i Kozjeg. Iz sreza Trbovlje treba iseliti opštine Radeče, Št. Janž, St. Jurij pod Kumom, Dol i Polšnik. Ova naredba je izdata na osnovu Hitlerove odluke. Na tako ispražnjenom prostoru bi se naselili Kočevari, 600 godina stara nemačka naseobina u srezu Kočevje, koji je za vreme okupacije potpao pod Italiju. (Naredba Uberreithera je objavljena u »Verordnungs- und Amtsblatt für Untersteiermark« br. 48 od 25-X-1941 godine).

Da bi sprečio preseljavanje. Glavni štab je rešio da u tom sektoru koncentriše partizanske snage i podigne narod na opšti ustanak. U tom cilju je koncentrisao Prvi štajerski bataljion sa severne i južne Dolenjske s južne strane pojasa u kome su Nemci nameravali da vrše iseljavanje.

Tako su dobile naredjenje Glavnog štaba slovenačkih odreda da se prebace prema pojasu iseljavanja Mokronožka, Novomeštanska, Belokrajska i Borovnička, od kojih se trebao formirati Dolenjski bataljion koji bi okupljao nove ustaničke mase. (Vidi primedbe uz dokument br. 63 i 69).

SLOVENC!

Gde god budu hteli da nas preseljavaju, gde god budu hteli da izvode prema nama represalije, svuda im se

o d u p r i m o !

Ne budimo malodušni! Dosad smo svojim hrabrim otporom dokazali da smo sposobni za uspešnu borbu. Osvobodilna fronta slovena kog naroda e mobilizirati sve svoje sile **da pomogne svuda gde je potrebno i gde se pokaže otpor.**

PARTIZANI!

Vaša hrabra borba po Gorenjskoj i Štajerskoj je dosad sprečila nemačke planove uništavanja slovena kog stanovništva. Svi junaci ki poduhvataju na slovena u zemlji, okupiranoj od Italije, sprečavaju ili su dosada italijanske namere fašiziranja slovena kog naroda i teror, koje zahteva Rim. Ugroženi slovena ki životi, ugrožena slovena ka imovina — zahtevaju od vas nove, još hrabrije poduhvate. Samo vaša ofanzivna akcija može zagarantovati opstanak ugroženom slovena kom življu i uvrstiti ki mu celog slovena kog otpora.

ODREDI NARODNE ZAŠTITE!

Stupite odmah u akciju, im je to potrebno. Solidarno pritecite u pomoć susednim ugroženim selima i krajevima. Disciplinovano izvršujte naredjenje Štaba slovena kih partizanskih odreda kad god vas pozove!

SLOVENC! NEPOSREDNO UGROŽENIH KRAJEVA!

Odmah formirajte Narodnu zaštitu, ako to ve niste u inili. Naoružajte se svim što imate pri ruci. **Odmah** stupite u akciju i ne čekajte napad! Ofanziva je najbolja odbrana! Ne uništavajte **u o ajanju** svoje imanje, koje vam je potrebno za borbu (hrana, proizvodi, odelo, itd.), ve ga pošaljite na sigurna mesta, gde ete ga moći i upotrebljavati za vreme borbe! A što **ne možete** od neprijatelja spasiti, to bezuslovno uništite! Ništa ne sme pasti u ruke neprijatelju!

Slovenaci koji još niste neposredno ugroženi!

Vaša sveta narodna dužnost je da pojačate svoje oslobodilačke napore. Još više partizana! Još više zimskih namirnica za partizane! Još više priloga za Oslobodilački fond! Potpisujte **Zajam slobode!**³ Uplatajte Narodni porez!⁴

³ Vidi dok. br. 30, primedba 2, i dok. br. 41.

⁴ Vidi dok. br. 30, primedba 2, i dok. br. 39.

SVI SLOVENCII!

Vreme zahteva gvozdenu narodnu disciplinu i jedinstvenu akciju. Bezuslovno se pokoravajte odborima OF. U klici zagušite svaki razbija ki rad, svaku paniku, svaku dezorganizaciju.

Živela borba!

Živelo jedinstvo slovena kog naroda!

Živela narodna disciplina!

OSVOBODILNA FRONTA
SLOV. NARODA

BR. 60

**IZVESTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 1 NOVEMBRA
1941 GOD. O PALJEVINAMA ITALIJANSKE VOJSKE PRILIKOM
OFANZIVE NA PODRU JE KRIM-MOKREC-KUREŠ EK OD 6 DO
29 OKTOBRA 1941 GODINE¹**

ITALIJANSKI BANDITI PALE SLOVENA KA SELA²

No u izmedju 26 i 27 oktobra su Italijani zapalili privredne zgrade u selima Sap, Razdrto, Tlake i Vrh. Izgorela su 22 kozolca i 2 ku e. U Sapu je gorelo kod Martina, kod Kadunca, Gorenš aka, Lapra, Stan eka, Trontela, Kra mana, Marna, a u Razdrtom kod Per eka, ku a i kozolac, kod Gabera, i još jedan kozolac; ostalo je izgorelb u Tlakama i na Vrh.

Do paljenja je došlo ovako: Neki italijanski vojnik je ubio psa. Drugi vojnici su se uplašili i po eli besno pucati. Razvila se prava borba izmedju Italijana. Jedan je hteo baciti bombu, pa mu je otkinula ob3 ruke. Ljuti zbog tog skandala, Italijani su raširili vest da su ih napali partizani. U etiri sela su dovozili naftu do privrednih zgrada i zapalili ih. Sve to mogu posvedo iti stanovnici opštine Šmarje-Sap. Ali to ne smeta fašisti kim lazovima da drugde šire lažne i bezobrazne vesti da su partizani zapalili zgrade seljacima.

Sa svih strana dolaze vesti o mahnitanju Italijana. Premla uju i mu e naše mladi e, progone i siluju naše žene i devojke, krađu i plja kaju po selima, piene namirnice, usred Ljubljane ubijaju mirne

¹ »Slov. poro evalec« br. 23 od 1-XI-1941 godine.

² Ovaj izveštaj i dok. br. 53 su jedini sa uvani partizanski izvori o velikoj italijanskoj ofanzivi protiv partizana od 6 do 29-X-1941 god. na sektoru Krim-Mokrec-Kureš ek.

O toku ofazive govori dok. br. 184.

prolaznike. To je pravo lice fašisti kih varvara koje su dosad pod-
muklo krili, da bi u ovim sudbonosnim danima uspavali slovena ki
narod.

Tom zlo ina kom postupanju fašisti kih varvara moramo u initi
kraj. Svaka opština, svako selo, svaki varoški kraj mora pokupiti
sve za oružje sposobne Slovence u **Narodnu zaštitu!**

BR. 61

PROGRAM OSVOBODILNE FRONTE SLOVENA KOG NARODA¹

TEMELJNE TA KE² OSVOBODILNE FRONTE SLOVENA KOG
NARODA, PRIMLJENE NA H PLENARNOJ SEDNICI SNOO³
(IV PLENARNOJ SEDNICI VRHOVNOG PLENUMA OF)

1. Protiv okupatora treba vršiti nemilosrdnu oružanu akciju.
2. Ta akcija pretstavlja polaznu ta ku oslobodjenja i ujedi-
njenja svih Slovenaca.
3. Stoje i na stanovištu prirodne i sudbinske zajednice jugo-
slovenskih naroda, Osvobodilna fronta ne priznaje cepanja Jugoslavije
vije i svim silama radi na slozi i jedinstvu naroda Jugoslavije.
Ujedno teži povezanosti slovenskih naroda pod vo stvom velikog
ruskog naroda, na osnovu prava svakog naroda na samoopredeljenje.
4. Oslobodila kom akcijom i aktivizacijom slovena kih masa,
OF preina uje slovena ki narodni karakter. Slovena ke narodne ma-
se, koje se bore za svoja narodna i ove ja prava, stvaraju novi lik
aktivnog slovena kog oveka.
5. Sve grupe, koje sudeluju u OF, obavezale su se na lojalnost
u medjusobnim odnosima.
6. Posle narodnog oslobodjenja vlast na slovena koj teritoriji
preuze e Osvobodilna fronta slovena kog naroda kao Celina.

¹ Prvih 7 ta aka objavljeno je ii »Slov. poro evalcuc br. 24 od 8-XI-1941
godine. Ta ke 8 i 9 su prvi put objavljene u »Slov. poro evalcu« br. 1 od
6-1-1942 godine.

² Temeljne ta ke OF su iznikle iz borbe slovena kog naroda, iz revo-
lucionarnih zahteva i ciljeva ve formiranog pokreta, u daljoj borbi pret-
stavljaju osnovni politi ki narodnooslobodila ki i revolucionarni program
OF. Taj program je OF promenila na svom Prvom kongresu I-VII-1945
god. i primila prošireni i>rogram od 13 ta aka.

³ IV plenarna sednica Vrhovnog plenuma OF (ujedno i II sednica
SNOO) održana je 1-XI-1941 god. u Ljubljani, u Dermotovoj ulici br. 22.

7. Posle narodnog oslobodjenja, Osvobodilna fronta e uvesti dosljednu narodnu demokratiju. Sva pitanja koja prevazilaze okvir narodnog oslobodjenja rešava e se na dosledan narodnodemokratski na in.

S obzirom na slovena ke narodne potrebe i s obzirom na inje-
nicu što se približuje vreme našeg narodnog oslobodjenja, OF slove-
na kog naroda dodaje svojim temeljnim ta kama i slede e dve
ta ke:

8. U skladu sa sve anim izjavama Churchilla, Roosewelta i Sta-
ljina slovena ki narod e posle svog narodnog oslobodjenja, sam od-
lu ivati o unutrašnjem uredjenju Ujedinjene Slovenije i o svojim
spoljnim odnosima. OF e ovo elementarno pravo slovena kog naroda
sprovesti i braniti svim sredstvima.

9. Na slovena koj teritoriji Narodna vojska raste iz Slovena kih
narodnooslobodila kih partizanskih odreda i Narodne zaštite, u koje
se pozivaju svi svesni Slovenci.

Nova godina 1942

IZVRŠNI ODBOR OF
POLITI KI ODBOR OF
SNOO

**»SLOVENSKI PORO EVALEC« BR. 24 OD 8 NOVEMBRA 1941
OD. O HEROJSKOJ SMRTI MILANA MAJCENA I IVANA
MEVŽELJA, PARTIZANA MOKRONOŽKE ETE**

JUNA KA SMRT DVOJICE PARTIZANA

Zaslugom podlog izdajništva, gestapovci su ušli u trag dvojici partizana: Milanu MAJCENU,¹ kafedžiji i gostioni aru u šiški i Janku MAJCENU, i opkolili ih u nekoj ku i kod Št. Janža. U juna koj borbi do poslednjeg metka i do poslednjeg daha, hrabri partizani su ubili 3 i ranili 19 fašista. Desetorica od njih su bili teže ranjeni i dvojica su docnije podlegli.

Slava palim lanovima slovena ke narodne vojske!

¹ 7-VIII-1941 god. je iz italijanske kasarne Šentpeter u Ljubljani gde je bio zatvoren, pobegao Milan Majcen i stupio u Mokre ku. etu. U septembru su Milan Majcen, u svojstvu komandira, i Jože Nose-Špan, u svojstvu komesara novoformirane Mokronožke ete otišli sa 7 ljudi u dolinu Mime sa zadatkom da se povežu s partiskom organizacijom i organizacijom OF toga sektora, mobilišu nove borce i po nu sa izvodjenjem akcija. eta jti izvodila akcije do sredine oktobra, kad se razdvojila. Milan Majcen je sa 5 drugova krenuo prema Št Janžu da bi dobio nove partizane. Kod Tržiš a su ga zajedno s Janezom Mevželjem-Jan em (a ne Jankom Majcenom — kako tvrdi SP), u seocu Murence, 28-X-1941 god. napali nema ki grani ari. Borba je trajala od 16h do 10h pre podne idu eg dana, za koje su se vreme oba herojska borca uspešno branili. Borbu je okon ala tek eta rezervnog poliaiskog bataljona.

Ostali deo Mokronožke ete nije išao s njima. Kad su se dolensjske ete koncentrisale za napad na Bu ku (vidi dok. i prim. 59 i 63), je i taj deo Mokronožke ete došao na zbornu mesto na Otavnik kod Bu ke i pridružio se ostalim partizanima, namenjenim za napad na Bu ku. Za tu akciju su mobilisali i Narodnu zaštitu.

Posle napada na Bu ku priklju io im se ostatak Novomeštanske ete i onda se cela grupa vratila put Mokronoga, gde su se lanovi NZ vratili ku ama, a u grupu su ušli borci Kamni kog bataljona, koji su došli iz nema kog dela Slovenije. Svi oni ine Mokronožku etu koju je Franc Rozman uklju io u Drugi štajerski bataljon. Bataljon je 15-XII formiran na Kremenjeku (vidi dok. 79). (Podatke dali J. Jare i Sandi Majcen.)

SAOPŠTENJE GLAVNOG ŠTABA SLOVENA KIH PARTIZANSKIH ODREDA O NAPADU NA NEMACKU POSADU U BUCKOJ I NAZARJU¹

KOMUNIKE ŠTABA SLOVENA KIH PARTIZANSKIH ODREDA

No u izmedju 2 i 3 novembra slovena ki partizani su napali nema ku posadu u Bu koj² na teritoriji odredjenoj za iseljavanje. Nemci su imali teške gubitke i prema prvim podacima je izginuo ve i deo bu ke posade. Zgrada posade je jako ošte ena ru nim bombama. Medju ugroženim slovena kim stanovništvom akcija je jako odjeknula.

¹ »Slov. poro evalecc br. 24 od 8-XI-1941 godine.

² Vidi primedbu br. 2 uz dokumenat br. 59.

Glavni štab nameravao je da koncentracijom partizanskih snaga podigne na ustanak stanovništvo tih krajeva, koje su Nemci ve otpo eli da iseljavaju, i na taj na in onemogu i sprovedjenje planova okupatora. Grupa od 31 partizana, pod vodjstvom Mihe Marinka i Alesa Beblera. otpo ela je sa izvodjenjem akcija. Prva akcija bila je demonstrativni napad na Bu ku, gde se nalazio okupatorski garnizon i zatvor. Partizani su se pomakli preko Vinjeg Vrha i Škocijana u Bu ku i jedan sat napadali garnizon. Okupator je imao nešto žrtava, a partizani jednog mrtvog i 2 lakše ranjena. Nemci su na napad brzo reagovali i zajedno sa Italijanima pro iš avali ceo teren. Posle napada se partizanska grupa povukla na italijansku okupiranu teritoriju. A kada se kod Tel a htela vratiti u pojas iseljavanja, utvrdila je da su Nemci i Italijani sa velikim snagama zatvorili granicu. Zbog toga su krenuli ka Okrogama poviše Št. Ruperta. gde su ponovno prekora ili granicu. Nemci i Italijani su celo vreme išli tragom za grupom. Pod vodstvom Mihe Marinka grupa je spretno manevrisala u prostoru Morav e—Litija—Kum—Št. Rupert. Na Moravškoj Gori su ih Italijani napali. U borbi je pao Maks Henigman. Grupa je zatim krenula u šume po^še Št. Ruperta, gde im se priklju io deo Rašiške ete. Za celo vreme pokreta, koji je trajao 10 dana. grupa je takodje vršila politiki rad. Gornji dogadjaji snažno su odjeknuli kod stanovništva, koje u prole e 1942 god. u masama stupa u partizane. (Podaoi Mihe Marinka. usmeni izvor).

Belokrajinsku etu su inile tri grupe: prva je logorovala izmedju Tance Gore i Dragatuša pod rukovodstvom Antona Sušterši a-Tineta /Seleznika, druga je bila Metli ka kod Metlike, a tre a Semi ka grupa kod Semi a koju je vodio Jože Mihel i . Organizator svih ovih grupa bio je partiski radnik šušterši . Grupe su se skupile prilikom pokreta prema Bu koj.

Deo Belokrajinske ete (kom. Lojze Fabjan, komesar Jože Mihel i) je 29-X otišao sa belokrajinskih padina Ko evskog Roga, prema Šmajerti i to: preko Stražnog Vrha i Smuka iznad Semi a (k. 547), gde mu se priklju ila druga grupa, sastavljena od partizana iz Semi a, Gradaca i Metlike, tako da je cela eta brojila 29 drugova. Pošla je dalje, preko Gornjih Laza i Radohe, na Pristavu kod Podgrada (2-XI), a otuda, pored Teške vode i Velikog Oreheka, do Oto eca na Krki. Tu se eta odlu ila

Kod Ilirske Bistrice³ je zbog sabotaže iskočio iz šina voz sa nemačkim pilotima, koji su se vraćali sa odmora na Istočni front. Poginulo je 70, a ranjeno 200 pilota.

27. oktobra je partizanska grupa napala Nazarje⁴ u Gornjoj Savinjskoj dolini. Nemci su poslali pomoć, i grupa se morala boriti protiv 20 puta nadmoćnijeg neprijatelja. U borbi je poginulo 19 Nemaca. Naši nisu imali gubitaka.

za povratak, usled velikog snega i nemogućnosti prelaska preko Krke. Italijani su ih gonili i noć u 2/3. novembra u Gorenjim Lazem, opkolili ih i napali. Tako su jedinice 24. puka divizije »Isonzo« skoro potpuno uništile celu Belokrajsku etnu: poginulo je 17 partizana, a komesar Jože Mihel i je bio zarobljen i na vojnom sudu u Ljubljani 12-XII osuđen na smrt i streljan na Pribišju. etna se herojski borila. (Podatke dali J. Jare i Ivo Pirkovi.)

O osnivanju Novomeštanske etne vidi primedbu br. 2 uz dok. br. 130.

³ Akciju je izvršila Pivanska etna 28. oktobra 1941. god. kot s. Kilove.

Narodnooslobodilački pokret u Slovena kom Primorju po etno je ve 1941. godine. Po nalogu CK KPS meseca jula i avgusta otišli su na rad u Trst Oskar i Leo Kovačič, a u Goricu A. Velušek-Tomaš. Pored tih, koji su radili u pokrajinskom okviru, Partija je poslala na Primorje takodje druge aktiviste. Oni su svi uspostavili vezu sa članovima Partije u Primorskoj, Slovencima i Italijanima, i sa njima po etno stvarati organizacije Osvobodilne fronte. U toku 1941. god. ve su nastale prve organizacije OF na Krasu, u Vipavskoj Dolini, Tolminskom i Baškoj Grapi. Njihov rad je otežavao pritisak fašista i pomanjkanje iskusnih kadrova.

Krajem avgusta 1941. god. iz partizanskog logora na Mokrecu došla je u Primorje prva partizanska etna, sastavljena iz Primoraca, proteranih u Jugoslaviju, koja je imala 7 ljudi. Držala se u Brkinima, a »voju« akciju proširila je na Pivku, Kras i Vipavsku Dolinu. Razvila je agitacionu delatnost za OF i narodnooslobodilačke partizanske odrede. Komandant Pivanske etne bio je Ervin Dolgan, a politički komesar Milko Puntar. Pivanskoj etni se je novembra pridružio prvi borac-meštan, Anton Ferjan i iz Gradišča koji se od maja 1941. god. krio pred Italijanima u blizini svoga doma u dolini Braniče.

Komunisti iz sreza Ilirska Bistrica avgusta 1941. god., još pre povezivanja sa Ljubljanom, dobili su vezu sa partiskom organizacijom na Rijeci. Sa njom su saradjivali i posle nego što su uspostavili vezu sa partiskim radnicima koje je poslao CK KPS, i sa Pivanskom etnom, koja je oktobra došla u njihovu blizinu. Isto tako saradjivali su sa hrvatskom partizanskom etnom iz Kastva, koja je oktobra 1941. god. logorovala oko Klane. Pored Pivanske etne, na Krasu je takodje nastala omladinska sabotažna grupa pod vodstvom Antona Šibelja-Stjenke. (Podatke su dali Ervin Dolgan, Anton Dolgan i dr. Ivo Juvan.)

⁴ Akcija je bila 22-X uveče. Partizani su zaplenili 70 pari cipela. Akciju je izveo Prvi štajerski bataljon.

PROGLAS CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTI KE PARTIJE
SLOVENIJE NEMACKDI VOJNICIMA OD 9 NOVEMBRA 1941
GODINE¹

NEMA KI VOJNICI!

Vi ste živali u nadi da e se rat brzo svršiti, i da ete se mo i vratiti svojim ku ama, što vam je ve toliko puta bilo obe ano. I, pošto ovaj besmisleni rat traje ve više od godinu i po, i pošto su na stotine hiljada vaših drugova na frontovima i u pozadini, zatim na hiljade žena i dece, izgubili svoje živote ili postali bogalji, Hitler baca opet nema ku armiju u jedan novi plja kaški pohod, u najteži i najkrvaviji rat koji se može zamisliti, i to bez ikakvog izgleda na uspeh, u rat protiv najve e i najbolje naoružane armije sveta, protiv armije radnika i seljaka. Vi ete dalje morati liti krv i vašim patnjama, kao i patnjama vaših žena i vaše dece, ne e biti kraja, ve naprotiv one e se neizmerno pove ati.

Novi plja kaški pohod, koji je sad po eo, ne samo što je najkrvaviji i što ima najmanje izgleda na uspeh od svih pohoda koje je Hitler do sada preduzeo, ve je to ujedno i najve i zlo in, koji je ikada u injen.

Sovjetski Savez je bio — a to je i sada — dosljedno mirolubiv i protiv rata. Sovjetski Savez—zemlja gde 150 narodnosti zajedno žive u miru i radu — jeste uzor — država budu e sloge medju narodima. Bratstvo sovjetskih naroda mogu e je, jer u Sovjetskom Savezu nema kapitalista ni velikih posednika. To je zemlja, gde su na vlasti radnici i seljaci, to je zemlja gde se trudbenici, pod vo stvom boljševi ke partije na ijem elu se nalazi vodja naroda, mudri Staljin, svoju zemlju uredili prema svojim interesima, to je zemlja blagostanja, zemlja socijalizma.

I ovu zemlju su napali bez ikakvog razloga fašisti ki razbojnici. Nema ki financiski magnati, iji je vodja izbezumljeni Hitler, hteli bi ovu zemlju da unište a njene radnike i seljake da stave opet pod kapitalisti ki jaram i da ih nacionalno porobe.

Ovaj zlo ina ki poduhvat Hitlerove bande mora pretrpeti neuspeh. Hitler mora da doživi svoj poraz. Takodjer i vi, nema ki vojnici, morate nastojati da Crvena armija, vaš i naš najbolji saveznik, zadobije pobedu. Vi morate shvatiti da e pobeda Crvene armije biti i vaša pobeda, pošto e pobeda Crvene armije biti pobeda svih trudbenika sveta. Pobeda Crvene armije zna i e slobodan put za

¹ Original u arhivi Narodne i Univerzitetske biblioteke u Ljubljani.

stvaranje mira i sporazuma medju narodima, za stvaranje jednog novog sveta, sveta trudbenika.

Nema ki vojnici! Sinovi nema kog radnog naroda! Nemojte se boriti protiv vaše braće — crvenoarmejaca! Ne dajte da vas šalju na sovjetski front. Prebegavajte na stranu Crvene armije. Upotrebite vaše oružje protiv vaših stvarnih neprijatelja, protiv razbojnikih fašistih banditskih vodja. Ne dajte da se vaše oružje upotrebi protiv naroda koje je podjarmio nema ki imperijalizam! Upotrebite vaše oružje protiv vaših i njihovih smrtnih neprijatelja, protiv fašistih dželata trudbenika svih zemalja, protiv dželata podjarmljenih naroda!

To je put ka vašem sopstvenom oslobodjenju, to je put ka miru.

Ne dižite ruke na Sovjetski Savez!

Ne dižite ruke na zemlju radnika i seljaka!

Dole imperijalisti ki rat!

Dole Hitler i njegova razbojnička banda!

Dole fašizam!

Živelo bratstvo i jedinstvo svih naroda!

Živela pobjeda Crvene armije!

Živeo Staljin, vodja naroda koji se bore za slobodu!

9-XI-1941 god.

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE

BR. 65

»OSVOBODILNA FRONTA« O REZULTATIMA KOJE JE OSTIGLA ZA 6 MESECI OD SVOGA OSNIVANJA¹

POLA GODINE OSVOBODILNE FRONTE

Proteklo je dobrih 6 meseci otkad smo postavili temelje Oslobođilnoj fronti slovenačkog naroda.

Osnovni sastanak je održan u teškom trenutku,² u trenutku potpunog vojnog, političkog i moralnog sloma naše prošlosti. To je bilo neposredno posle raskomadavanja Jugoslavije. Slovenački narod se nalazio pod strašnim utiskom poraza i izdajstva. Zavladao je neverovanje u vlastite snage. Ljudi koji su vodili zvanu politiku

¹ »Oslobodilna fronta« je bila centralni organ Izvršnog odbora Oslobođilne fronte. Bavio se političkim pitanjima narodnooslobodilačkog pokreta. Štampao se u ilegalnim štamparijama u Ljubljani. Izdanak je uzet iz br. 1 od sredine novembra 1941. godine.

² Vidi dokument br. 1 i 3.

tiku razgoltili su se kao izdajnici i kapitulanti. Podlo i bez mrvice nacionalne i ove je asti tiskali su se pred vratima neprijatelja svoga roda. Usudili su se u ime slovena kog naroda — klanjati majci Italiji i priznati okupaciju. Ju erašnji profesionalni narodnjaci — jugoslovenski i slovena ki orijentisani — pljunili su nia svoje svetinje i ideale. U narod je prodirala tudjinska demagogija. Mnogi intelektualac je izgubio veru u ve no zdrave narodne sile svoje domovine i bedno jadikovao o — ponovnoj izolaciji slovena ke inteligencije od slovena kog naroda.

Po Ljubljani su lepršale hitlerovske zastave...

Ljubljanske devojke su se po ele osmehivati italijanskim fašisti kim skita ima...

Uprkos toj teškoj atmosferi, osniva ki sastanak OF, na kome su u estvovah delegati KPS, borbeni rodoljubi iz oba tradicionalna slovena ka politi ka tabora i strana ki neopredeljeni kulturni radnici — izvršio je ta nu analizu položaja, ugledao jasno perspektive i izveo ta ne zaklju ke.

Slede ih pet konstatacija osniva kog sastanka postalo je temelj itavog daljeg rada Osvobodilne fronte:

1. Uspeši demagogije tudjina su isklju ivo **trenutni**, na vidiku je svenarodni masovni pokret.
2. Slovena ki narod e osloboditi njegove **narodne** snage.
3. Ljudi i krugovi, odgovorni za poraz i porobljavanje, posta e oslonac tudjinskih tla itelja.
4. Sovjetski Savez je nada i uzdanica slovena kog narodnog oslobodila kog pokreta.
5. Rad treba po eti odmah.

Rad je po et. Prvi njegov period, period izmedju sloma Jugoslavije i napada fašisti ke Nema ke na Sovjetski Savez, bio je period raš iš avanja pojmova, podizanja pogažene narodne svesti, okupljanja borbenog jezgra OF, organizacione, pa i vojne, pripreme za drugi period.

Drugi period je period masovnog poleta OF, period neposredne akcije i borbe.

Junaštvo sovjetskih armija je podiglo duh slovena kih masa. Pravilni organizacioni, akcioni i politi ki pravac vodjstva OF je slovena ke mase zbio u borbenu **celinu**. Svenarodni, masovni pokret, koji je predvidjao osniva ki sastanak OF — naime, pokret porobljenih Slovenaca za oslobodjenje i ujedinjenje — postao je **injenica**, ovaplo ena u Osvobodilnoj fronti slovena kog naroda. Vrhovni plenum OF se opravdano i u skladu sa narodnim potrebama konstituisao u SNOO. Slovena ki narod je dobio svoje **masovno** priznato narodno rukovodstvo koje bazira na **masovnom** narodnom pokretu i na narodnom **jedinstvu**.

OSVOBODILNA FRONTA

OSREDNJI ORGAN OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA

Leto I Št. 1

Sredi novembra

Cena 1 L 30 pf

Pol leta Osvobodilne fronte

Mislilo je dobrih šest mesecev, kar smo potekali temeljno Osvobodilni fronti slovenskega naroda.

Ustanovni sestanek se je vrtil v hude dni, v času popotnega vožnjaka, političnega in moralnega zloma naše preteklosti. Bilo je to neposredno po razkrojanju Jugoslavije. Slovenski narod je bil pod strahovitim pritiskom in izločenostjo. Neveza v lastne sile je zavaljala. Ljudje, ki so vodili uradno politiko, so se razvalili kot izdelani in konstantni. Podle in brez trobice narodne in slovenske časti se so spustili pred vrati sovražnikov svojega rodnin. V ime slovenskega naroda — so se držali klanjati — materji ljubljeni — in priznali okupacijo. Vstajalski poklici — osrednjaki — slovenske in — jugoslovanske — namerjeni — so pijanili na svoje svetle in ideale. Med narodom nam je prevladala tujeva demagogija. Maršalka intelektualce je izgubila vero v vedno strahovito ljudske moči svoje domovine in tihe vno tožilo o — ponovni izolaciji slovenske inteligence od slovenskega ljudstva.

Po Ljubljani so pispolate Hitlerjevsko zastavo...

Ljubljanska dekleta so se prišla nametnati italijanskim kaktiziranim botanikom...

Kljuba temu tožarstvu valjalo je ustanovni sestanek OF, ki so se ga udeležili delegati KPS, borbeni redoljenci in osebni tradicionalni slovenskih političnih laborov in strankarsko neodredeljeni kulturni delavci — izvršili točno analizo položaja, togelali jasno perspektivo in napravili točno akcijo.

Naslednjih pet mesecov je nastanovnega sestanka je postalo temelj vsa naša delovna dela Osvobodilne fronte:

TEMELJNE TOČKE OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA sprejete na 11. plenarni seji SNOO (VIII. plenarna seja Vrhovnega plenuma OF)

1. Proti okupatorjem je treba vršiti neizprosno oboroženo akcijo.
2. Ta akcija predstavlja ishodišče za osvoboditev in združitve vseh Slovencev.
3. Stojeti na sfilu naravne in usodne skupnosti jugoslovanskih narodov ne priznava Osvobodilna fronta raskosanja Jugoslavije in deluje z vsemi silami za slovo in enotnost njenih narodov. Hkrati stremi k povezavi slovenskih narodov pod vodstvom velikega ruskega naroda na temelju pravice slebernega naroda do samozločbe.
4. Z osvobodilno akcijo in aktivizacijo slovenskih množic preoblikuje OF slovenski narodni značaj. Slovenske ljudske množice, ki se borijo za svoje narodne in slovenske pravice, ustvarjajo nov lik aktivnega slovenstva.
5. Vse skupine, ki sodelujejo v OF, so se obvezale, da bodo lojalne v medsebojnih odnosih.
6. Po narodni osvoboditvi prevzame na slovenskem ozemlju oblast Osvobodilna fronta slovenskega naroda kot celota.
7. Po narodni osvoboditvi uvede Osvobodilna fronta dosledno ljudsko demokracijo. Vsa vprašanja, ki presegajo okvir narodne osvoboditve, se bodo reševala na dosledno ljudski demokratični način.

Ena smer vodstva OF pa je slovenske množice strniti v borbeno snoto. Vse narodno, etnično, versko, ki ga je napovedal ustanovni sestanek OF — namreč gibanje zaslužnih Slovencev za osvoboditev in združitve — je postalo dejstvo, uteljeno v Osvobodilni fronti slovenskega naroda. Vrhovni plenum OF se je usklajeno in usotrajeno narodni potroci konstituiral v SNOO. Slovenski narod je dobil svoje množično politično narodno vodstvo, ki temelji na množičnem samoodnem gi-

skrajno tradicijo — vprašanje skupnosti jugoslovanskih narodov. Postavila ga je na aksijskem temelju, ki se pravi na temelju slovske in slovske borbe narodov Jugoslavije proti njihovim skupnim sovražnikom. Maršalko, ki se je akcije pešali v jugoslovanski frazih, so namo ne razume, da so nekdanje konceptije delovne popala, praktični in moralni zlom, da pa iz oborožene borbe jugoslovanskih narodov pognala nova, ljudska, s skupnimi štravci, s skupno brastico izvirje povezana konceptija narodna skupnosti jugoslovanskih narodov.

Fotokopija prve stranice centralnega organa Osvobodilne fronte »Osvobodilna fronta« sa po etkom dokumenata br. 61 i 65

Osvobodilna fronta se odmah u početku izjasnila za akciju protiv ugnjetavanja našeg naroda. Geslo sveslovenskog kongresa u Moskvi — »krv za krv, glavu za glavu« — postalo je i njeno geslo! Žilavim radom i u neprestanoj borbi sa kapitulantima, udarila je, doduše, temelje našoj narodnoj vojsci — organizovala je slovenačke partizanske odrede i u daljem razvoju vojne akcije prešla na osnivanje masovne Narodne zaštite. Ono čega nije bilo u istoriji slovenačkog naroda od borbe s Turcima i seljačkih buna — to je izvela OF: slovenački narod se po prvi put oružanom pesnicom boriti za svoju slobodu. Time je OF duboko posegnula i u slovenački narodni karakter. Stvorila je novi tip slovenačkog borca i političara. Formirala je novi tip slovenačke masovne borbe. OF je postala izraz novog aktivnog slovenačkog duha, duha koji je živa suprotnost tradicionalnom slugeranjstvu i živa garancija buduće slobode.

Takav je drugi rezultat bilansa koji izvodimo posle šest meseci.

U životu suprotnosti sa žalosnom i štetnom tradicijom, Osvobodilna fronta je na novi način postavila pitanje zajednice jugoslovenskih naroda. Postavila ga je na temelju akcije, to znači na temelju složne i jedinstvene borbe naroda Jugoslavije protiv njihovih zakletih neprijatelja. Mnogi koji se nekada razbacivao »jugoslovenskim« frazama, još ni danas ne shvata da su nekadašnje koncepcije doživle potpuni praktični i moralni slom i da iz oružane borbe jugoslovenskih naroda nije nova, narodna, zajednički žrtvama, zajednički bratskom krvlju povezana koncepcija narodne zajednice jugoslovenskih naroda.

Takav je treći rezultat bilansa koji izvodimo posle šest meseci.

OF je prvi put u istoriji slovenačkog naroda na realan način postavila pitanje sloge i jedinstva slovenskih naroda. To joj je omogućilo njena elementarna konstatacija koju je izrekao već njen osnivački sastanak, naime saznanje da je Sovjetski Savez nada i uzdanica slovenačkog naroda, da od sudbine SS zavisi i naša slovenačka sudbina. Ideja sveslovenskog jedinstva je postala slovenačka masovna ideja.

To je četvrti rezultat bilansa.

Danas je OF masovno usidrena. Ko protiv nje radi ovako ili onako, već se našao, odnosno neće se naći pre ili posle, na nesumnjivim pozicijama naših narodnih neprijatelja. Ali više neće moći pomeriti prirodni istorijski tok. Garancija za to je duboki narodni karakter OF. Naime, OF je zato svenarodni pokret, što je ona svenarodni pokret slovenačkih masa.

Takav je peti rezultat bilansa koji izvodimo posle šest meseci.

BK. 66

LANAK »OSVOBODILNE FRONTE« OD NOVEMBRA 1941 GOD.
O NUŽNOSTI ORUŽANE BORBE ZA SAMOSTALNOST SLOV-
ENA KOG NARODA I PREOBRAŽAJ SLOVENA KOG OVEKA¹

JEDINI PUT

Naj eš i prigovori protiv Osvobodilne fronte javljaju se u dva tipi na oblika. Jedni kažu: svako neprijateljsko nastupanje protiv okupatora nepravilno je, jer nije u duhu slovena ke tradicije. Drugi kažu više sakriveno i prepredenije: svaki borbeni nastup protiv okupatora danas se ne isplati, nama se isplati jedino ekati na poslednji i presudni znak, kad bude pobjeda ve osigurana, jer e ina e pasti suviše slovena kih žrtava.

Ovi prigovori pojavili su se tada kad je po eo prirodan otpor protiv prvog talasa progonjenja slovena kog življa u Štajerskoj i Gorenjskoj. Ovi prigovori automatski su se pojavljivali uz prve znake partizanskog pokreta; automatski su se pojavljivali kad je italijanska soldateska gramzljivo nasrnula na slovena ka sela i domove i kad se digao nov automatski otpor protiv nacionalne, polne i opšte ljudske demoralizacije koju je ona unosila na njih; ovi prigovori po eli se dizati ak danas kad je istovremeno po elo najokrutnije preseljavanje Slovenaca od Trbovlja do Brežica od strane gestapovaca, i paljenje slovena kih selja kih domova od strane fašista.

Što je vidljivija volja okupatora da nas uspavaju ili ak istrebe, to glasniji su oni koji kažu: Nemojmo se buniti, pri ekajmo mirno do kraja, tada emo bez žrtava stupiti u potpunu nacionalnu slobodu.

Takva nesavesna klepetala toware sebi na dušu tri teška prestupka. Prvo, zavode ljude na mišljenje da e njihovo pasivno držanje o uvati slovena ki narod od krvnih i materijalnih žrtava. Drugo, stvaraju izgled da je takvo držanje izraz slovena ke narodne 'svesti i opšteljudskog morala. Tre e, oni svesno spre avaju stvaranje revolucionarne atmosfere koja je jedini opravdani izraz slovena ke narodne svesti.

Istina je, naime, u tome da su Nemcd i Italijani osudili slovena ki narod na smrt i da ovu odluku stvarno izvršavaju, postepeno tako jasno i odluno, da bi bio mahnit svako medju nama kome ova injenica ne bi otvorila o i i koga ne bi podigla na noge, u stav samoodbrane. Prividna razlika izmedju nema kih i italijanskih postupaka ne treba nikog da buni, jer su Italijani spremni da u toku

¹ Objavljeno u »Osvobodilnoj fronti« br. 1. sredinom novembra 1941 godine.

ove zime izvedu potpunu fašizaciju Ljubljanske pokrajine i da nam na lep na in slome ki mu.

Mi Slovenci smo, zna i, stavljeni pred alternativu: ili život ili smrt. Hi ustati protiv nema kog varvarstva i italijanskog licemerstva ili se uljuljati u smrtni san i dobrovoljno predati dželat u ruke. Tre eg izlaza nema. Nikada slovena ka ruka nije pisala sudbonosnijih re enica: stvarno odlu ujemo o svome opstanku i, ujedno s njim, o novom ljudskom sadržaju Slovenaca.

Danas stojimo pred jednom jedinom pozitivnom zada om: kako slovena ko narodno oslobodjenje postaviti odmah na temelj brze moralne i vojni ke mobilizacije i stvarne moralne i vojni ke borbe. Karakter današnjeg politi kog i vojnog razvoja, traži da se politika slovena kog naroda izgradjuje na revolucionarnim snagama naroda, koje se danas prvi put bude u obliku slovena ke narodne svesti. Narodni neprijatelj spolja i iznutra danas nas upravo tera na taj put. Slovenci e se spasiti ako ne budu ekali kralja Matjaža ve se pretvorili u borce i stvaraoce.

Istorisku priliku koju nam pruža današnje iskustvo moramo upotrebiti još za jedan drugi, zna ajan in. Ne radi se samo o formalnom nacionalnom oslobodjenju ispod kletog narodnog tiranina, ve o potpunom narodnom oslobodjenju koje treba da nam donese i unutrašnju slobodu i da stvori pravilnu svest o životnoj samostalnosti. Za nas Slovence jedno je od najvažnijih pitanja: ili nam je karakter pasivnosti bitan, ili smo zaista životno neaktivni ili je ovo neispravljiva posledica stogodišnje anonimnosti i odanosti raznim gospodarima? Prirodno je da se pitamo danas, kao što se je upitao Masarik povodom Ceha u Prvom svetskom ratu: ili emo se samo braniti, i ništa više, kada nas drugi preko mere ugnjetavaju, ili emo pak, znati da radimo iz vlastite volje i razbora, aktivno, iz unutarne odluke; jednom re ju, da li emo znati da budemo gospodari svoje sudbine?

Istinoljubivi narodni vaspita i mišljenja su da emo mi Slovenci biti samo nazovi narod sve dotle dok ne budemo dokazali svoju volju za narodnu i politi ku samostalnost. Ovo je utvrđena injenica, koju treba da uzima u obzir svaki Slovenac. Danas imamo tu mogu nost da oborimo sve teorije o slovena koj pasivnosti i sentimentalnosti i da aktivnoš u damo dokaz da smo mi i u politi kom pogledu stvarala ki narod. U ovom ratu oslobodjenje nacije nije više na ramenima kakvog dosadašnjeg politi kog rukovodstva u zemlji ili u emigraciji, ve na revolucionarno ustalasanim narodnim masama koje treba da izvojshte oslobodjenje stvarno, žrtvama, krvlju i patnjom. Ali ne emo danas da primimo slovena ku slobodu iz ruku tudjeg darodavca, ve iz ruku probudjenog naroda. Slovena ki narod dobi e priznanje od samog sebe i od nikog drugog. Zna emo ceniti samo ono što budemo znali sami sebi izvojštiti.

U tom smislu, moramo baš danas da postanemo stvarno narod političar tj. narod koji sam odlučuje. Narodno oslobodjenje se, zna i, mora izvršiti kao samosvesno istupanje u istoriji, kao potvrđenje samog sebe, što danas još nemamo. Takva aktivnost je konačno i odlučujuće preinačiva slovenački karakter.

BR. 67

PISMO VRHOVNOG ŠTABA NARODNOOSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE IZVRŠNOM ODBORU OSVOBODILNE FRONTE SLOVENA KOG NARODA OD 17 NOVEMBRA 1941 GOD. O IZDAJSTVU DRAŽE MIHAILOVI A¹

VRHOVNI ŠTAB
NARODNOOSLOBODILACKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE

Položaj, 17 novembra 1941 god.

Br. Služ.

IZVRŠNOM ODBORU OSVOBODILNE FRONTE
SLOVENA KOG NARODA

Dragi drugovi! S obzirom na sadašnje događaje u Srbiji, gde je došlo do oružanog sukoba između partizanskih odreda i etničkih odreda Draže Mihailovića, smatramo potrebnim da vam kao političkom predstavništvu slovenačkog naroda saopštimo sledeće:

1. Predstavnici našeg štaba su imali nekoliko konferencija sa pukovnikom Dražom Mihailovićem, koje su se svršile zaključenjem privremenih sporazuma. Od početka oktobra Draža Mihailović je odbijao svaku vojnu akciju sa obrazloženjem da je za takvu akciju još prerano. Uprkos toga je naš štab zaključio sa štabom Draže Mihailovića sporazum, kojim se obe strane obavezuju da lojalno pomažu jedna drugu iako etnički odredi još ne bi stupili u vojnu akciju. U međuvremenu su partizani oslobodili od okupatorskih trupa široku teritoriju od bosanske granice — a od bosanske granice prema Sarajevu teritoriju su oslobodili bosanski partizani (do i skoro do predgrađa Beograda). U skladu sa postignutim sporazumom s Dražom Mihailovićem su naši partizanski štabovi dozvoljavali etničkim organizacijama da na slobodnoj teritoriji razvijaju svoju delatnost, da mobilišu i naoružavaju pristalice etnika, pa čak i to da paralelno s našim štabovima organizuju i svoje štabove sa istim

¹ Dokumentat je objavljen u »Slov. poročevalcu« br. 29 od 9-XII-1941 godina

pravima, etni ki odredi su prvi put stupili u vojnu akciju protiv okupatora na dva mesta po etkom oktobra i to na izri iti poziv našeg štaba.

2. U vezi s poja anom akcijom okupatora protiv naoružanih oslobodila kih odreda srpskog naroda, u vezi s »kaznenim ekspedicijama«, koje su strahovito pustošile po severnoj Srbiji, naš štab je predlagao štabu Draže Mihailovi a da se formira zajedni ki operativni štab, i ujedno da se formira civilna vlast, koja bi na oslobođenoj teritoriji preduzela sve potrebne mere za normalizaciju života. Razume se, mi smo predlagali da se ta civilna vlast uspostavi na demokratski na in, slobodnim izborima, i da u organe te vlasti (»narodno-oslobodila ke odbore«) do u pošteni ljudi iz svih političkih grupa. Draža Mihailovd je oba ta predloga odbio sa motivacijom da zajedni ki operativni štab nije potreban, a u pogledu civilne vlasti, da treba uspostaviti stare — od raznih protivnarodnih režima postavljene — opštinske uprave i žandarmerijske posade, koje su sve do poslednjeg dana služile okupatorima i u ijim je redovima baš peta kolona imala najja e pozicije. Bez obzira na odbijanje ta dva glavna predloga našeg štaba, ipak je na toj konferenciji postignut kompromisni sporazum koji je ponovo uredio odnose izmedju etničkih i partizanskih odreda*. Za ilustraciju naše dobre volje u tome pogledu, navodimo da je naš štab odmah drugog dana posle potpisivanja sporazuma s Dražom Mihailovi em poslao njegovom štabu 500 pušaka i 40.000 metaka iz fabrike pušaka i municije koju su partizanski odredi oteli iz ruku okupatora.

3. Ah jedva nekoliko dana posle toga sporazuma po eli su pojedini etni ki oficiri i komande otvoreno neprijateljski nastupati protiv partizanskih odreda. U Požegi su u vozu uhapsili komandanta I šumadiskog partizanskog odreda, Milana Blagojevi a, koji je imao sve potrebne dokumente; etni ki oficiri u Požegi, koji stoje pod komandom Draže Mihailovi a (Požegu su oslobodili partizani, aii su je ustupili Draži Mihailovi u za centar njegovog štaba, ubili su druga Blagojevi a posle strahovitog mu enja. Protiv takvog zlo ina je naš štab uložio protest, ali iz toga nije hteo praviti povod za bratoubila ki rat. Ali drugog dana posle toga zlo ina neka etni ka banda je zaustavila automobil s municijom, namenjenom za front kod Valjeva, ubila šofera i partizana pratioca, automobil uništila. Istovremeno su oficiri Draže Mihailovi a u Kosjeri u razoružah partizanske straže, uhapsili sve osoblje partizanske Komande mesta, strahovito mu ili (pekh na vatri) partizanske poverenike, silovali dve u iteljice koje su radile u partizanskoj komandi i najzad ubili 9 ljudi, medju njima i jednog Slovenca izgnanika iz severne Slovenije. Kona no su no u izmedju 1 i 2 novembra izvršili sve pripreme za napad na Užice, Ivanjicu i neke druge varoši sa partizanskim posadama. Taj napad

su no u toga, dana stvarno i izvršili i istovremeno povukli sa fronta sve svoje trupe koje su se nalazile zajedno s partizanima na frontu protiv Nemaca kod Kraljeva i Valjeva i sa tim trupama otpo eli opšti napad na partizanske odrede. etnici Draže Mihailovi a, koji se nazivaju, a koje i londonska vlada naziva, »Regularna vojska Kraljevine Jugoslavije«, otpo eli su, dakle, otvoreni bratoubila ki rat i time otvorili front okupatorima.

4. Jasno je da je to bio napad izdajnika i da su na napad odgovorili i naši partizanski odredi. Iako nepripremljeni na takvu opštu ofanzivu etnika protiv partizana, naši su odredi za dva dana potpuno razbili bande Draže Mihailovi a, pohvatah stotine etnika, ve inom zavedenih seljaka, koji su se sami predavali i zbog toga su odmah pušteni ku ama, a zatim su po eli istiti teren. Dodajemo da su Nemci odmah iskoristili izdajstvo Draže Mihailovi a i sa pet strana otpo eli ofanzivu protiv slobodne teritorije. Ali je svih pet pokušaja slomljeno nemilosrdnim udarcima naših snaga. Danas je sva oslobođena teritorija potpuno o iš ena od etnika. Njihovi ostaci su sasvim opkoljeni na teritoriji dva sela.

5. U toku etni kog napada na partizane naš je štab nekoliko puta pokušao da apelira na Dražu Mihailovi a da obustavi bratoubila ki rat, koji koristi samo okupatoru. Ah svi ti apeli su bih odbijeni. Danas je jasno zašto je Draža Mihailovi napadao i zašto je odbijao naše apele. Kod zarobljenih oficira Draže Mihailovi a i u etni kim štabskim prostorijama, koje su zauzele partizanske snage, nadjeni su dokumenti iz kojih se vidi: 1. da je Draža Mihailovi služio dva gospodara. Londonsku vladu je dvoli no izveštavao, davao lažne informacije i time postigao da ga londonska vlada prizna za vrhovnog komandanta oslobođila kih jedinica u Srbiji. 2. Istovremeno je bio povezan s Nedi em i Nemcima, i od njih primao nov ane sume za borbu »protiv komunizma«, tj. za borbu protiv oslobođila kog pokreta u Srbiji. Ovu injenicu je pre nekoliko dana javno potvrdio i Nedi preko beogradskog radia.

6. Naš štab e ovih dana, pre nego izda naredjenje za uništenje opkoljenog Mihailovi a, još jednom pokušati da nadje kakvu mogu nost sporazuma i saradnje. Tu akciju Vrhovni štab preduzima ne zbog samog Draže Mihailovi a, nego zbog srpskog naroda, na koga je ovo izdajstvo napravilo najdublji utisak. Ali je nada na uspeh ovog ponovnog apela slaba, jer Draža Mihailovi ne zahteva ništa manje nego raspuštanje partizanskih odreda i njihovo podredjivanje njegovom štabu. Jasno je da Vrhovni štab takve predloge ne sme i ne e primiti.

Obaveštavamo vas o tome događaju u Srbiji, koji je nesumnjivo delo reakcionarnih velikosrpskih elemenata, i molimo vas da sve

svoje sile posvetite u vršivanju jedinstva oslobodilačke borbe u Sloveniji i tako spremiti mogućnost sli nje događaja u Sloveniji.³

U informaciju najzad dodajemo da je oslobođena cela Srbija zapadno od Kraljeva, Kruševca, Kragujevca u pravcu Bosne, veliki deo Sandžaka i Crne Gore, veći deo teritorije Bosne, itd. Sarajevo je skoro sasvim opkoljeno.

Pozdravlja vas s partizanskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

VRHOVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH
ODREDA JUGOSLAVIJE

Pe at i potpis'

² Osvobodilna fronta uspela je da stvori potpuno jedinstvo slovenačkog naroda. U takvoj situaciji Mihailovi u nje bilo moguće da organizuje u Sloveniji bilo kakvu pomena vrednu poziciju. Stoga se služio posebnom taktikom: ugurati se u Osvobodilnu frontu i iznutra je razbijati, Mihailovi ev eksponent u Sloveniji, major Karei Novak, tražio je da bude uključen u Glavni štab slovenačkih partizanskih odreda i predlagao je da bi se narodnooslobodilačka partizanska vojska u Sloveniji imenovala crvenom vojskom.

Kada je emigrantska vlada početkom novembra 1941 godine preko londonskog radija imenovala Dražu Mihailovića za vrhovnog komandanta otporne snage u Jugoslaviji, major Karei Novak i pukovnik Jakob Avšič otputovali su Draži Mihailoviću u Ravnu Goru. Mihailović je imenovao Avšiča za komandanta, a Novaka za načelnika svoga štaba za Sloveniju. U međuvremenu je u Sloveniju stiglo pismo Vrhovnog štaba, koje je otkrilo izdajnički karakter Mihailovićevo delovanje. Pukovnik Avšič, kad se vratio u Sloveniju, osudio je Mihailovića i sa patriotskim oficirima još tesnije po njega saradivati u Osvobodilnoj fronti. Oko 10 aktivnih oficira poslali su sa Karlom Novakom kojeg je zatim Mihailović imenovao svojim komandantom u Sloveniji. Oni su se brzo povezali sa belogardistima kom reakcijom, ali su tek krajem 1942 godine uspeli da organizuju malu belogardističku grupu. (Franek Saje, Belogardizam, Ljubljana, 1951 godine.)

³ Redakcija »Slovenski poročevalca« nije objavila potpis pisca gornjeg pisma, Originalni dokumenti nisu ovi. Prepis dokumenta, sa potpisom: 'Tito, sr.', nadjeno je u NR Hrvatskoj.

**IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 22 NOVEMBRA
1941 GOD. O PRVOJ EMISIJI RADIO STANICE OSVOBODILNE
FRONTE I PRVOM BROJU CENTRALNOG ORGANA IZVRŠNOG
ODBORA OF »OSVOBODILNA FRONTA«¹**

NOVE POBEDE OSVOBODILNE FRONTE SLOVENA KOG
NARODA

Izašao je prvi broj »Osvobodilne fronte«,² štampanog centralnog organa slovena kog oslobodila kog pokreta.

Progovorila je predajna radiostanica Osvobodilne fronte.³

Štampani centralni organ i predajna radiostanica su dve nove sjajne pobede slovena kog naroda i njegove Osvobodilne fronte.

Neka samo besne fašisti ki ugnjeta i i naši doma i tla itelji! List i predajna radiostanica neumorno e pozivati porobljeni i potlaeni slovena ki narod u borbu za slobodu. Slovenci, imamo danas dva nova glasnika onog nepokolebljivog na ela koje je istakao moskovski sveslavenski kongres i koje traži:

Krv za krv i glavu za glavu!

¹ »Slov. poro evalecc br. 26 od 22 novembra 1941 godine.

² Centralni organ IOOF »Osvobodilna fronta« uređivao je sekretarijat IOOF. asopis je izlazio povremeno, u 1941 god. na malom novinskom formatu.

³ Pobudu za izradu tajne radiostanice OF dao je Tone Tomši ve jula 1941. Stanicu u ja ini 9 W, na talasu 27 m, izradio je Rado Luznar koji je docnije nestao u nekom koncentracionom logoru u Nema koj. Radio-ekipu je sa injavala grupa studenata elektrotehnike. Emisije su izvodili Marjan Vesenjak (poginuo 2-II-1942 god. na Verdu), Milan Osredkar i Drago Hartner dok je izveštaje uređivao i poznati slovena ki socijalisti ki književnik Lovro Kuhar-Prežihov Voranc.

Prva emisija »Radia OFc, zvanog i »Kri a «, bila je 17-XI-1941 god. Emisije su vršene, neprestano, svakog ponedeljnika srede i petka, uve e, po 15 minuta. Poslednja emisija je bila 5-IV-1942, kad su emisije prekinute zbog toga što su Italijani. na predlog belogardista, pokupili sve radio-aparate' od stanovništva. Radiostanicu, koja je bila vešto zamaskirana u tašnama. prenosili su iz kvarta u kvart tako uspešno da je uprkos redovnih emisija i traženja specijalnim aparatima na automobilima nisu mogli otkriti. Ljubljani ani su predano saradjivali s grupom i davali stanove na raspoloženje.

Stanica se u Ljubljani redovno ula. U*pogodnim uslovima uli su je izvan mrtvih pojaseva takodje na 40 km, pa ak i na 500 km daljine (Beograd).

U aprilu 1942 god. je, na drugom talasu. »Kri a « služio za vezu Glavnog štaba slov. narodnooslobod. partizanskih odreda s Vrhovnim štabom narodnooslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije.

SAOPŠTENJE GLAVNOG ŠTABA SLOVENA KIH PARTIZANSKIH ODREDA O BORBAMA PRVOG ŠTAJERSKOG BATALJONA¹

KOMUNIKE ŠTABA SLOVENA KIH NARODNOOSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA²

Prošle nedelje je kod Slivnice došlo do ve e borbe izmedju partizana i nema ke vojske. Poginulo je 9 nema kih vojnika, 2 oficira i 6 lanova »Wehrmannschaft-a«;³ broj ranjenih, koji je vrlo visok, nije ta no utvrđen.

Kod **Planine** su partizani napali konvoj nema kih vojnika na automobilima. Dva automobila vojnika su uništeni. Broj poginulih i ranjenih Nemaca nije ta no poznat, ah se misli da je ubijeno 15 a ranjeno 20 Nemaca.

Pomenuta elektrotehni ka grupa je snabdevala NOP izradjenim radioaparatom. Febrqara 1942 god., iz Ljubljane je poslata prva 10 W-na radio-stanica, a 1942 godine su poslali na teren još 6 kompletnih prijemnih i emisionih radioaparata. (Milan Osredkar i Jelka Lasi , usmeni izvor.)

¹ Objavljeno u »Slov. poro evalcuc br. 27 od 29-XI-1941 godine.

² Nemci su oštro odgovorili na napad Prvog štajerskog bataljona na šoštanj. Bataljon se u drugoj polovini oktobra nalazio na Čreti, odakle je izvršio i napad na Cmakov dvorac (25-X) i na Nazarje (vidi dok. br. 63). Na Čreti su po ele teške borbe sa Nemicima, ali su se partizani izvukli iz obru a na Crni Vrh pod Vranskim, odakle je komandant Stane po naredjenju Glavnog Štaba, po eo 27-X uve e, sa oko 60 ljudi svoj uveni brežiški marš (vidi dok. br. 59). Bataljonu je trebala da se priklju i i Radomeljska eta koju su Nemci napali na Golaju kod Blagovice (10 mrtvih i 4 zarobljena), kako izveštava 322 Landschirtz-bataljon.

Do zore su doprli u Griže gde su ostali 2 dana, a 30-X su uve e produžili put prema Kozjem. Bataljon je preko Savinje, u blizini Levca, otišao r» Babno, s leve strane obišao Celje i 31 izjutra bio u Dramljama. Odatle su uve e krenuli na jug i 1 novembra izjutra otpo inuli kod nekog vinogradarskog najamnika kraj Sv. Helene, isto no od Slivnice, gde su imali žestok sukob s Nemicima. Zatim su pošli put Bohora, gde su bili 2-XI. Tada se Stane — zbog ogromnog snega, stalnih napada, iznurenosti boraca, i zbog nedobijanja veze s Breži kom etom — odlu io za povratak. Bohorom su se vratili do Fledermausa, gde su proveli 3-XI, a onda produžili do Golobinjaka, gde su ih prilikom prelaza reke Gra nice i drumu Jurklošter-Planina napala 2 kamiona Nemaca (4-XI). Zatim su se povukli preko brda Voluš i s druge strane, drumom, istog dana, produžili put Rimskih Toplica. Tom prilikom su napali automobil koji im je dolazio u susret. 5-XI se bataljon nalazio kod nekog rudara u s. Sv. Jederta, a 6-XI su opet bili u Grižama. Vratilo se oko 50 ljudi. (Podaci po pisanim izvorima i usmenim izveštajima kapetana Ludvika Zupanca-Iva koji je u estvovao u tom maršu).

³ Wehrmannschaft jeste pomo na vojni ka organizacija, koju su sastavljali meštani, a vodili folksdoj eri i hitlerovci. lanovi Wehrmann-

Naknadno smo doznali da je u borbi u Bu koj ubijeno 13 a ranjeno 17 nema kih vojnika.

Iz posebnog izveštaja koji je Štab dobio o borbi na* Creti (Savinjska dolina), proizlazi da je partizanska eta u toj borbi pokazala izvanredno junaštvo, dok se njen komandir odlikovao velikom vojni kom spretnoš u. Cetu je u jurišu napalo oko 1000 nema kih vojnika. Ipak se eta nije povukla pred nema kom nadmo noš u. Primila je borbu, prkosila pritisku Nemaca i posle 2 sata borbe prisnudila Nemce na povla enje. U toj borba je ubijeno 20 do 30 Nemaca, medju njima 2 oficira, a ranjenih je bilo preko 50. Pet sati posle svršetka borbe Nemci su se utrostru enom snagom bacili u šume, s ciljem da opkole i unište partizansku jedinicu. Ah su partizani spretno izbegli opkoljavanje i povukli se. Na partizanskoj strani nije bilo gubitaka.

BORBA SLOVENA KOG NARODA

5 novembra je kod Rajhenburga ja e ošte ena železni ka pruga. 19 novembra je ubijen narodni izdajnik Koželj, agent ljubljanske kvesture i istovremeno hitlerovski pla enik.

schafta su prema potrebi vršili akcije, stražarili u zasedama, patrolirali itd. u saradnji sa ostalom nema kom vojskom, policijom i žandarmerijom. Pre akcije primali su iz skladišta oružje, dok su uniforme imali kod ku a.

Wehrmannschaft se organizovao u okviru političke organizacije »Steirischer Heimatsbund« (Štajerski domovinski savez) koju su Nemci osnovali 10 maja 1941 god. u cilju što brže germanizacije Slovenaca. Ova organizacija je bila izgradjena na istim principima kao Nationalsocialisti ka partija u koju bi se kasnije trebala po njihovoj zamisli i razviti.

BR. 70

PISMO LANA VRHOVNOG ŠTABA NARODNOOSLOBODILAC-
KIH PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE DRUGA EDVAR-
DA KARDELJA GLAVNOM ŠTABU SLOVENA KIH NARODNO-
OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA OD POCETK*
DECEMBRA 1941 GOD. O IZDAJSTVU DRAŽE MIHAILOVI A*
c

Dragi drugovi!

Primili smo pismo od G.¹ i od Klementa, »Delo« (br. 3), proglas i dva »Poro evalca« (br. 19 i 20). Sve nam šalžite uredno, jer nam je to potrebno ne samo da bi imali u evidenciji vaš rad, ve također u cilju agitacije i propagande. Ako vam stigne neki primerak »Borbe«, lako ete videti kako koristimo vaš materijal. Pre svega, javljam vam nekoliko vesti sa našeg sektora da biste se upoznali sa ovdašnjim događajima i da biste i vi mogli da se sli no upravljate prema vašim mogu nostima.

1) Najvažniji događaj je taj da smo došli u oružani sukob sa grupom etnika Draže Mihailovi a. Kao što vam je poznato, Draža je glavni poverenik londonske vlade u Jugoslaviji. Sa njim smo imali sporazum za saradnju, pa ak i zajedni ke organe vlasti. Sve im je to bilo mogu e, pošto su partizani bili oslobodili teritoriju. Draža je bio odustao od bilo kakve akcije do po etka oktobra. On je boravio na Ravnoj Gori i s nama je imao sporazum o nenapadanju i slobodi akcije za njegovu vojnu organizaciju. Po etkom oktobra je dozvolio jednom delu svojih trupa da stupe u borbu protiv Nemaca zajedno sa našim trupama; mi smo im stavili na raspoloženje mukom ste ene puške i municiju; kratko re eno, smatrali smo ih jednim, manje - više, iskrenim saveznikom i neprijateljima Nemaca. Događaji su pokazali protivno: Draža je imao vojni sporazum sa Nedi em i Nemcima, od kojih je primao ve e svote novaca za borbu protiv komunizma, što je nedavno priznao sam Nedi preko Radio-Beograda. Istovremeno je bio saveznik velikosrpskih elemenata londonske vlade i sistematski je pripremao teren za naše uništenje. Poznati su njegovi odnosi sa Hrvatima: etnici su bih ti koji su u Bosni ubijah Hrvate i muslimane, palili njihova sela i vršili sva mogu a varvarstva. Njihov nedeljni list »Sloboda ili smrt«, koji ne e više izlaziti jer su partizani zauzeli mesto u kome se štampao, donosi razjarene šovinisti ke lanke protiv Hrvata i preti im da e biti porobljeni. Ova banda je sistematski pripremala plan da opkoli Užice i ostala

* Original pisma nije o uvan, ve samo italijanski prevod, koji se nalazi u arhivi- MNO. Kako je pismo Italijanima došlo u ruke Redakcija nije mogla otkrit'.

¹ Tone Tomši -Gašper, narodni heroj i org. sekretar CK KPS.

mesta u kojima su se nalazili partizani i na kraju je, 1. novembra, mu ki napala partizanske jedinice. Njihove pripreme nisu ostale neprime ene, tako da su im partizani, spremni za napad, dali dobru lekciju. Bili su potu eni u okolini Užica, u blizini a ka koji je potpuno u partizanskim rukama, zatim u blizini Kraljeva, Kosjeri a i Valjeva i u blizini Milanovca i Ljubovije. Njihovi ostaci su se koncentrisali u uzanom prostoru oko Ravne Gore, gde se nalazi njihov Glavni štab sa Dražom Mihailovi em, tako da su bih opkoljeni sa svih strana. Naš Vrhovni štab je u inio i poslednje pokušaje da ih urazumi i da im odredi mesto koje im — prema njihovim sposobnostima — pripada; ako ovo ne bude koristilo, kroz vrlo kratko vreme bi e uništeni.

Ovi događaji su važni za vas iz slede ih razloga: londonska vlada je proglasila Dražu generalom i vrhovnim i jedinim komandantom u Jugoslaviji, što zna i da se vlada izjasnila za dodeljivanje vojne akcije nesposobnim oficirima, za njenu likvidaciju. Izvesno je dakle, da e i u Sloveniji biti ljudi koji e pokušati da rade po uputstvima Simovi eve vlade. Vi se odlu no držite principa koje smo vam ve nazna ili u našem poslednjem pismu: na slovena koj teritoriji ne dozvolite pristup drugim oružanim snagama sem partizanskim koje su apsolutno privržene komandama Glavnog štaba partizanskih odreda Slovenije.²

Likvidirajte, ako je potrebno i oružjem sve ostale pokušaje. Objasnite narodu da je Dražina akcija (u koliko bude imala odjeka u Sloveniji) — akcija velikosrpskih elemenata iz Londona sa »jedinštenom jugoslovenskom vojskom« — samo pokušaj za uspostavljanje velikosrpske hegemonije. Naglasite da se slovena ki narod bori za svoju nacionalnu slobodu, za bratstvo sa svim narodima Jugoslavije, i da ne dozvoljava nikome da unapred odredjuje oblike budu eg zajedni kog života slovena kog naroda sa ostalim narodima Jugoslavije, t. j. da slovena ki narod žeh pre svega svoju nezavisnost i da e tek docnije raspravljati o pitanju budu e Jugoslavije. U vezi s tim, ne bi bilo nikakve štete ako bi se na pogodan na in iskreno osudile izjave pretstavnika vlade u Londonu.

2) Dražina akcija je delimi no opasna i zbog toga što s njim saradjuju izvesni Slovenci, po mom mišljenju aktivni oficiri i verovatno ljudi koji stoje uz naš stari »problem« N.³ Ve sam vam javio da sam ovde video Borisa Rihterši a, koji je agent Draže Mihailovi a. Nažalost, to sam saznao tek pošto je otputovao (niko od naših nije sa njim razgovarao iako je prošao kroz naše mesto). Kao što sam uo, on se nalazi oko Ravne Gore; prema tome, budite jako oprezni u

² Vidi dokumenat br. 73.

³ Verovatno misli pisac majora Karla Novaka koga je kasnije Draža Mihailovi imenovao za svoga pretstavnika u Sloveniji.

pogledu elemenata koji rade na razbijanju našeg narodnooslobodilačkog fronta.

3) Uzgred vam javljam, radi obaveštenja za našu propagandu, da su Dražini ljudi masovno hapsili slovenačke izbeglice, pod izgovorom da su svi Slovenci komunisti. U Uži i Požezi su ih tukli i mučili ili po zatvorima sve dok ih nisu oslobodili partizani koji su zauzeli Požegu.

U vezi s ovim događajima, imajte u vidu da politička situacija po njemu da se iz osnovne menja, Iskrinu su novi neprijatelji koji pokušavaju da vas ocrne pred narodnim masama. Pojačajte propagandu i agitaciju za SSSR, upoznajte narod sa unutrašnjim životom sovjetskog stanovništva i uinite da narod jasno shvati ono što je Staljin rekao u svom govoru od 7 novembra, tj. da je sovjetski sistem najjači i najbolji.

3) Već više od nedelju dana slušamo vaš »talas«⁴ ali ne primamo nikakav izveštaj i ne znamo da li ga prenosite ili ne. Napominjem još jedanput da ćemo vas, od danas pa nadalje, slušati svakog dana prema vašem »nema kom«⁵ ali na istoj talasnoj dužini i na isti način, prema sporazumima sa Pol. Obavestite nas prethodno o bilo kakvoj izmeni.

4) Ovde je po čemu da izlazi tronedeljni primerak »Borbe« velikog formata, kao kolektivni organ CK KPJ. Pozvali smo drugove iz Bosne i Hrvatske da vam dostave kopije, ali ne znam da ćete ih odista primiti. Postarajte se sami za bolju tehniku vezu sa Hrvatskom odakle ćete dobijati potrebni materijal i gde ćete nam ešeti i upućivati vaše izveštaje. Šaljite dopise i članke na »Borbu«. Pošaljite nam detaljne vesti o palim borcima. Dostavljajte nam takodje i eventualne političke vesti koje ćete u Ljubljani primiti od Italijana,⁶ naročito o odnosima Italijana i Nemaca u vezi s jako rasprostranjenim vestima o mogućnosti jednog separatnog mira između Italije i Engleske itd.

5) Na kraju, u pogledu pitanja dezertera, likvidatora itd. koje je postavio D. u svom pismu, potrebno je što strožije postupiti. Partizanski pokret u Sloveniji je sada toliko razvijen, da je streljanje dezertera, naročito najpoznatijih, jedna apsolutna potreba da bi se ojačali partizanski redovi. Predajte ih partizanskim sudovima i likvidirajte ih najkraćim postupkom. Razumljivo je da je za članove Partije potrebna još veća strogost. Bila bi greška ako bi ove mere poslužile samo da pojačaju unutrašnji otpor partizanskih redova ili Partije.

* Vidi dok. br. 66. Tačka 3, ponavlja se u originalu.

⁵ Obaveštajna služba OF imala je informatore u talijanskim krugovima i uspešno je prikupljala podatke za OF i Glavni štab.

6) Dražini etnici su zarobili i streljali Vojnilovi a, koji je na taj na in asno poginuo. Kasnije sipo saznali da su Dražini etnici ubili u Kosjeri u jednog Slovenca — izbeglicu, nekog doktora. Ni smo saznali njegovo ime, niti podatke o njemu.

Ovde se nalazi Franc⁶ iz Trbovlja. Ako je potrebno, posla emo vam ga kasnije, ako slovena ka jedinica⁷ koja se ovde sakuplja bude želela da predje u Sloveniju.

S drugarskim pozdravima!

BR. 71

ZADACI TERENSKIH ODBORA OF — LANAK IZ »OSVOBODILNE FRONTE« OD DECEMBRA 1941 GODINE¹

O ZADACIMA NAŠIH TERENSKIH ODBORA

Zašto je OF tako jedinstven pokret uprkos ideološkim i političkim razlikama svojih pristalica?

Prvo, zato što se osniva na dubokom i nepromenljivom saznanju da se Slovenci samo **ujedinjeni** mogu odupreti nasilju fašističkih ugnjetaca a i da samo **ujedinjeni** mogu izvojsiti slobodu.

Drugo, zbog toga što raspolaže mogućnošću organizacijom svojih **terenskih odbora**.²

Saznanje da je slovenačko narodno jedinstvo životni uslov uspešne oslobodilačke borbe, jeste idejni i moralni oslonac Osvobodilne fronte. **Terenski odbori** OF pak predstavljaju već danas **ovaploeno** jedinstvo našeg naroda.

Bez terenskih odbora OF — i to bez dobro i pravilno delujućih terenskih odbora — ne bismo mogli ni zamisliti oslobodilačku akciju.

Šta je zadatak naših terenskih odbora?

Terenski odbori moraju obuhvatiti **sve** Slovence na svom terenu. Danas ni izdaleka nije dovoljno da u nekoj fabrici, u nekom selu, u nekom uredu ili u nekom slobodnom zanimanju imamo samo uži broj aktivista i funkcionera OF. Takvo radno **jezgro** aktivista i funkcionera je, razumljivo, svuda potrebno i u svakom zanimanju predstavlja — osnovni pokretač, motor za masovni rad OF. Ali sam

⁶ Frane Salomon

⁷ Slovenačka eta, formirana u Uzicu. Vidi dok. br. 55.

¹ Lanak je objavljen u »Osvobodilnoj frontici« br. 2. Izvod istog lanaka nalazi se također u »Slov. poročevalcu« br. 20 od 11-X-1941 godine.

² Vidi primedbu o organizacionoj strukturi OF uz dok. br. 10.

motor roje dovoljan. U terenskom odboru OF moraju saradjivati **svi** poštteni Slovenci sa doti nog terena. Terenski odbor OF, dakle, nije odbor **izabranika**, ve je to **masovni** odbor, koji doduše ima i nužno mora imati svoje funkcionere, a koji se ujedno proširuje na **sve** poštene Slovence u svojoj fabrici ili selu, u svome nadleštvu..., koji, dakle, privla i sve Slovence svoga terena svesnom i požrtvovanim saradjivanju u OF. Prema tome je terenski odbor koji se ograni ava isklju ivo na aktiviste OF vrlo slab odbor. Dobar odbor je samo onaj odbor koji je postao **masovan** odbor, koji je pokrenuo i organizovao **itav** svoj teren.

U organizacionom pogledu je, dakle, osnovni zadatak naših terenskih odbora da postanu i ostanu — **masovni** odbori. Oni terenski odbori koji su još uski, moraju težiti da zahvate sav svoj teren i da se razviju u masovne odbore.

Nije namera Osvobodilne fronte da Slovence organizuje radi organizovanja ih radi organizacione koristi ove ih one grupe odnosno struje. **Namera Osvobodilne fronte je da Slovence organizuje za oslobodila ku borbu.** A iz toga proizlazi da je **centralni** zadatak naših terenskih odbora, dakle, zadatak koji odredjuje sve naše organizacione i politike mere — akcioni zadatak. Prema tome terenski odbori moraju **vršiti** slede i posao:

1. skupljati narodni porez;
2. agitovati i skupljati za Zajam slobode;
3. skupljati priloge za Oslobodila ki fond;
4. skupljati dobrovoljce za slovena ke narodnooslobodila ke partizanske jedinice;
5. prikupljati zimske namirnice za partizane;
6. organizovati jedinice Narodne zaštite;
7. organizovati i izvoditi **masovnu** pasivnu rezistenciju i **masovnu** sabotažu po fabrikama, nadleštva, ustanovama, itd.;
8. moralno i stvarno pomagati sve specijalne sabotažne radnje i sve specijalne oružane akcije;
9. iz svoje sredine davati dobre borce za specijalne sabotažne grupe.

Naše slovena ko iskustvo nam dokazuje da neposredna oružana borba protiv tla itelja našeg naroda zahteva istovremeno intenzivni i masovni politiki rad, koji ja a slovena ku narodnu ki mu, u vrš uje slovena ku narodnu svest, jedinstvo i disciplinu, razbija pokušaje narodnih izdajnika i unutrašnjih neprijatelja slovena kog naroda i stvara mo nu masovnu pozadinu oružane slovena ke vojske. A iz toga proizlazi da su osnovni **politi ki** zadaci naših terenskih odbora ovi: 1. bezobzirno razgoli avati pred slovena kim narodnim masama narodne izdajnike i unutrašnje neprijatelje slovena kog naroda; 2. budno pratiti svaki pokušaj narodnih neprijatelja da dobiju podršku na terenu, takve pokušaje potkopavati i u klici ugušivati, imena, veze, radnje i namere u inilaca odmah javljati pretpostavljenom odboru OF, ako je to mogu e, javiti ih i neposredno organima obaveštajne službe OF; 3. nemilosrdno razbijati **ogor ene** po-

kušaje **grupaškog separatizma** i pred Slovencima svoga terena otkrivati njegove nacionalne štetne strana ke i li ne pobude, a pri tome razlikovati **ogor ene** grešnike od svesnih, nacionalno nezrelih ih nesvesnih ljudi koji se **ubedjivanjem** mogu još **popraviti**; 4. svom snagom i žarom kovati borbenu drugarstvo i medjusobno ljudsko zbližavanje poštenih Slovenaca, izbegavati ideološko i nazorsko cepidla enje, uklanjati sporove i njihove uzroke, **jedinstvo OF, narodnu svest i disciplinu gajiti i uvati kao ženicu svoga oka**; 5. intenzivno obavestavati Slovence svoga terena o položaju na frontu, o porazima neprijatelja, o radnjama slovena ke oružane pesnice, o oružanim akcijama naroda Jugoslavije, o herojskoj borbi sovjetskih armija, o zajedni koj borbi celog demokratskog sveta; 6. boriti se protiv malodušnosti gde god bi se pojavila, oštro nastupati protiv izmišljenih vesti o porazima partizana, ubedljivo pobijati kapitulantske »teorije« da je za akciju »još prerano« itd.; 7. podizati nacionalnu svest i masovni duh otpora na svakom koraku, oštro žigosati svaki izraz saživljavanja sa okupatorima (šetanje slovena kih devojaka s Italijanima, pose ivanje italijanskih filmova i pozorišnih pretstava, slušanje italijanske muzike, gledanje italijanskih parada, stupanje u fašisti ke i italijanske organizacije); 8. uzdizati autoritet OF, SNOO i Izvršnog odbora OF; 9. svuda sejati i gajiti ideju sloge i jedinstva slovenskih naroda pod vo stvom velikog ruskog naroda.

Da bi naši terenski odbori uspešno i sa dovoljnim ugledom mogli ispunjavati svoje organizacione, akcione i politi ke zadatke, mora porasti njihova **samosvesnost**. Ve danas se moraju ose ati i nastupati kao elementi naše suverene narodne vlasti — ma da trenutno još pod okupatorskom izmom.

BR. 72

ZADACI NARODNE ZAŠTITE U SLOVENA KOJ NARODNO-OSLOBODILACKOJ BORBI¹

DOGRADIMO NARODNU ZAŠTITU!²

Partizanska jedinica sreza N. se nalazila na maršu. Usput je imala dva sukoba sa okupatorskim jedinicama koje su je pokušavale opkoliti i uništiti. Ipak je eta iznenadnim napadom na okupatorsku jedinicu spre ila opkoljavanje, zbunila fašisti ke komandante, probila se kroz nastupaju i obru neprijateljskih trupa i dugim, ri-

¹ »Osvobodilna fronta« br. 2, po etkom decembra 1941 godine.

² Vidi odluku o osnivanju NZ, dok. 48.

zi nim i napornim maršem potpuno se izvukla iz sreza gde se protiv nje bilo usrećilo mnoštvo okupatorske vojske. Iscrpena, prozebla i gladna eta je dospela do sela u kom postoji i deluje uzorna grupa Narodne zaštite. Komandant NZ je preuzeo brigu za nastanjenje i ishranu partizanske jedinice. Raspodelio je partizane po seoskim kućama u srazmeri sa imovinom u ovih. Zatim je okupio članove zaštite, obrazložio im položaj i istakao potrebu da uvaju partizane od svakog iznenadjenja i na taj način im omoguće nekoliko dana potpunog odmora. Zato su ovi odlučili da oni stražare u selu i da šalju izvidnice i patrole — sve dok partizani budu u njihovom selu. Tako su i učinili. Pored toga je komandant NZ mobilisao sve selo za pomoć partizanima: žene su prale i krpile rublje, obuću popravljao cipele, itd. Za nekoliko dana su partizani opet bili sposobni za borbu.

Ovaj nam primer, uzet iz naše partizanske stvarnosti, jasno dokazuje od kolikog je značaja za partizane organizacija Narodne zaštite. Ako bismo tome dodali slučajeve kad je NZ učestvovala u partizanskim akcijama, davala partizanskim jedinicama uporišta, vodila i svakodnevnu pomoć, postalo bi nam jasno da je Narodna zaštita, kao rezervna vojska partizana, sposobna da udesetostu i uspehe naših partizanskih jedinica.

Ah to nije sve. I bez neposredne saradnje s partizanima Narodna zaštita može i mora postati — temelj prvog reda u borbi za našu narodno oslobodjenje.

Šta bi za našu narodnu borbu protiv tuđih ugnjetalaca značilo inženjerska da svaki Slovenac, sposoban za oružje, bude uključen u takvu svenarodnu oružanu organizaciju — lako se može zamisliti. Okupatori bi tada imali posla ne samo s partizanskim jedinicama, nego i sa svuda prisutnim, brojno jakim neprijateljem koji dejstvuje u bezbrojnim grupama koje bi mu iz dana u dan dezorganizovale i uništavale sav njegov vojni, vojno-privredni i administrativni aparat. Njegovi otvoreni i tajni agenti bi padali jedan za drugim, njegove rezerve ljudske i stočne hrane bi gorele. •.. železni ki saobraćaj krajnje otežan, jer bi nevidljive ruke neprestano kvarile signalne i skretne uređaje ... motorizovani saobraćaj bi bio onemogućen, jer bi drumovi na bezbrojnim mestima bili raskopani, zasuti, zatrpani brvnima itd.

Tako teško pogodjenom neprijatelju bi naše partizanske jedinice neuporedivo mnogo lakše došle glave. Postao bi neokretan kao posada u tvrđavi koju opkoljava sav narod.

Kako bismo postigli takav stepen vojnike organizovanosti slovenačkog naroda?

1. Sve organizacije OF moraju smatrati jednim od svojih prvih zadataka da se na njihovom terenu (selu, fabrici, preduzeću, uredu, školi, zanimanju, sportskom klubu) osnuje grupa Narodne zaštite.

2. Moramo biti svesni da mnogo, ako ne sve, zavisi od druga kojeg odredimo za komandanta grupe NZ. Zato je potrebno za ovaj posao odredjivati naše najbolje aktiviste. Pri tome ne treba toliko uzimati u obzir politiku i vojno vaspitanje, koliko odlučnost, hrabrost, rasudnost i povezanost s narodom.

3. Svaka već formirana grupa NZ treba da hitno pokaže s akcijama, ime i pokazuje smisao svoga postojanja i privuče i sve ostale borbene susede i saradnike, da bude primer i potstrek za osnivanje novih grupa NZ u susjednim mestima ili preduze ima.

Budemo li tako radili, onda ćemo u doglednom vremenu postići i da mi Slovenci postanemo značajan vojni faktor. Snažno ćemo učestvovati u daljem toku i ishodu rata, u kome se, pored ostalog, radi i o našem vlastitom narodnom opstanku.

Br. 73

IZJAVA IZVRŠNOG ODBORA OSVOBODILNE FRONTE SLOVENA KOG NARODA O SAMOSTALNOSTI I NEZAVISNOSTI SLOVENA KOG NARODNOOSLOBODILA KOG POKRETA¹

IZJAVA IZVRŠNOG ODBORA OSVOBODILNE FRONTE SLOVENA KOG NARODA

Svesni toga da je budjenjem slovenačkih snaga otvorena italofilska propaganda među Slovincima doživela potpuni slom, narodni izdajnici i unutrašnji neprijatelji slovenačkog naroda su udarili novim putevima: po nalogu fašističkih ugnjetaca Slovence bi rado razdvojili na one koji su »za Moskvu« i one koji su »za London« ; o Osvobodilnoj fronti lažu da je »ekspozitura Moskve«.²

S obzirom na te najnovije intrige unutrašnjih neprijatelja slovenačkog naroda, Izvršni odbor Osvobodilne fronte konstatuje:

1. Osvobodilna fronta nije ni ekspozitura Moskve ni ekspozitura Londona, već je ona iz najdubljih slovenačkih narodnih potreba izrasla svenarodni slovenački oslobodilački pokret.

2. Kao oslobodilački pokret slovenačkog naroda, Osvobodilna fronta je prirodni saradnik svih saveznika u borbi protiv nacizma i fašizma: Rusije, Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država.

¹ Objavljeno u »Osvobodilnoj frontici« br. 2, početkom decembra 1941 god. i rasturano kao letak.

² Ovim parolama je reakcija pokušavala da zapali građanski rat ili da bar suzi politiku osnovu OF u slov. narodnim masama

3. Verna svome na elu da e sva pitanja, koja prevazilaze okvir narodnog oslobodjenja, rešavati u duhu prave demokratije i u skladu sa sve anim izjavama tri vode a državnika slobodoljubivog ove anstva er ila, Ruzvelta i Staljina, dia su budu a unutrašnja uredjenja i spoljni odnosi stvar samoopredeljenja svakog naroda — Osvobodilna fronta se danas bavi samo neposrednim, pitanjima oslobodjenja svoga naroda i slovena kog u estvovanja u zajedni koj sa/vezni koj vojnoj i politi koj akciji protiv nacizma i fašizma.

4. Pokušaj da se Slovenci pocepaju na one koji su »za London« i na one koji su »za Moskvu«, s obzirom na potpunu — kako s londonske i vašingtonske tako i sa moskovske strane istaknutu — saglasnost i saradnju izmedju sve tri velike demokratije, dijame-tralno je suprotan pobudama Londona, Vašingtona i Moskve.

5. Protivljenje slovena kom partizanskom pokretu i slovena koj oružanoj akciji u potpunoj je nesuglasnosti sa dve oficijelne er ilove izjave o slovena kom otporu i sa izveštajima londonskog radija o slovena kim partizanima.

6. S obzirom na sve to, jasno je kao beli dan da poslednji pamfleti protiv Osvobodilne fronte nemaju ni ega zajedni kog sa željama i uputstvima Velike Britanije i da su naru eni iz Rima i Berlina kao jedna od mnogobrojnih fašisti kih mera koje okupatori poduzimaju medju podjarmljenim narodima s obzirom na teški položaj nema ke vojske na Istoku i s obzirom na najnoviju englesku ofanzivu u Africi. Ovakav jasan zaklju ak na osnovu politi kog pre-gleda potvrđuju i neposredne konstatacije obaveštajne službe OF koje emo objaviti kad bude potrebno.

7. Unutrašnji neprijatelji slovena kog naroda i sluge fašisti kog Rima bi želeh da, po ugledu na Nedi a i njegove bande, zapale medju Slovencima bratoubila ku borbu da bi time olakšali položaj fašisti kih okupatora u našoj zemlji. Nije nikako slu ajno ni to što su njihovi pamfleti izašli baš onda kad se Slovenci, na poziv OF, spremaju na proslavu 1 decembra, državnog praznika Jugoslavije.³

8. Jedinstvo slovena kog naroda, ovaplo eno u snažnoj organi-zaciji terenskih odbora OF, danas je ve tako vrsto da ga intrige narodnih izdajnika, unutrašnjih neprijatelja slovena kog naroda i politi kih pustolova ih konjunkturista nimalo ne mogu pokolebati.

Svi mi slobodoljubivi i pošteni Slovenci — ma kako bih u užem unutrašnjepoliti kom i spoljnopoliti kom pogledu usmereni — svesni smo da je naše nepokolebljivo narodno jedinstvo u ovim najsudbo-nosnijim asovima naše narodne istorije idejni, moralni i stvarni uslov našeg narodnog oslobodjenja.

IZVRSNI ODBOR

³ 1 decembar praznovan je 1941 god. po celoj Sloveniji po nalogu OF. kao praznik ujedinjenja jugoslovenskih naroda. Patriotska i slobodolju-biva ose anja slov. naroda su se izražavala u masovnim akcijama, naro ito u Ljubljani, koja je bila centar oslobodila kog pokreta.

LANAK »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 5 DECEMBRA
1941 GOD. O OBAVEŠTAJNOJ SLUŽBI I BORBI PROTIV PETE
KOLONE¹

BORBA PROTIV PETE KOLONE!
PROŠIRIMO OBAVESTAJNU SLUŽBU!

Težak položaj slovena kog naroda bezuslovno zahteva da istrebimo svaki pokušaj protivnarodne zavere — povampirene pete kolone — koju su za eli i koju vode neki vrhovi bivše JRZ i neki »kasinaški²« nov ani magnati. Slovena ki narod se danas **složno** bori za svoje oslobodjenje. Nikako se ne sme dozvoliti da trnoviti i požrtvovani boj jedinstvenih slovena kih narodnih redova protiv rop-skih okova otežava — zlo ina ka **peta kolona**, koja se ve prihvatila krajnih sredstava: **denuncijacija i spremanja teroristi kih akcija protiv aktivista OF.**

Jugoslavija se srušila za 12 dana zato što nije umela otkriti i uništiti petu kolonu. Iz sloma Jugoslavije se slovena ki narod mora u iti, i iznova u iti. **Nemilosrdna borba protiv pete kolone** — tako glasi jedna od osnovnih pouka koju Slovenci mogu dobiti iz iskustava žalosne prošlosti

Uspešna borba protiv pete kolone ne može se ni zamisliti bez dobro organizovane obaveštajne službe. Dosad se specijalna »obaveštajna služba OF« uglavnom dobro pokazala. Isledila je niz denuncijanata, agenata Gestapoa i Ovre. Otkrila je i spre ilya mnogi pokušaj narodnih izdajnika i unutrašnjih neprijatelja slovena kog naroda. Razgolitila je protivnarodnu zaveru, utvrdila imena zaverenika i detalje za koje peta kolona ne može ni sanjati da su nam poznati.

No sve to još nije dosta. Zaverenike protiv vlastitog naroda treba pratiti na **svakom** njihovom koraku. A to ne može ni najbolja obaveštajna služba, ako je aktivno ne pomaže ceo narod.

Mnogobrojni podaci, koji dolaze od terenskih odbora OF, dokazuju da je slovena ki narod spreman da aktivno pomaže svojoj »obaveštajnoj službi OF«. Ah sama spremnost nije dosta. Ina e mno-

¹ »Slov. poro evalec« br. 28 od 5-XII-1941 godine.

² U nekadašnjoj palati »Kasina« na Kongresnom trgu u Ljubljani skupljali su se pre Prvog svetskog rata i posle njega politiki i finansiski predstavnici liberalne buržoazije, zbog ega su ih nazivali »kazinoti«. Njihova politika stranka je bila Jugoslovenska nacionalna stranka (JNS), dok je klerikalni kapital finansirao i služio se strankom Slovenska ljudska stranka — SLS.

gobrojni podaci terenskih odbora su ipak više-manje slu ajni i zato ne mogu popuniti sve praznine.

Pomo »Obaveštajnoj službi OF« treba organizovati, i to masovno organizovati. Protivnarodni zaverenici ne smeju više napraviti ni koraka za koji ne bi doznala »Obaveštajna služba OF«. Petu kolonu moramo neprestano pratiti u stopu. U pronalaženju spoljašnjih i unutrašnjih neprijatelja slovena kog naroda moraju svesno i požrtvovano saradjivati svi nacionalno svesni Slovenci.

Baš u tome je suština stvari.

im se pitanje obuhvati tako, onda je takodje jasno da su upravo naši terenski odbori dužni organizovati masovnu pomo »obaveštajnoj službi OF.«

U tom pogledu terenski odbori imaju slede e dužnosti:

1. Moraju budno paziti sav svoj teren. Do sitnica moraju budno pratiti za svaku vezu koju ma koji Slovenac održava sa okupatorskim vlastima ih uopšte sa Nemcima i Italijanima, ih sa protivnarodnim zaverenicima i petom kolonom.

2. Lica koja su sumnjiva da saradjuju u protivnarodnoj zaveri i u petoj koloni, treba masovno nadzirati i doznati za svaki njihov korak.

3. Terenski odbori treba da savesno prou avaju i svim Slovencima svoga terena tuma e one lanke u »Slovenskom poro evalcu« koji su **politi ki** putokaz, za demaskiranje i kontrolisanje protivnarodne zavere — pete kolone.

4. U svakom terenskom odboru treba odrediti naro itog, pozdanog druga za organizaciju masovne obaveštajne službe. Kod toga druga treba da se sti u sva obaveštenja i svi podaci.

5. Sa organizacijom masovne obaveštajne službe treba odmah i neodložno po eti.

Upamtimo:

Narodi koji nisu umeli otkriti petu kolonu i uništiti je, izgubili su svoju slobodu. Porobljeni narodi koji ne budu umeli u korenu uništiti rad svojih unutrašnjih neprijatelja, ne e se mo i do kraja osloboditi. Sem toga e njihove žrtve biti mnogo strasnije nego što ih sama po sebi zahteva borba protiv fašisti kih porobljiva a. Muke i krv izdatili — to je jedini plod lakovernosti i nedovoljne budnosti u borbi protiv pete kolone — protivnarodne zavere.

Borba protiv unutrašnjih neprijatelja sopstvenog naroda, borba protiv pete kolone jeste jedna od najve ih moralnih dužnosti svakog nacionalno svesnog Slovenca.

SAOPŠTENJE GLAVNOG ŠTABA SLOVENA KIH PARTIZANSKIH ODREDA O MINIRANJU ŽELEZNI KOG MOSTA NA LJUBLJANI« IZMEDJU PRESERJA I NOTRANJIH GORICA¹

KOMUNIKE ŠTABA SLOVENA KIH PARTIZANSKIH ODREDA

No u izmedju 4 i 5 decembra eta partizana-minera minirala je železni ki most preko Ljubljanice kod železni ke stanice Preserje.² Pruga Ljubljana-Trst je prekinuta. Od italijanske posade koja uva most, ubijeno je 7 vojnika i nekoliko ranjeno. Partizani nemaju gubitaka.

¹ »Slov. poro evalec« br. 29 od 9-XII-1941 godine.

³ **Akciju na most kod Preserja izvršila je Samotorska (Dolomitska) eta uz pomo nekoliko partizana iz Krimskog bataljona i Poljanske ete.**

Samotorska eta je. kao školska eta, nastala u jesen 1941 god. na Samotorici više Horjula. Pre napada na most kod Preserja, eta se prebacila na Babnu Goru kod Dvora gde se vežbala u miniranju. U akciju na most pošlo je 58 partizana. Posle akcije su se podelili na dve grupe. Grupa od oko 15 ljudi je otišla u Primorje (Mile Špacapan) s 2 puškomitraljeza. dok su ostali otišli u Gorenjsku. gde su se priklju ili Gorenjskom bataljonu. (Podatke dao Stane Mrhar.)

Naredba za akciju na most dao je Glavni štab slovena kih partizanskih odreda. Minere je vežbao Edo Mihevc. Za napad su se podelili u tri grupe. Prva je bola minerska, druga je napadala baraku sa 18 italijanskih vojnika, a tre a most. Posada na mostu je uništena jurišem. Kako je eksploziv bio delimi no mokar, nije pravilno eksplodirao. Morali su ga dvaput zapaljivati, ali se most nije potpuno srušio u Ljubljanicu. Od 18 Italijana palo je devet. (Edo Mihevc, usmeni izvor.) Zatim su Italijani inscenirali proces protiv nevinih stanovnika. Optužili su 69 ljudi i osudili: na smrt 39, na doživotnu robiju 15. a ostale na ve e ili manje kazne, odnosno oslobodili.

**IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 9 DECEMBRA
1941 GOD. O AKCIJAMA BREŽI KE ETE NA RASELJENOJ
TERITORIJI BREŽICE-KRŠKO'**

PARTIZANSKA AKCIJA U POSAVJU

Kad je nema kim fašistima pošlo za rukom da nasilno presele preko 20.000 Slovenaca, partizanske ete² su dobile nalog da na toj teritoriji unište sve što bi moglo koristiti okupatorima, odnosno Nemcima koje e fašisti naseliti po slovena kim domovima,

4-XI Rekvizicija posteljine, odela, krzna i hrane u iseljenoj vili na Globokom.

5-XI Naoružane partizanske patrole prate seljake iz neiseljenih predela u iseljene i spasavaju poku stvo i odela da ne padnu u ruke okupatora.

6-XI U predve erje godišnjice Oktobarske revolucije, partizanska patrola izaziva požar na tri kraja iseljenog Gaberja (Opština Dobova). Izgorela su tri poseda sa privrednim zgradama.

13-XI Tri partizana lukavstvom upadnu u sudske prostorije u Sevnici³ na Savi, uhapsu stražara, zatvore ga u zatvor, rekviriraju mu oružje i oslobodjavaju 5 boraca OF, osudjenih na smrt.

¹ »Slov. poro evalec« br. 29 od 9-XII-1941 godine.

² Breži ka eta se po ela formirati po etkom oktobra 1941 godine. Organizovao ju je tadašnji sekretar Komiteta KPS za Breži ki okrug Rudolf Janhuba, koji je postao komandir ete. PK za Štajersku je na taj sektor poslao i Dušana Kvedera-Tomaža, koji je postao politkomesar ete. Prvom polovinom oktobra eta je imala oko 12 ljudi i svoj štab. Partizani su ve inom bili lanovi KP i SKOJ iz okoline Brezica. Svi su boli naoružani puškama, medju kojima je bilo nekoliko i francuskih. eta je delovala na sektoru Podsreda—Štara Vas—Dobova—Brežice—Krško—Scvnica—Bohor. Kad je Prvi štajerski bataljon krenuo na teritoriju odredjenu da je Nemci ise, htela mu se priklju iti i 6va eta, ali do toga nije došlo. Dokumentat navodi akcije Breži ke ete posle odlaska Prvog štajerskog bataijona.

Krajem novembra prebacili su se pored Rajhenburga na Mali Ktmen zapadno od Podsrede, s namerom da no u unište uredjaje rudnika Senovo. Nemci su saznali gde se eta nalazi, opkolili je sa više kamiona vojnika i uništili. Slu ajno je se spasili komandir i komesar, koji su se udaljili do jednog seljaka da bi organizovali s lanovima OF potrebne mere za prebacivanje ete posle izvršenja nameravane akcije. (Podaci R. Janhuba, usmeni izveštaj.)

Iz nema kih izvora se može zaklju iti da je eta uništena 29-XI. (Zapisnik nema kih štabnih razgovora od 9-XII-1941 god. arhiv MNO.)

³ Pod vo stvom Dušana Kvedera-Tomaža, akcija je izvršena 12-XI-1941 godine.

15-16 i 19-XI uništeno više stotina hl. vina u napuštenim vinskim podrumima okruga Brezice.

17-XI Zauzimanje veletrgovine Bibi u De nim selima (Brezice). Hapšenje komesara, 2 nema ka inovnika i 3 pomo nika.

18-XI Zapaljen posed bivšeg narodnog poslanika Ureka na Globokom (Brezice), gde je uništeno nekoliko vagona pasulja, kukuruza, pšenice, krompira, sena i drveta. Šteta iznosi nekoliko miliona.

18-XI Osudjen na smrt i streljan denuncijant Male Andrej iz Unca kod Rakeka.

19-XI Partizanske patrole vode seljake na rekviziciju napuštenog vina.

20-XI Ubijen opšt. predsednik na Sramijama (Brezice), Alojz Suša, jedan od najopasnijih hitlerovskih agenata u elom srezu.

24-XI Partizani porušili dinamitom železnicu u blizini stanice Bianca na pruzi Zidani Most—Zagreb.

30-XI je kod Sti ne minirana pruga. Saobra aj je obustavljen za etiri sata.⁴

BR. 77

LANAK »OSVOBODILNE FRONTE« OD SREDINE DECEMBRA 1941 GOD. O UZROCIMA SLOMA BIVŠE JUGOSLOVENSKE VOJSKE I KARAKTERU NOVE NARODNE VOJSKE¹

PITANJE NASE NARODNE VOJSKE²

Podjarmljeni narodi koji se ne umeju u iti iz vlastitih iskustava, ne e ni posle sloma fašisti kih tudjinskih okova mo i sprovesti svoju potpunu slobodu. Narod koji iz korena ne iš upa stare grehove i grešnike, o uva e sve uslove da se nadje u imperijalisti kim rukama tudjih silnika.

Jedno od osnovnih iskustava iz kojih se moraju u iti narodi Jugoslavije uopšte, a slovena ki narod posebno, jeste bolno iskustvo sa zvani nom jugoslovenskom vojskom. Ko je u estvovao u »ratu« meseca aprila 1941, taj se na vlastite o i uverio da je toliko slavljena »naša hrabra vojska« bila do dna pokvarena, zaražena i nesposobna.

⁴ Prema »Pregledu sabotaža«, akcija na prugu bila je izvršena kod km 115,9, između stanica Radohova Vas i Sti na. Eksplođirala je mina i presekla levu tra nicu. Ova akcija ne ulazi među akcije Breži ke ete.

¹ »Osvobodilna fronta« br. 3, sredinom decembra 1941 godine.

² Cilj lanka je da odgovori na prve pokušaje plasiranja mihailovi-evštlne u Sloveniji i na este pozive pretstavnika slovena ke reakcije u jugoslov. vladi u Londonu da treba ekati, a ne boriti se.

Danas kad su narodi Jugoslavije svojim junima otporom ne samo oprali aprilsku sramotu, nego i itavom svetu pokazali uzor žilave i požrtvovane oslobodilačke borbe, mnogi bi rado iz izvesnih naraštaja i jasno određenih razloga predao zaboravu unutrašnju trulež bivše redovne jugoslovenske armije. Stigao je, dakle, trenutak da ponovo gledamo unutrašnje uzroke aprilskog rasula jugoslovenske vojske, ako ne želimo da budu nost naše nove narodne armije po ne — sa trulom prošlosti.

Da li su za aprilsku sramotu bih krivi jugoslovenski vojnici, sinovi svoga naroda i svojih nacija? Ne i sto puta ne! Vojnici su bih spremni da se bore, ali je otkazalo vojno rukovodstvo, otkazao je, izuzev nekih asaniranih izuzetaka, skoro itav aktivni oficirski kor. Vojno rukovodstvo i pretežni deo aktivnog oficirskog kadra su se pokazali kao gnezdo pete kolone i stružne nesposobnosti.

Stanje stvari je bilo takvo i niko ga ne može poreći, ako ne želi negirati istinu.

Zašto je pretežna većina aktivnog oficirskog kora otkazala?

Prvo, otkazala je zato što je izgubila skoro svaku vezu sa narodom. Mnogi aktivni oficiri su od kasarni pravio mučionice radnika, seljaka i intelektualaca. Jasno je da se oficiri, koji nisu bili povezani sa narodom, nisu mogli vatreno boriti za slobodu naroda.

Drugo, otkazala je zato što nije bila ukorenjena u narodu. Mesto da su bih svesni Slovenci, Hrvati, Srbi i kao takvi ostali verni zajednici koja državi Jugoslaviji, aktivni oficiri su plivali u nekom maglovitom »jugoslovenstvu« iza koga se skrivalo velikosrpsvo beogradske aršije. Zato nije čudo što je »jugoslovenstvo« aktivnog oficirskog kora bilo jako neotporno protiv penetracije pete kolone! Nije čudo što su se neki slovenački oficiri — nekada »jugoslovenski« orijentisani — posle rasula javnih narodnom izdajniku Paveli u i stupili u njegovu službu!

Treće, otkazala je zato što je stružna bila krajnje oskudno vaspitana, a prvenstveno je bila nesposobna za svaku improvizaciju. Poznavala je samo »naredjenje«.

Dok ovako otvoreno pišemo o ovakvim činjenicama, koje, razume se, žalimo — jer bismo želeli da možemo u našim oficirima gledati nacionalne heroje — ujedno podvlačimo da slovenački narod i njegova Osvobodilna fronta nikako nisu zatvorili vrata poštenim, iskrenim i rodoljubivim oficirima.³ Ah svaki aktivni oficir, koji je svome narodu i svojoj domovini iskreno odan, mora, prvo, razumeti činjenice koje je narod uvideo, i, drugo, sa novim snagama koje je narod formirao iz vlastite krvi i vlastitih žrtava.

³ Odmah po osnivanju OF, u Vrhovnom plenumu je bila zastupljena i grupa jugoslovenskih aktivnih oficira koji su se priključili OF. Među njima je bila naročito aktivna grupa mlađih oficira.

Naime, meseca aprila je sa slovena ke teritorije iš ezao poslednji trag regularne jugoslovenske vojske. Kad je slovena ki narod otpo eo svoju oslobodila ku borbu, regularna jugoslovenska vojska nije prisustvovala. Slovena ku oružanu borbu tu vodile, a vode je i danas, isklju ivo slovena ke partizanske jedinice. Sa partizanskim odredima je tesno povezana slovena ka Narodna zaštita koja se ukorenila ve svuda na terenu i koja pored svoje trenutne akcione vrednosti pretstavlja jedinu garanciju uspešne mobilizacije svega slovena kog naroda, sposobnog za oružje.

Prema tome je jasno da na slovena koj teritoriji naša budu a narodna vojska može izrasti samo iz slovena kih partizanskih odreda i jedinica Narodne zaštite. Svaki pokušaj organizovanja kakve bilo vojne formacije izvan slovena kih partizanskih odreda i jedinica Narodne zaštite — nai i e kod slovena kog naroda na gluve uši i na ogor en otpor. Mogh bi privu i samo protivnarodnu reakciju, koja je iz klasnih razloga pošla putem pete kolone i koja bi medju Slovencima rado raspirila bratoubila ki gradjanski rat. Baš zbog toga je neophodno svaki takav pokušaj još u klici ugušiti, gde god bi se i u kakvom bilo obliku pojavio.

BK. 78

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 23 DECEMBRA 1941 GOD. O BORBAMA CANKAREVOG BATALJONA U GORENJSKOJ U PRVOJ POLOVINI DECEMBRA¹

PRVE FAZE GORENJSKIH BORBI²

9-XII Sukcb s nema kom etom od 46 ljudi. Nemci imaju dva mrtva i mnogo ranjenih. Bojište ostavljaju u pani nom bekstvu. Partizani bez gubitaka.

10-XII Sukcb sa nema kom patrolom koja je posle kra e borbe pobegla. Nema ki gubici nisu ta no utvrđjeni. Partizani bez gubitaka.

¹ »Slov. poro cvalecc br. 31 od 23-XII-1941 godine.

² U Gorenjskoj se, krajem novembra i po etkom decembra, partizanska aktivnost poja ala. Zbog toga su Nemci na podru ju Selške Doline preduzeli napad (9-XII) na Čankarev bataljon kome se kasnije priklju ila i Samotorska eta. Istog dana je došlo do borbe kod Sv. Mohora odnosno kod Knapa na Bukovš ici. Partizani su se probili preko Selške Doline i Stirpnika u Rovta pod Mladim Vrhom (11 i 12-XII) gde su ih Nemci pokušali opkoliti. Čankarev bataljon je 12-XII posle podne, na obroncima Mladog Vrhha kod Rovta, uništio nema ku policišku borbenu patrolu, sastavljenu od 181 rezervnog pol. bataljona. Prema nema kim podacima, poginulo je 45 policajaca, 7 ih je teško ranjeno, dok je bez rane ostao samo jedan (vidi

12-XII Sukob sa jakim nema kim trupama. Partizani primenjuju taktiku zase a. Posle 14 minuta borbe razbili su Nemce. Na bojištu ostalo 46 mrtvih Nemaca, medju njima tri majora i etiri kapetana. Partizani imaju dva mrtva i etiri ranjena. Partizani zaplenili značajnu količinu oružja, municije, sanitetskog materijala i vojni kih namirnica. Nema kom ranjeniku, koji se predao, partizani predavaju smisao slovena ke narodnooslobodilačke borbe. Nema ki vojnik se slaže i izjavljuje da nije ispalio ni jednog metka. Partizani pregledaju njegovu pušku i utvrđuju da je govorio istinu. Pružaju mu prvu lekarsku pomoć.

dok. br. 204 i 205). Cank. bat., povukao se 13-XII, s Blegaša u ja ini 72 oveka, prema Poljanama, prešavši Soru kod Žabje Vasi.

Istovremeno sa akcijama Cankarevog bataljona masovno su se digla u borbu protiv okupatora sela u predelu Škofja Loka—Ziri. Ustanak su organizacije OF pod vodjstvom Partije politički dobro pripremile. Po etkom decembra održan je, u Bukovšici kod Kocjanovih, sastanak partiškog komiteta za rejon Škofja Loka. Prisustvovali su pored pretstavnika partiških organizacija iz Medvoda, Škofje Loke, Selca i sekretar komiteta Maks Krmelj, narodni heroj Stane žagar, narodni heroj Lojze Kebe i narodni heroj Jože Gregor i . Na sastanku su zaključili da se, u cilju izvršenja zadatka koje je postavio Glavni štab slovena kih partizanskih odreda i CK KPS, po ne sa mobilizacijom na sektoru Medvode—Škofja Loka—dolina Selske i Poljanske Sore—Ziri. Poslali su takodje druga Stana Bokala sa patrolom od 10 boraca u gornju dolinu Save sa ovlašćenjem da organizuje ustanak u predelu Bohinj i Dovje-Mojstrana. Nekoliko dana posle odlaska druga Bokala otišao je sa novim direktivama za njim i Stane Žagar-mladji, sekretar SKOJ-a za Gorenjsku.

Mobilizacija je poela oko 20 decembra i postigla svoj višak u vremenu od 24—27 decembra 1941 godine. Pozivu se odazvalo oko 600 novih boracodobrovoljaca koji su se uključivali u jedinice Cankarevog bataljona. Novi borci su položili zakletvu 26 i 27 decembra na Kovskom i Valtarskom vrhu.

Zbog uspešnih akcija Cankarevog bataljona i opšteg narodnog ustanka Nemci su morali povući i manje posade i kasnije čak prestati sa preseljavanjem stanovništva. Posle 22 decembra razvili su se žestoki bojevi.

22 decembra poslao je štab Cankarevog bataljona u Poljansku Dolinu jednu etu, koja je uništila 6 mostova od s. Poljane do s. Ziri. Nema ka posada u Poljanama povukla se zbog teškog položaja. Partizani su dobili veliki plen. Tek 23 decembra po podne Nemci uspevaju da prodru sa oklopnim kolima u Poljane. Imali su nameru da isele selo Hotovlje. Da bi spretili Nemce da presele stanovništvo, partizani su napali 25 dec. Poljane i postavili zasede prema s. Luče i prema Škofjoj Loki. Padom garnizona u Poljanama stvorila bi se u ovom predelu slobodna teritorija. Izvršen je napad i na s. rni Vrh. U ovim borbama bilo je, prema podacima u esnika, ubijeno 62, a ranjeno 70 nema kih vojnika. Medjutim, Nemci su u tom vremenu ve koncentrisali velike snage i po eli 27 decembra ofanzivu iz Škofje Loke i sa italijanske teritorije, od s. Luče. U ofanzivi, koju su Nemci nazivali »Grosseinsatz« (Veliki poduhvat), u estvovala su nove jedinice, dovezene iz drugih nema kih pokrajina. Poznate su borbe kod Valtarskog Vrh (27-XII), Bukovog Vrh i kod Skobela.

Posle tih ogor enih bojeva, krajem decembra 1941 god. Cankarev bataljon se prebacio u s. Dražgoše pod Jelovicom, gde se od 9 do 12 januara 1942 vodila jedna od rtajve ih borbi «slovena kih partizanskih jedinica. (Podaci Maks Krmelj, Ivo Bertoneelj, usmeni izvor)

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROCEVALCA« OD 30 DECEMBRA
1941 GOD. O UPADU PARTIZANA U ŠKOFJELOCKI ZATVOR,
ODLIKOVANJU CANKAREVOG BATALJONA I BORBI DRUGOG
ŠTAJERSKOG BATALJONA KOD LIBERGE¹

SLOVENA KA BOJIŠTA

Slovena ki narodnooslobodila ki odredi u Gorenjskoj² drže položaje. Sa italijanske strane ih napadaju nema ki odredi. Partizani vrše ispade. Partizanska eta je prodrla do Jesenica, gde je likvidirala žandarmerisku stanicu.³ Drskim upadom u sudske zatvore u Škofjof

¹ »Slov. poro evalec« br. 32 od 30-XII-1941 godine.

² Vidi primedbu uz. dok. br. 78.

³ U predelu Bohinj i Dovje—Mojstrana, po eo je 15 i 16 decembra 1941 god. dobro pripremljen i organizovan opšti ustanak koji bi trebalo da se, u sadejstvu sa akcijom Cankarevog bataljona u Poljanskoj Dolini i u predelu Jelovice, proširi u itavoj gornjoj dolini Save. Jaka organizacija Partije, koja je bila na elu lokalnih organizacija OF, mobilisala je za ustanak sve stanovništvo.

Pod vodjstvom lana Partije Alojza Rabi a sakupila se 16 decembra 1941 god. u Dovju jaka ustani ka grupa sa namerom da razoruža žandarmerisku stanicu u Dovju i grani arski garnizon u Mojstrani. Istog dana, u 20 asova, razoružali su žandarmerisku stanicu u Dovju. Zatim su otišli u Mojstranu, gde su se ve sakupili ostali ustanici spremni za napad na grani arsku kasarnu. Tu su naišli na otpor. U borbi je pao jedan ustanik, a ranjen je bio komandant nema kih grani ara. Istovremeno su druge grupe rušile telegrafske stubove, izgradile prepreke na drumu i železni koj liniji i zapalile most na r. Beici. (Vidi dok. br. 220.)

Ustanak u Bohinju organizovali su Stane Bokal i Tomai Godec. Pod rukovodstvom Stanka Bokala, komandira Poklju ke ete, održan je 15 decembra 1941 god., u Gorjama, širi sastanak na kome su bili prisutni, pored meštana, i drugovi iz ostalih sela koje se nalaze više Radovljice. Dogovorili su se da krenu prema s. Nomenj, miniraju železni ku liniju u Soteski, zaustave jutarnji voz, odvezu se njime u Bohinjsku Bistricu i razoružaju nema ku posadu koja se tamo nalazila. Dogovorili su se, dalje, da im se na putu za Nomenj priklju e ustanici iz sela Gorjuše i Koprivnika. Pre napada na Bohinjsku Bistricu, trebalo bi da se priklju e i ustanici iz svih sela od Nomenja do Bohlnjskog Jezera koja je organizovao Tomaž Godec. Ugovoreni znak za ustanak svih sela od Nomenja do Radovljice bio bi uspešan napad na voz, koji saobra a prema Jesenicama. Kolona ustanika, koja je posle priklju enja drugova iz sela Gorjuše i Koprivnika, brojila ve oko 300 ljudi, krenula je prema dolini i 16 decembra 1941 god. zauzela Nomenj. Ali, kad su se u Nomenju pripremali za naredne akcije i uređivali svoje redove, napali su ih Nemci, koje je neki izdajnik obavestio o skupljanju ustanika. Time su spre ili izvršenje plana. Okupator je povukao, zbog pritiska masovnog pokreta u gornjoj dolini Save, sve manje garnizone i žandarmerijske stanice. (Vidi dok. br. 207 i 213.) Svi okupatorski garnizoni bili su u sitrogoj pripravnosti. (Podaci: MNO i Dijak Franc, usmeni izvor.)

Loki⁴ su partizani, preobu eni u nema ke uniforme, oslobodili 32 politiki ka zatvorenika. Izvršni odbor OF je Cankarevu etu⁵ odlikovao slovena kom partizanskom zastavom zbog hrabre i spretne likvidacije elitnih gestapovskih kolona, koje su 6 meseci vršile zlo ine po Gorenjskoj.

Više Sv. Križa kod Litije se 24-XII sudarila partizanska eta" sa brojno nadmo nijim nema kim odredima. Razvio se front u dužini 1 km. Poginulo je 40 Nemaca. Partizani su imah 4 mrtva druga.

BR. 80

LANAK »SLOVENSKOG PORO EVALCA« OD 30 DECEMBRA 1941 GOD. POVODOM SMRTI NARODNOG HEROJA LJUBE ŠERCERA¹

NEKOLIKO RE I U SPOMEN PORU NIKA LJUBE ŠERCERA-

Poru nik Ljubo Šercer² je bio jedan od onih retkih aktivnih oficira bivše jugoslovenske regularne vojske koji su i u najtežim trenucima ostali verni svojoj domovini i svome pozivu. Vojni ki i politiki ki slom Jugoslavije ga je boleo u srcu i mozgu. Nikako se nije

⁴ 21-XII su partizani uspešnom prevarom upali u zatvore u Škofjoj Loki i oslobodili nekoliko zatvorenika.

⁶ »Slov. poro evalec« misli na Cankarev bataljon.

⁶ Posle breži kog marša Prvog štajerskog bataljona i njegovog povratka, štab bataljona je podelio bataljon na manje grupe u cijju da prezimi što skrivenije. Izmedju grupa su postavljene kurirske veze-javke.

Komandant bat. Franc Rozman-Stane je posle dekoncentracije bataljona otišao u Ljublanu da izvesti Glavni štab. Tamo je dobio zadatak da organizuje Drugi štajerski bataljon od ete na Pogledu i od Stiške i Mokronožke ete. 15-XII je bataljon formiran na Kremenjeku. Ovim bataljonom je Glavni štab nameravao poja ati snage u Štajerskoj i time omogu iti uspešnije dizanje ustanka u Štajerskoj.

22-XII je Drugi štajerski bataljon prešao nema ku granicu kod Litije i nameravao spre iti preseljavanje u tom podru ju. Saznavši za taj pokret, Nemci su hteli da ga spre e. Tako je došlo do borbe, nazvane »borba kod Liberge«, koja se ustvari odigrala na prostoru izmedju sela Liberga i Tisje (6 km jugoist. od Smartna kod Litije). Zandarmeriski okrug Kamnik javlja u aktu od 23-1-1942 god. (XVI/5 — fase. 8, mapa 2 — arhiv MNO) da su Nemci u sukobu imali 3 mrtva i 2 teško ranjena, a partizani otprilike 7 mrtvih i 3 zarobljena.

Posle toga se bataljon povukao nazad na italijansku stranu, gde je po etkom januara vodio borbe s Italijanima kod Primskovog.

¹ »Slov. poro evalec« br. 32 od 30-XII-1941 godine.

² Posle razbijanja jednog dela Krimskog bataljona (vidi primedbu uz dok. br. 194). Ljubo Šercer, s nekim drugovima odlazi u Ljublanu,

mogao složiti s pomišljii da položi oružje pred zakletim neprijateljem svoga naroda. Kad je Osvobodilna fronta poela organizovati Slovena ke narodnooslobodila ke partizanske odrede, bio je medju prvima koji su pohitali u planine. Poru nika Ljubu Šercera nije medju slovena ke partizane privukla nikakva politika pobuda. Politiki uopšte nije bio opredeljen, ali je bio oduševljen Slovenac, Jugosloven i Sloven. Ljubo nije težio za komandantskom aš u. Svim je dobro razumeo stanovište štaba: da se, s obzirom na aprilski slom jugoslovenske vojske, svaki aktivni oficir mora najpre ista i, pa da onda pestane komandant. Zbog toga je poru nik Ljubo Šercer pošao u partizane kao partizan-redov. Ali pošto je bio hrabar borac i disciplinovan partizan, brzo je napredovao. Prvi put se istakao u napornom maršu svoje ete. Reskirao je život da bi spasio oružje, koje bi ina e dobio neprijatelj. Satima je na leđjima nosio teški mitraljez. Svoje drugove je bodrio recima i dobrim primerom. Uskoro posle toga marša, Ljubo je postao komandant partizanskog voda. Sa svojim vodom je, izmedju ostalog, izvršio i poznati napad na karabinjersku stanicu u Turjaku. Štab mu je zatim poverio komandu školskog logora. Ali mu njegova aktivnost i borbenost nisu dozvolile da se zadugo zadrži u školskom logoru. Ukoliko nije išlo drukije, izabrao bi najbolju etu i pošao sa njom u akciju. Kona no ga je Štab postavio za komandanta partizanskog polubataljona. Sa svojim polubataljonom je Ljubo izveo napad na Lož.

Medju slovena kim partizanima se poru nik Šercer tesno povezao sa slovena kim narodom. Bio je pravi drug svojih partizana — slovena kih seljaka i radnika. Partizani su ga voleh kao malo koga komandanta.

U zatvoru i pred fašisti kim puškama je poru nik Ljubo Šercer pokazao uzor slovena ke hrabrosti. Poginuo je kao slovena ki narodni heroj.³ Njegovom smr u su Slovena ki narodnooslobodila ki partizanski odredi izgubili jednog od najboljih i najhrabrijih svojih komandanata, a slovena ka zemlja je primila u sebe jednog od najodlu - nijih boraca za njenu slobodu.

Slava narodnom heroju Ljubi Šerceru, poru niku i komandantu partizanskog polubataljona.

gde ga. usled izdajstva, uhapsu i 16-XII, s još nekim drugovima, osude na smrt. Presuda je izvršena 22-XII-1941 god. u 9 asova izjutra, u Strahomeru pod Krimom. Italijani ih nisu smeli sahraniti u Ljubljani, ve su ih odvezli u Trži na Moru (Monfalkone). Vidi dok. br. 212.

³ Vrhovni štab Narodnooslobodila ke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije, na predlog Glavnog štaba narodnooslobodila ke vojske i partizanskih odreda Slovenije, naredbom od 25 oktobra 1943 god. imenovao je Ljuba Šercera za narodnog heroja. (Zbornik, tom II, str. 340.)

KRATAK TE AJ ZA PARTIZANSKE KOMANDANTE¹

Potreba i oskudica u komandantima i vodnicima slovena kih narodnooslobodila kih partizanskih jedinica nužno nam nalaže da što ve u pažnju posvetimo vaspitavanju komandantskog kadra. Potreba za teoriskom pripremom, upotpunjenom prakti nim iskustvima, postala je osobito nužna zbog toga što se u celoj vojnostru noj literaturi stare Jugoslavije nije mogla na i nijedna stru na obrada partizanskih borbi, a isto tako je i kod vežbanja i osposobljavanja ljudstva taj na in borbe — uprkos svojoj uspešnosti i vrednosti koju je ve u ranijim oslobodila kim borbama drugih naroda pokazao — bio potpuno zanemaren. Možemo mirno tvrditi da je taj najuspešniji na in borbe za oslobodjenje, osobito malih naroda, zanemarivan iz naro itih razloga i to:

1. Jugoslovensko vojno vo stvo je mehani ki sledilo francuskoj i nema koj oficijelnoj vojnoj doktrini operacija sa velikim masama, koja je stvarno uspešna samo kod brojno i materijalno jakih država, ali ne i kod brojne snage jugoslovenske vojske, a osobito kod njenog naoružanja.

2. Vojno vo stvo je bilo potpuno svesno toga da ima 90% nesposobnog nižeg starešinskog kadra koji nikako ne bi mogao uspešno obavljati zadatke samostalnih komandanata partizanskih jedinica, jer je bio jedino nau en na: razumem.

3. Vojno vo stvo je poznavalo raspoloženje narodnih masa, koje je uvek bilo protiv režima i upereno protiv viših vojnih krugova, i baš zbog toga nije smelo dopustiti da se narodne mase ve u kasarnama upoznaju sa na inom narodnog ratovanja, koje bi mogle docnije upotrebiti protiv njih samih.

Iz izloženog ve sledi zaklju ak da je partizanski rat mogu samo onde gde je ljudstvo raspoloženo za borbu, tj. kod vodjenja pravednog

¹ »Kratka te aj za partizanske komandante« napisao je, na inicijativu Glavnog štaba slovena kih partizanskih odreda, u oktobru i novembru 1941 god., komandant Kamni kog bataljona Marijan Dermastja. Kod sastavljanja koristio je u velikoj meri iskustva koja je stekao Kamni ki bataljon i druge partizanske jedinice u borbi sa okupatorom, kao i iskustva španskih boraca. Cilj »Kratkog te aja za partizanske komandante« bio je pomo i mladom partizanskom komandnom sastavu da prebrodi po etne teško e u rukovodjenju partizanskim jedinicama i naoružati ga najpotrebnijim znanjem.

Kratka te aj za partizanske komandante umnožila je na ciklostilu Centralna tehnika KPS u Ljubljani u prvim mesecima 1942 godine.

Redakcija je, gde god je bilo mogu e, upotrebila u prevodu na srpski jezik sadašnju vojnu terminologiju, teže i da ne odstupa od originala.

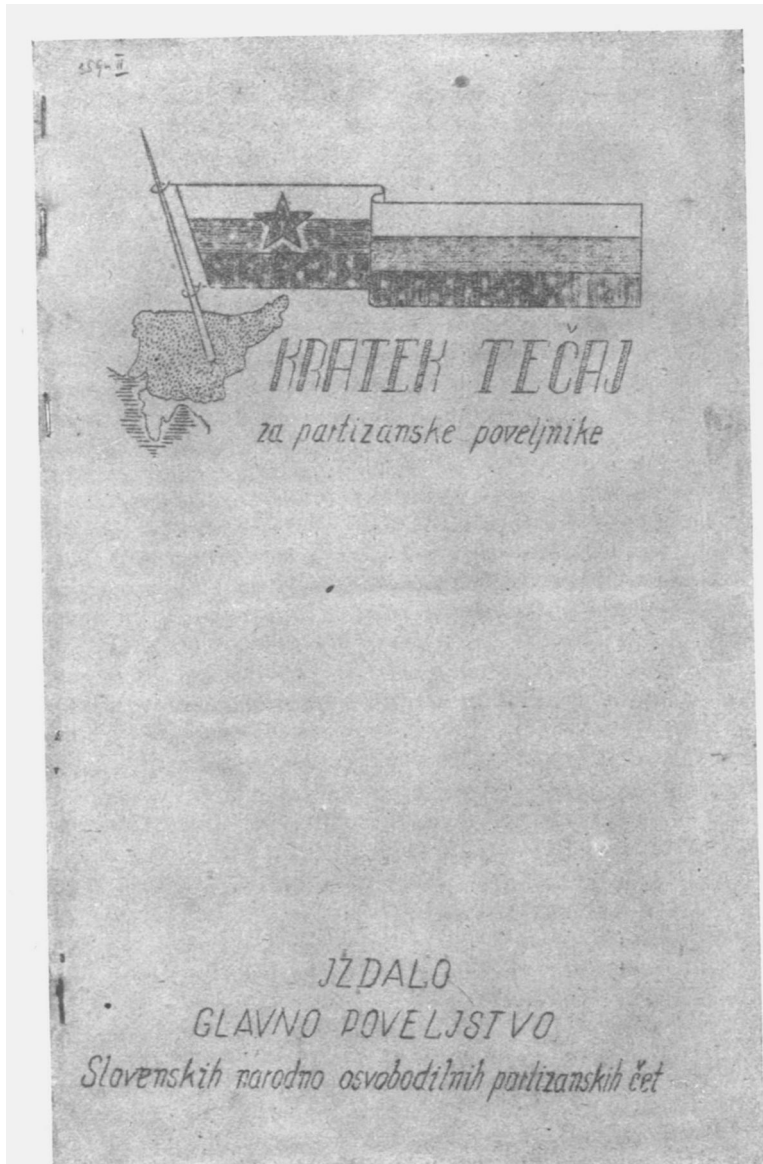
rata, dok u svim drugim slučajevima, a naročito kod vođenja imperijalisti protiv rata, vojna vojska moraju primenjivati samo masovnu taktiku koja jedino — pomognuta upotrebom ogromnih količina tehnike sredstava — pruža mogućnost kontrole ljudstva i jem i za njegovu šlepu pokornost. To znači da partizanska borba nije moguća i da se ne može ni zamisliti onde gde je narodno raspoloženje protiv rata. Naprotiv, države u kojima je moral ljudstva visok, postižu uspehe već i u manevarskom ratu, povećavaju i olakšavaju i te uspehe upotrebom partizanskih grupa u neprijateljskoj pozadini. To nam jasno dokazuje primer borbe naroda Sovjetskog Saveza koji postižu velike uspehe u manevarskom, kao i u partizanskom ratu, to nam dokazuju uspehi partizana po svim okupiranim državama Evrope, a naročito kod nas u Jugoslaviji. Armije okupiranih država, od kojih su neke bile i odlično snabdevene (Nemačka, belgijska), srušile su se kod prvog udara fašističke osvajačke zbog unutrašnjih antagonizama i petokolonskih izdajstava, dok narodne mase pod mnogo težim uslovima i sa slabijim naoružanjem i danas pružaju otpor okupatorima. I ne samo to, nego se otpor iz dana u dan povećava i broj partizana raste.

Usled toga što stari oficirski kadar nije imao korena u narodu, kao i usled njegove nacionalne nesigurnosti i strukovnog neznanja, koje se jasno pokazalo prilikom sloma, slovenačko narodno vojsko je prinudjeno da izgradi samostalan komandantski kadar koji će se razviti iz naroda i njegove oslobodilačke borbe. Školovanje tog komandantskog kadra predstavlja za nas naročitu dužnost, jer će samo na taj način komandanti biti sposobni da sa potpunim uspehom obave svoju dužnost, štede i pri tome ljudstvo i materijal od nepotrebnih napora i gubitaka.

Naša borba je pravedna narodnooslobodilačka borba, i njenim vođenjem i produžavanjem izvršujemo postavljeni cilj: oslobodjenje i ujedinjenje slovenačkog naroda.

Već iz namere i cilja naše borbe proizlazi da je ona isto napadnog karaktera i da odbranu poznaje samo u smislu taktičkog povlačenja iz frontalnog sukoba sa mnogo jačim neprijateljem, da bi mu na drugom mestu iznenadnom ofanzivnom akcijom naneli velike gubitke ili da bi mu iz boljeg položaja i sa što većom efikasnošću u svoga oružja u odbrani naneli što veću gubitke i, na taj način, pripremili i omogućili ili naš napad.

Suprotno manevarskom i rovovskom ratu koji oba imaju pozadinu, u partizanskoj borbi se nalazimo na teritoriji okupiranoj od neprijatelja, dakle u njegovoj pozadini. Zato se u partizanskoj borbi cela taktika mora voditi sa toga gledišta, tj. sa gledišta, da smo opkoljeni (što i jesmo u najširem smislu reči) i da je moguće neprija-

Fotokopija naslovne strane dokumenta br. 81

teljski napad sa svake strane. Baš zbog toga su odgovornost i zadaci komandanata partizanskih jedinica osobito teški. Ah, s druge strane partizanske jedinice se nalaze na doma em tlu, sa stanovništvom koje je prema nama ve inom prijateljski raspoloženo, i ta nam okolnost u mnogome znatno olakšava naše operacije.

Time smo ocrtah glavne osnove partizanske borbe, a sada prelazimo na detaljno razmatranje pojedinih faktora same borbe.

A. LJUDSTVO

Razumljivo je samo po sebi da je ljudstvo najvažniji elemenat borbe i da bez njega nije upotrebljiv makar kako dobar bio tehni ki materijal, što zna i da je ljudstvo duša svake operacije i da bez njega ne možemo zamisliti nikakav uspeh. U tom pogledu su naro ito jasne Staljinove re i, koje je kazao kao predsednik komiteta za odbranu: »... varoši se mogu ponovo osvojiti, ah se mrtvi vojnici ne mogu oživeti.«

Baš zbog toga je ljudstvo osobito važno u narodnooslobodila koj partizanskoj borbi, gde uz svoju borbenu vrednost pretstavlja i prvoklasni politi ki faktor sa našeg nacionalnog stanovišta. Zato komandanti i politkomesari moraju osobitu važnost polagati na uvanje poverenog im ljudstva, paziti na ekonomino upotrebljavanje partizanskih snaga u borbi i izvan nje, tako da partizani budu uvek sposobni za pokret i borbu, i najzad, brinuti se za njihovo stalno politi kospitanje. A to se postiže:

1. dobrim komandovanjem, veštom taktikom i rasporedom snaga u borbi;

2. vežbanjem i usavršavanjem vojno-stru nog znanja partizana;

3. dobro uredjenim snabdevanjem svim potrebnim materijalom, u prvom redu municijom i hranom, brižljivim uvanjem i pravilnom raspodelom i upotrebom ode e i obu e, uz stalnu brigu za udoban odmor partizana i za higijenske mere ;

4. stalnim politi kim vaspitavanjem, podizanjem svesti, discipline, otpornosti, istrajnosti, vaspitavanjem inicijative, jer je pobeda uvek na strani ja ih bataljona, i to ne ja ih po broju i oružju nego u prvom redu ja ih po moralu, što je prakti no iskusio Napoleon u Rusiji i Španiji i što danas prakti no isprobava Hitler u borbi sa Crvenom armijom i partizanima.

Partizanske jedinice se sastoje iz samih dobrovoljaca. Ve ta sama injenica nam jasno dokazuje, da tu imamo posla sa ljudstvom visokog morala koje je spremno na sve i koje je svesno teško a i zadataka partizanstva. Ta cinjenica znatno olakšava rad komandanata i politkomesara, jer im ne treba stvarati moral vec ga samo oja avati stalnim podizanjem napada kog duha partizana koji e pove avati njihovu otpornost i istrajnost. Naime, u borbi e pobediti uvek

onaj od protivnika koji ima ja i moral i usled toga vrš e istraje u svojem planu. Zato se treba brinuti za to da se kod partizana razvije svest da nema napora koji bi bio nesavladljiv ako se samo prihvatimo sa dovoljno volje i predanosti, i da baš taj element nedostaje okupatoru. Kad se sve to potkrepi nizom manjih po etnih uspeha — napadom na manje patrole, stanice, iskoriš avaju i sigurne i uspešne zasede — stvori e se poverenje u njihovu snagu, nepobedivost i pravilnost vo stva, to e podi i borbenu disciplinu na najve i stepen. Na taj na in e se od partizanskog odreda napraviti prvoklasna borbena jedinica.

Pored toga, za dobru jedinicu je potrebno paziti i na njen sastav. Najbolje partizanske jedinice jesu i osta e one koje su sastavljene iz industriskog i seoskog proletarijata. Zato kod sastava jedinica treba paziti da mu jezgro bude iz redova industriskog i seoskog proletarijata, jer je ovaj u ekonomskoj i politi koj borbi prekaljen i zato otporniji, što u moralnom pogledu pogodno uti e na ostalo ljudstvo u jedinici. Razume se, da svuda postoje izuzeci i da za svakog pojedinca treba prvo dobiti iskustva, pa ga tek onda oceniti.

Od velikog zna aja je da u jezgru odreda bude isprobanih narodnih boraca, svesnih i odanih stvari. Ta jezgra e biti velika pomo komandantu i politkomesaru u njihovom radu. Jedinice u kojima su ta jezgra bila krepka, uvek su bile aktivnije i bolje, i vrlo retko su otkazivale i u najkriti nijim trenucima.

Do najve ih mogu nosti treba razvijati drugarstvo i volju za bezuslovnu medjusobnu pomo u borbi i izvan nje, jer se time poveava duh požrtvovanosti, a time i inicijativa i snalažljivost pojedinaca, što e baš u teškim trenucima njihovih drugova do i do potpunog izražaja.

B. TEHNI KI MATERIJAL

Odmah posle ljudstva dolazi tehni ki materijal za borbu, bez ijeg stalnog usavršavanja i poboljšavanja ni najbolji partizanski odred ne e biti u stanju da ispuni svoje zadatke.

U tehni ki materijal za borbu u prvom redu, spada naoružanje, a zatim sva ostala sredstva (sprema) za lakše izvršavanje zadataka od strane partizanskih odreda. Razumljivo je da, s obzirom na današnji naš položaj, ne može biti ni govora o jedinstvenoj spremi, iako bi to bilo veoma korisno; jer bi nam to olakšalo upotrebu jedinica za izvršavanje zadatka.

Današnja oprema partizanskih jedinica, naro ito naoružanje, vrlo je složena. Razli iti modeh i kalibri pušaka i automatskog oružja predstavljaju velike teško e za pravilno snabdevanje jedinica municijom. Zato svaki komandant treba da se brine za to da što pre objedini naoružanje izmenom materijala i, što je najvažnije, nabavljanjem materijala kod neprijatelja prema uputstvu koje daje pesnik

u epu »Smrt Smail age engi a«: »Gvoždja trebaš? Ture ti ga nosi, eto svega što ti srce prosi«. Za svakog dobrog komandanta to treba da bude glavno na elo: ne oslanjati se na ono što e do i iz štaba, jer se može desiti da se prekine svaka veza sa štabom, ve težiti za tim, da se sve potrebno dobije od okupatora. Tu smo sigurni da emo dobiti svega u dovoljnoj koli ini i dobrom stanju, što kod nas nije tako sigurno. Zato je nužno potrebno da se komandanti što pre dobro upoznaju sa svim oružjem koje upotrebljavaju okupatori, da bi se, na taj na in, naši uspesi mogli iskoristiti u maksimalnoj meri i da bi se zaplenjeno oružje još u toku borbe moglo iskoristiti protiv okupatora.

Osnovno naoružanje partizanskih jedinica jeste lako pešadiško oružje. Prema tome, najvažnije oružje partizana bila je i osta e puška, koja, ujedno s bajonetom, u rukama partizana pretstavlja glavno i najvažnije oružje za završetak borbe — juriš, koje treba iskoristiti naro ito u trenucima iznenadjenja. (Zato partizane treba temeljno vežbati u rukovanju puškom, vršenju juriša i borbi nožem, jer se samo na taj na in mogu zaista temeljito iskoristiti prednosti iznenadnog napada).

Pored puške za partizanske odrede dolazi u obzir i lako automatsko oružje: revolver, puškomitraljez i laki mitraljez.

Revolver dolazi u obzir kod iznenadnih napada i u borbi iz blizine, i tu treba paziti na to da se naro ito otporni i odlu ni partizani iz pojedinih jedinica naro ito izvežbaju za takve potrebe ete u pogledu rukovanja revolverom. U tom pogledu su najpodesnije oružje MG pištolji kal. 7,65 i 9 mm, koje imaju Nemci i Itahjani. Teško a je kod njih velika potrošnja municije i teško popunjavanje. Zbog toga je potrebna velika štednja i upotreba istih samo po izri itoj prethodnoj dozvoli ili u trenucima velike teško e, napr. masovnog juriša neprijatelja iz neposredne blizine, ili za razbijanje veoma zna ajnog cilja koji je pak zaklonjen pred našim mitraljezima. Nikako ne smemo zanemariti i poluautomatske revolveere, koji se mogu vrlo prakti no upotrebiti i u spretnim rukama zameniti ak i MG pištolje. Sa takvim revolveerima treba, po mogu nosti, naoružati mitraljesce za njihovu h nu odbranu *iz* blizine.

Puškomitraljez je automatsko oružje koje je lako prenosivo i prakti no najpodesnije za partizanske jedinice. Prilikom njihove raspodele treba paziti na to, da bar na svaki partizanski vod dodje po jedan puškomitraljez, a, ukoliko to mogu nosti dozvoljavaju, bilo bi dobro u svakom vodu imati po dva puškomitraljeza. Sa takvom podelom e komandanti mnogo lakše uspeti da postignu nadmo nost vatre nad neprijateljem, a ima e mogu nost da mitraljeze upotrebe za unakrsnu vatru na prostoru ispred ete, što e ukloniti teško e i u slu aju, koji se esto dogadja, da jedan od mitraljeza otkáže u najkriti nijem trenutku. Puškomitraljezi podižu moral ljudstva, dok u

rukama sposobnog komandanta i mitraljesca postaju najopasnije oružje odreda.

Puškomitraljezi koji za nas dolaze u obzir jesu :

1. češki puškomitraljez »Zbrojovka« (37), koji je skoro u ve ini bio uveden u jugoslov. vojsci i zbog toga nam je najbolje poznat. Odlan u dejstvu, precizan u nišanjenju, on zahteva brižljivo negovanje i išenje, jer, u protivnom, rado otkáže. Puni se okvirima po 20 metaka kal. 7,9 mm M 24, tj. municijom jug. puške M 24.

2. Francuski puškomitraljez »šoš«. Starijeg tipa, esto preradjivan, u dejstvu nepouzdan jer rado zastaje. Puni se okvirima po 20 metaka kal. 7,9 mm M 24.

3. Italijanski puškomitraljez »Breda-38«, u dejstvu i konstrukciji vrlo sli an »Zbrojovki«. Puni se okvirima po 20 metaka kal. 7,35, tj. municijom italijanske puške.

Svi navedeni puškomitraljezi iskorišavaju barutne gasove preko gasnog provodnika za otvaranje cevi, izbacivanje aura, novo punjenje i paljenje.

4. Nema ka brzometna puška je automatskog dejstva i deluje sli no MG pištoljima. Puni se okvirima po 25 metaka kal. 7,9 mm, koji su osobite izrade, zbog ega se za njih ne može upotrebiti obi na pušana municija

Sva navedena automatska oružja su izradjena na vazdušno hladjenje. Automatsko dejstvo se prouzrokuje stalnim pritiskom na obara u i zbog toga se može proizvoljno upotrebljavati. Pored toga, imaju i spravu za pojedina no paljenje, tj. za poluautomatsko dejstvo, gde je za paljenje svakog metka potreban ponovni pritisak na obara .

Svi puškomitraljezi su snabdeveni nožicama, na koje se kod dejstva postavljaju radi ve e stabilnosti, smanjivanja trzaja i preciznosti u gadjanju. Usled velikog zagrevanja kod jakog dejstva imaju uza se i rezervnu cev, a za pravilno uvanje sav potrebni pribor za išenje. Moramo upozoriti na injenicu da mnogi puškomitraljezi, koje upotrebljavaju naši partizanski odredi, nemaju rezervne cevi ni pravog pribora za išenje, a usto je esto puta i oskudan broj okvira. Zato komandanti moraju paziti i da duže rafale dozvole samo u najkritičnijim momentima, da bi tako spreim pregrevavanje cevi mitraljeza što može uništiti sam mitraljez. Za svaki puškomitraljez je potrebna posluga od tri oveka: puškomitraljesca, dodava a i pomoćnika (u borbi je strelac).

Lake mitraljeze kod nas stvarno nismo poznavali, uprkos tome što se takvim smatrao »Švarcloze« (Schwarz-Lose). Ustvari i ovaj mitraljez spada medju teške, jer ga je nemogu e transportirati na ve e daljine bez stoke, usled toga što bi se ljudi suviše umorili. Lake mitraljeze nema ka vojska smatra kao orudje izmedju teških mitraljeza i brzometnih pušaka. Ovi mitraljezi su vrlo podesni zbog toga što su

laka za prenošenje (12kg), a imaju skoro isto dejstvo kao i teški mitraljez. Pone se okvirima od 25 metaka kal. 7.9, naročito su izrade, jednaki su sa mecima za brzometnu pušku.

U rukama partizana, naročito u iznenadnim napadima, **bombe** su odlično oružje za pripremu juriša. Njihova upotreba je tako raznovrsna da svaki komandant mora paziti da odred bude s njima dobro snabdeven. Lake za nošenje, u dejstvu — naročito defanzivne — jake, pružaju mogućnost uspešnog dejstva prema makar kako nadmoćnom neprijatelju. Dele se:

1) po dejstvu: na — defanzivne i ofanzivne. Defanzivne bombe su jakog brzantnog dejstva, poluprečnika 100—250 m. Izradjene su većiinom iz elinog lima, spolja su nasećene, napunjene većiinom brižantnih eksploziva (šedit, trotil, aronal itd.). Prilikom eksplozije bomba se rasprsnje na mala parćad, koja su baš zbog toga opasna, jer stvaraju veliki brisani prostor. Gde je doomet manji od poluprečnika dejstva bombe (30—33 m), treba ih bacati iz zaklona, inače su opasne i za onog koji ih baca. Ima ih raznih oblika: okruglih, jajastih, pljosnatih itd., razlićite težine od 450—800 grama. Kod nas su najpoznatije jajaste sa natpisom VTZ ili RF ali su sve bez izuzetka sumnjive u pogledu efekta. Mnogo njih uopšte nema detonatora, a mnogo ih je i pokvarenih usled vlage — šedit je osetljiv prema vlazi i pod njenim dejstvom so raspada. (Zato je kod upotrebe potrebna opreznost, da ne bi bilo nepotrebnih razorenja). Ofanzivne bombe su bombe s malim poluprečnikom dejstva (8—10 m). Izradjene su iz raznih vrsta lima sa malim punjenjem. Upotrebljavaju se za vreme napada, jer se mogu bacati i izvan zaklona. Efekat im je dosta slab i one u prvom redu služe za razbijanje morala. Isto kao i defanzivne i ove mogu biti razlićitih oblika. Kod nas su najobimnije jajaste sa natpisom VTZ i po iskustvu su dobre.

I jedne i druge se upaljuju na tri načina:

a) time što se odvije osigurač, razvije na taj način što se kapitulom udari o vrst predmet i baci (VTZ i RF bombe) ;

b) time što se osigurač odvije, povuće upaljivaćka vrpca i onda baci (nemaćke bombe svih vrsta), ih se povuće za lančić (italijanske bombe) ;

c) time što se odbace i pri padanju na vrst predmet eksplodiraju (druge vrste italijanskih bombi).

Kod bombi s tempiranim dejstvom pod a) i b) treba paziti na vremenski razmak izmedju razbijanja i bacanja, jer se može desiti da protivnik vrati bombu natrag.

2) S obzirom na upotrebu: pešadićske, protivtenkovske, benzinske, gasne, zamagljivaćke itd.

3) S obzirom na način upotrebe: rućne i za pušku ili tromblonske bombe. (U vezi s time važi sledeća primedba: dok se tromblonske

bombe prili no lako dobijaju, dosta je teško dobiti tromblone. Uprkos tome ne smemo odbacivati tromblonske bombe, jer se i bez tromblona mogu dobro upotrebiti kao ru ne bombe. Pokazati na in).

Pored gore re enog, u izvesnim momentima i situacijama u obzir bi došli još i: teški mitraljezi, pešadiski i protivtenkovski topovi i baca i mina, S obzirom na svoje dejstvo, sva ta orudja su od velike vrednosti u borbi, ali su samo smetnja okretnosti partizanskih jedinica, izuzev malih baca a koji se mogu nositi na ledjima. Ve prema re enom, to teško pešadisko naoružanje dolazilo bi u obzir kod zauzimanja ve ih kompleksa i koncentracije jedinica. Zato još sada treba polagati veliku važnost na to da ih otmemo od okupatora, kako bi u pravom momentu bih njima snabdeveni.

Svi komandanti moraju gledati da, samostalnim akcijama ih koncentrisanim napadima, nabavljaju što ve e koli ine oružja i drugog vojnog materijala i da ga, u cilju upotpunjavanja, razdele po potrebi na svoje ljudstvo, a što preostane, uzimaju i u obzir sve potrebne mere, treba da sa uvaju i o tome što pre da obaveste štab.

Oružje i municija su najdragocenija stvar za partizane. Zato im se mora posve ivati najve a pažnja. Stalni, javni i tajni, pregledi su veoma važna dužnost komandanta, jer e se samo na taj na in posti i da oružje uvek bude u besprekornom stanju. Svaki slobodni trenutak treba odmah iskoristiti za iš enje oružja i ostale ratne spreme, naro ito neposredno posle akcije ih borbe, i u tom slu aju odmah izvršiti i potrebnu popunu municije. S obzirom na položaj u kojem se nalazi svaki partizanski odred, iš enje treba vršiti tako da ga izvodi sapno onaj deo koji nije ni u stražarskom ni u pripremnom odeljenju, a posle pregleda izvršiti zamenu. Municija je takodje podložna kvarenju, naro ito je osetljiva prema vlazi. Zato treba paziti da municija bude što više na suvom mestu, stalno je treba brisati i provetravati gde se god za to ukaže prilika.

Što se ti e ostale, isto tako partizanima potrebne spreme, nemo govoriti posebice, jer je to stvar inicijative i snalažljivosti komandanta i u vehkoj meri intendanta.

I.

OSNOVNA PARTIZANSKA JEDINICA — ETA

Osnovna partizanska jedinica jeste eta, koja je ve tekstom partizanskog zakona podeljena na vodove.² Praksa je dokazala da je najpodesnije svaku etu deliti na tri voda. Za takvu podelu govore bezbrojni razlozi, koje emo kasnije navesti, a sad emo konstatovati samo to da trojna podela ete u velikoj meri olakšava komandovanje. Brojna snaga osnovne jedinice danas još nije ustaljena, no ipak nam

² Vidi dok. br. 5.

iskustvo dokazuje da se najbolje pokazuju ete koje broje oko 50 ljudi. Takva ete treba da se deli na:

— 3 voda strelaca po 10 ljudi,	ukupno 30 ljudi;
— 1 vod mitraljezaca (3 p. mitr. po 3 oveka)	„ 9 „
— 1 vod inženjera	„ 7 „
— komandant, komesar, zamenik komandanta,
intendant	„ 4 oveka.

Svega: 50 ljudi.

Takav na in podele znatno e olakšati preglednost i rad viših komandanata, a pove a e i aktivnost samih eta. Razume se da podelu ete ne smemo smatrati ne im strogo propisanihi, ve se uvek treba prilagoditi prilikama u kojima ete deluju i ne e biti malo slu ajeva kad e biti potrebno da se eta podeli na samostalne vodove radi lakšeg izvršenja konkretnih zadataka.

Na elu voda stoji vodnik, a uz njega sa istom odgovornoš u i rangom politdelegat voda. Na elu ete se nalazi komandir ete, a uz njega sa jednakom odgovornoš u i rangom politikomesar ete. Pored toga, a s obzirom na položaj ete kao osnovne, više puta i sasvim samostalne jedinice, uz komandira ete se nalaze:

1. **Intendant ete** koji se brine za snabdevanje ete svim potrebnim. Na to mesto treba postavljati partizana koji je samostalan, disciplinovan, inicijativan i strogo poverljiv. To je sve potrebno zbog toga što je sa njegovom funkcijom u neposrednoj vezi kontakt sa terenskim odborima OF, što o svakom nameravanom pokretu ete mora biti ta no informiran, da pripremi sve što je potrebno i što eš e puta mora problem snabdevanja rešavati vlastitom snalažljivoš u. Njega treba stalno da kontroliše pol. komesar, a u ostalom mu treba dopuštati što ve u inicijativu i samostalnost u radu.

2. **Oružar ete** koji se brine da se oružje i municija održavaju uredno. Zato po potrebi mora znati bravarski ili mehani arski zanat, da bi manje kvarove mogao na licu mesta popraviti. Treba ga snabdeti sa najpotrebnijim alatom za rad. Svoj posao obavlja pod kontrolom komandir?, ete.

3. **Ordonans ete** — za vezu ete sa višom komandom, susednim jedinicama i odborima OF i NZ. Ve i zbog karaktera samog posla, na to mesto treba odrediti partizana koji je odlu an, smeo, iskusan, politiki dorastao svom zadatku, poverljiv, i utljiv. Pošto e se esto puta morati kretati po terenu posednutom od okupatora, treba ga po mogu nosti snabdeti potrebnim dokumentima. Da li e uza se imati oružje ili ne, to odlu uju komandir ete i politiki komesar.

4. **Bolni ar ete** — partizan osposobljen za taj posao. Njegova je briga prva pomo ranjenicima i bolesnicima, kao i održavanje higijene u eti.

5. Kuvar ete — partizan koji zna kuvati.

Primedba pod 3. — Pošto e mogu e nastati potreba da se istovremeno pošalju po dva kurira, potrebno je da se u zamenu za posao ordonansa izvežbaju još 2 druga partizana (oružar, ordonansi i kuvar -su u borbi strelci).

Zbor je skup sve ete na zato odredjenom mestu. Na zbor se moraju javiti svi partizani, izuzev onih koji su neposredno zaposleni stražarskom službom. Zbor je redovan — vrši se svakog jutra i služi za pregled ete i zbor po potrebi, na kojem se rešavaju sva pitanja koja se ti u cele ete (sporovi medju pojedincima, izri u ukori i pohvale i izdaju vanredne naredbe).

Sve važnije probleme rešavaju sporazumno kom. ete i pol. komesar. Preporu ljivo je da savetovanjima o izradi planova za pojedine akcije prisustvuju i vodnici i politdelegati vodova radi gajenja njihove inicijative i vaspitavanja na što ve u samostalnost.

Istom cilju služi i institucija dežurnog vodnika u eti, koju vrše naizmeni no vodnik i politdelegat stražarskog voda. Dežurni vodnik u svemu zamenjuje kom, ete u mirnom stanju i na taj na in kom. ete i pol. komesar imaju više raspoloživog vremena za izradu detaljnih planova za akcije i napade.

Time je takodje odredjen i glavni delokrug svake partizanske ete, koji se deh na ..⁸

n.

AKCIJE, NAPADI I ODBRANA

Pod akcijama se podrazumevaju vršenja onih radnji koje nisu neposredni sudari sa oružanom snagom okupatora, ah koje im nose osetne štete s obzirom na objekte na koje se ta akcija izvodi. To su, dakle, prvenstveno sabotažne radnje na saobra ajnim, industrijskim i ostalim materijalnim sredstvima okupatora, ime im se onemogu uje ili bar ometa nesmetani saobra aj ih produkcija za njihovu vojsku. Pored toga, tu spadaju likvidacije špijuna i denuncijanata u srezu u kojem trenutno dejstvuje partizanski odred.

Pod napadima se pak pđrazumevaju direktni napadi na oružanu silu okupatora i neposredne objekte. I tu emo se baviti pravlilnim pripremanjem i izvršavanjem napada.

Kona no nam još preostaje jedan deo delatnosti partizanskih odreda, koji ni u kojem pogledu ne smemo zanemarivati ih potcenjivati, tj. odbrana od eventualnih napada okupatora, borba protiv iznenadjenja, izmicanje ili izvla enje iz borbe onde gde nam to ne odgovara.

Pokuša emo što jasnije pretstaviti na in rada u svim gore pomenutim pravcima U tome emo primeniti sva dosadašnja iskustva koja

³ Svi primorci originala sa kojima je redakcija raspolagala nemaju kraj re enice. Verovatno je to omaška prilikom štampanja.

imamo u tom pogledu, u e i se iz svih uspeha i poraza koje smo dosad doživeli.

Celokupnu taktiku partizanske borbe obradi emo po odeljcima, kako nam se ona pokazuje kao naj eš a pojava u životu partizanskog odreda. Za partizanstvo je od najve eg zna aja kretanje (pokret), zatim borba i najzad stanovanje.

A. KRETANJE

Za partizansko ratovanje je bitno kretanje. Baš zbog toga svojstva se sve više približujemo manevarskom ratu, kakav danas imamo priliku videti u gigantskom obimu na Isto nom frontu. Zato se partizanske ete u izvršenju takti kih zadataka moraju služiti iskustvima i teorijom manevarskog rata, koju dopuniti sa isto specifi nim partizanskim akcijama i pogledima.

Šta je kretanje nije potrebno posebice isticati, ali ovde moramo naglasiti da je pokret jedna od najvažnijih takti kih radnji u partizanskom ratu, jer nas upravo baš pokret dovodi na mesto gde emo mo i izvršiti svoj zadatak. Time je ujedno dat i cilj taktike pokreta: naime, da dovede ljudstvo tzv. nastupnim maršem, na mesto izvršenja akcije ih napada bez gubitaka, i to u pravo vreme i u takvom stanju da bude odmah sposobno izvršiti akciju, ili da ljudstvo sa što manjim gubicima i zamaranjem izvede iz kontakta sa protivnikom i izvrši tzv. otstupni marš, ili pak da se na samom frontu protivnika izmanevriše na bolji položaj ili iz kontakta sa njim, tzv. bo ni — nastupni ili otstupni marš.

To su glavni na ini kretanja u odnosu na protivnika. Pored toga postoje i druge — više ili manje važne — podele, kao napr. s obzirom na doba dana: dnevni i no ni pokret, na doba godine: letnje i zimsko kretanje, na teren: kretanje u ravnici, brdima ih planinama, i kona no s obzirom na brzinu: obi ni, ubrzani ih brzi marš. Ah su svi ovi pokreti ve po svojoj bitnosti uslovni i zato emo o njima govoriti ukratko.

Maršovanje, tj. kretanje ako postoji mogu nost sukoba s neprijateljem u vreme samog pokreta ih za vreme odmora, bitno je za partizanski rat. I baš zbog toga treba maršu posvetiti tim ve u pažnju. Kod marša svaki komandant mora skrenuti pažnju na dva faktora :

1. na sigurnost trupe (obezbedjenje od iznenadjenja),
2. na ekonomiju snaga trupe, tj. na to da se ljudstvo na maršu što manje zamara.

Baš zbog stalne mogu nosti sukoba s neprijateljem i mogu nosti iznenadjenja, naro ito u partizanskoj borbi, neophodno je da se i prema marša i sam marš izvode u potpunoj tišini i tajnosti i da se ta tajnost krije od svakoga, pa ak i od samih partizana.

1. Nastupni marš

vrši se, kako je već rečeno, u cilju da se ljudstvo dovede na mesto izvršenja akcije ili napada, bez gubitaka, u potpunom redu, blagovremeno, u takvom rasporedu i stanju da je sposobno odmah pre i na izvršenje akcije ih napada. To znači da se nastupni marš vrši tada kad želimo, na osnovu naše odluke i plana, izvršiti napad na imovinu i živu snagu protivnika.

Marš se ima izvesti u najpodesnijem stroju koji odgovara terenu i najbolje štedi energiju ljudstva. Teško je unapred kazati kakav treba da bude taj stroj u svakom pojedinačnom slučaju. A sigurno se partizanske jedinice najčešće primenjavati »kolonu po jedan«, naročito u marševima po šumama i brdima. »Kolona po jedan« ima svoja preimstva u tome što se u svakom trenutku može lako razviti za borbu (primeri) i što joj je teško odjednom naneti velike gubitke zbog toga što je razvučena. Ali je sa našeg gledišta baš ta rastegnutosť njena mana, jer otežava komandovanje i dopušta veliku vidljivost sa strane. Zato je preporučljivo da se, gde je to moguće, skрати u »kolonu po dva« ili još više (manje preporučljivo). Marš u koloni po dva može se obično izvoditi onde gde se odred služi drumom ih putem. U takvim slučajevima maršovsku kolonu treba podehtati da jedna polovina maršira jednom, a druga drugom ivicom druma ih puta. Na taj način imamo najbolje osiguranje za slučaj iznenadjenja, jer odmah imamo pri ruci dobre zaklone uz ivice druma, usputne jarke i gomile šljunka.

U pravcu svojeg kretanja, za vlastito osiguranje treba šalje ispred sebe prethodnicu, čija je dužnost da glavninu odreda zaštiti od eventualnog iznenadjenja. Prethodnica mora i na tolikom rastojanju ispred glavnine, da glavnina bude zaštićena od iznenadne jake pešadijske vatre. To rastojanje zavisi od terena na kojem se marš izvodi, no ipak se obično iznosi 400—600 m. Navedeno rastojanje je zamišljeno za ravnicu i sasvim je jasno da se u brdovitom terenu, naročito ako je jako razudjen, znatno skratiti, ali ni u kojem slučaju ispod polovine. Jačina prethodnice zavisi od sledećih faktora: terena na kojem se marš vrši, blizine protivnika, velike ili manje mogućnosti iznenadjenja od strane protivnika, te zato kod određivanja jačine prethodnice treba uvažavati sve pomenute faktore. Kod marširanja, obično bi bilo dovoljno da se kao prethodnica odredi vod dežurnog vodnika, pojačan sa 1 puškomitraljezom. Na terenu pak, gde je sigurnost vrlo velika, prethodnica može i otpasti, i u takvom slučaju je sasvim zamenjuje pojačana patrola.

Prethodnica iz svojeg sastava određuje patrolu koja maršuje na rastojanju kakvih 100—200 m ispred prethodnice, a u slučaju potrebe sa obzirom na terenske prilike i opasnost od strane protivnika — još i krilne patrola. Jačina stalne patrola prethodnice neka bude 3 čoveka, dok su za krilne patrola dovoljna po dvojica. Zadatak stalne patrola

i krilnih patrola jeste da temeljitim osmatranjem terena, i to: stalna patrola u pravcu kretanja i ete a krilne s bokova, blagovremeno primete neprijatelja i spre e iznenadjenje blagovremenim javljanjem. Dok se stalna patrola šalje u svakom slu aju, krilne patrola odredjuje komandant prethodnice prema potrebi s obzirom na teren i to u slu- ajevima kad postoji mogu nost da se protivnik nalazi na bokovima, napr. kod prelaza kroz tesnace, preko mostova, sela itd. Stalna i krilne patrola se kre u tako da po mogu nosti budu u stalnom medju- sobnom kontaktu, s tim da krilne patrola budu kakvih 50—100 m ispred stalne patrola. Kao i sve patrola bez razlike, tako su i stalna i krilne patrola uvek u stavu pripremljenosti i stalno s puškom u ruci!

Za zaštitu s ledja, odred ostavlja za sobom zaštitnu patrolu ili zaštitnicu. U normalnim prilikama je u tom pogledu dovoljna zaštitna patrola od 3 oveka koja treba da se kre e na rastojanju od oko 100 m za glavninom odreda. Njen zadatak je prvenstveno zaštita ete s ledja.

esto puta e se ukazati potreba da se pored toga pošalju znatno napred naro ite tajne patrola sa ta no odredjenim zadacima. Komandanti to naredjuju samo u slu ajevima potrebe, i to najviše 2 patrola u ja ini po 3 oveka. Sve tajne patrola moraju i i pored prethodnice i stalne patrola, ne da bi pri njihovom povratku došlo do nesporazuma, naro ito no u (zato uvek dati znake raspoznavanja). Na ve e daljine treba slati samo patrola ije vodje dobro poznaju teren ili se kre u pod vo stvom pouzdanog vodi a. U svakom drugom slu aju je bolje ne slati patrola, jer mogu nastati samo nesporazumi i zakašnjenja.

U momentu približavanja cilju, prethodnica zauzme odgovaraju i borbeni raspored, da na taj na in zaštiti glavninu ete kod razvijanja «a akciju i uredjivanja njenih položaja. Ako se eta zaustavi radi odmaranja, prethodnica preuzima dužnosti stražarskog voda kod stanovanja.

Zamenjivanje prethodnice za vreme marša nije preporu ljivo, jer nastaju zastanci, pa ak i pometnje. No ipak e potrebu zamenjivanja diktirati skoro uvek višednevni marš. U svakom slu aju se izmena prethodnica najlakše vrši prilikom zaustavljanja i odmaranja. Ukoliko bi se vršila u samom pokretu, izvrši e se ovako: nova prethodnica dostigne staru, pa posle predaje dužnosti i zamené stalne i eventualnih krilnih patrola, stara prethodnica sa eka na mestu dolazak glavnine i priklju i joj se na za elju.

O svim važnim vestima o kojima ga izveste njegove patrola, komandir prethodnice odmah izveštava komandanta glavnine, koji u važnijim slu ajevima mora li no po i na lice mesta, izvideti položaj i izdati potrebna naredjenja. U slu aju prime ivanja neprijatelja, komandir prethodnice postupa po naredbama koje je dobio od komandanta. Ukoliko nije dobio konkretne odredbe, pokuša e da svojim

snagama uništi ili zarobi neprijateljske patrole, a u slučaju da je protivnik suviše jak, zauzima pogodan položaj za odbranu i zadržava se dotle dok se glavnina ne razvije za borbu.

2. Odstupni marš

vrši se u cilju da se sa što manjim gubicima i u što boljem redu izvukemo iz neprijateljske vatre, s namerom da se odupremo protivniku na položaju koji je za nas podesniji ili da se uopšte izmaknemo iz dodira. Ve iz re enog sledi da je to mogu e u initi u dva momenta: ili blagovremeno, dok pritisak protivnika još nije suviše jak, ili pak prinudno, pod silom prilika, kad je borba neuspešno završena. Zato moramo i razlikovati:

1. blagovremeni odstupni marš, koji se vrši još pre nego je došlo do odlu nog sudara sa protivnikom, im smo utvrdili njegovu nadmo nost, ili pak

2. prinudni, koji se vrši onda kad nas je protivnik stvarno na to primorao.

Prvi na in odstupnog marša ne pri injava naro itih teško a, jer se takore i vrši pod normalnim prilikama, dok je izvodjenje drugog prili no teška stvar.

Pod 1. Kad komandant uvidi da ima posla sa znatno nadmo nijim protivnikom, pokuša e najpre da sa poja anim patrolama razbije patrole protivnika. Tom borbenom akcijom e prinuditi protivnika da izvrši oprezno pregrupisanje svojih snaga, jer e biti uveren da ima posla sa jakim protivnikom. Komandant odmah zatim iskoristi vreme koje je protivniku potrebno za pregrupisanje svojih snaga i povu e se natrag u unapred odredjenom pravcu, ostavljaju i privremeno na mestu zaštitnicu koja se takodje u doglednom, unapred odredjenom, vremenu povla i nazad.

Pod 2. Posle neuspele borbe ostaju nam dve mogu nosti da se izvukemo iz dodira sa protivnikom: da iskoristimo no i da se pod zaštitom no i povu emo nazad ili, ukoliko to nije mogu e, da otpo nemo postepeno povla enje. Prvi na in — iskorisć avanje no i, vrši se na na in iznesen pod 1. A drugi ovako: prvo se pod jakom vatrom zaštitnica povu e glavnina odreda, koja se što brže uredi za marš i po ne se povla iti u unapred odredjenom pravcu. Zaštitnica poja ava vatru da bi, na taj na in, prevarila protivnika, i pošto glavnini obezbedi potrebno vreme za sredjivanje i povla enje, po inje se i sama povla iti po odeljenjima s položaja na položaj, sve dok ne izgubi dodir s protivnikom, našto nastavlja marš u pravcu glavnine. Povla enje po odeljenjima se vrši na taj na in što jedan deo zaštitnice ostaje na položaju s poja anom vatrom, dok se drugi u skoku povu e, zauzme nove položaje, po ne s vatrom i pod zaštitom njegove vatre se povla i prednji deo.

Kakav e biti marševski poredak kod ostopnog maria najlakše emo shvatiti ako nastupni marš obrnemo u obratnom pravcu, tako da zaštitnica postane prethodnica a prethodnica zaštitnica, dok patrole ostaju na svojim mestima.

Zadatak zaštitnice u ostopnom maršu jeste da požrtvovano štiti povla enje glavnine i osigura joj vreme za pravilno uredjenje i primerno udaljenje od mesta sukoba. Sve ostalo izvršava komandir zaštitnice prema naredbama komandanta jedinice.

3. Bo ni marš

vrši se uz front protivnika u cilju da se:

1. zauzmu bolji položaji protiv protivnika, tj. nastupno-bo ni marš, ih
2. izvu emo iz dodira sa protivnikom, tj. ostopno-bo ni marš.

Ve iz re enog je jasno da je bo ni marš upravo samo varijanta oba prethodno obradjena marša. Kao takav pruža velika preimu stva u tome što, uprkos toga što protivnik zna o našoj blizini, dozvoljava, kad je dobro izveden, iznenadjenja (napad na bok ih pozadinu protivnika). Vrš se sasvim sli no prethodno obradjenim marševima, sa jedinom razlikom što se pored prethodnice i zaštitnice glavna pažnja posve uje pobo nici, koja treba da obezbedi jedinicu od protivni kog napada s boka za vreme marša

Što se ti e ja ine zaštitnice u ostopnom maršu i pobo nice u bo - nom, kao i patrole koje e se upotrebiti, važi sve ono što je bilo re eno kod nastupnog marša. Razume se da i tu odluke zavise od okolnosti u kojima se vrše, usled ega su potrebne odluke na osnovu konkretnih podataka na terenu.

4. No ni i dnevni marš

Ve nam sam naziv iznosi svu razliku. Kao marš, dnevni marš je nesumnjivo udobniji i mnogo više štedi energiju ljudstva, ah su potrebne ve e mere obezbedjenja, tako da u partizanskoj borbi stvarno ne pretstavlja osobitu prednost. A ukoliko je još potrebna i tajnost pokreta, onda uopšte ne dolazi u obzir. No ni marš je uglavnom zamorniji, sporiji zbog težeg napredovanja, naro ito na nepoznatom terenu, što treba imati u vidu prilikom izra unavanja vremena, ah je u svakom drugom pogledu jednostavniji za partizansku jedinicu: dovoljno je uobi ajeno osiguranje, održavanje tajnosti pokreta je mnogo lakše, mogu se upotrebiti putevi koji se danju ne mogu upotrebiti, nije potrebno daleko zaobilaziti naselja. Zbog svih tih preimu stava koje partizanskim jedinicama pruža no ni marš, ustvari se i najviše upotrebljuje, naro ito u slu ajevima gde je tajnost preduslov za uspeh akcije ili napada.

5. Obični, ubrzani i brzi marš

Obični marš je marš pod uobičajenim uslovima, bez naročito naprezanja snaga ljudstva. Kao takav računa se kod normalnog opterećenja i uspona puta 4—5 km na sat. Razume se da se ta daljina smanjuje kod teže prolaznog terena, slabih vremenskih prilika i veće opterećenja. Takođe treba računati i sa potrebnim odmorom, naročito kad je marš dugotrajan, jer ljudstvo treba da u svakom momentu bude spremno i sposobno za dejstvo.

Ubrzani marš se vrši u slučaju potrebe, na celom putu ili samo na izvesnom delu puta (opasni prelazi, otvoreni predeh itd.). No ipak se kod ubrzanog marša još uvek mora paziti na ekonomiju snaga, odmori su manji i uopšte nema.

Brzi marš je marš s najvećom mogućom brzinom gde se nikakva važnost ne polaže na ekonomiju snaga. Takav marš je potreban u kritičnim momentima i u velikoj opasnosti, kad sve zavisi od blagovremenosti izvedenog marša. Razumljivo je da su takvi marševi mogući samo na kratke daljine.

Svi na ovim marševima treba biti i u obzir i za partizanske jedinice, no ipak upozoravamo na to da nas nikad ne smeju zavesti u krajnost, do potpunog iscrpljenja ljudstva, jer bi time opao moral i uspeh je vrlo, vrlo sumnjiv.

6. Marš s obzirom na godišnje doba

Kod pokreta, partizanska jedinica mora osobito paziti na tragove koje ostavlja za sobom.

Dok to ne predstavlja osobite teškoće i leti, teškoće se javljaju kod jesenjeg i prolećnog blata i u snegu. Prelazi preko blatnjavih predela odavaće manje tragova nego kad prelaženje olakšamo postavljanjem granja, drva i kamenja.

U snegu treba što više iskoristiti avatne ptine koje su probih stanovnici i pri tome paziti da ne izgledaju više izgažene nego što je normalno. Zato po njima treba uvek hoditi u koloni po jedan i stupati u stare stope; a gde je preka potreba da se napravi nova ptina, treba sa izgažene ptine krenuti nazad i, u snegu izbrisati trag granom koju vuče zaštitnica za sobom do okuke. Posebno treba ista i da se sumnjiva ptina može odličitno iskoristiti za zasedu.

B. STANOVANJE

Potreba odmaranja je sasvim prirodna i svima nama je jasno da je jedinica biti tim sposobnija za dejstvo što je odmornija. Zato treba veliku pažnju posvetiti odmoru ljudstva.

Kao i kod marša, tako i kod stanovanja imamo 2 faktora na koje mora svaki komandant polagati veliku važnost:

1. udobnost, i
2. sigurnost.

Prema tim gledištima imamo i različitosti na stanovanja. Kod jednog je u pretežnoj veći zastupljen prvi, a kod drugog opet drugi faktor, i zato ih i naizmenično, po potrebi, upotrebljujemo.

1. Bivakovanje

je stanovanje pod šatorima na za to osobito pripremljenom i unapred naročito izabranom mestu. Taj način stanovanja doduše nije najudobniji, ali u najvećoj meri predstavlja faktor sigurnosti, jer se postavlja na mesto koje je samo po sebi pripremljeno za odbranu u slučaju napada, sva je jedinica na okupu, komanda je laka, a mogu se izvesti i naročite fortifikacije koje bi položaj još ojačale.

Prvo treba izvršiti izvidjanje terena u cilju izbora mesta za bivakovanje. To mesto, po svojoj prirodi, treba da predstavlja dobar obranbeni položaj koji se, kao takav, može i sa malim trudom usavršiti; treba da ima priliku veliki brisani prostor pred sobom i da bude zgodno skriveno. Najpodesnije su visoravni pokrivena drvećem ili bar žbunjem.

Posle određivanja mesta, odmah treba pristupiti podeli prostora na pojedine vodove. Ta podela treba da bude takva da svaki vod za sebe ima odmah pri ruci sve što mu je potrebno i da u slučaju znaka opasnosti (uzbune) ne dolazi do nereda ili međusobnog ometanja. Odmah zatim ljudstvo treba da pristupi postavljanju šatora i uređenju prostora.

U međuvremenu treba odrediti mesto kuhinje, koja treba da bude na takvom mestu da je dobro sakrivena i da se dim iz kuhinje ne vidi na daljinu, po mogućnosti u blizini vode odrediti umivanje ljudstva, mesto nužnika i najzad zborna mesto.

Osobitu važnost treba polagati na uređenje stražarske službe osiguranja. (O tome kasnije — u poglavlju o osiguravanju).

Veliku važnost treba polagati na pitanje logorske discipline, reda i isto tako. Svaki pokušaj kršenja treba u klicu uništiti, jer bi u protivnom slučaju doživeli teška razaranja.

2. Kantonovanje

je stanovanje u naseljenom mestu, među ostalim stanovništvom. Iako ovaj način stanovanja pruža ljudstvu veliku udobnost, on s druge strane predstavlja isto tako veliku opasnost, jer su vrlo moguće iznenađenja koja se zbog rasturenosti, nepovezanosti i teškoće dobre službe obezbeđenja teško mogu sprečiti. Pored toga je u

velikoj meri data mogu nost izdaje, a s druge strane i mogu nost velikih represalija okupatora protiv stanovništva doti nog kraja, koje nisu nimalo u srazmeri sa koristima koje nam kantonman kao takav pruža (Rašica, Dražgoše).

Zato 'smatramo da kantonman još ne bismo smeli upotrebljavati, ah ako ga upotrebimo onda to mora biti samo u slu aju preke potrebe, u najve oj tajnosti, jedino sa znanjem mesnih organa OF i NZ, i u tom slu aju sa njihovom aktivnom pomo i kod obezbedjivanja.

Kod kantonmana treba naro itu pažnju polagati na disciplinu, jer rasturenost i neposredna pomešanost sa ostalim stanovništvom znatno slabe disciplinu. Ni u tom pogledu kantonman nije preporu lživ za partizanske jedinice.

3. Logorovanje

je sredina izmedju bivaka i kantonmana, prebivanje u barakama ih velikim šatorima, postavljenim i izgradjenim na mestima za to odredjenim. Takodje i za to važi sve što je re eno za bivakovanje.

Jasno je da je najpodesniji i najbolji na in stanovanja partizanski bivak, koji je sve do nastupanja zime skoro svuda i upotrebljavan. Uprkos tome, duže boravljenje u bivaku, naro ito u hladno i kišovito doba godine, nepodesno je i štetno uti e na zdravstveno stanje. Zato je preporu lživ drugi na in stanovanja koji bd pružao zaštitu od mraza i vlage, a ujedno pretstavljao i najve e osiguranje i bezbednost. Takav na in nam je pokazala praksa i potreba u gradjenju partizanskih skloništa.

4. Partizansko sklonište

je stan izgradjen u zemlji ih na samom terenu koji ujedno služi i za bolju i uspešnju odbranu. Najbolji na in jeste da se na pojedinim izdignutijim mestima grade skloništa za pojedine vodove u takom medjusobnom preplitanju, da jedno drugom flankira svojom vatrom prostor pred susedom. Na taj na in ovi zakloni ne služe samo za bolje zaklanjanje nego i za aktivnu pomo napadnutom susedu. Detaljnijim izvodjenjem fortifikacija i komunikacija njihova otpornost e se samo pove ati i na taj na in e pretstavljati važne polazne ta ke za akcije i napade.

C. IZVIDJANJE I OSIGURAVANJE

su najvažnije delatnosti partizana pored izvršavanja samih akcija i napada.

Nemogu e je zamisliti bilo kakvu istinski uspešnu partizansku akciju ih napad koji bi bih izvedeni bez prethodnog temeljitog plana.

A plan nije mogu e izraditi ako nema što detaljnijih za to potrebnih podataka. Naro ito se taktika iznenadjenja, najuspešnije borbeno sredstvo partizana, ne može iskoristiti bez potrebnih podataka o terenu, prilazima, stanju, broju, naoružanju i osiguranju protivnika. Sve te potrebne podatke nam pribavlja izvidjanje, bilo neposredno, tj. izvidjanje samih partizana, ih pak posredno: špijunaža, obaveštajna služba terena, saslušavanje doma ih stanovnika, zarobljenika i ranjenika. Iako se posredno pribavljanje podataka ne sme potcenjivati, skoro je uvek potrebno te podatke prekontrolisati neposrednim izvidjanjem, ukoliko to dozvoljava teren i vreme.

Moramo pak biti svesni toga da emo retko kad imati dovoljno podataka i da e tako uvek ostajati izvesne nepoznate koje e nas ometati i koje bi želeh ukloniti. Svaki komandant koji bi se dao time zavesti posta e »oklevalo« i »nespretnjak« koji baš zbog toga ne e nikad nijednu stvar izvršiti. Isto tako je i nemarnost u pribavljanju podataka, jurenje u akciju bez plana vrlo opasno i pretstavlja otklon u drugu stranu, što može doneti vrlo žalosna iskustva. U pribavljanju podataka je, dakle, potreban srednji put koji je teško unapred predvideti i stvarno e ga pokazati samo praksa na terenu. Baš u tom pogledu su prisustvo duha, odlu nost i inicijativnost komandanta važni faktori, a kad se spoje sa praksom da e onu hladnokrvnost u procenjivanju svih okolnosti koja je potrebna baš komandantima partizanskih odreda.

Glavni elemenat neposrednog izvidjanja su patrole, manje ih ve e, što zavisi od veli ine i ja ine ete i zadatka koji ima da izvrši ta patrola. Tu ne smemo dozvoliti da patrola bude suviše mala i da zbog toga ne bude dorasla svome zadatku, kao što opet ne sme biti suviše velika, jer bi je to samo ometalo u njenom radu. Zato je bolje pojaati patrolu s obzirom na njeno dejstvo (sa mitraljezima!), nego li s obzirom na njenu brojnu snagu.

Svaka patrola dobija od komandira, a kod ve e patrole i od pomo nika komandira, zadatak koji ima da izvrši i koji je ih ta no opredeljen (izvideti to i to) ih je pak opšte dat (izvideti teren ispred jedinice). U prvom slu aju se patrola po izvršenom zadatku vra a, a u drugom slu aju tek u vreme koje joj je bilo za to odredjeno. Po povratku se patrola odmah javlja dežurnom vodniku u jedinici i izveštava o svemu što je na putu zapazila.

Za vodje patrole treba postavljati odlu ne i smele partizane, 'a u naro ito važnim momentima vodnike.

Tajnost patrole je osnovni uslov za uspeh patrole, što olakšava akcije cele jedinice. Zato se kretanje patrole mora vršiti u svakom pogledu tajno, mora biti ne ujno, zaobi i sva naseljena mesta, kao i mesto gde bi je mogli primetiti ih izdati, ne sme za sobom ostavljati nepotrebne tragove i mora stalno biti u stavu pripremnosti sa puškom u ruci. U tom pogledu partizani u patrolama mnogo grese

na ra un komoditeta. Idu glavnim putevima, zalaze u naselja bez ikakve potrebe, pokazuju se ljudima, ostavljaju za sobom tragove itd. Sve ovo mora vodja patrole svojom odlučnošću u spremiti, a kod eventualnih ispada takve slušajevne odmah javiti dež. vodniku za dalji postupak protiv nedisciplinovanog partizana.

Sav rad izvidjanja vrši patrola u pokretu. U ve o j udaljenosti od protivnika kre e se u najpodesnijem stroju, ve inom u koloni po jedan. A im se približi opasnoj zoni ih predmetu izvidjanja, mora nastupati sa svom oprežnošću i paziti na sve što bi moglo onemogućiti izvršenje njenog zadatka. U neposrednoj blizini se patrola po de h tako da komandir bude u sredini, a pomo nik nedaleko iza njega i u tom stroju se kre e napred od zaklona do zaklona, paze i na to da ne zaluta, i kad stigne neposredno pred objekat izvidjanja, zauzme odgovaraju i položaj i eka dalja uputstva komandira. Sva naredjenja, obaveštenja i upozorenja se u takvim slušajevima daju ih znacima ih šapatom. Ukoliko mesto dozvoljava izvidjanje objekta, izvidjanje se izvrši sa samog položaja, a ukoliko to ne bi bilo dovoljno, deo patrole ostaje na mestu, a komandir sa jednim ih dva partizana podje napred. Na mestu ostali partizani ine na ovaj na in prihvatnicu za zaštitu komandira u slušaju da ga otkriju i time mu omogu e povla enje. Po obavljenom poslu se patrola vra a najpre im putem imaju i u vidu sve mere opreznosti.

Za patrolu je bitno pravilo: sve videti a ne biti opažen. Zato se kretanje patrole mora vršiti u razmacima ih zastancima na mestima gde je potrebno duže posmatranje, na pr. kod prelaženja uzvišica, pred izlaženjem iz šume ili pred ulaskom na primernom rastojanju, kod prelaženja oko voda, ispred naselja, pri prelaženju ve ih drumova, preskakanju ograde itd. Ti detaljniji pregledi se izvršavaju na taj na in što se komandir patrole sa jednim ih dva partizana pamera napred polako do mesta gde patrola ima bolji pregled, dok mu ostali deo patrole daje osiguranje u radu. Gde se patrola kre e jarugama ih tesnacima, komandir ide sredinom, a sa svake strane i nedaleko ispred njega ostali deo patrole; prelaze preko ve ih drumova patrola izvodi u brzim skokovima posle prethodnog proveravanja da je drum slobodan, a na isti na in preska e ograde, i što je glavno: u itavom kretanju iskoriš uje sve mogu nosti zaklona što ih teren pruža.

Gde je objekat izvidjanja naselje, nužno su potrebne specijalne mere. Patrola e se približiti naselju do tolike blizine da ne bude opažena i da ima dobar pregled i položaj. Odatle, posle prethodnog dužeg izvidjanja, pošalje u selo partizana, koji svojom spoljašnošću u ne bi izazvao nikakvu sumnju, gde e ovaj izvršiti dati zadatak i vratiti se natrag što pre. No u se patrola može mnogo bliže prima i selu, pa ak, uz predvidjanje mera opreznosti, može u i i u samo

naselje, ali u takvim slu ajevima treba osobitu pažnju posvetiti osiguranju.

Kod susreta sa protivnikom, patrola uvek pokušava da protivnikove patrole ili manja odeljenja iznenadno napadne, uništi, zarobi. Time kod protivnika stvara nejasnu (naj eš e preteranu) sliku o našoj snazi, prinudjava ga na punu opreznost i na taj na in stvara potrebno vreme da se glavnina razvije i da komandant izvede manevrisanje prema svome planu. To je na elo kod isto borbenih akcija. U svim drugim slu ajevima, patrola postupa tako kako joj je u tom pogledu naredio komandant.

Ve u po etku smo napomenuli da je korisno sve posredne podatke prokontrolisati i isprobati. Isto tako je korisno da se sa njima kombinira pribavljanje neposrednih podataka i u tom pogledu e mnogo koristiti mesni organi OF i NZ kao i pošteni doma i stanovnici. Njih u prvom redu treba upotrebljavati kao vodi e i za davanje opštih podataka; a ukoliko je tajnost naro it« istaknuta, ispitivanje vršiti »izokola«, tako da ispitivani ne može stvoriti sliku o našim namerama.

Kod izvidjanja je od prili ne važnosti — pravilno osmatranje. Osmatranje treba vazda da bude usmereno u odredjenom pravcu i u svakom slu aju treba izbegavati lutanje pogledom, jer to ništa ne koristi. Objekte pak treba, jedan po jedan, temeljito i duže vremena posmatrati — da se utvrdi da li ima kakvog kretanja iza njega ili u njegovoj blizini i, ako ga ima, šta je u pitanju. Takvim osmatranjem emo znatno uštedeti vreme, a pored toga osmatranje e biti mnogo temeljitije.

Borba protiv neprijateljskog izvidjanja je naro ito važan zadatak partizanskih jedinica i mora se izvoditi sa svom temeljitoš u. U suprotnosti sa partizanima, protivnici su u svojem izvidljanju znatno ograni eni. Njihovi glavni na ini dobijanja podataka jesu patrole, a skoro najvažniji — denuncijantstvo i izdajstvo. Dok su njihove patrole u svojem radu znatno ograni ene, jer se kre u terenom koji im je nepoznat i na kojem gospodarimo mi, tj. vazda mogu o ekivati iznenadni napad s naše strane, dotle su denuncijantstvo i izdajstvo vrlo uspešna sredstva za pribavljanje podataka, koja su im dosad jedino stvarno i donosila uspehe. Zato moramo osobitu važnost polagati na to i u sporazumu sa OF i NZ terena gde se pojave partizanske jedinice odmah pristupiti nemilosrdnom likvidiranju denuncijanata i špijuna. Svako popuštanje u tom pravcu je izraz istog oportunitizma i lakomislenosti, što e se uvek nama samima osvetiti.

Protivnikove patrole, koje uvek nastupaju ispred njegove glavnine sa zadatkom izvidjanja terena i rasvetljavanja situacije za akciju njegove glavnine, straže i prethodnice naše jedinice moraju uvek pokušati da iznenade i potpuno unište. To e se najlakše u i-

ni na taj način što se pustiti u zasedu ili pak opkoliti i zatim jakom vatrom potpuno uništiti. Osnovni preduslov uspešne borbe protiv protivnika jeste uvek uništavanje njegovih pretstraža i pret-hodnica, jer mu na taj način oduzimamo sve mogućnosti pribavljanja potrebnih podataka i ostavljamo ga u potpunoj neizvesnosti, što mu ne samo jako otežava nastupanje nego i porazno utiče na moral usled nastale nesigurnosti.

Čak i u slučaju kada smo već unapred odlučili ili da se ne upuštamo u borbu s protivnikom, jer je njegova snaga prema dobijenim podacima suviše velika, moramo nužno paziti na to da sa aktivnim, energičnim i iznenadnim napadima uništimo njegove prednje delove gde se god pojave. Time ćemo uprkos povlačenju postići pozitivne rezultate u borbi protiv neprijatelja, jer ćemo mu uništiti izvestan broj njegovih boraca i zapleniti njihovo oružje, ostaviti ga u neizvesnosti i na taj način omogućiti naše manevrisanje, koje će nam dati nove mogućnosti za napad na neprijatelja onde gde on to najmanje očekuje. (O manevrisanju više u poglavlju »Borbene akcije«.)

. OSIGURANJE

Na osiguranje treba polagati najveću pažnju, kako u pokretu tako i kod stanovanja. Dok smo osiguranje u pokretu, radi lakšeg razumevanja marševskog poretka, već obradili kod kretanja, ovde ćemo već u pažnju posvetiti osiguranju kod stanovanja. Najteža iskustva iz dosadašnje partizanske borbe, najteža razaranja i žrtve bile su posledica nepravilno organizovanog, nedovoljnog ili nemarno obavljenog osiguranja kod stanovanja.

Opreznosti nije nikada dosta — to mora biti osnovno na elu svakog komandanta i njegova briga mora biti da se osiguranje uvek izvrši tako, da je svako iznenadjenje unapred isključeno. Osiguranje prilikom stanovanja vrši se na dva načina:

1. temeljitim uredjenjem stražarske službe, i
2. slanjem patrola čija je dužnost da ta no pregledaju teren za koji odgovaraju.

Dok patrole i u pogledu osiguranja svoj posao obavljaju po nalogima iznesenim u odeljku »Izvidjanje«, na ovom mestu se moramo podrobnije baviti stražarskom službom.

Već u odeljku »Bivakovanje« bilo je rečeno da komandir odmah po zauzimanju položaja mora pristupiti izvidjanju terena i određivanju stražarskih mesta. Stražarska mesta moraju biti postavljena na tolikoj daljini od mesta stanovanja, da u svakom slučaju onemogućavaju neprijatelju da svojom vatrom tuđe mesto stanovanja. Prema tome, stražarska mesta moraju biti na krajevima otkuda je nemoguće direktni pogled na mesto stanovanja. Pored toga, stražarska mesta moraju biti i tako postavljena da lako primete svako

približavanje na puškomet od sebe i da su vidljiva među sobom i da imaju ta an pregled celog međuprostora između stražarskih mesta, da bi se time onemogućilo svako približavanje mestu stanovanja kroz međuprostore. Straža mora na taj način predstavljati povezani stražarski obroč oko mesta stanovanja i prema tome ih treba imati toliko koliko to nalaže potreba. Radi lakše orijentacije i raspoznavanja, treba odmah u početku sva stražarska mesta označiti tekstu im brojevima. Uz sve to je potrebno da put do stražarskog mesta bude dobro sakriven i da stražar ima uređen položaj koji mu omogućuje da sam ih pomoću u dežurnog vodara zadržava vatrom neprijatelja toliko vremena dok glavčina ne zauzme borbeni položaj, ili dok se ne po ne povlaći (o borbenom položaju kasnije).

Ali sa ovim osiguranje ne bi bilo potpuno, jer stražari sami bez brze pomoći i nikako ne bi mogli dovoljno zadržati protivnika. Zbog toga treba odrediti potreban broj ljudi kao dežurno odeljenje »pod oružjem«, koje stalno sa oružjem u ruci čeka na signal da odmah krene na ugroženo mesto. Vezu između stražara i dežurnog odeljenja održava »stražar kod oružja«, čiji je zadatak da s podesnog mesta, u neposrednoj blizini dežurnog odeljenja, kontroliše sva stražarska mesta da bi se na taj način mogao odmah i bez dovikivanja sporazumeti sa stražarima na stražarskim mestima. Makar kako uređena stražarska služba i makar kako savesno pripremljeno dežurno odeljenje to ne može ništa koristiti, ako među njima ne bude dobar kontakt, u ovom slučaju može posredovati samo stražar kod oružja. Zato treba u svakom slučaju postavljati stražara kod oružja.

Medusobno obaveštavanje stražara i »stražara kod oružja« treba urediti na najpodesniji način, tako da se obaveštenje može predati a da pri tome ne probudi pažnju nastupajućeg neprijatelja. U tom cilju upotrebiti sve prirodne pojave: glasove ptica, životinja, šumove koji su na dotičnom terenu obični itd., a upotrebljavati ih tako da njihova primena ne bude pažnju (napr. zimi kukanje ili sličenje). Svako stražarsko mesto mora imati svoj znak javljanja, jasno odvojen od drugih; za najosnovnija obaveštenja treba izmisliti znake rukama i pokretima, napr. protivnikova patrola — dizanje ruke i, posle dobijenog odziva stražara kod oružja, kratkim dizanjem ruke označiti protivničku jačinu itd. Tako se može sve potrebno javljanje urediti da bude bez larme i tajno; ali je potrebno ugovorene znake javljanja što češće menjati da ih neprijatelj ne bi upoznao.

Kod iznenadne pojave neprijatelja, dužnost je stražara da dobrim nišanjem obori vodju i produži vatru, te time pomene neprijatelja i zadrži ga do dolaska pojačanja, odnosno dok pozadnji deo ne zauzme borbeni položaj. No ukoliko bi potrebe i terenske prilike dрукije diktirale, mora se upravljati prema naredjenju i o opaženom odmah obavestiti »stražara kod oružja«. No ne obavešta-

vanje treba urediti na podesan način, čak i sa svetiljkama, ukoliko tim nije data mogućnost da se na koji način na in odamo.

Zbog teže vidljivosti je potrebno u preporu živu suziti stražarski obrub ukoliko to dopušta teren, a u suprotnom slučaju postaviti dopunske stražare u međuprostorima, a naročito na mestima koja predstavljaju prilaze stanovanju.

Svakom stražaru treba tako opredeliti njegov rejon posmatranja koji će, po mogućnosti, biti tako ograničen (napr. od ivice šume do potoka) i tako stvoriti stražarske sektore, za koje će zatim stražari odgovarati.

Da bi se u slučaju iznenadnog napada neprijatelja sprečila panika ili nervoza ljudstva, moraju komandanti već unapred odrediti mesta na kojima prikupljanja vodova i odrediti mesta zauzimanja položaja, pravac kretanja ka položaju kao i pravac kretanja u slučaju povlačenja, a konačno, za svaki slučaj, na primernom rastojanju od mesta stanovanja — i zborna mesto za zbor u slučaju rasturanja i vreme zbora. Zborna mesto mora biti određeno tako da ga sve ljudstvo jedinice zna i može lako naći. Sve ove pripreme će stvoriti uverenje sigurnosti, niko neće imati vremena da misli na druge stvari, već će svak automatski vršiti to što mu je unapred određeno. Na taj način će komandant imati mnogo lakšu situaciju i biti će u stanju da održi kontrolu ljudstva i rada po planu koji je u međuvremenu zasnovao. Pošto bi na taj način sav posao oko priprema mogli vršiti komandiri vodova, komandant bi imao vremena i prilike da proceni situaciju i da odmah zatim izda sve potrebne zapovesti za dalji rad.

D. BORBENE AKCIJE

Borbene akcije su ona delatnost partizana kojom partizani nanose neposrednu štetu okupatorima. Te akcije mogu biti:

1. napadačke, koje se vode našom inicijativom i planom, tj. akcije u užem smislu i napadi, i

2. odbranbene, koje su naš odgovor na inicijativu neprijatelja.

Dok je kod napadačkih akcija naš postupak jasan, moramo odmah u početku naglasiti da je nužno da izbegavamo svaku borbu koja dolazi inicijativom neprijatelja i da je prihvatamo samo u takvim slučajevima gde imamo mogućnost da mu oduzmemo inicijativu i da mu nametnemo naš način borbe.

Baš zbog toga je potrebno da se svakoj borbenoj akciji posveti najveća pažnja i brižljivost, a naročito zbog toga što su partizanski odredi prema neprijatelju, kako po ljudstvu tako i po oružju, u slabijem položaju i što ga nadmašuju jedino u pogledu borbenog duha.

Glavni elemenat borbenih akcija partizanskih odreda jeste i ostaje iznenadjenje (da je iznenadjenje važno i u manevarskom ratu

gvedo e nam ogromni uspesi Crvene armije!). Ali iznenadjenje ve nosi u sebi dva druga elementa, podjednako važna uslova za uspešnost iznenadjenja: tajnost svake borbene akcije i prevaru — gde ju je god mogu e primeniti.

Pravilna primena taktike iznenadjenja pokazuje se **u** tome što se na neprijatelja izvrši udar onde i onda, gde i kad ga on najmanje o ekuje, a to zahteva kao osnovno na elo svake partizanske borbene akcije: **prvi pucanj koji pada u akciji jeste i mora biti pucanj partizana.**

Izenadjenje uliva ljudstvu koje ga priprema moral i odlu nost, zbog toga što je unapred svesno uspeha. Naprotiv, porazno uti e na moral makar kako disciplinovanog vojnika iznenadjenje od strane neprijatelja.

Kako to posti i? Treba se brinuti za to da neprijatelj nikad ne zna: kad, kako, gde i koliko i da nikad ne mogne blagovremeno razviti svoje snage, a u slu aju napada neprijatelja da ograni imo odbranu samo na najnužniji deo i da mu time damo nadu na laki posao, da bi mu pravilnim manevrisanjem sa ostalim snagama udarili u ledja ili u bok, da odbranu uvek organizujemo na položaju koji je podesan za nas a nepodesan za neprijatelja. Nikad i ni pod kojim uslovima ne smemo dozvoliti da nas neprijatelj iznenadi, a to postavlja drugo osnovno na elo partizanske borbene akcije: **u initi i predvideti sve da onemogu imo neprijatelju da on opali prvi pucanj.** Za dobrog i odlu nog komandanta partizanske jedinice sve to ne pretstavlja naro ite teško e. Dobro sprovedena služba izvidjanja (posrednog i neposrednog), odli no obavljena d organizovana služba osiguranja ve same u sebi nose sve potrebne uslove. Takav komandant e retko kad imati ve e gubitke ili pak doživeti teži poraz.

Praksa na terenu e pokazati bezbrojne mogu nosti i na ine pravilne taktike iznenadjenja, a mi emo ovde izneti najosnovnija uputstva koja e komandantima pokazivati pravac kako e u konkretnim slu ajevima primenjivati taktiku iznenadjenja.

1. Zaseda

je najuobi ajeniji i najsigurniji na in primene taktike i iznenadjenja. Usled lako e izvodenja, lakog komandovanja i kontrole ljudstva, kao i mogu nosti ogromne i iznenadne koncentracije vatre, zaseda je izvodljiva i sa novim borcima. Jedini preduslov za zasedu jeste disciplina i bezuslovno pokoravanje komandantu zasede.

Pored samog iznenadjenja, uspeh zasede zavisi i od brzine našeg rada i što ja e koncentracije naše vatre u trenutku po etka borbe, tako da se neprijatelj ni u kojem slu aju ne mogne sna i. Zato su sve borbe iz zasede kratke i žestoke; na našoj strani e biti tim manje žrtava što odlu nije budemo po eh borbu, što odmah u po-

etku bude žeš a naša vatra, što brižljivije bude zaseda pripremljena i ljudstvo razvrstano. Zato borbu iz zasede uvek po eti sa plotunom, dobro uperenim da što ve i broj neprijatelja padne odmah u po etku. Pri tome svaki pojedinac gadja u svoj najbliži cilj, da se tako izbegne nepotrebno trošenje municije time što bi dvojica gadjala u isti cilj — ne pucati u masu, nego birati za cilj pojedince, i zatim nastaviti dobro nišainjenu brzu paljbu sve do komande za obustavljanje vatre. Mitraljezi sa punim okvirima tuku pravo u masu, a naro ito mesta gde se neprijatelj eventualno sprema za odbranu.

Nikada ne smemo napustiti zasedu zbog prevelikog broja neprijatelja, jer moramo biti svesni da stupamo u borbu sa punom vatrom, razvijeni i sa ve ranije odabranim, odli nim zaklonima, dok e se neprijatelj morati tek uredjivati i prikupljati posle prve vatre, a u najviše slu ajeva (90%) uspeh e biti potpun i neprijatelj e, ako bude još sposoban, pokušati samo da beži.

Zbog svih ovih preimu stava koja nam pruža zaseda, treba zasedu iskoriš avati u svim slu ajevima, gde nam se god za to ukaže prilika, a takvih prilika je bezbroj.

Terenske prilike u velikoj meri uti u na zauzimanje i izvodjenje zasede. Zato je prošireno mišljenje da se zaseda najlakše postavlja i izvodi u šumovitim zatvorenim tesnacima. Do tog mišljenja je došlo zato što je stvarno na takvom terenu postaviti zasedu najlakši zadatak za partizane. Ali moramo pomisliti i na to da naši neprijatelji ne idu okolo zavezanih o iju i da e, naro ito posle dosadašnjih iskustava, biti jako oprezni kod takvih prolaza. Ta njihova opreznost nam može u celini pokvariti ra un, sav naš trud i napor, jer ne leži u svakom grmu zec. Kad, dakle, stvar pogledamo sa te strane, nužno emo do i do zaklju ka da u postavljanju zaseda treba biti izvanredno snalažljiv i da se moramo osobdto uvati šabloniziranja u tom pogledu.

No pošto je uprkos svemu sa našeg stanovišta takav na in postavljanja zaseda najlakši, po e emo sa njim.

Tesnac je svaki uzani prelaz preko kojeg neprijatelj mora nužno pro i, ako želi produžiti put u odredjenom pravcu. Dakle, medju tesnace spadaju ne samo uzane doline, duboko use eni putevi, nego i mostovi, nasipi, drumovi preko mo varnih podru ja itd. Zato razlikujemo :

1. zatvorene tesnace ije strane pretstavljaju uzvišenja (ve a ili manja) i
2. otvorene koji leže na otvorenom terenu.

U oba ta tesnaca dolazi kao nužna posledica zbijenost kolone neprijatelja, zastoj u kretanju i mala mogu nost razvoja neprijatelja za borbu. Zato za zasedu dolaze u podjednako meri obe u obzir.

U zatvorenom tesnacu opet imamo dve mogu nosti i to:

1. da je tesnac pokriven, tj. obrastao šumom ili žbunjem, što nam olakšava prikrivanje, ili

2. da je otvoren, tj. go, gde moramo osobito pažljivo izvršiti posedanje i po potrebi takodje i vešta ko prikrivanje.

U oba ta sluaja se zaseda postavlja na slede i na in. Prvo se zauzmu prilazi po kojima neprijatelj mora do i, a zatim i izlaz iz tesnaca sa patrolama primerne ja ine. Odmah zatim se izvrši osiguranje zasede za sluaj eventualnog napada sa strane postavljanjem straža na više mesta gde bi se to moglo dogoditi, naro ito na sporednim putevima, prilazima, stazama ili vrhovima koji pružaju pregled terena. Kona no glavnina zauzme tesnac. Zauzimanje tesnaca treba izvršiti tako da strelci ne bi jedan drugog ometali u pucanju, ih da ne bi ometah puno dejstvo mitraljeza i da pred sobom imaju dobar brisan prostor i pregled tesnaca, a sami dobar zaklon i prikrivenost. Gde nisu velike padine, strelce treba rasporediti samo s jedne strane, da bi se spreila eventualna nesre a i ugrožavanje strelaca na suprotnoj strani. Mitraljezi izaberu mesto tako da dominiraju celim terenom i imaju mogućnost bo nog ih bar kosog dejstva u pravcu prilaza, što poveava njihovu snagu i njihovo najbolje iskoriš enje. (Primer I.⁴) Kod zatvorenog tesnaca, koji je ujedno i pokriven, sve to ne e biti teško izvršiti. Ali bismo takvu zasedu smeli iskoriš avati samo u sluaju kad je tajnost zauzimanja apsolutno zagarantovana i kad je prisustvo partizana nepoznato u doti nom terenu. A gde svega toga nema, moramo ra unati unapred sa tim da e neprijatelj biti vrlo oprezan na ulasku u tesnac i da e iz odgovaraju e daljine poslati patrolu drumom, kao i krilne patrole, da pregledaju teren (Nemci u takvim sluajevima upotrebljavaju i pse) ; i, ako se to dogodi, onda je sav trud uzaludan, jer e tako pod dejstvo pušaka do i samo patrola, dok e glavnina biti upozorena i ume e da se uva. Time je glavni faktor uspeha izgubljen — iznenadjenja ne može biti. Ah, ne samo to. Vrlo je verovatno da emo zatim biti prinudjeni, da se povuemo, jer nismo dorash razvijenim neprijateljevima snagama.

Neprijatelj e se, dakle, u takvim sluajevima, kad nadje za potrebno da sa patrolom temeljito pregleda teren, zaustaviti na primernoj udaljenosti od tesnaca i to obi no na mestu gde ima još zaklon od vatre iz tesnaca. Cela pažnja glavnine neprijatelja, sasvim jasno, bi e posve ena pitanju šta e se sada dogoditi. Zato bi bilo uspešnije da to mesto iskoristimo za zasedu, jer nam zbog svih navedenih okolnosti pruža garanciju za uspeh. Odista e, možda, postavljanje snaga na tome mestu biti nešto teže i nepodesnije, ali e se sve te teško e mo i savladati i eventualnom upotrebom vešta kog maskiranja. (Primer II⁵.) U takvim sluajevima e se obi no glav-

⁴ Vidi fotokopiju na str. 203.

⁵ Vidi fotokopiju na str. 203.

nima **neprijatelja zaustaviti** na **kakvih** 200—400 m ispred tesnaca, i na takvoj udaljenosti treba postaviti zasedu. Razume se da e to rastojanje najviše zavisiti od samog terena.

Na rastojanju najmanje 100, a još bolje i više, metara od zasede, na mestu koje pruža dobar pregled terena u pravcu prilaza neprijatelja, najbolje na kakvom dobro skrivenom uzdignutom mestu, treba postaviti osmatr nice, tj. dva stražara zajedno, ija je dužnost da blagovremeno upozore zasedu na približavanje neprijatelja. Ukoliko mesto stražara nije direktno vidljivo iz zasede, treba postaviti, kao vezu, stražara na mesto odakle se straža vidi i odakle je mogu a veza sa zasedom. Mesto stražara treba izabrati, tako da ne samo bude dobro skriveno pred neprijateljem, nego da bude i malo verovatno da bi kakva krilna patrola neprijatelja prošla tuda. Sve upozoravanje i javljanje treba vršiti sa unapred ugovorenim znacima, bez vike i larme, da ne bi odali zasedu. Posle po etka borbe, pomenuti stražari zauzmu kao strelci mesta na za elju zasede i ubijaju pojedince koji pokušavaju da se bekstvcu spasu iz zasede.

Kod mostova i uzanih prelaza stvar e biti nešto teža, jer u slu aju ve e neprijateljske grupe sva ona ne e biti istovremeno na mostu, odnosno prelazu. Gde je teren pokriven (šumovit), stvar e biti koliko-toliko laka, dok onde gde je teren otvoren, treba prili no snalažljivosti i uspešne primene vešta kog prikrivanja da zaseda bude uspešna. Kod mostova se kao dobro skrovište, koje ujedno pruža i veliku mogu nost dejstva, može iskoristiti suprotna obala, pribrežno žbunje, uzvišenja ili zgrade u blizini. Svaki grmen, drvo, brazdu, žito, gomile šljunka itd. treba spretno iskoristiti, pa emo dosta brzo stvoriti dovoljne mogu nosti za koncentraciju vatre.

Primer III a.

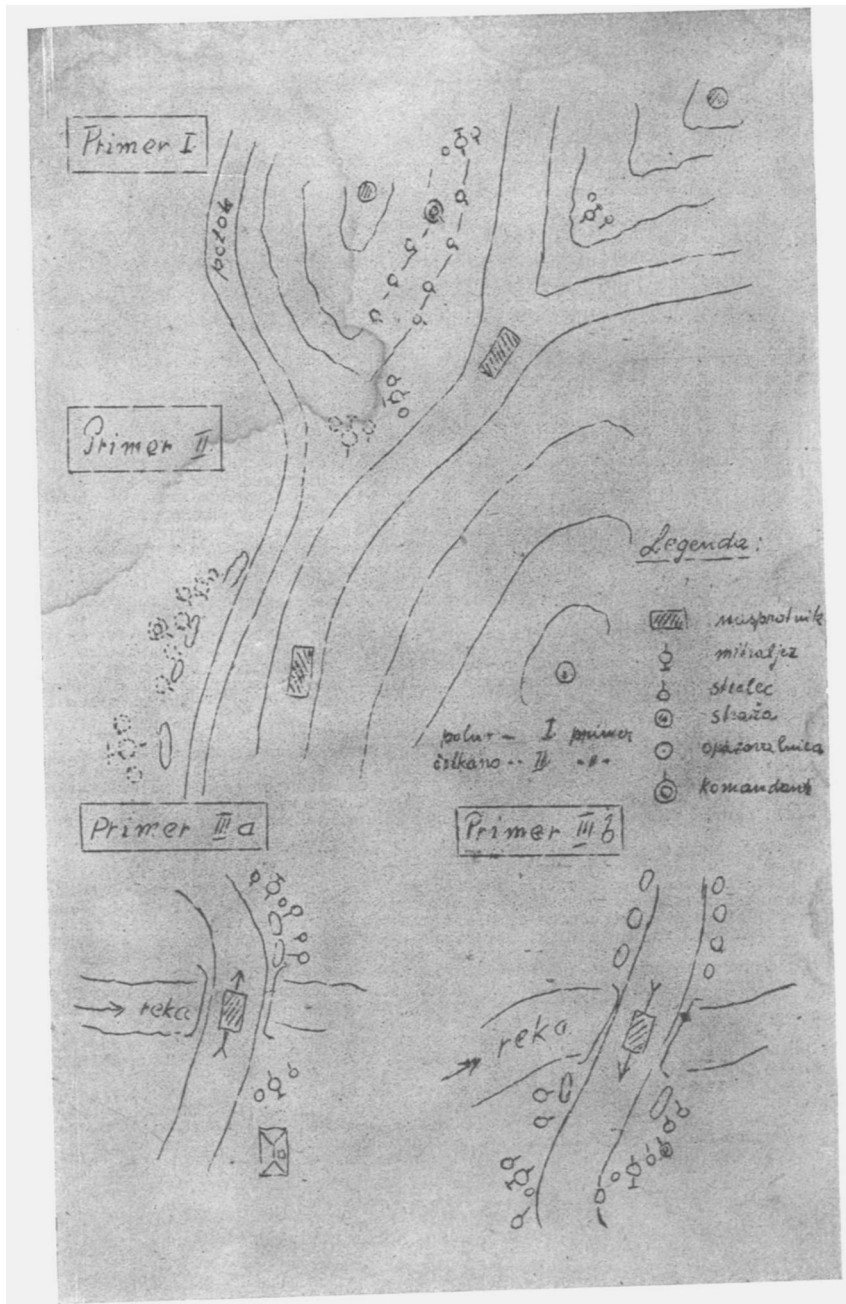
Primer H1b⁶.

Prema re enom o iskoriš avanju zatvorenih i otvorenih tesnaca, pokrivenih i nepokrivenih, dolazimo polako do zaklju ka da nam je data mogu nost zaseda svuda. Uzimaju i u obzir kraj, okolinu i oblik terena, prona i emo stotine mogu nosti na drumu, u šumi, brdovitom ili ravnom, otvorenom ili zatvorenom, naseljenom ili nenaseljenom terenu.

Sve gore re eno važi za slu ajeve kad se predvidja da e se neprijatelj kretati pešice. Ali gde se o ekuju automobili ili druga vozila, treba, pored pomenutog, pripremiti sve za njihovo zaustavljanje: na drumu, na pogodnom mestu, tj. na takvom kraju koji e neprijateljski šofer ugledati tek u poslednjem trenutku, treba postaviti prepreke, o kojima emo kasnije govoriti. U trenutku udarca prvih kola na prepreku, po inje napad.

Kod svakog postavljanja zasede treba paziti na slede e:

⁶ Vidi fotokopiju na str. 203.

Fotokopija skice u dokumentu br. 81

1. Mesto izabrano za zasedu treba da bude najbolje u doti nom rejonu, uz uvažavanje svih okolnosti. U to treba ubrajati ne samo strane koje su za nas pogodne, nego i one koje su neugodne, a naro ito one koje su ugodne za neprijatelja, njegov na in kretanja, mere bezbednosti kojima se služi i njegovu snagu. Zato zasede postavljati: u tesnacima, na njihovim prilazima i izlazima, pored mostova, u naseljima sa tesnim prolazima, šumama, — uopšte na mestima gde uzan prolaz ometa kretanje i razvijainje neprijatelja za borbu i zbog toga svojom zbijenoš u pruža najbolji cilj.

2. Sve ljudstvo, a naro ito mitraljezi, u zasedama moraju biti dobro sakriveni pred neprijateljem. Zato treba iskoristiti sve prirodne zaklone svih vrsta, a gde tih nema, treba ih stvoriti vešta ki. Pri tome moramo paziti da ne odamo svoje naimere.

3. Zaseda se ne sme dvaput postavljati na isto mesto, niti dvaput na isti na in. Takvim postupanjem emo potpuno oslabiti ose anje sigurnosti kod neprijatelja, kojeg emo zatim mo i razbijati sa malim snagama.

4. Svakom oveku treba unapred odrediti zadatak i cilj koji e tu i, a tako isto i mitraljezima. A uvek prvo ubijati starešine, jer time što vojnici ostaju bez starešina stvaramo još ve u paniku. Pored toga takvim emo postupanjem ekonomski iskoristiti municiju i o uvati disciplinu vatre.

5. Gadjanje ima prestati odmah kad je pala komanda za to. A ako komande nema, — odmah posle toga kad neprijatelj prestane davati otpor. Odmah iza toga pristupiti iskoriš avanju uspeha — plenjenju — na taj na in što e za to odredjeni deo vršiti posao, dok drugi ostaju na svojim mestima za osiguranje. Prvo zaplenjivati oružje i municiju, a zatim uniforme i drugu vojnu spremu, pa tek onda 'sve ostalo. Taj red je potreban zbog vremena koje nam stoji na raspoloženju, jer nikad ne smemo dozvoliti da nam oružje i municija neprijatelja ostanu na mestu.

6. Treba biti svestan toga da e uspeh zasede, kao i svaki drugi uspeh, tek tada biti potpun kad ljudstvo bude disciplinovano i bude bezuslovno izvršavalo svako naredjenje i strpljivo ekalo trenutak, bez obzira na ose anja neugodnosti i dosadjivanja. (Mnogo zaseda je ostalo neiskoriš eno zbog toga što se jedinica prerano povukla, misle i da ništa ne e biti, i zato je u tom pogledu naro ito potrebna jaka volja komandanta zasede.)

7. Zaseda je mogu a apsolutno svuda, naro ito no u i u magli, i zato te okolnosti treba osobito iskoriš avati (dovoljno je da ljudstvo samo privilegne i nisu potrebni naro iti zakloni, jer e u takvim slu ajevima neprijatelj svakako pucati u prazno, ukoliko uopšte stigne da puca).

2. Zaseke, klopke i mine

Uništavanje neprijatelja može se vršiti i neposredno time što ga uništavamo zajedno sa napadom na njegova saobraćajna sredstva kojima se služi u svojim operacijama. Ovi na ini napada mogu se upotrebiti samostalno, ali su naročito efikasni u vezi sa zasedama.

Zaseke su prepreke na podesnim mestima gde ih voza neprijatelja ugleda u poslednjem trenutku, kad je već prekasno. Za to su najbolja mesta oštre okuke i sli no, gde je drum nepregledan na dužu daljinu. Izvodi se se enjem drve a pored puta, na daljem rastojanju. Drve e se obara u takvom redu da se njegovo granje međusobno preple e i time pove ava teško e u pro iš avanju. Pored toga, se a se izvodi na taj na in da se drvo samo sruši, ali se ne otkida od korena. Gde to dozvoljavaju vreme i kraj, preporu ljiivo je pose i grane prvog drveta u pravcu dolaska neprijatelja, tako da udari pravo u stablo, što e samo pove ati uspeh akcije, a isto tako je preporu ljiivo drve e na zemlji međusobno povezati, što e opet pove ati napor neprijatelja u raš iš avanju.

Ukoliko se zaseke upotrebljavaju samo kao pregrade u zasedi, dovoljan je i manji broj drve a, a ukoliko se zaseke upotrebljavaju kao samostalno borbeno sredstvo, onda ih treba izvoditi sistematski na odgovaraju im rastojanjima, tako da neprijatelj stalno bude ugrožen.

Barijere su sli ne zasekama. Za to upotrebljavamo odgovaraju e debelo zašiljeno kolje ili grede, duga ke po 2 m, koje ukopamo ili zabijemo u neredu, razmaknute po 1 m po drumu, nagnute do 45° u pravcu dolaska neprijatelja. Barijere se takodje mogu napraviti i iz šina ili traverza, gde takav materijal stoji na raspoloženju i gde se mogu oja ati time što se grede zabetonišu. Mogu se iznad ceste pomaljati najviše 1 m.

Palisade su izradjene od istog materijala kao i barijere, i od ovih se razlikuju u tome što su kolje, grede, šine i traverze medju sobom tako povezani da predstavljaju nekakvu pregradu druma. Za palisade se mogu upotrebiti jaki plotovi, gvozdene ograde itd.

Barikade su svaki proizvoljni predmet koji, stavljen preko druma, zatvara neprijatelju slobodan i neometan saobraćaj. U tom cilju se može upotrebiti sve što je pri ruci: kamenje, naročito ve e, kola, uništeni neprijateljski kamioni, sav mogu i građevinski materijal itd. Kod postavljanja barikada uvek treba težiti tome da se barikade izgrade vrsto, tj. da se pri vrste za zemlju pomo u kolja i sli no (napr. preko puta se prevrnu selja ka kola i u vrste time što se izmedju to kova zabije u zemlju kolje itd.).

Sve te prepreke, ako su dobro i brižljivo pripremljene, mogu služiti kao odlični zakloni za strelce i mitraljeze, što opet samo pove ava efikasnost zaseda.

Klopke su jame iskopane na saobraćajnim žilama koje treba da izazovu zastajanje saobraćaja neprijatelja time što kvare njegovu vozila, što se redovno događati, naročito ako su dobro prikrivene. Imamo: otvorene i maskirane klopke. Dok su otvorene klopke efikasne samo onde gde ih neprijateljski vozač ugleda tek u poslednjem trenutku, dotle su maskirane klopke bitno efikasne svuda gde se god postave.

Pošto kod nas imamo prvenstveno posla sa automobilima, teretnim i putnim, prvo ćemo obraditi klopke za automobile. Jarak preko drumova, širok 1 m i dubok 50 cm, dovoljna je klopka za obične automobile. Kod pokrivenih klopki dubina jarka mora nešto povećati, a dobro je da se i širina poveća (1,50 m širok, 80 cm dubok). Pokrivanje se vrši granjem, — ne suviše jakim, preko koga se nabaca trnje, a preko ovog drumsko blato, koje se poravnati sa nivoom drumova.

Za tenkove su te jame suviše male. Klopke za tenkove moraju biti najmanje 2 m široke i 1,50 m duboke, a kod pokrivenih još veće. To važi za lake tenkove.

Kombinovanje klopki sa zasadama i snabdevanje klopki minama vrlo je efikasno sredstvo koje jasno povećava uspeh.

Nasipi su vrlo prosto sredstvo koje u mnogo čemu otežava saobraćaj neprijatelja. Na mestima gde se drumovi penju uz strme bregove ili ima podzide iznad ili ispod drumova, može se sa malo truda postaviti i prekidanje saobraćaja na taj način što se potkopavanjem, navodnjavanjem ili zajažavanjem vode izazove nasip na drumu ili pak nasip drumova u korito. Naročito je efikasna kombinacija izvodjenja nasipa sa kontaktnim minama, tako da se nasip izvrši u trenutku kad se neprijatelj nalazi na drumu.

Mine su efikasno sredstvo i u rukama partizana. Naročito su odlični deo dejstva kontaktne mine (jug. nagazne mine) koje upali sam neprijatelj, ali ne smemo potcenjivati ni odbacivati i fugasne mine, naročito kamenobaca i za borbu protiv pešadije. Rad koji bi mogla obaviti jedino veća partizanska četa sa dobrom zasedom — može da obavi dobro postavljena kamenometna mina, a isto nema naročite opasnosti da bi neprijatelj otkrio naše namere. Ovde ćemo napomenuti samo još to da se mine veoma lako izradjuju, i zato treba na njihovu upotrebu polagati još veći pažnju. (O minama — vidi: minerska služba⁷.)

3. Lukavstvo

U prilikoj meri su partizanskim odredima u borbi protiv neprijatelja pomagati dobro smišljeno i planski izvedeno lukavstvo. Nije moguće navesti sve načine na koje se lukavstvo može upotre-

⁷ Redakcija je izostavila poglavlje o minerskoj službi i opise lakog pešadiskog oružja jer su potpuno tehničkog značaja. Iste podaci mogu se naći u postojećoj vojnostranoj literaturi Jugoslovenske narodne armije.

biti, no ipak ćemo pokušati izneti nekoliko primera njegove praktične upotrebe u borbi protiv neprijatelja.

Mnogi je već razbijao glavu kako bi neprijatelja naveo u zasedu. U izvesnoj udaljenosti od garnizona neprijatelja, mala patrola izvrši prepad (iznenada se pojavi, puca iz prilične udaljenosti na neprijateljsku patrolu itd.), a na putu od garnizona do mesta prepada glavnina čete treba da postavi zasedu. Zaseda mora biti od toga mesta udaljena bar toliko da je neprijatelj prodje u marševskom poretku, tj. pre nego što bude razvijen za borbu. Ili: iskoristiti mesne organe OF i NZ za lažne denuncijacije, kako u pogledu mesta tako i u pogledu jačine. Ili: partizanska patrola sa izvesne udaljenosti napada stražare neprijateljskog garnizona; jasno je da će tome slediti »uzbuna« neprijatelja i poterà za patrolom koja se, pojavom i pojedinih pucnjama, toliko otkrije da neprijatelja vodi pravo pod puške partizana, itd.

Lukavstvo će nam opet, naprotiv, dobro doći i za održavanje tajnosti naših namera i pokreta. I ovde je nemoguće nabrojiti sve slučajeve iskorišćenja i zato ćemo nabrojiti samo nekoliko najraznovrsnijih, napr. razглаšavanje pravca kretanja i puta koji će biti upotrebljen za to. Razumljivo je da taj pravac mora biti sasvim suprotan onom što ga mi mislimo upotrebiti. Ili: danju pošaljemo patrolu u lažnom pravcu našeg kretanja i time pobudimo opšte mišljenje da ćemo poći u tom pravcu. Ili: postavljanje lažnih logorišta na mestima koja će sigurno biti izdata. Ili: nespretno uredjenje tesnaca za zasedu, što će neprijatelja navesti na to da razvije svoje snage i da se polako kreće prema tesnacu, da mora nužno upotrebiti slabije sporedne puteve, gde ga eventualno možemo stvarno sačekati, dok fiktivnu zasedu ostavimo praznu. Itd.

Već navedeni primeri nam jasno pokazuju ogromne koristi koje može doneti spretno i smišljeno sprovedeno lukavstvo. U tom pogledu, komandanti mnogo greše što ne olakšavaju svoj rad i odgovornost upotrebom lukavstva. Ne samo to! Upotreba lukavstva će kod neprijatelja izazvati potpunu nesigurnost, stvoriti nepoverenje neprijatelja i u prijave koje će biti istinite, a s druge strane će otežavati njegovu nastupanje, jer će svuda naslućivati prevaru.

4. Susreti — iznenadni sukobi

esto puta će se dogoditi da se partizanska patrola sretne sa neprijateljskom patrolom već ili manje jačine, ili čak i sa većim odeljenjima.

U takvim momentima, postupak zavisi uvek od cilja samog kretanja, zadatka patrole i izričitih naredjenja komandanta koji je patrolu poslao. Uprkos tome, na elno, imamo samo dva slučaja:

1. da zadatak zbog kojeg se eta nalazi u pokretu zahteva potpunu tajnost, ili

2. da kretanje ete ne zahteva nikakvu tajnost.

U prvom sluaju e stalna patrola, im opazi neprijatelja, utvrditi pravac njegovog kretanja i njegovu ja inu, izvesti skrivenim putem povla enje do prethodnice, a odatle e odmah obavestiti komandanta, koji e, na osnovu dobijenih podataka, odrediti skrivanje cele jedinice za vreme trajanja opasnosti, ili pak opkoljavanje neprijatelja i njegovo potpuno uništenje, ime se takodje u prili nojmeri osigura tajnost, bar u pogledu broja i naoružanja, a sa odgo varaju om oprežnoš u ak i dalji put. Na elno, nikad ne smemo propustiti priliku koja nam se pruža za uništavanje neprijatelja, ali e odluku, svakako, diktirati važnost zadatka.

U drugom sluaju je stvar jednostavnija. Stalna patrola koja je ugledala neprijatelja, utvrdila njegovu ja inu i pravac kretanja, obavesti o tome, po kuriru, komandanta prethodnice, a sama pristupa likvidaciji i uništavanju neprijatelja, ako komandir smatra da e mu to uspeti, ina e sa eka poja anje koje mu šalje prethodnica, pa onda pristupi uništenju neprijatelja, a u medjuvremenu ve pravi plan napada. Kod uništavanja malih odeljenja neprijatelja treba težiti za tim da ga bar sa tri strane opkolimo i onda napadnemo, što je lako izvršiti ako se neprijatelj kre e u pravcu prema nama, jer samo treba razmestiti strelce sa obe strane, a ostali se povuku malo unazad. Sam napad izvršiti iznenada jakom koncentri nom • vatrom, kako je to ve objašnjeno kod zasede. Ako je pak odred ipak suviše jak, da ga ni pomo u prethodnice ne bi bdio mogu e uništiti, onda se stalna patrola povu e do prethodnice, sa prethodnicom zauzme položaj i eka slede a naredjenja koja e izdati komandant. Bez obzira na sve drugo, pa kad nema nikakvog naro itog naredjenja, prethodnica koja je zauzela položaj otvara vatru iz neposredne blizine na neprijatelja i tako stvara mogućnost da komandant glavnine razvije svoje snage i stvori plan za dalju akciju. Postoji još jedna mogućnost, da se, naime, stalna patrola nadje tako iznenadno pred neprijateljem da se ne može povu i a d^ ne bude opažena, ve mora otvoriti vatru i zbog svog vlastitog osiguranja. U tom sluaju, prethodnica, na prvi pucanj, žuri u pomo stalnoj patroli, razvijaju i se u medjuvremenu u strelce, i na položaju stalne patrole ili pozadi nje (zavisi od položaja) po inje dejstvovati na neprijatelja.

U sva tri sluaja komandant prethodnice upotpunjuje podatke komandira stalne patrole i odmah ih šalje komandantu glavnine, ukoliko ovaj još nije stigao na lice mesta. Isto se tako brine za osiguranje bokova za slu aj iznenadjenja i pošalje krilne bojne patrole u ja ini 2—3 oveka na oba krila, ili samo na jedno, a možda i nikuda, što pak zavisi od situacije na terenu, ali nikako ne sme dozvoliti

da bokovi ostanu nezašti eni. onde gde postoji velika verovatno a da e neprijatelj pokušati s napadom na naš bok.

Komandant odreda odmah kre e na lice mesta da sam pregleda situaciju, i na taj na in može dati najta nija naredjenja. U prvom redu mora utvrditi slabe ta ke neprijatelja, naro ito njegovih bokova, gde mu je data najve a mogu nost iznenadjenja. Pred njim se uglavnom pojavljuju stalno tri mogu nosti takti kog postupka:

1. isto napada kog manevra;
2. ostepno-ofanzivnog manevra, i
3. ostepnog manevra.

Pod 1. U tom slu aju ostaje prethodnica na izabranom položaju i produžuje borbu. Od glavnine joj se daje poja anje do polovine glavnine, dok drugu polovinu komandant zadržava za eventualna poja anja na pojedinim delovima, za spre avanje neprijateljskih pokušaja manevrisanja i za izvodjenje iznenadjenja na neprijatelja prema zamisli i planu komandanta. Borbeni raspored (prethodnica i deo glavnine) brine se za to da sistematskom vatrom, ekonomski rasporedjenom, uništava najvažnije neprijateljske ciljeve — mitraljeze, starešine i najzad ljudstvo — i na taj na in postepeno dobija premo nad neprijateljem. U tom momentu po inje približavanje, koje se izvodi postepeno, od zaklona do zaklona, po vodovima, na taj na in što se jedan deo u skoku približi neprijatelju dok ga drugi deo pri tome štiti poja anom vatrom, d obratno, sve do jurišnog rastojanja koje iznosi 60—100 koraka. Sa tog mesta treba poja anom vatrom pripremiti nadmo nost nad neprijateljskom vatrom, ukoliko je usled približavanja trpela, i odmah zatim izvesti juriš s bombama i na nož. (Detaljnije o približavanju, biranju zaklona itd. u poglavlju: vežbanje strelaca i mitraljeza.) Posle uspelog juriša, goniti neprijatelja u povla enju, odnosno bekstvu, i bezobzirno ga uništavati, da tako upotpunimo zadobijeni uspeh. Gonjenje neprijatelja je osobiti zadatak rezerve koja je odmorna, a razume se i svih ostalih, bez obzira na eventualni umor.

Komandant može rezervu upotrebiti za izvršenje iznenadjenja. Time znatno olakša rad i napor strelaca u borbenoj liniji. Zato treba težiti za tim da rezerva zaobidje neprijatelja i da mu udari u bok ih ak i u ledja, što e kod neprijatelja izazvati paniku i kolebanje koje e borbeno jedinica iskoristiti za juriš i njegovo uništenje.

Mogu e je takodje da komandant upotrebi rezervu za poja anje onog krila kojem preta opasnost, ili pak onde gde se pruža najlakša mogu nost za napad na neprijatelja.

Pod 2. Jedinica se po inje povla iti po odeljenjima na položaje koji su za nas podesniji i skrivenoj rezervi pružaju mogu nost napada u bok ih u ledja neprijatelja. Prema tome, povla enje jedinice ima cilj da pripremi prostor rezervi za bo ni napad na neprijatelja. Sve ostalo kao i pod 1.

Pod 3. Zbog nadmoćnosti neprijatelja prinudjeni smo na povlačenje. Odluku o povlačenju donosi komandant posle zrelog razmišljanja i procene, i preporučljivo je da se u takvim slučajevima izvrši blagovremeno povlačenje, koje znatno štedi naše snage i energiju. Odluku o blagovremenom povlačenju treba doneti odmah po sukobu sa neprijateljskim patrolama i dobijenim podacima o snazi neprijatelja. Mnogo je teža situacija kod prinudnog povlačenja, na koje nas je naterao neprijatelj svojom vatrom i nastupanjem, jer nam u takvim slučajevima pretilo razbijanje i rasturanje, koje se može promeniti u potpuni poraz. Zato kod prinudnog povlačenja komandant mora paziti na to da po svaku cenu očuva disciplinu, polako povuče glavninu, dok prethodnica — sada zaštitnica — istraje na položaju i odbija neprijatelja, da tako dobije u vremenu za povlačenje i sredjivanje glavnine, pa se najzad po ne i ona povlači sa položaja na položaj, sve dok najzad ne izgubi kontakt sa neprijateljem. Za prinudno povlačenje najbolje je upotrebiti nož, a u mnogim slučajevima, sa nastupanjem neprijatelja, neprijatelj se i sam povuče. Zato nastojati da se istraje na položaju do poslednjeg trenutka. To će nam verovatno uštedeti žrtve i pružiti mogućnost da sa sobom odnesemo ranjenike i svu spremu.

Uopšte, za sve partizanske jedinice bez razlike važi: ne upuštati se u frontalnu borbu sa neprijateljem, nego stalno tražiti partizanski način borbe sa neprijateljem, uvek se brinuti za to da se borba ne vodi na inicijativu neprijatelja, nego na našu.

Zato su iz iskustva preporučljive sledeće varijante o borbi sa neprijateljem:

a) U šumovitom i ispresecanom terenu jedinica se podeli na pojedine grupe (vodove) u različitim pravcima, koje teže da napadaju i uništavaju neprijateljske patrole, straže ili pozadinu iz raznih tačaka. Napadnu, unište, oplene i izbegnu. Velika okretnost manjih grupa, laka mogućnost prikrivanja, iznenadnost pojave i izbegavanja, sve to kod neprijatelja izazvati utisak da je opkoljen i on će vrlo brzo napustiti napadake planove. U poredjenju sa našima, njegovi gubici biti ogromni, što će još povećati demoralizaciju neprijatelja.

b) Jedinica iskoristi razudjenost terena i zajednički se prebaci u pozadinu neprijatelja i napada njegove polazne položaje koji su skoro uvek slabo osigurani (automobili!). Time ćemo neprijatelju zadati osobito težak udarac i dovesti ga u toliku zabunu, da će nam direktno upasti u zasedu postavljenu u pravcu njegovog povlačenja ka polaznom položaju.

c) Izvlačenje kao pod b) i postavljanje zaseda na putu kojim će se neprijatelj sigurno vraćati iz polaznog položaja put garnizona.

Iz svega gore rečeno, možemo izvesti sledeće zaključke:

1. Ne čekati neprijatelja, već ga tražiti. Na taj način će se uvek smatrati ugroženim i biće prinudjen da se bori po našoj inicijativi.

Pojaviti se, uništiti neprijatelja i iš eznuti — to mora biti partizansko pravilo.

2. Nikad ne izbegavati borbu u susretu onde gde možemo neprijatelju naneti štetu, a uvek onde gde borba i njen uspeh ne bih u srazmeri sa našim žrtvama.

3. Nikad ne smemo zaboraviti na to da su iznenadjenje i brzina akcije najmo nije partizansko oružje. Dakle, tajnost, snažan napad i na ja eg neprijatelja, lukavstvo.

4. Precenjivati vlastite snage je zlo instvo, a potcenjivati jeste sabotaza.

5. Da su u borbi uspesi i neuspesi, i da zbog trenutnog neuspeha ne smemo gubiti glavu i hrabrost!

Upotreba mitraljeza

Mitraljez je najvažnije oružje partizanskih jedinica i zato je njegovom dobrom iskoriš avanju potrebno posvetiti najve u pažnju.

Obi no su u partizanskim jedinicama mitraljezi ravnomerno razdeljeni po vodovima. Ah to nije podesno:

1. jer se ljudstvo navikava na neposredno sadejstvo mitraljeza u svakoj akciji i više nije u dovoljnoj meri sposobno za samostalne akcije bez mitraljeza;

2. jer takav na in podele mitraljeza otežava dobro iskoriš avanje njihovog dejstva (usled vezanosti). Zato je mnogo bolje da mitraljezi budu samostalni i neposredno na raspoloženju komandantu, koji ih može u svakom trenutku najbolje iskoristiti. To je naro ito važno za manje samostalne jedinice, gde je dobro iskoriš avanje dejstva mitraljeza osobito važno.

Time što mitraljeze rasporedjuje sam komandant prema potrebi koju diktira pojedina akcija, stvarno samo pove avamo podršku koju mitraljesci pružaju strelcima u borbi.

Raspored mitraljeza pretstavlja pitanje na koje se ne može odgovoriti kratkom re enicom. Zavisi od najrazh itijih okolnosti: položaja, oblika terena, dužine zauzetog fronta strelaca, ja ine položaja i pravca nastupanja neprijatelja. Ve iz toga proizlazi da se za to ne mogu dati ta na uputstva koja bi bila upotrebljiva u svakom momentu, ve se mogu dati samo glavne smernice koje e komandantima olakšati njihov rad, planove i naredjenja.

Glavno na elo kod postavljanja mitraljeza jeste: postaviti mitraljez na takvo mesto koje mitraljezu daje:

1. najšire polje dejstva i
2. najbolje skrovište pred pogledom neprijatelja.

Pod 1. Postavljanje mitraljeza, s obzirom na njihovo dejstvo, može biti u tri osnovna na ina:

- a) frontalno, gde mitraljez dejstvuje direktno na neprijateljski položaj;
- b) koso, gde mitraljez tu e koso neprijateljski položaj, i
- c) bo no, gde mitraljez tu e sa strane neprijateljski položaj.

Skica^s nam najbolje pokazuje koji je od ova tri položaja najpodesniji i pretstavlja najbolje iskorišćavanje mitraljeza.

Iz toga nužno proizlazi da u izboru mesta za mitraljez treba uvek težiti za bočnim dejstvom, gde to nije moguće — kosim, a tek u poslednjem redu — za frontalnim dejstvom.

To je jedan deo, a drugi je visina mesta na koje se mitraljez postavlja, što je položaj mitraljeza viši, tim je veće polje njegovog dejstva, tim duže vremena može nesmetano, sa istog mesta, tu i neprijatelja, nego što mu to dopušta kada dejstvuje preko glava naših strelaca, a, istovremeno, na takvom položaju najmanje ometa naše strelce, i obratno. Gde to, zbog oblika terena, nikako ne bi bilo moguće, treba mitraljeze postaviti u međuprostore naših strelaca, i to bilo u istom redu sa strelcima, bilo iza ili ispred njih. U tom slučaju je najbolje da se mitraljez postavi u međuprostor, malo pomaknut napred prema položaju neprijatelja, jer će u tom slučaju biti najmanje ometan od naših strelaca, i obrnuto, a ima i mnogo šire polje dejstva nego ako stoji između ili iza naših strelaca. Pored toga je postavljanje ispred ili iza naših strelaca korisno i zbog toga što vara neprijatelja u odmeravanju rastojanja i zavodi ga na pogrešno nišanje. Gde to dopuštaju mogući i teren, preporučljivo je mitraljeze postaviti na krilima, unekoliko pomaknute napred prema položaju neprijatelja, jer time bolje štitimo naša krila i bokove i dajemo mitraljezu mogućnost flankiranja ispred celog našeg fronta. Kod zauzimanja položaja na ivicama šuma, mitraljezi se uvek postavljaju na ispupčenja šume, da im se na taj način osigura mogućnost flankiranja ispred vlastitog fronta.

Pod 2. Kod razmeštaja mitraljeza treba posvetiti pažnju i na njihovo dobro prikrivanje od neprijateljskog osmatranja, koje isto tako traži priliku da ga otkrije i uništi. Pored toga, dobar zaklon pruža mitraljezu mogućnost da neopažen od strane neprijatelja ostane što duže na istom mestu i tako što bolje plasira svoju vatru. Baš zbog toga je nužno da se kod dužih borbi brine za to da mitraljezi menjaju svoja mesta, i zbog toga treba već unapred pripremiti rezervne položaje za mitraljeze. Najbolji zakloni su mesta koja dobro zaklanjaju mitraljez i poslugu, tj. manji zaseci, žbunje, senke drveća, kuća, ograde i slično, ali nikad na tako uzdignutim mestima koja

^s U originalu pomenute skice nema.

svojom istinom mogu izdati mesto, nego u takvim slučajevima uvek nešto izpod vrha ili sa strane padine. (Kod vrhova treba paziti na siluete u vazduhu koje se nadaleko vide.)

S obzirom na zadatak mitraljeza u borbi, esto puta e se pokazati potreba koncentracije dva ili više mitraljeza na istom mestu, sa istim ih svaki sa svojim zadatkom. U takvim slučajevima, mitraljeze treba razmestiti po dubini, a nikako ih zbijati na istom mestu. Takvi slučajevi e se pokazati:

1. gde ustrebaju koncentracije mitraljeza sa istim pravcem dejstva ako neprijatelj osobito jako nadire na izvesnom oteku, ako treba razbiti koncentraciju neprijateljskih snaga, ako treba jakom vatrom zatvoriti glavni pristup neprijatelja i sli no;

2. gde ustrebaju koncentracije mitraljeza na istom mestu sa razliitim pravcem dejstva, kad je teren za postavljanje naroito pogodan i daje mogu nost unakrsne vatre sa pojaanim dejstvom, jer su mitraljezi na istom mestu mnogo bolje skriveni a daju istu, pa ak i pove anu ja inu dejstva i sli no. U napadima na transporte neprijatelja: vozove ili autokolone, koncentracija mitraljeza e osobito biti korisna.

Kod razmeštaja mitraljeza po dubini treba paziti na to da neprijatelj ne bude u stanju da dejstvom jednog od svojih mitraljeza u utka odjednom sve naše mitraljeze. Takvim razmeštajem mitraljeza ne samo što ne bi ništa iskoristili, ve bi, naprotiv, sami sebi napravili ogromnu štetu.

Kod razmeštaja mitraljeza, od prili ne je važnosti brisanje mrtvih uglova ispred linije naših strelaca, gde bi se neprijatelj mogao ukopati ih utvrditi. Dakle, mitraljeze uvek tako rasporediti da jedan tu e mrtvi ugao ispred drugog — i obratno, tako da neprijatelj ne može na i praznine gde bi se utvrdio, a da ga jedan od naših mitraljeza ne ometa u tome. Dobro povezivanje medjusobnog dejstva i pomaganje flankiranjem naroito je važno u odbrani, jer se time ispred naše streljake linije stvara zastor mitraljeske vatre, koji e biti u stanju spre iti svako približavanje neprijatelja.

Pored svega dosad re enog, mitraljezi imaju u borbi i posebne zadatke koje moraju što bolje izvršiti. U prvom redu je njihov zadatak da potraže i unište neprijateljske mitraljeze, otpornije ta ke, koncentracije neprijatelja, prilaze neprijatelja, ve e njegove grupice koje postaju opasne zbog prevelikog približavanja našim položajima, da mu košenjem zadaju najve e gubitke koji e oslabiti njegov nalet i nagnati ga na povla enje. Svi ovi razliiti zadaci e jasno diktirati pregrupisanje ih premeštanje mitraljeza za vreme borbe i od mitraljeskog osoblja zahtevaju svestranu pažnju.

U napadu, mitraljezi ostaju na svojim mestima, ako sa tih položaja ne ometaju nastupanje naših strelaca, jer imaju mogu nost

dejstva preko njihovih glava, odnosno kroz međuprostore. Svojom vatrom štite napredovanje naših strelaca i na taj način im osiguravaju postignutu nadmoć vatre nad neprijateljem i u vreme njihovog nastupanja. U protivnom slučaju, prvo se pomaknu mitraljezi, zauzmu nov položaj i odatle vatrom štite nastupanje strelaca.

Kod juriša naših strelaca, mitraljezi obično ostaju na svojim mestima i odatle vatrom pomažu juriš. Tek tu dolazi do punog izraza bojnog dejstva naših mitraljeza, zato treba težiti tome da pre juriša naših strelaca mitraljezi zauzmu te položaje. Gde to nikako nije moguće, bit će pokatkad korisno, naročito za dalje gonjenje, da juriša i puškomitraljez, koji u takvim slučajevima dejstvuje sa punim okvirom »s ruke«.

Kod odbrane, mitraljezi vrše najvažniji deo odbrane: razbijanje i uništavanje sile neprijateljskog napada i morala. Razbijaju najopasnija mesta neprijateljskog nastupanja i drže pod svojom vatrom sve važnije prilaze. U slučaju povlačenja, mitraljez ostaje na mestu i svojom vatrom krije povlačenje strelaca i povlačenje se tek kad strelci zauzmu nove položaje. U kritičnom slučaju, mitraljez se žrtvuje za spasenje ostalih.

Patrolama se dodeljuju pojedini mitraljezi samo u slučaju kad je patrola već sastava, ili kad ide u akciju radi već sigurnosti i praktičnog vežbanja mitraljezaca.

Na stražarska mesta se mitraljezi obično ne postavljaju, izuzev u slučaju ajevima velike opasnosti i kad je stražarsko mesto ujedno i borbeni položaj jedinice. Gde to ne bi bio slučaj i gde bi predviđeni borbeni položaj odreda bio na drugom mestu, mnogo je bolje mitraljeze sa odgovarajućom stražom unapred razmestiti na tim položajima, naročito na mestima koja dobro dominiraju najvažnijim prilazima.

Skoro uvek će se, pak, pokazati korisnim da se jedan ili dva mitraljeza dodele dežurnom odeljenju, isto tako »pod oružjem«, da bi u slučaju potrebe bili odmah pri ruci.

E. SABOTAŽNE AKCIJE

se izvršuju mnogo lakše, ali im se ipak posvećuje suviše malo pažnje, kako u njihovom izvršavanju tako i u pripremi. Jednom reči, kad se ide samo za akciju, sve ide više po domaćem. Srećom koju su partizanski odredi u većini slučajeva imali u izvršavanju akcija ne sme nas zavoditi u površnost kod njihovih priprema i izvodjenja, jer ćemo inače doživeti teška razaranja. U mnogim slučajevima bi se akcije, uz već u budnost neprijatelja, svršile sa teškim porazima za partizane. Takve greške se ni u kojem slučaju više ne smeju

ponavljati, i nužno je potrebno i akcije pripremati i izvršavati u vojni kom duhu.

Pre polaska u akciju potrebno je ta no podeliti zadatke: stražu, pripravno odeljenje, pomaga e i, najzad, izvršioce same akcije, dati im ta na uputstva, kojih se moraju naro ito strogo držati no u da ne bi došlo do nesporazuma, dati im znake međusobnog raspoznavanja i javljanja toka akcije, odrediti — na primerno udaljenom mestu od mesta akcije — zborna mesto i odrediti red toka akcije.

Na taj na in emo biti u stanju da akciju u redu i bez odugovla enja izvršimo, bez nepotrebne buke i pri anja, jer e svaki ta no znati šta mu je dužnost i o uva e se tajnost u punoj meri.

Ne e biti retki slu ajevi kada e akcija biti vezana sa borbenom akcijom, sa napadom, jer e doti ni objekat uvati straža. U takvim slu ajevima, po principima izvršavanja borbenih akcija, prvo izvršiti napad — likvidaciju straže i tek potom akciju.

U izvršavanju akcija dosta e nam koristiti lukavstvo, napr. kod akcija na železnice — preobla enje partizana u železni are koji e akciju pomo i iznutra, u naseljima — upotreba okupatorskih uniformi da bi se maskirah kao neprijateljska patrola itd.

U izboru objekata za akcije treba u prvom redu misliti na one objekte koji su za neprijatelja izvanredno važni, jer bez njih ne može uredno izvršavati svoje zlo ina ke zadatke. Dakle, u prvom redu e do i u obzir njegove saobra ajne veze (drumovi, železnice), zatim transportna sredstva (automobili, kola, motocikli itd.), magazini, garaže, štale za teretnu i uprežnu stoku, fabrike koje rade za vojsku, fabri ki magazini gotove robe ih polufabrikata i sirovina. -

1. Saobra ajne veze. O na inu uništavanja drumova smo govorili u poglavlju »zasede«, jer je to bilo u neposrednoj vezi sa predmetom.

Železnice možemo uništavati na najraznovrsnije na ine. Sigurno je najjednostavnije miniranje pruge. Tu bi bilo preporu ljivo, gde tc dozvoljavaju prilike i materijal, da se miniranje vrši sa kontakt-nim upaljivanjem, t. j. da miniranje vrši voz kad naidje na minu i zbog toga isko i iz šina i pove a štetu. Zatim postavljanje pao anica na šine, zabarikadiranje pruge na mestima gde e vozovodja prepreku opaziti tek u poslednjem trenutku, rasklimatanje pruge odvijanjem spojnica, gde e voz dovršiti naš posao itd. (Upotrebljavanje naro itih' pao anica.)

Mostovi su dosta težak problem, ali je za obi ni partizanski odred lako rešljiv kod drvenih mostova. Izvla enje popre nih greda u tolikoj meri da se to ne pozna ah da se sruše u vodu na prvi pritisak ve e težine. Takodje bi se i zapaljivanje drvenih mostova moglo uspešno primenjivati. Ali moramo napomenuti da se mostovi

iz hrastovih balvana vrlo teško upaljuju. Najjednostavniji na in zapaljivanja jeste stavljanje petrolejke pod most, ali pri tome treba paziti da se zastre cilindar i da se svetlost ne širi po okolini. Gvozdeni i betonski mostovi se mogu uništiti jedino miniranjem. (Preporučujemo, gde se to može, kod gvozdениh mostova postavljanje balvana između yeznica traverze.)

2. Transportna sredstva. Automobili se najlakše uništavaju zapaljivanjem, zaletanjem u postavljene barikade, a u toku vožnje ubijanjem šofera. Zapaljivanje se može izvršiti polivanjem lako zapaljivim materijama (prvenstveno benzin, benzinske bombe), koje imamo sami, kao i gorivom koje ima automobil. Nikako ne treba zanemarivati naftu, o kojoj se pri a da ne gori. Naftu treba prvo zagrejati do odgovaraju e temperature, pa e onda goreti. A to se postiže na taj na in što se naftom natopi prvo krpa, koja se zatim zapali, i kada se razgori, po ne goreti i nafta i tada se priklju i ostaloj nafti.

Vagoni se uništavaju zapaljivanjem, izbacivanjem voza iz šina ili pak time što se u komore za mazanje naspe korund (krupniji), oštar pesak, usitnjeno staklo i sli no, što dovodi do samozapaljivanja osovina vagona. Naro itu važnost treba polagati na promet te nih goriva, koja su najnužnija potreba svake vojske. Takve kompozicije vozova se uništavaju mitraljiranjem, cisterni, ime se unište cisterne i gorivo iste e. (Isto tako treba iskoristiti svaku priliku za mitraljiranje svakovrsnih vojnih transporta. Pri tome odrediti i postaviti mitraljeze tako da tuku sve visine vagona u kojima bi se mogla nalaziti vojska.)

Kola i motocikle zaustavljati na koji bilo na in i zapaljivati. Stoku koju neprijatelj upotrebljava za transport uništavati gde se god za to pokaže mogućnost. Mitraljirati je kad je u masi dognaju na pojilo, trovati pojila ako ih upotrebljava samo neprijatelj za napajanje svoje stoke, u bale sena i slame ubaciti strugotine gvoždja, zdrobljeno staklo i sli no.

3. Magazini se napadaju, oplene i zatim zapale. Isto tako garaže i štale neprijatelja. Kod garaža i štala treba ulaze prethodno zabarikadirati tako da se oteža spasavanje koje bi neprijatelj eventualno pokušao. Isto treba raditi sa fabrikama i fabri kim slagalištima gde se izradjuje ili se nalazi roba za neprijatelja.

Svaki komandant mora odmah po dolasku u drugi kraj doznati od mesnih organa OF i NZ sve potrebne podatke u tom pravcu. Mora zahtevati da mu ti organi pribave sve potrebne detaljne podatke koji su mu potrebni za izradu plana i da kod izvršenja te akcije sudeluju samo kao najbolji poznavaooci svih okolnosti. Posle toga odmah pristupiti izvršenju akcija bez oklevanja i odugovla enja.

F. NASELJENA MESTA

Nije baš na poslednjem mestu po važnosti pitanje na ina partizanske borbe za naseljena mesta i njihovu eventualnu odbranu od neprijatelja. Pod naseljenim mestom se podrazumeva svako naselje, bez obzira na njegovu veličinu. Jasno je da će biti izvesnih razlika zbog veličine naseljenog mesta, ali je taktika uglavnom jednaka i u jednom i u drugom slučaju.

1. Borba za naseljena mesta

Naselje koje je zaposeo okupator napada se tada kad se u tom pogledu nadamo važnom uspehu, ojačavanju naših jedinica regrutacijama u dotičnom mestu ili uništavanju uredjaja neprijatelja i njegovog garnizona. Taktika borbe za naseljena mesta je u suštini drukčija od taktike borbe na otvorenom terenu, jer u ovom slučaju imamo bezbroj novih mogućnosti koje je dobar komandant znati temeljito iskoristiti.

Borba za naseljeno mesto je zaista bitno efikasna samo u slučaju da se priprema za borbu izvrši u potpunoj tajnosti i da za neprijatelja predstavlja zaista pravo iznenađenje. Zato sve pripreme za napad treba izvršiti tako da se zauzimanje položaja izvrši noćno, a sam napad rano u zoru.

Pripreme za napad na naseljena mesta jesu sledeće:

1. prikupljanje podataka:

- a) posredno — preko organa i članova OF i NZ iz dotičnog mesta — ojačani posade;
 - o rasporedu neprijatelja u naselju (kućne prilazi, prostorije, broj pojedinih kuća, stanovi oficira), naoružanje, mere sigurnosti koje neprijatelj preduzima (straže, njihov razmeštaj, mitraljeska gnezda, ev. prepreke itd.);
 - veze (telefon, telegraf, radio);
 - patrole (da ih se šalju i kuda, u kakvoj jačini i sa kakvim naoružanjem);
 - izdajnici, njihove kućne prilazi do njih;
 - ev. vodiči iz redova NZ;
- b) neposredno — preko samog komandanta i patrola —
 - teren i prilazi koje ćemo pri napadu upotrebiti;
 - raspored jedinica kod napada i pravac njihovog napadanja, pravac povlačenja za pojedine jedinice.

2. Pristalicama OF i članovima NZ se dodele specijalni zadaci koje moraju izvršiti baš pred sam napad. Presecanje telefonske i telegrafске veze i uništavanje radiotelegrafске veze, ukoliko ova postoji. Treba ih podehtiti na manje grupe od kojih svaka za sebe ima specijalni zadatak. Odrediti im tačno pravac kretanja, da ne bi dolazilo do međusobnog ometanja i odugovlačenja.

3. Pred napad na naselje, treba tajno ubaciti nekoliko partizana naoružanih revolverima i bombama, čiji je zadatak da u trenutku napada spolja izvrše napad na posadu iznutra — iz samog naselja. Svakoj grupi bombaša odrediti tačan zadatak (tačku na koju treba da izvrši napad i pravac kretanja).

4. Za sve ostale jedinice odrediti tačno mesto njihovog napada, na in izvršenja napada, kuda će naročito obratiti pažnju i koncentrisati vatru i pravac napredovanja u naselju. Urediti sve potrebne veze: sa komandantom, pojedinim jedinicama među sobom i zbornom mesto posle svršene akcije.

5. Urediti i pripremiti sve potrebno da se neprijatelju spreči bekstvo ili pomoć. Zato treba na svim prilazima, odakle bi pomoć mogla doći, postaviti zasede, zaseke, barikade i slično. Prekinuti železničku vezu, pa i tamo postaviti zasedu na zgodnom mestu.

6. Noću, pred sam napad, izvesti sve pripreme izvan naselja: razbijanje komunikacija, postavljanje zaseda na prilazima i izvesti opkoljavanje naselja. Pre samog napada preseći telefonske i telegrafске žice. Sam napad mora biti brz, kratak i žestok tako da se neprijatelj ne može ni snalaziti, već da kod njega nastane panika, što će samo smanjiti naše napore i trud.

7. Odmah po upadu u naselje pristupiti likvidaciji pojedinih otpornih tačaka i uništenju neprijatelja i petokolonaša, zapleni i uništavanju magazina i ostalih neprijateljskih sredstava itd.

8. Najveća je red, disciplinovanost i bezuslovno izvršavanje komande jeste uslov uspeha, naročito u takvim akcijama.

2. Odbrana naseljenih mesta

Odbrana naseljenih mesta se ne vrši u samom naselju nego uglavnom izvan naselja. Zato treba glavne snage rasporediti na položajima oko naseljenog mesta, a u samom mestu ostaviti samo manji deo na dobrim položajima. Pošto je mesto samo po sebi vrlo dobar cilj neprijateljske artiljerije, treba odbranu mesta pripremiti tako da ne budemo neposredna meta neprijateljske artiljerije. Zato su najpripravniji položaji obronci i ivice naselja, jer se tu mogu dobro prikriti naši položaji (parkovi, vojnici i druge kulture).

Uprkos tome, treba organizovati i pripremiti gnezdo otpora u samom mestu i za to upotrebiti kuće i druge zgrade koje dominiraju prilazima i gde je data mogućnost što šireg dejstva našeg oružja, osobito mitraljeza.

U tom pogledu se mogu korisno upotrebiti u prvom redu podrumi čiji su prozori okrenuti u pravcu prodiranja neprijatelja, a isto tako i tavani koji zbog svoje visine predstavljaju vrlo dobre pozicije za mitraljeze. Sva ta gnezda otpora treba i naročito pojačati vrećama zemlje ili peska, građevinskim materijalom, zazidivanjem

prozora i sli no, a iz takvih ku a ukloniti sve što bi moglo služiti širenju požara.

Na svim prilazima u mesto, kao i u samom mestu, postaviti barikade, za ije e se gradjenje u naseljenim mestima uvek na i dovoljno materijala, a iza njih izgraditi gnezda otpora i položaje za strelce.

Na ivicama mesta iskopati rovove za odbranu mesta i kao polazne ta ke za protivnapad, ako bi neprijatelj gde prodro u naselje.

Svako mesto otpora u naselju bori se nezavisno od ostalih ak do potpunog uništenja, ukoliko nije druk ije jaredjeno. U protivnom slu aju, uvek ve unapred pripremiti pogodne prolaze za povla enje iz naseljenog mesta, koji e ljudstvo štititi od neprijateljske vatre.

U odbranu varoši i naselja zasada se ne treba upuštati, jer je naša snaga u poredjenju s neprijateljem suviše slaba, a nemamo ni dovoljno tehni kih sredstava. Takodje i zauzeta naselja držati samo toliko vremena ukoliko postoje za to naro iti razlozi. Posle zauzimanja i iš enja istih, po potrebi ista napustiti i sa sobom povesti sve ono stanovništvo, naro ito muškarce, koje bi bilo u opasnosti da iskusi neprijateljsku osvetu.

3. Odbrana oslobodjene teritorije

Za odbranu oslobodjene teritorije su potrebne mnogobrojne mere, i to:

1. Rušenje puteva i komunikacija. Svi putevi koji vode u oslobodjenu teritoriju moraju se porušiti na najosetljivijim mestima (mostovi, vijadukti), na mnogim mestima treba iskopati jarke duboke 3 i široke 5 m, gde put vodi po zaseku ili useku treba ga zasuti na ve oj dužini, napraviti barikade iz kamenja ih stabala, drum se surva u reku ih dubinu itd. Sve to rade mobilisani doma i stanovnici (NZ) pod zaštitom partizana koji osiguraju sve pravce iz kojih bi mogao neprijatelj do i.

Puteve kojima se ne može do i automobilima i tenkovima kontrolišu patrole, tako da ne ostane nijedan slobodan prelaz.

Rušenje železnica. Pri ulasku na oslobodjenu teritoriju, železnice se ruše na ovaj na in:

Kvare se blokovi, skretnice, telefonski i telegrafski vodovi i aparati.

Ruši se pruga, skidaju i odnose šine na ve oj dužini.

Pruga se na ve oj dužini zasipa šljunkom.

Uništava se vozni park (lokomotive i vagoni). Dobro je izazvati iskakanje lokomotiva i vagona iz šina na prugu bez šina i tamo ih prevrnuti.

Ruše se železni ki mostovi i vijadukti, pruga se zasipa rušenjem strmih bregova iznad pruge.

I ovaj rad takodje vrši mobilisana radna snaga ili Narodna zaštita pod zaštitom naoružanih partizana.

Svaki porušeni objekat treba, po mogu nosti, držati pod vatrom (mitraljeza, puškomitraljeza, bombi i boca s benzinom), ako se u blizini mogu sakriti strelci i bombaši.

2. **Zasede.** Uz ono što je re eno u odeljku o zasedama, ovde treba dodati da e kod ve ih borbi, kakve pretstavlja zauzimanje teritorije, zaseda postati naše glavno borbeno sredstvo, i zato zasede treba bolje organizovati i bolje ih opremiti.

Zasede treba postaviti na svim putevima kojima bi neprijatelj mogao do i sa tenkovima i kamionima. Zaseda može biti više — dve, tri ih ak i pet na istom putu, jedna za drugom. Kad zaseda ima više, onda prve otvaraju vatru one nazad, a poslednje one napred, tj. prva propusti neprijatelja bez pucanja, druga ih tre a ga napadne spreda, a prva i druga straga kad je borba po ela kod zadnjih zaseda.

Zasede treba da budu naoružane mitraljezima, puškomitraljezima, puškama i bombama. Kad se o ekuju neprijateljski tenkovi ih kamioni, potrebne su boce s benzinom, svežnji bombi i neprimetne mine. U tom slu aju, zaseda mora biti postavljena tako da neprijateljska kolona dobije vatru s boka, koso i uzduž puta. Tenkovi i kamioni se propuste pored prvih partizana, tako da poslednji partizan napadne prvi tenk a prvi partizan poslednji tenk ili kamion istovremeno s bombama, svežnjem bombi i bocama benzina. (Kod svežnja bombi se zapali samo jedna bomba; boca s benzinom je zapaljena, ah iz nje visi krpa pokvašena benzinom, i pošto ovu zapalimo, bocu bacimo na prednji kosi deo tenka pred kupolom ih na prednji prozor kamiona; svežnji bombi se bacaju pod gusenicu tenka.)

Zasede moraju do i na mesto neprime ene, no u zauzeti poziciju i ostati potpuno nevidljive. U zasedama se zabranjuje pušenje i razgovaranje, kretanje se zabranjuje ih se prikriva.

Osiguranje zasede sa strane. Iskustva srpskih partizana nam dokazuju da neprijatelj prvo, ve inom, dolazi drumovima s motorima, tenkovima, kamionima i vojskom. Istovremeno avijacija izvidja teren i puca na slepo po šumi, šiblju, kukuruznim njivama pored drumu itd. A kad upozna našu snagu i taktiku, napada ovako :

- razvije se u manje grupe i približuje se kriti kim ta kama u strelja kom stroju, s namerom da zasede opkoh i uništi;
- avijacija bombarduje i mitraljira kao i pre napada sve krajeve gde bi mogli biti partizani;
- posle pešadije dolaze tenkovi, za njima kamioni s trupama koje pucaju na slepo, na sve strane, gde o ekuju da su partizani.

Zbog toga je bo no osiguranje zaseda neophodno potrebno. To se postiže patrolama koje se šalju na sve pravce, patrolama koje zauzmu uzvišenja, grebene itd. i patrolama koje se rasporede na najboljim opservacionim ta kama.

3. **Protivavionska zaštita.** Kad neprijatelj po ne upotrebljavati avijaciju, treba izbegavati ve e koncentracije jedinica na istim mestima. Treba takodje misliti i na civilno stanovništvo i po mogu - nosti isto evakuisati iz ugroženih naselja u dubinu slobodne teritorije, kuda treba skloniti takodje stoku i hranu.

4. **Obaveštajna služba** se mora organizovati, po mogu nosti, **iz** civila i delovati tako da agenti neprijatelja ne mognu zadržavati se na oslobodjenoj teritoriji ni najkra e vreme. Po selima mora ostati deo Narodne zaštite pod oružjem za stražarsku službu i održavanje reda.

Naro ito i posebice treba još jednom podvu i **da odbrana oslo - bodjene teritorije mora biti partizanska, vodjena s partizanskom taktikom. Nikad ne sine dovesti do stvaranja fronta. Osnovni na in odbrane su porušeni prilazni putevi i sistem zaseda u širinu i dubinu.**

Nekoliko priinedaba:

Radi ve e jasno e i boljeg razumevanja, ovde emo objasniti neke vojno-stru ne izraze koji u samom tekstu nisu bili ili nisu mogli biti dosta jasno objašnjeni.

1. Položaj je teren, odnosno osek ili deo terena, na kojem se nalaze rasporedjene naše snage ili pak snage neprijatelja. Za dobar položaj je potrebno slede e:

a) da dominira svim prilazima položaju i terenu ispred položaja;

b) da ima što ve i brisani prostor ispred sebe, tj. da bude lako nagnut, otvoren i pregledan i ne daje neprijatelju mogu nosti da iskoristi prirodne zaklone koje ima teren. Sve to, ukoliko vreme dopušta, prethodno ukloniti, jame zatrpati, a mrtve uglove pokušati da flankiranjem držimo pod kontrolom.

2. Položaj prethodnice je prostorija koju je odred ve ranije izabrao da se na njoj odupre, odnosno prihvati borbu u slu aju dolaska neprijatelja. Taj položaj nije uvek istovetan sa borbenim položajem, jer njega može držati prethodnica toliko vremena dok se glavnina ne razvije za borbu na drugom položaju, pozadi prvog.

3. Borbeni položaj je položaj gde se glavnina odreda razvije za borbu. U slu aju razli itosti sudarnog i borbenog položaja, prethodno treba narediti pravac povla enja prethodnice da ne bi ometala dejstvo glavnine.

4. Pripravnost je na in kako je odred pripremljen za upotrebu u slu aju iznenadnog nastupanja neprijatelja. Razlikujemo tri vrste pripremljenosti, i to:

a) obi nu, kad nema osobite opasnosti. U takvom slu aju ljudstvo vrši svöje uobi ajene poslove, a oružje se drži na odredenom mestu. Jedinica spava uz uobi ajene mere sigurnosti, onako kako joj je najpodesnije;

b) strogu, kad je pove ana opasnost. U takvom slu aju se poötrava stražarska služba, pove ava ja ina dežurnog odeljenja, a pola ljudstva spava dok je drugi deo u ratnoj spremi, pod oružjem;

c) pod oružjem, kad postoji neposredna opasnost. U takvom slu aju se sve ljudstvo nalazi na svojim zbornim mestima, s oružjem u ruci, tako da svakog trenutka može zauzeti položaje. Spava obu eno i s oružjem pored sebe. Pod oružjem se uvek nalazi straža i dežurno odeljenje, zato treba naro ito strogo paziti na to.

5. Uzbuna je znak, odredjen od komandanta odreda, kojim se javlja opasnost, i u takvom slu aju je dužnost svakog partizana da što pre, u ratnoj spremi i s oružjem, dodje na zbornu mesto. Na uzbunu i brzo stizanje partizana na zbornu mesto mora se polagati velika važnost i zato uzbunu treba stalno vežbati.

III. NASTAVA I VEŽBANJE LJUDSTVA

Ve smo u po etku, u poglavlju »ljudstvo«, pomenuli kao drugi važni faktor održavanje ljudstva: »neprestano vežbanje i usavršavanje vojno-stru nog znanja partizana«. Ovom faktoru emo ovde posvetiti potrebnu pažnju i upozoriti komandante na osobito važne ta ke koje e morati uvažavati u vojno-stru nom vaspitavanju svojeg ljudstva, ako ozbiljno budu želeli da njihovi odredi budu sposobni i dorash i najtežim zadacima koji e im kao partizanima pripasti.

Re »egzercir« je uopšte omrznuta, naro ito kod partizana koji su u jugoslovenskim kasarnama služili svoj rok. Naime, egzercir je bio — a još i danas je — u svim buržoaskim vojskama prilika za oficire i podoficire za sadisti ko mu enje vojnika, za njihovo telesno i moralno ubijanje. Time je ve jasno re eno kakav egzercir ne sme biti u partizanskim jedinicama. Na in vežbanja i usavršavanja partizana mora bazirati na drugarskom odnosu izmedju u itelja i u enika, na volji da jedan drugom pomaže što mu je više mogu e i, najzad, na svesti samih partizana da je to nužna potreba, jer e samo na taj na in osigurati svoje vlastite živote i samo tako zaista postati sposobni da u najve oj meri koriste svojem narodu u borbi za njegovo oslobodjenje. U ne maloj meri e dobrim uspesima doprineti i izlaganje materije, koje mora biti svakome lako razumljivo i izloženo na takav na in da privu e pažnju partizana.

Skoro u svakom partizanskom odredu emo nai i na partizane koji su služili vojsku i one koji nemaju nikakvog vojnog obrazovanja. Jasno je da e se »starim vojnicima« initi glupo i ponižavaju e da ponovo ispo etka obradjuju sastav pušaka, strelja ke stavove i

sli no, uprkos tome što nam iskustvo dokazuje da su rpnogi od njih mnogo ega važnog i korisnog zaboravili. Taj problem je mnogom komandantu zagor ao poneki sat i oterao ga u nepotrebnu srditost, ma da se to sasvim jednostavno može urediti. Uspeh u enja je tim bolji što je u enika manje. Dakle, »starim vojnicima« dati priliku da pou avaju nove pod stalnom kontrolom vodnika i etnih komandira: na taj e na in »stari vojnici« drage volje ponoviti sve ono što im je poznato i ponovo e nau iti sve što su zaboravili.

Mesto autoritativnog objašnjavanja »svetih vojni kih istina«, primena diskusije o pojedinim pitanjima e zainteresovati sve partizane, i taj na in primenjivati gde je god to mogu e, na pr.: Kako bi ti, kao vodnik, sa svojim vodom zauzeo taj položaj? Kakve bi pripreme ili poboljšanja izvršio na samom položaju? — Ovde imamo više zaklona. Koji bi ti upotrebio kao najbolji i zašto? — Gde bi na ovom terenu postavio osmatračnicu ili objavnicu? itd. Na taj na in e se uvek razviti živa diskusija i partizani e ogromno profitirati pri tome, jer e tako mnogo lakše zapamtiti pojedine važne stvari koje bi im druk ije umakle iz glave. Pored toga, takav na in obrade gradiva u najve oj meri gaji inicijativu i snalažljivost pojedinaca, što je samo u korist partizanstvu.

Uprkos tome, u obradi ne sme nastati anarhija i jurenje s predmeta na predmet, ve i u tom pogledu moramo stvoriti sistem koji e rad ubrzati i olakšati.

I. Poznavanje oružja

Jasno je da emo rad uvek početi onim što je orudje našeg rada: oružjem. Dobro poznavanje i rukovanje s oružjem je preduslov svakog partizanskog uspeha i zato treba tome posvetiti naro itu pažnju. Svaki partizan mora poznavati sve oružje svoje jedinice i biti u stanju da po potrebi prisko i onde gde je nastala praznina. Ali u prvom redu mora poznavati osnovno naoružanje, a to je puška.

Puška s nožem pretstavlja glavno naoružanje partizana. Zato svaki bez izuzetka mora pušku poznavati u detalje. U prvom redu svoju vlastitu, a pored toga i sve druge koje se nalaze u jediniot, kao i sve puške kojima je naoružan neprijatelj. Mora nau iti pušku brzo rastaviti i sastaviti, pravilno istiti i podmazivati, njome rukovati, najpre s praznom, zatim s punom (upotrebljavati siepe metke da ne dodje do nesre e), pravilno iskoristiti njeno dejstvo u svim mogu im stavovima i položajima, upotrebljavati bajonet i dobro izvežbati i borbu na nož, emu se u partizanskim odredima posveuje suviše malo pažnje.

Revolver treba da poznaje svaki partizan. Pored rastavljanja i sastavljanja, takodje i delovanje njegovog mehanizma i njegovu upotrebu u svim mogu im stavovima.

Mg. pištolj. Gde se god može, pouiti partizane i o njemu prema navodima za revolver.

Puškomitraljez, kao glavni deo automatskog oružja svakog partizanskog odreda, mora apsolutno poznavati svaki partizan: njegov sastav i funkcionisanje, uvanje i mazanje, upotrebu u borbi, pojedina nu, rafalsku i okvirsku vatru, punjenje i pražnjenje.

Mitraljez — gde je god u naoružanju odreda: na in upotrebe, punjenje i pražnjenje, pucanje s njim, greške koje se obi no dogadjaju u njegovoj upotrebi, zbog kojih otkazuje delovanje.

Bombe su, pored puške, najefikasnije oružje partizana. Zato se nastavi o bombama mora posvetiti najve a pažnja. Opis najosnovnijih vrsta bomba: jug., nema kih i italijanskih. Njihovo delovanje (posvetiti pažnju pravilnom razumevanju tempirnog dejstva), podela i tome odgovaraju a upotreba, primer dejstva pojedinih bombi.

Mine, njihov sastav i delovanje upalne i kontaktne (nagazne) mine, njihova izrada, postavljanje, maskiranje i mere opreznosti protiv neprijateljskih mina.

Rastavljanje, objašnjavanje rastavljanja i delovanja pojedinih vrsta oružja vršiti uvek, gde je to mogu e, na taj na in što e taj posao obavljati »stari vojnici«, a vodnici i komandiri eta vršiti samo kontrolu.

II. Upotreba oružja

Sa poznavanjem oružja je neposredno povezana njegova prakti na upotreba. Veliku važnost polagati na to da partizani znaju pravilno zauzimati pojedine položaje, da pravilno biraju zaklone koji im ne pružaju samo dobro skrivanje (jer vazda je dobar pucanj najbolji zaklon), nego da im dobro izabrani zaklon u prvom redu dozvoljava dobro iskoriš avanje njihovog oružja. Prema tome, dobar zaklon mora strelce skrivati od pogleda neprijatelja, pružati im odgovaraju u sigurnost od neprijateljskih metaka i najve u mogu nost osmatranja i ubijanja neprijatelja. Zato navi i partizane na to da je najgori onaj zaklon koji tako dobro skriva da ni partizan ne vidi neprijatelja i da je mnogo bolji slabiji zaklon koji, pak, pruža najbolji pregled i mogu nost ubijanja neprijatelja.

Odmah posle upoznavanja zaklona i njihove funkcije u borbi, pre i na upotrebu tih zaklona u najraznovrsnijim stavovima (stoje i, kle e i, sede i, leže i) i pravilnom ocenjivanju koji je od tih stavova najbolji u datom trenutku. (Ako napr. kle e i stav zatvara u velikoj meri pregled i ako je na istom mestu mogu i stoje i stav, onda upotrebiti taj. Naprotiv, uvek težiti onom stavu koji pod jednakim uslovima preglednosti terena pruža što manji cilj neprijatelju.) U vezi sa iskoriš avanjem terena za zaklone u razli itim stavovima, navoditi partizane na upotrebu zaklona i za naslone pušaka, što po-

ve avatnost naše vatre, jer je time poveana stabilnost u nišanjenju.

Svu ovu nastavu vršiti prakti no na terenu i kombinovati je sa vežbanjem u merenju rastojanja i upotrebi zadnjeg nišana, u zajedni kom nastupanju i zauzimanju položaja, u pravilnom shvatanju komande »u strelce«: objašnjavati im što detaljnije i na primerima rad pojedinaca ili grupe u trenutku kad je ta komanda izre ena, da odmah potraži primeran zaklon, brzo prisko i do njega, otko i pušku i odmah je iznese na nišan.

Pravilno, dobro ekonomi no trošenje municije treba naro ito izvežbati, tako da se ne oda nijedan pucanj bez potrebe, ve da svaki partizan puca tek onda kad osmotri neprijatelja, kad ga nanišani i kad je siguran da e pucanj pogoditi. Svako pucanje na slepo samo je beskorisno trošenje municije.

U borbi je od odlučuju e važnosti izbor cilja. Partizane treba navikavati na to da hladnokrvno osmotre neprijatelja, odaberu cilj i zatim ga tuku toliko vremena dok ga ne unište. Odmah u po etku ih treba odvi i od uobi ajene navike partizana da nervozno ska u s cilja na cilj i tako ostaju bez pravog uspeha. Za ciljeve uvek treba izabrati neprijatelja ih njegov položaj koji je partizanu najbliži, a kod jednake blizine onaj koji mu je najopasniji. Kod jednakih uslova, neka prvo cilja neprijateljski mitraljez, zatim starešine i najzad pojedine vojnike. Ako pred sobom nema više nijednog cilja, neka odmah prite e u pomo svojem drugu i tu e ciljeve pred njim.

III. Približavanje i udaljavanje

Svaka borbena akcija se vrši u tri pravca. U napadu se vrši približavanje neprijatelju, a u odbrani i povla enju — udaljavanje od njega. U principu su sli ni, s tom razlikom što se ovde radi o pravcu koji se pri tome upotrebljava: kod napada u pravcu prema neprijatelju — približavanje, kod povla enja u pravcu od neprijatelja — udaljavanje.

Dok je strelac u zaklonu i iz njega upravlja svojom vatrom, još uvek je koliko toliko siguran. A im se vrši pokret, pružamo neprijatelju velike mete i mogućnost ja eg dejstva. Zato ovde treba polagati važnost:

1. na pravilnost na ina približavanja i udaljavanja od neprijatelja, i
2. na injenicu da to nikako ne sme umanjiti naše dejstvo, i radi toga dati mogućnost neprijatelju da poja a svoje.

Ad 1. Približavanje i udaljavanje se uvek vrši po odeljenjima ih manjim grupama, brzim i energijim skokovima u za to odredjenom pravcu. Ōim padne komanda, koja sadrži i na in na koji e ljudstvo izvršavati skokove, partizan na kojeg dodje red obustavlja vatru, dobro ogleda teren pred sobom, izabere zaklon i, kad dodje na red, hitro i sa najve om brzinom sko i do novog zaklona, legne i odmah

otvori vatru protiv neprijatelja. Zatim mu ostali, u jednakim razmacima, slede.

Pod 2. Da se naše dejstvo ne bi smanjilo, skokovi se vrše po odeljenjima, ali oni koji ostaju na svojim mestima pove avaju vatru i time održavaju ja inu vatre i štite ostale koji vrše skokove i obrnuto.

Skokovi su najobičajiji na inu približavanja neprijatelju u neposrednoj blizini i pod dejstvom njegove vatre. Izvan vatre je kretanje srazmerno lakše: može se kretati cela jedinica odjednom, pod jedinim uslovom najveće opreznosti od iznenadjenja. Gde je teren valovit, pokazuje se mrtvi uglovi koji pružaju zaštitu od neprijateljske vatre. Upotrebljavaju se za približavanje sa uspehom talodje i po odeljenjima. Jaruga se prekora i na uobičajeni način, a što se više primi na vrhu, tim potrebnije postaje savijanje, sve do puzanja, na koji na inu može i na vrh, na novi položaj. Puzanjem može se uspešno doći i na bolja mesta, iskoristiti brazde i druga manja uzvišenja na terenu za približavanje, i zato je potrebno da se partizani treniraju i u puzanju, koje je samo po sebi vrlo naporno. Zato ga treba upotrebljavati samo na kraćim razmacima.

Svi ovi načini nas dovode do položaja kad smo:

1. kod približavanja u stanju da izvršimo juriš na neprijatelja, ili
2. kod udaljavanja da izgubimo kontakt sa neprijateljem.

Kod napredovanja nas naročito zanima prvo, jer drugo je sasvim obično marš.

Pod 1. Kod približavanja neprijatelju na 60 do 100 koraka juriš se izvrši odmah, pošto smo se uverili da je usled nadmoćnosti naše vatre u redovima neprijatelja nastalo kolebanje. Zato partizanima objasniti i pokazati značaj postizanja nadmoćnosti vatre za vreme pripreme juriša. Zatim ih temeljito vežbati na terenu, primenjuju i sve moguće varijante za izvršenje juriša. Juriš mora biti kratak i silovit, pa će sigurno biti uspešan. Partizani moraju biti svesni toga da će kod juriša biti manje žrtava što silnije budu poleteli na neprijatelja. Tu dolazi u obzir kombinovano napredovanje o upotrebi puške kao hladnog oružja, noža, ašova i a, bombi i slika nog za što bolji uspeh juriša

Primerka: Iako je osnov svake uspešne borbene akcije najveća disciplina i tišina strelaca, radi lakšeg razumevanja komande u borbi, juriš se uvek vrši sa najvećom mogućom galamom, što moralno porazno utiče na neprijatelja. Na to ne zaboraviti kod napredovanja!

Prve borbene akcije su teške probe za nove borce. Zato paziti na to da se pomešaju među već isprobane borce koji će im pomoći i da prodju vatreno krštenje.

IV. Prakti no uvodjenje u službu

Ako se novi borci postepeno budu uvodili u partizansku službu, bi e znatno manje žrtava i mnogo bolji uspesi. Taj cilj se delimi no postiže ve sa lanstvom NZ, ali je uprkos tome preporu ljivo, ukoliko to prilike dozvoljavaju, da se u društvu starijih, ve isprobanih partizana, novi borci postepeno, sa lakšim akcijama uvode u posao.

Za tu svrhu odli no služe patrole i straže.

Patrole stavljamo na prvo mesto zato što se mogu vršiti pod komandom starijeg isprobanog druga. Zato uvek dodeljivati nove borce u patrole, jer e se tu najlakše nau iti partizanskom kretanju, skrivanju, upoznavanju terena, orijentaciji i izvidjanju, a naro ito e bogata iskustva dobiti u manjim patrolnim sukobima.

Tek posle toga bi ih trebalo postavljati na samostalne straže i njihovo vršenje službe, naro ito u po etku, neprestano kontrolisati (sasvim neprimetno). Odmah u po etku iskoreniti uobi ajeno mišljenje novih boraca da je straža samo radi parade ili sli no, brinu i se za to da noVi borac po ne stražu smatrati kao osiguranje kojim preuzima odgovornost za bezbednost celog odreda.

U akcije novi borci treba da idu samo u društvu starijih drugova i po mogu nosti neka budu u manjini. Na svaki na in pak, podelu treba izvršiti tako da novi borci budu u neposrednoj blizini starijih koji e tako imati priliku da ih drugarski upozoravaju na greške koje bi eventualno inili.

Takvim na inom pou avanja i uvodjenja u službu novi borac e polagano ali sigurno dobiti ono samopouzdanje i odlu nost koji su potrebni svakom partizanu, razvi e mu se u dovoljnoj meri samoinicijativa, a to e koristiti elom odredu.

Novim borcima, prilikom dolaska drugih novih boraca, davati zadatak pou avanja u osnovnim pojmovima, da bi tako obnavljali materiju, a s druge strane se vežbali za dalje zadatke koji ekaju svakog dobrog partizana.

Primedba: Što komandant bude ve u važnost polagao na vežbanje novih boraca i svojeg ljudstva, tim bolji e biti uspesi. Stalna kontrola njihovog rada, nenajavljeni pregledi oružja i ostale spreme, neokrivane kontrole, obilasci straža, neodložno kažnjavanje svih grešaka a naro ito površnosti, lenosti i lakomislenosti bi e najbolja garancija da e se partizani razviti tako kako želi svaki komandant!

Još ovo! U vežbanju ljudstva za borbene akcije navikavati ljudstvo da se bori i bez mitraljeza. Tako ne e do i do panike ili kolebanja ako mitraljez u toku borbe otkáže ili postane nužno da se izvrši koncentracija mitraljeza. S druge strane e, posle takvog vežbanja, jedinici dodeljeni mitraljez samo pove ati moral i borbenu odlu nost doti ne jedinice!

V. Vežbanje mitraljezaca

Najodlu nije partizane, dobre strelce, koji se odlikuju disciplinom i velikom inicijativnoš u, samostalnoš u, pravilnim i trezvenim ocenjivanjem situacije, treba dodeliti mitraljezima. Vežbanje mitraljezaca mora biti još mnogo detaljnije i savesnije nego vežbanje strelaca, jer e u mnogim teškim trenucima odlu ni mitraljezac odlu iti situaciju u našu korist.

MLade agilne partizane dodeljivati starim mitraljescima kao do-
dava e i pomaga e. Pri tome budno pratiti njihovu predanost i na-
predak u rukovanju mitraljezom i po oceni im dodeliti samostalno
mitraljez.

Naro itu pažnju pokloniti dobrom uvežbavanju mitraljezaca u
radu sa mitraljezom. Cela posluga, bez razlike, mora znati rukovati
mitraljezom i poznavati sve njegove »mušice«, tako da se ne bi
moglo dogoditi da mitraljez ostane neiskoriš en zbog toga što je
mitraljezac poginuo.

Zatim mitraljesce treba vežbati u pravilnom izboru položaja za
mitraljez. To je potrebno zbog toga što je naš mitraljez baš tako
trn u oku neprijatelja, kao što je njegov nama, a naredjenje ko-
mandanta e uvek biti samo opšte (mitraljez na levo krilo, mitraljez
pozadi 3 voda za dejstvo preko glava itd.), dok e detalje postavlja-
nja morati izabrati posluga sama. Izbor dobrog zaklona koji daje što
širu mogu nost vatre, naro ito kose i bo ne, u smislu uputstava u
poglavlju »upotreba mitraljeza«, mogu je samo kod zaista dobro iz-
vežbane posluge mitraljeza. Isto tako treba paziti na stvaranje rez-
ervnih položaja a, po mogu nosti, i lažnih za varanje neprijatelja.
Mitraljesci moraju biti naro ito izvežbani u merenju rastojanja, jer
e to ubrzati dobro organizovanje vatre. Na sve ovo dobar mitra-
ljezac mora uvek misliti, a pri tome raditi što brže i što skrivenije
i u toku borbe izvršavati sve ime bi pove ao dejstvo svojeg mitra-
ljeza ih bar spre io pogoršanje.

Mitraljesce treba naro ito izu iti i za slu ajeve kad moraju na-
staviti borbu bez podrške strelaca, što je naro ito važno u momentima
izvla enja iz borbe, gde se povla enje najbolje potpomaže mitra-
ljezima.

Izbor cilja je osobito važan za mitraljez, koji mora pri tome
tražiti ciljeve koji su za strelce teško uništivi, dok im, naprotiv, mi-
traljez svojom vatrom brzo dosko i. Izabrani cilj sitematski držati
pod vatrom do njegovog potpunog uništenja i tek posle toga pre i
na drugi cilj. Neprijateljski mitraljezi, naro ito otporne ta ke, mrtvi
uglovi, polazni jurišni položaji, glavni prilazi, koncentracije ili ve e
grupe neprijatelja, glavni su ciljevi mitraljeza. Prilikom vežbanja za
izbor cilja za mitraljez, davati podatke o neprijatelju, a zatim sa-
slušati mišljenja mitraljezaca i izvršiti kritiku (napr. neprijateljski

položaj ovde i ovde, njegovi mitraljezi na tim i tim mestima, mrtvi ugao tu i tu, koncentracija neprijatelja tu i tu; red ciljeva i postupak kod njihovog uništavanja).

Mitraljesce navikavati na što dužu primenu pojedina ne vatre, da mitraljez duže vremena ostane neprimen i da, u cilju ekonomičnog iskorišćenja municije, upotrebljava što kraće rafale (3—5 metaka odjednom), a samo u slučajevima krajnje potrebe, teških napada ili razbijanja koncentracije neprijatelja izvan okvira.

VI. Vežbanje bombaša

Kao što je već rečeno, bomba je jedno od najboljih oružja partizana. Zbog svoje efikasnosti i velikih prednosti dejstva (naročito defanzivki), bombe su vrlo pogodne u brzim iznenadnim napadima, jer uz veliku štetu izazivaju kod neprijatelja i veliku paniku.

Zato treba veliku pažnju posvetiti vežbanju kadrova bombaša. Za bombaše odabirati partizane poznate po svojoj neustrašivosti, srčanosti i bezobzirnosti i koji su se kao takvi pokazali i praktično u borbenim akcijama. A to zbog toga što će se često puta morati, pod zaštitom vatre naših strelaca i mitraljeza, privući i neprijateljskim otpornim tačkama i mitraljeskim gnezdima da ih bombama razbije. Zato za bombaše, uz gornja svojstva, uzimati dobrovoljce.

Prvo ih treba temeljito poučiti o bombama, njihovim vrstama i upotrebi u pojedinim položajima. Zatim o njihovoj izradi iz najjednostavnijih raspoloživih sredstava. Konačno je bitan potreban stalni trening u bacanju bombi, da se tako što više smanji potrošnja i poveća njihovo dejstvo. Izvežbati se moraju u pripremanju bombi, njihovoj raspodeli i upotrebi u borbi, kao i u njihovom bacanju, tako da svaka od njih ima pogodak.

Ovakvo izučavanje bombaša je u mnogo čemu olakšati napade odreda, jer će im izvršiti one pripreme koje u ratu obično vrši artiljerija, — stvaranje zapreke vatre koja će neprijatelja prinuditi u zaklone i tako stvoriti mogućnost za izvodjenje juriša sa što manjim gubicima.

Gde za to postoje mogućnosti, najbolje je bombaša, mesto sa puškama, snabdeti sa MG pištoljima, koji mnogo bolje odgovaraju njihovim specijalnim zadacima. U takvom slučaju je, svakako, nužno da se u upotrebi istih što bolje izvežbaju.

VII. Vežbanje za noćne akcije

Da su noćne akcije zbilja efikasne i skoro uvek uspešne dokazala su iskustva. Ali, njihov uspeh je bitan potpun tek onda ako se ljudstvo svestrano izvežba u njihovom izvršavanju.

U prvom redu dolazi u obzir vežbanje u noćnom kretanju po poznatom i nepoznatom terenu, orijentacija i osmatranje. U tom pogledu sama teorija ništa ne koristi, zato je nužno potrebna što

ve a praksa. Kretanje bez šuma i larme je važan preduslov uspeha. I u tom pogledu e praksa u initi svoje.

Partizanima treba uliti svest da no u neprijatelj nema cilja i da je, pošto nas ne vidi, prinudjen da puca na slepo. Zato je približavanje mnogo lakše, pa nije potrebno tražiti ni potrebne zaklone, ve je dovoljno da ljudstvo prilegne zemlji.

Isto tako ni mi nemamo najbolje ciljeve, iako, bar približno, znamo gde se nalazi neprijatelj. Zato je najefikasnije da se privuemo neposredno do njega i iz najve e blizine izvršimo napad bombama, pištoljima i hladnim oružjem.

Naro ito su no na iznenadjenja porazna za neprijatelja ako su samo izvedena sa brzinom, žestinom i bezobzirnoš u. Zato odmah, im je data komanda, jurnuti pravo na neprijatelja, koji ne e nikati na naš napad, ve obi no pre pobegne.

Da je kod no nih akcija potrebna bezuslovna disciplina, potpuna tišina, koncentracija pažnje na komandanta i neprijatelja. Da je pušenje, vika, larma i šum leglo neuspeha i da je u mnogim slu ajevima doprinelo neuspehu, jer je davalo mogućnost orijentacije neprijatelju.

Da se u no ne akcije odlazi samo sa najpotrebnijim i na zbornim mestima ostavlja sav balast pod stražom.

IV. PIONIRSKA SLUŽBA

Prema predvi enoj novoj formaciji, svaka e jedinica imati po jedan vod inžinjeraca, iji je zadatak izvršavanje i priprema svih tehni kih radova pojedine ete. Dok e deo inžinjeraca svake ete biti usposobljen i vrši e uglavnom poslove минера odreda, dotle e drugi deo uglavnom vršiti poslove pionira, a u prvom redu obavljati sve potrebne pretpripreme i radove u fortifikacionom pogledu.

Dosad se u partizanskim odredima fortifikaciji i njenom iskoriš avanju posve ivala suviše mala pažnja, ak je u velikoj meri zanemarivana. Kod upotrebe najosnovnijih fortifikacionih mera uspesi partizana bi bili mnogo ve i i žrtve bi bile manje. Zato je nužno da se ovde pozabavimo radom budu ih pionira partizanskih odreda, upozorimo ih na najvažnije stvari koje u svome radu moraju imati pred o ima i pokažemo im osnovne načine za primenu fortifikacije na terenu.

Kao prve i najnužnije fortifikacione mere moramo smatrati uredjenje odbranbenog položaja odreda, kamuflažu stanovanja i stražarskih mesta i, najzad, zatvaranje glavnih prilaza k stanovanju, tako da neprijatelju što više otežamo nastupanje.

Odbranbeni položaj se u prvom momentu uredjuje za leže i stav, za što je najbolje upotrebiti drve e, balvane, kamenje koje se nanese na odredjena mesta, spreda ih zasuti zemljom i materijalom

koji se tamo nalazi, da se ne vide (isto kod kamenja — da se ne bi rasprskavalo), tako kako nam to pokazuje skica. Naročito važnost polagati na mitraljeske položaje, koji treba uvek da budu u stanju da flankiraju na obe strane.

Odbranbeni položaj ni u kom slučaju nije zbijena linija, koja bi se u slučaju potrebe zbijena posela. Svaki odbranbeni položaj je podeljen na odbrambene sektore, koje branioци zauzimaju, u većoj ili manjoj mjeri, prema tome kakva je na dotičnom mestu mogućnost prilaska neprijatelja. Bitne izvesnih mesta gde je, stvarno, i u trenutku napada bitna dovoljna samo straža, kao i mesta na kojima je bitna potrebno koncentrisati veću i broj boraca zbog važnosti dotičnog mesta. Prema tome, treba utvrditi i odbrambene položaje, prvo one osobito važne, a docnije tek one koji su manje važni.

U akciji su pioniri onaj deo terena koji vršiti sve radove kod izrade zaseka, barijera, palisada, barikada, i vršiti sve tehničke radove u izvođenju sabotaza, napr. postavljanje palisada za izbacivanje vozova iz šina ili miniranje pruga.

Za lakše izvršavanje svojih zadataka pioniri su snabdeveni potrebnim alatom, i to:

- 1 velika pila,
- 1 mala pila,
- 1 sekira na dugačkoj dršaljci,
- 1 mala sekira,
- 2 obične lopate na kratkim dršalicama,
- 1 vrtarska lopata na kratkoj dršaljci,
- 1 klešta — obična,
- 1 kombinirke,
- izvesna količina eksera raznih vrsta,
- lime za oštrenje alata, i
- 1 lak kramp na kratkoj dršaljci.

Zbog opterećenja alatom, pionire (3) ne naoružavati puškama nego pištoljima, tako da budu u stanju da alat uvek nose sa sobom kad god je odred u pokretu. Pored toga, podelu alata treba izvršiti tako, da svi budu ravnomerno opterećeni i da im se što više olakša nošenje u pokretu.

Stalno vežbanje i usavršavanje znanja pionira je naročito dužnost vodnika pionirskog voda. Za pionire određivati partizane koji su za takve poslove naročito sposobni (stolari, tesari, zidari itd.) i koji su u stanju samoinicijativno rešavati probleme. Uprkos njihovoj stručnoj usposobljenosti za pionirske poslove, ipak je potrebno da se što bolje izvežbaju na samom terenu u izradi zaklona, izgradnji položaja, a naročito u upotrebi kamuflaže, jer je više puta kamuflaža bitna važnija i bolja negoli utvrđivanje.

Zato sve slobodno vreme upotrebiti za usavršavanje u veštini kako da se položaji poboljšavaju, popravljaju, i nekomotnijim i ka-

mufliraju. Naro ito pažnju posvetiti zaštiti strelaca, mitraljeza i bombaša protiv napada sa strane — s boka, što se u prvom momentu nikad ne može izvršiti, zatim produbljavanju samih položaja, izradi puškarnica za zaklon strelce i glave i, najzad, ukoliko vreme dozvoljava, izradi nastrešnica sa zaklonima, time se osiguravaju strelci i mitraljezi od neprijateljskih bombi. U tom radu preimu stvo uvek davati dobrom uredjenju položaja za mitraljeze i tek onda za strelce.

Stalnim usavršavanjem i vežbanjem, naro ito kod pionira, razvije se inicijativa i samostalnost u rešavanju pionirskih zadataka, a naro ito o se anje razlike izmedju dobrog i slabog položaja i potreba za njihovo najvažnije uredjenje (postavljanje mitraljeza, pove avanje brisanog prostora i sli no)".

⁹ Slede poglavlja: minerska služba, pionirska služba, opis naoružanja i slede e skice: puška 7,9 mm Mauser, puškomitraljez 7,9 mm M. 37 (Zbrojovka), pištolj Browning 9 mm i ru njih bombi. Ta poglavlja i skice ne objavljujemo jer su strogo tehni kog zna aja.